

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Disputatio II. De essentia & natura entis in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

Ad secundam rationem nego maiorem, & minorem.

Ad tertiam concedo maiorem & nego minorem, ad probationem illius concedo illud, & nego ultimam partem illius probationis.

94 Ad primum tertie sententiae Respondeo concedendo maiorem, & negando minorem, ad probationem illius, quoad secundam partem, concedo maiorem & ultimam partem illius argumenti; & ratio est, quia hæc continuatio in multis differt à quantitativa, primo quia quantitativa fit per extensionem partium quantitatis in partibus subiecti, habitualis vero minime, sed per multiplicatam partium habitus in eodem indivisibili subiecto in ordine ad diversa obiecta: secundo, quia quantitativa extensio proprie dicitur esse per commensurationem in ordine ad locum, hæc vero minime: denique quod notandum est, extensio quantitativa oritur ex peculiari repugnantia, quam partes eius propter impenetrabilitatem ortam à mole corporea habent respectu eiusdem spatij: at vero extensio habitus non oritur, nisi ex peculiari ordine transcendentali ad varia obiecta: atque una simplex qualitas non potest respicere.

Ad secundum concedo antecedens, & nego consequens: ad probationem distinguo, eminenter, concedo; formaliter nego.

95 Ad ultimum nego maiorem, quia non est representativa cum non sit ad representandum ex sua natura, sed ad vniendum partes representantes, puncta enim continuativa non sunt representativa obiecti, neque inclinatio ad illud: nam indivisibile speciei expresse materialis, non representat indivisibile coloris, alias videretur à visu, quia representari in visione, & videri idem sunt; sed non videntur indivisibilia, quia sensu imperceptibilia: ergo. Puncta enim solum servantur ad vniendum, sicut ipsa vniō intellectus ad animam non est intellectiva, sed solum vniō intellectivi, quia modus non sequitur in omnibus rem, alias ubi, potentia, relatio, & conservatio intellectus, quæ sunt modi illius, intelligerent aut representarent, quod est falsum.

DISPUTATIO II.

De essentia, & natura entis in communi.

QUÆSTIO I.

De significatione huius dictionis.

 &c dicitio, ens, est participium verbi sum; sicut existens est participium verbi existo, & vivens est participium verbi vivo, habetque varias significationes.

1 Primo significat essentiam rei, hoc est primum & intimum constitutum alicuius, à quo tanquam à radice fluunt passionem rei, vel cui conveniunt attributa, ut animal rationale in homine, & substantia spiritualis intellectiva completa in Angelo, à quibus fluunt proprietates, &c.
R. P. Ideph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

passiones, quæ conveniunt homini & Angelis; tandem ut est divinitas in Deo, & hoc docet D. Thomas quod libeto. 2. art. 3. his verbis; Verum est quod hoc nomen, ens, secundum quod importat rem, cui competit huiusmodi esse, à quo tanquam à radice fluunt proprietates; sic significat essentiam rei, & dividitur per decem genera eadem significatione sumptis 2. contra Gen. & super secundum librum met. Arist. lect. 2. & 3. p. 9. 3. art. 4. & 5. in eadem acceptione etiam sumptis Aristoteles hanc dictionem in Dialectica, in prædicamentis C. 4. met. cap. 5. ubi ait; est quædam scientia, quæ speculatur ens, propterea est; & secundum translationem Argipoli secundum quod est ens, & quæ ei per se insunt; ubi advertit D. Thomas illa verba, ens, secundum quod ens est, importare essentiam; quia ut ait commentator. 3. de anim. tom. 4. ens ut essentiam importat, est terminus speculationis primæ philosophiæ; & ideo ait D. August. 10. de civit. & 2. de Trinit. cap. 3. ens divinum esse unum in divinis, id est una essentia in tribus personis, ut definitur in cap. Damnamus, de summa Trinit. & fide cathol. & in 6. Synodo aët. 11. & in Concilio Nysen. Ephes. & alijs.

Secundo significat existentiam rei, hoc est ipsum actuale exercitium essendi, per quod res dicitur extra causas esse, ut patet ex Cicerone, 3. de finib. & 4. Tuscul. in quo sensu sumitur à D. Thoma 1. contra Gen. cap. 25. & 26. ubi sumit ens secundum quod importat actualitatem per quam res actualis distinguitur ab entitate in potentia; sed tale distinctivum est existentia: Ergo ens significat ex mente D. Thomæ actuale exercitium essendi, seu actualem existentiam, & solet communiter dici ens participiale, sicut vivens, si ut participium sumatur, significare actualem usum, seu exercitium vitæ; hæc significatio fundata est in proprietate, & rigore verbi, sum, quod absolute dictum actuale esse, seu existere denotat; unde etiam Dialectici dicunt in propositione de secundo adiacente, verbum est nunquam absolvi à tempore, & patet etiam ex communi usu; nam si quis dicat, Adam est, facit propositionem falsam, quia significat ipsum existere; habet autem hoc verbum, sum, participium in ipso inclusum, in quod potest resolvij; & in hoc sensu solus Deus necessario est ens à se, quod significat nomen ineffabile, leoba. hæbræ; theagymaton, græcè: quod solius Dei est, per quod discriminatur à creaturis; ut notat D. Hieronym. in Psalm. 8. & Galatinus in sua arte cavalli. lib. 2. cap. 10. & 11. P. Delius in Magia. Valsq. 1. p. tom. 1. in proximiab. quod nomen, ut ait P. Alcazar super caput primum Apocalypsis, nor. 3. idem significat quod esse, quia ut efficaciter probant Bellarminus in arte hæbræ, Lypomanus & Theodoretus, sicut ens sumitur à verbo substantivo latino, sum; ita leoba sumitur à verbo substantivo hæbræo.

Unde multi hoc nomen explicant per illud Platonis in Tim. Oon; nam leoba habet tres dictiones וון, וון, וון, ibie, boia, vehaia, quatuor solum literas in compendium redactas continens, per quas sic scribi solet וון; si autem integras dictiones velis ex hæbræo verbo ad verbum latinis vocibus exprimere, earum propria vis eiusmodi est, erit, est & fuit; quod tradidit in Apocalyps. Ioannes alludens ad hoc nomen, cui ait: Gratia vobis, & pax ab eo, qui est.

M

est, & qui erat & qui venturus est; quasi illa tria tempora expresse dicat in nomine divino contineri; quo aperte demonstratur tali nomine existentiam divinam adumbrari, esseque illimitatum, ac infinitum divinitatis clarissime describi, quod manifeste docuit Nazianzenus *orat. 36. quæ est 4. de Theolog.* his verbis: Hæbræorum doctissimi, & antiquissimi, quique proprijs notis summum illud nomen honorandum duxerunt, quo esse Dei representatur, ac ne ijs quidem literis aliud quidam eorum, quæ post Deum sunt, scribi substituerunt. Et paulo post subiungit; tam sacro-sancto igitur nomine *leoba* sacrosanctum, & infinitam Dei esse, omnisque essentia interminum pelagus summo mysterio depingitur, cui consonat Eusebius *de præparatione evangelica. lib. 8. cap. 4. & lib. 11. c. 8.* & Fillo ludæus *lib. de vita Moysi.*

4 Lamina aurea, inquit Hieronimus, quæ Pontificis caput coronabat, nomine *leoba*, decorabatur esse Dei existentis, significante quod solis ijs, qui aures, & linguam sapientia purgatas, & puritate imbutas habent fas est audire nominareque. Itaque esse, seu ens, existens significantur supradicto nomine hæbræo, & ideo comprehendit tria illa tempora, qui est, qui erat, & qui venturus est; nam licet prædicatum existentiale non connotet in Dei tempus; nihilominus tamen quia divina ad similitudinem creaturarum rerum concipimus, in quibus existentia tempore mensuratur, ideo existentiam Dei tribus illis temporibus significamus, ad quod facit quod refert Plutarchus *lib. de Iside, & Osiri*, in quo asserit in Ægypto, Deum supremum hæc inscriptione depingi; Ego sum vniuersum, quod fuit, quod futurum est, quod est. Itaque ens quatenus significat existentiam omnino necessariam à se est proprium Dei, ratione cuius Deus loquens Moysi ait: *Ego sum, qui sum*; ratione cuius solet dici, creaturas nihil esse comparatione Dei, attamen si ens sumatur pro existere ut sic, convenit etiam propriissime creaturis, & sic adæquatam significatum eius erit quod est, unde apud Aristotelem *lib. 1. phys. tex. 17.* & *sepe alibi* loco entis ponitur, id quod est, id est quod habet actum essendi, seu existendi; & secundum hanc significationem verificatur illud Aristotelis *8. met. lib. 16.* ubi ait: ens non poni in definitionibus rerum, in quibus non ponitur existentia; & illud D. Thomæ *1. p. vbi ait*, ens, primum essentialiter dici de Deo, quia de solo Deo existere à se enunciat quidditative; quod etiam voluit dicere Avicenna, quem referunt Commentator, & D. Thomas *4. met. com. 30.* cum dixit, ens significare accidens, ipsum nimirum esse actuale, quod rebus accidere dixit cum eis possit auferri, & conferri; ideoque concipitur existentia quasi accidens, quod potest abesse, & adesse essentia non actuali sed possibili.

5 Tertiò, significat, ut ait Caietanus *lib. de ente, & essent.* omne id, quod potest esse subiectum propositionis affirmativæ, sive sit negatio, sive privatio, sive entitas positiva, & ideo solet dici, ens negativum, & ens positivum, ratione cuius formantur hæc propositiones, Petrus est cæcus, tenebræ sunt in aere.

6 Quarto significat ens substantiam, & ideo solet dici, accidens non esse ens, sed entis ens; id est aliquid præcipui entis, quod est substantia; ut patet ex Aristotele *7. lib. met. cap. 1. ibi*; patet

igitur, quod propter hanc substantiam nimirum, illorum quoque singula sunt, quare quod primo est ens, & non aliquid ens sed simpliciter ens substantia.

Ultimo significat omne quod habet esse, propterea abstrahit ab accidentali, & substantiali à modis, & à rebus, & quatenus potest convenire enti potentiali & actuali, & hoc modo sumitur nominaliter, & solet sic definiri, ens est quod non repugnat existere, vel quod potest existere realiter, illud potest sumitur non pro potentia physica, sed pro potentia logica, unde hoc modo prædicatur essentialiter de ente in actu, seu existentia, & de ente in potentia, vel in statu possibilitatis, quia utrique convenit non repugnantia ad existendum realiter, nam quod existit, non repugnat existere; quia ab actu ad potentiam bona est consequentia affirmativa, ut v.g. existit ergo potest existere, hoc est non repugnat existere; quia impossibile est, quod repugnet illud quod actu convenit; sed non repugnantia est potentia logica; ergo potest existere id, quod actu existit.

Item de ente in potentia, seu in statu possibilitatis est verum dicere, non repugnat existere; quia quod est possibile, distinguitur ab impossibili & à chimæra; quia possibile habet potentiam ad existendum, ac proinde habet non repugnantiam; è contra vero chimæra habet repugnantiam ad existendum, & sic nullo modo est ens potentiale seu in potentia, eo modo, quo possibile, sed ut notat P. Suarez ens potentiale non debet ita sumi, ut illud in potentia, seu potentiale sumatur privative, vel negative, quatenus opponitur enti in actu, sed significat solum ens, ut præcise dicit essentiam realem, quod valde diversum est; sicut enim abstractio præcise diversa est à negativa; ita ens nominaliter præcise sumptum, licet dicat essentiam, vel non repugnantiam ad existendum, non vero addit negationem, seu carentiam existentia, quatenus negationem, seu privationem addit ens, quando dicitur proprie, & toto rigore in potentia, & ideo ens nominaliter potest affirmari de Deo, & de creaturis existentibus vere, & propriè; ens autem in potentia minime.

QVÆSTIO II.

Verum si ens præscindatur simpliciter à suis inferioribus sit analogum, vel univocum?

SECTIO I.

Sententia adversaria ponitur.

PRIMA sententia asserit ens esse analogum simpliciter, etiam si ab inferioribus præscindatur absolute, ita P. Suar. *in met. disp. 32. sect. 2. & disp. 28. sect. 1.* Capreol. *in 1. P. Rubius, & alij.*

Probat primo authoritate Aristotelis *lib. 5. 1. metaph. cap. 6.* ubi ait; illa esse vnum secundum analogiam quæcunque se habent, ut aliud ad aliud; sed

sed licet ens præscindatur à suis inferioribus, nihilominus est aliud ad aliud, quia in creaturis est ad Deum, & ens in accidenti est ad substantiam.

2 Secundo, quando effectus non adæquat virtutem causæ, nomen utriusque commune non dicitur univocum, sed analogum; atqui quomodocunque præscindatur ens à Deo, & à creaturis ratio entis, quæ participatur à creatura est effectus, & non adæquat virtutem Dei, quæ est causa: ergo ratio entis est analogæ.

3 Tercio, quia etiam licet præscindatur ratio entis à Deo, & à creaturis, illa ratio in Deo essentialiter includit omnem perfectionem entis, in creatura vero non includit, sed potius est finita, & limitata ad aliquod genus perfectionis: ergo ratio entis quomodocunque præscindatur, dicitur inæqualitatem in se ergo dicit analogiam.

4 Quarto, quia creatura essentialiter est ens per participationem eius esse, quod in Deo est per essentiam; unde omnis creatura est ens per habitudinem ad Deum, quatenus habet dependentiam essentialem ab illo: ergo de essentia entis creati est illa dependentia; ergo etiam si præscindatur, præscinditur cum illa, quia res non potest præscindi ab illo, quod est illi essentialiter; unde præscisio non potest tollere inæqualitatem in ente, respectu Dei; & creaturæ: ergo non potest tollere analogiam.

5 Quinto si ens ut præcisum simpliciter à substantia & accidenti, esset univocum ad illa, posset in eorum definitionibus poni, quia conceptus univocus essentialis ponitur in definitione rei: sed Aristoteles asserit, ens non poni in definitionibus: ergo ens non est univocum, etiam si sit præcisum.

6 Ultimo; quia si ex eo quod ens esset præcisum esset univocum, esset genus ad Deum, & ad creaturas; sed hoc est falsum, quia Deus non est sub genere, ut omnes Patres & Theologi asserunt: ergo ens præcisum non est univocum. Maior sic probatur; quia genus est illud, quod est unum univocum in multis specie distinctis; sed ens ut sic præcisum esset unum univocum in Deo & creaturis, quæ plusquam specie differunt: ergo esset genus respectu illorum.

SECTIO II.

Aliqua certa notantur.

7 **V**nvoca, quæ græcè synonyma dicuntur (nam quæ nunc apud grammaticos synonyma appellantur proprie polyonyma vocari debent) sic definit Aristoteles, *cap. I. Categoria- rum*, univoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est, & ratio substantiæ nomini accommodata eadem est, ut animal dicitur, & ipse homo & equus, nomine namque communi, & homo, & equus animalia nuncupantur, & ratio quoque substantiæ utriusque eadem est; sic Aristoteles.

8 Explicatur hæc definitio, univoca sunt quæ conveniunt in una ratione communi significata per unum nomen, quæ ratio eadem est illis sine aliqua inæqualitate; ex parte ipsius rationis communis, v.g. homo, & equus sunt univoca in animali, quia per illud univocum nomen animal significatur ratio naturæ viventis sensibilis equaliter

R. P. Ildeph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

participabilis ab illis, ita ut in illa ratione superiori quæ convenit illis, detur omnino æqualitas, & eadem ratio perfectionis sine ulla inæqualitate ex parte sua.

Prima particula definitionis Aristotelis (univoca videlicet) denotat, ut asserunt D. Thomas, Scotus, & alij res in se non esse univocas, nisi quatenus eodem nomine, & conceptu significantur; illa particula, quorum nomen est commune, ponitur, quia per illam non significantur immediate univocata, in quo ab æquivocis distinguuntur univoca; illa particula, ratio substantiæ, apud aliquos Doctores, v.g. apud Labellum, Hurtado, & alios significat conceptum obiectivum, ut album respectu hominis, & parietis; Scotus autem, & Scotica schola asserunt, significare definitionem essentialem aut proprie sumptam, qualis est rerum genere, & differentia constantium, aut large, ut comprehendit quancunque rerum simplicium essentialium explicationem, ut generum Supremo- rum, & hoc magis videtur accedere ad mentem Aristotelis in hoc capite, qui explicans definitionem à se positam exemplis equi, & hominis convenientium in ratione animalis essentiali utriusque, denotat clarissime se loquutum fuisse de essentiali ratione univocorum, non de accidentali.

Illam particula, substantia, non ponitur pro ea, quæ ab accidentibus distinguitur, propriumque prædicamentum constituit, sed pro quovis prædicato obiectivo, quod æqualiter prædicatur de rebus, quatenus distinguitur ab ipso nomine, in quo conveniunt univocata, ratione cuius distinguuntur univoca ab æquivocis, quia tum æquivoca, quam univoca conveniunt in uno nomine, ut v.g. lytus, piscis, & animal latrabile conveniunt in uno nomine canis, sicut homo, & leo in uno nomine animalis, cum hoc tamen discrimine, quod homo, & leo non solum conveniunt in nomine uno, sed etiam in una ratione obiectiva, quæ ab illis præscinditur, & de illis prædicatur æqualiter; v.g. in natura viventis sensibilis ut sic: Illa autem tria, quæ nomine canis significantur, præter nomen, in nulla ratione obiectiva omnino eadem æqualiter prædicabili de illis significata per illud nomen conveniunt; nam illud nomen primo impositum est illis omnibus, potius ad significanda ea, quæ inter se maxime differunt secundum proprias differentias, per quas inter se diversificantur, quam secundum aliquam rationem obiectivam, in qua uniantur, & quæ ipsis sine ulla inæqualitate, & diversitate; & hæc est propria differentia, quæ versatur inter univoca, & æquivoca.

Item illa particula omnino eadem; denotat rationem communem significatam per nomen univocum esse omnino unam sine ulla diversitate, & differentia reperta in ipsa ratione, quæ æqualiter, & æque perfecte reperitur in univocatis, & prædicatur de ipsis, quod adeo proprium est illis ut in eo præcipue univoca ab analogis differant, quia univocis communis est una vox, unus conceptus formalis, & unum obiectum sine ulla differentia, inæqualitate, & diversitate ex parte ipsius convenit ipsis, v.g. vivens, quod est nomen univocum respectu hominis, leonis &c. est unum in ratione vocis, & significat idem obiectum eandem scilicet naturam viventis sensibilis eodem conceptu apprehensam; tale enim obiectum est idem identitate præcisiva fundata in similitudi-

M z ne;

ne, & convenientia univocatorum; analogum autem nomen, licet sit unum, nihilominus non significat unum obiectum equaliter participatum ab illis, sed potius significat duas res, in quibus ratio significata in uno est intrinsece in alio extrinsece, in uno proprie in alio per metaphoram; de quo postea latius; æquivoca vero significata, ita sunt omnino dissimilia, quatenus per nomen æquivocum representantur, ut nullam habeant intrinsecam convenientiam; v.g. populus, & significat congregationem hominum, & arborem; ubi patet manifeste in rebus significatis formaliter per nomen, nullam in esse similitudinem, licet significata materialia alias similia sint in aliqua ratione, sed illa ratio, in qua conveniunt non significatur per nomen, populus.

¹² Econtravero evenit in univocis, quæ non solum significantur quomodocunque, sed potius sub una ratione convenientiæ, quatenus sub illa ratione proprie assimilantur, adunantur, & identificantur, in qua quatenus per illud nomen significantur, nullam habent inæqualitatem, diversitatem & differentiam, seu dissimilitudinem, sed potius maximam unitatem, quæ unitas, æqualitas, & identitas in illa ratione communi respectu univocatorum est ratio propriissime constituens univoca, in quantum talia; unde statim ac significatur per aliquod nomen inæqualitas in participando illam rationem superiorem, ex parte sui non datur univocatio.

¹³ Multiplex esse potest inæqualis participatio, sed non qualibet satis est ad tollendam univocationem; primo enim potest esse inæqualis participatio secundum esse, quia scilicet communis ratio perfectior est in uno membro dividente, quam in alio, ratione adiunctæ differentie perfectioris, verum hæc participationis inæqualitas non tollit univocationem, alias animal non esset univocum ad hominem & ad leonem, cum perfectius sit ex vi rationalitatis in homine, quam in leone; secundo alia inæqualis participatio est secundum plures, & pauciores gradus formæ eiusdem speciei completæ, quo pacto album participatur a magis albo, & minus albo; hæc similiter non destruit univocationem; album enim ut sic non est analogum, sed univocum comparatione albi ut quatuor, & ut quinque.

¹⁴ Tertio modo aliqua inter se comparata possunt habere inæqualitatem per ordinem prioris, & posterioris, quando scilicet unum est prius natura quam aliud; cæterum pro ut significantur communi nomine, unum non dicit ordinem ad aliud; sed ratio per nomen significata, cuique eorum absolute convenit sine ulla prioritate, aut posterioritate representata per ipsum; habitus enim, & potentie vitales habent univocationem, in qualitate ut sic; quia qualitas ut sic respectu illorum est genus, & nihilominus potentia est prior natura habitu, quia habitus dependet intrinsece à potentia vitali; attamen, quia comparata ad rationem communem illa duo nullum habent ordinem, dependentiam aut inæqualitatem in illa ratione superiori, sed ex æquo se habent ad illam, quia habitus non dicitur qualitas propter potentiam, ideo dicuntur univocata in ratione qualitatis, & qualitas ut sic est univoca ratio respectu illarum. Item binarius, & ternarius univoci sunt in ratione numeri, licet habeant ordinem prioris, & posterioris, quia binarius supponitur ad ternarium, & idem est de triangulo, & quadrangulo respectu

figuræ ut sic. Tandem affirmatio est prior negatione secundum propriam rationem; & nihilominus enuntiatio est genus ad illas, quia æque conveniunt in ratione communi enunciationis; ita D. Thomas 1. part. Amonius, Boetius, & alij.

Denique alia est inæqualis participatio, quæ univocationem tollit, quando scilicet ratio significata per nomen ex parte sui, quatenus distinguitur à differentiis, perfectior est in uno inferiori, quam in alio, ratione cuius nomen commune principaliter dicitur de uno membro, de alijs vero minus principaliter; quia illud simpliciter, & per se stat, reliqua vero tali nomine appellantur non per se, & simpliciter, sed per attributionem ad primum, vel secundum quid, & per accedens, vel secundum extrinsecam denominationem; v. g. vox homo dicitur inæqualiter de homine vero, & picto, & sanum de animali, & de medicamento aut cibo, quia ratio hominis significata per nomen ex parte sua non est æqualis, sed potius inæqualis imaginis, & Petro vivo; perfectiori enim modo est natura, & substantia hominis in Petro, quam in imagine, imo in imagine non est natura hominis, sed solum similitudo extrinseca illius.

Univocatio ut sic dividitur, ut annotat Scotus ¹⁶ in primo dist. 3. q. 1. & 3. in *Physicam*, *Logicam*, & *Metaphysicam*. Physica est, quæ sub eodem nomine unam importat naturam formaliter proflus indivisibilem, in plura specie distincta, sed solo numero, & materialiter, ut est hæc aqua, quæ quia à parte rei individua est, non est divisibilis in plures species, est tamen divisibilis in plures aquas realiter distinctas eiusdem nominis, & rationis cum ipsa, ex eo quod tota aqua homogenea sit. Metaphysica est, quæ importat unam, & eandem rationem sub uno nomine significatam à multis præcisam, æqualiter participabilem ab ipsis: Logica autem est una ratio communis prædicabilis de multis æqualiter; Logicus enim ex proprio munere, & officio agit de rebus sub ratione prædicabilium.

Alio modo univocatio physica solet dici, quæ ¹⁷ nihil aliud est quam convenientia & similitudo perfecta, quæ datur à parte rei inter plura, ratione cuius potest abstrahi metaphysice una ratio æqualiter participabilis illis; physica vocatur hæc, quia datur à parte rei sine opere intellectus in subiectis mutationibus physicis obnoxij, & quia hæc est fundamentum univocationis metaphysicæ, quia genus metaphysicum in physico fundatur, ideo physica dicitur.

In univoco dantur tria, ipsæ res videlicet, quæ ¹⁸ conveniunt univocæ in ratione communi, ut equus, & homo respectu animalis & hæc vocantur univoca univocata, & sunt quæ definitur Aristoteles *ubi supra*, & datur etiam illa ratio, in qua conveniunt æqualiter, & hæc vocatur univocum univocabile. Tandem datur ipsum nomen, & conceptus formalis immediate significans rationem illam univocatis communem, & hoc nomen vocatur univocum univocans.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur.

Conclusio: si ratio entis simpliciter præcindatur ab inferioribus, ita ut unus simpliciter conceptus obiectivus correspondeat univo conceptui formali entis, est univoca.

Hæc

19 Hæc sententia insinuat sub hac conditione à D. Thoma multis in locis, præcipue *tract. de potent. q. 7. art. 1. & de verit. q. 4. 2. contra Gen. c. 3. 1. p. &c.* eandem tenent quamplures nostræ Societatis Doctores, sub illa conditione præcisio- nis, P. Valquez 1. p. *disp. 114. cap. 2. P. Fonseca. 4. met. ad caput. 2. q. 2. sect. 8.* hæc verba proferens; Qui admittunt abstrahibilem esse simpliciter rationem entis, & ex alia parte illam non esse vni- vocam defendunt, certe sibi repugnant; P. Pereira, 2. *phys. cap. 2. ad finem, in solutione argumentorum quartæ sententiæ*, P. Smigleus in *Log. to. 1. tract. de analogia entis*, P. Hetize 1. *part. P. Moli. ibid.* Scotus, & Scotistæ sine vlla conditione asserunt rationem entis esse vni vocam Deo, & creaturis.

20 Probatur sic primo, quia illa est ratio commu- nis vni voca quæ est vna simpliciter, & sine diver- sitate, & inæqualitate ex parte sui eadem indivi- sibiliter tota participatur à suis inferioribus; sed si ratio entis simpliciter præscindatur ab inferio- ribus, est vna simpliciter, &c. ergo est vni voca.

21 Maior est ipsa definitio vni vocorum, ut patet ex notabili; nam ideo, v.g. substantia completa ut sic, quæ est caput prædicamenti substantiæ, est vni voca ad hominem, & ad Angelum, quia ex parte sua est vna simpliciter, & tota sine inæqua- litate, & diversitate participatur ab homine, & ab Angelo, & idem est de ratione animalis respectu equi, & leonis: ergo.

22 Minor præcipua sic probatur quoad primam partem; quia ubi nulla est ratio diversificans, nul- la datur diversitas; & inæqualitas, & ubi nulla datur diversitas, & inæqualitas, datur omnimoda vnitas, & æqualitas; sed in illa ratione superio- ri entis ut sic provt simpliciter præcisa ab omni- bus inferioribus, & differentijs eorū nulla est ra- tio diversificans, dividens, & inæqualitatem cau- sans; ergo in illa provt sic præcisa nulla datur diversitas, nulla divisio, nulla inæqualitas, nulla differentia, sed potius omnimoda indivisio, & vnitas simpliciter. Maior est evidens ex ipsis ter- minis, minor sic demonstratur, quia tota, & adæ- quata ratio diversificandi, dividendi, & causandi inæqualitatem in aliquo obiecto, est differentia reperi in ipso; sed in illa ratione superiori entis nulla datur differentia, supposito quod præscin- datur simpliciter ab omni differentia; ergo in illa ratione superiori sic præcisa nulla datur ratio formalis dividendi ipsam, causandi differentiam & inæqualitatem in ipsa, ac per consequens illa erit simpliciter vna sine aliqua diversitate, & inæqualitate in seipsa & in suo esse, quatenus dis- tinguitur expresse & quoad explicatum ab ipsis differentijs.

23 Confirmatur; ubi non est causa formalis, non potest dari effectus primarius formalis talis cau- sæ, quia effectus formalis essentialiter constitui- tur à forma, ratione cuius neque esse, nec intel- ligi potest sine illa; sed in ratione entis simplici- ter præcisa à differentijs nulla datur causa for- malis dividendi, differendi, & diversificandi, aut inæqualitatem causandi: ergo in ratione entis simpliciter præcisa nulla datur divisio; ergo datur omnimoda indivisio, ac proinde vnitas simpli- citer, quia indivisio simpliciter in ente est vni- tas, ut patet ex dictis latè *tractatu de vnitate*; Item nulla dabitur inæqualitas, sed omnino æqualitas, nulla diversitas sed omnimoda identitas, & vni- formitas. Exemplo manifesto hoc declaratur; ideo in divinitate à parte rei datur simpliciter

vnitas, quia datur simpliciter indivisio, & ideo datur simpliciter indivisio, quia in divinitate nulla est ratio dividendi aut distinguendi; Item ideo animal ut sic præcisa à differentijs est om- nino, ac simpliciter vnum, quia nihil est in ipso, quod causet divisionem, diversitatem, & inæqua- litatem ex eo quod simpliciter est præcisa per intellectum ab omni differentia, quæ sola potest causare in animali divisionem oppositam vnitati inæqualitatem, & diversitatem oppositam vni for- mitati, & æqualitati, quod manifeste patet, siqui- dem ex eo quod præcise contrahatur per ratio- nale, & irrationale dividitur, & inæquale fit, & differens: ergo ex eo præcise quod separatum, & abstractum est à differentijs, habet vnitatem sim- pliciter, & caret inæqualitate, nullamque habet divisionem in suo esse; sed ratio entis est simpli- citer præcisa per vos ab omni differentia contra- hente ipsam: ergo talis ratio nullam habet di- visionem, sed potius indivisionem simpliciter, nullam inæqualitatem, nullam diversitatem, ac proinde summam vnitatem & identitatem: ergo ratio entis simpliciter præcisa est simpliciter vna.

24 Quod autem tota ratio diversificandi, dividen- di, & distinguendi sit differentia, patet; quia eo modo est effectus formalis, quo est forma, sed differentia est forma differendi, & forma dis- ferendi est forma distinguendi, at dividendi: ergo tota ratio distinguendi & dividendi est differen- tia, quod sic amplius patet; quia in rebus non datur, nisi ratio conveniendi, & differendi, quæ est differentia; sed ratio conveniendi formaliter, ut est ratio conveniendi non potest esse ratio di- versificandi, & differendi, quia ratio diversifican- di, & differendi dicunt negationem convenientiæ, quia convenientia est adunatio, & differentia est separatio: ergo ratio convenientiæ non potest esse ratio diversificandi. Exemplo demonstratur, in homine datur animal, & rationale, in quo animal non est ratio differendi ab equo, quia est ratio conveniendi, ratio enim differendi est rationale, quod explicite sumptum est ratio non conve- niendi, differre enim negat convenientiam; sicut convenientia formalissime negat differentiam: era- go si per animal convenit homo cum leone, & equus cum homine, per ipsum animal non pos- sunt diversificari, dividi, & distingui, quia diver- sificari dicit non convenire, atqui per eandem ra- tionem formalem non potest aliquid convenire cum aliquo, & simul non convenire cum illo: ergo per animal, per quod formalissime conve- nit cum leone, non potest formalissime differre ab ipso, diversificari, dividi, & distingui ab eo- dem: ergo solum restat, ut per rationale diver- sificetur, dividatur, & distinguatur homo ab equo; unde solum restat, ut ratio diversificandi adæquate, dividendi, & distinguendi sit diffe- rentia: igitur ubi nulla est differentia, nulla est diversitas, divisio, inæqualitas, & distinctio; sed in illa ratione entis simpliciter præcisa, di- visa, & separata à differentijs nulla datur dif- ferentia, alias esset divisa, & non divisa præ- cisa, & non præcisa ab omni differentia: ergo in illa ratione nulla datur divisio, inæqualitas, & diversitas, ac proinde dabitur simpliciter vnitas, æqualitas, & omnimoda vni formitas.

Secunda pars minoris præcipua sic patet; quia ratio superior contrahibilis contrahitur, & par- ticipatur à suis inferioribus non aliter, ac est in

se, sed eo modo, quo in se ipsa est, quia participatur secundum illud ipsum esse, quod in se habet; sed illa ratio entis ut præcisa simpliciter ab omni differentia est una simpliciter eadem indivisibilis sine aliqua diversitate, & inæqualitate in suo esse formali; & ex parte sui, quatenus distinguitur virtualiter à parte rei, & formaliter per intellectum à differentijs: ergo participatur ut una & eadem simpliciter sine vlla inæqualitate, & diversitate ex parte sui à suis inferioribus tota, & indivisibiliter à quocunque illorum.

26 Vegetur, & confirmatur, quia nihil aliud est participari aliquam rationem communem ab inferioribus, nisi quod illa ratio superior se ipsam tribuat secundum suum esse per modum formæ, & in genere causæ formalis; prædicata enim superiora vocavit Aristoteles formas inferiorum, quia per modum formæ constituunt illa, exhibendo ipsis proprium esse formale, quod habent, & ideo prædicantur de inferioribus tanquam de subiectis; sed forma, quæ dat se in genere causæ formalis dat illud ipsum esse formale, quod in se habet, & non aliud esse quod in se non habet, neque alio modo ac habet in se, sed potius eodem ipsissimo modo quo in se habet esse; homo enim ut sic; quando participatur à Paulo, & à Petro non dat illis esse lapidis, aut esse arboris, quia homo in se nec est arbor neque lapis, sed solum tribuit illis esse animalis rationalis, & ratio à priori est, quia nemo dat, quod non habet, sed potius id tribuit, quod continet: ergo si homo in se formalissime non continet, nisi animal rationale, non poterit tribuere in tali contractione per modum causæ formalis, nisi esse animalis rationalis.

27 Sed ens ut sic quatenus præcise ab omni differentia habet esse sine vlla inæqualitate ex parte sui, sine vlla maiori, & minori perfectione cum unitate simpliciter, & cum æqualitate summa, & ex alio capite in contractione ad inferiora, communicat ipsum suum esse, quasi in genere causæ formalis eo modo, quo in se habet & non alio modo: ergo non communicat esse inferioribus cum unitate simpliciter, sine aliqua inæqualitate maioris, & minoris perfectionis. Tunc sic, inferiora eo modo participant esse superioris, quo superior tribuit ipsum esse illis, quia nihil accipit, nisi quod ab alio sibi tribuitur; sed à superiori ratione entis in contractione communicatur esse simpliciter unum indivisibile, & omnino æquale: ergo in ipsa contractione participatur ab inferioribus unum esse simpliciter indivisibile sine vlla inæqualitate maioris, & minoris perfectionis, sed potius cum summa æqualitate, & uniformitate ex parte sua, præcipue quia id quod est indivisibile totum participatur à quocunque participante ipsum, quia indivisibile, aut totum tangitur, aut nihil; sed ratio entis simpliciter præcisa à differentijs dividendibus est una, & indivisibilis ratio: ergo tota ab unoquoque inferiori participatur; Minor illa est clara, quia unumquodque inferius participat esse simpliciter essentielle oppositum nihilo; sed hæc est tota, & adæquata ratio entis, quatenus ex parte sua distinguitur à differentijs: ergo tota, & adæquata ratio entis participatur ab unoquoque inferiori, ita ut ab uno non participetur magis ratio entis, quam ab alio, quia in ratione entis non datur magis, aut minus, & ideo unum non est magis ens, quam aliud, & ratio à priori est, quia ens ex vi

totius, & adæquate essentia proprie opponitur nihilo immediate contradictorie, sed immediata oppositio contradictoria cum nihilo est indivisibilis, ita ut tota oppositio sit in tota ratione entis, & tota in qualibet ratione illius: ergo si unumquodque participat propriam, & immediatam oppositionem contradictoriam cum nihilo, participabit sine dubio totam indivisibilem rationem entis sine vlla inæqualitate, & diversitate, cum participet illam in genere causæ formalis, in quo genere ratio entis, quæ nullam habet inæqualitatem communicat suum ipsum esse inferioribus: ergo si illud esse est unum simpliciter indivisibile omnino æquale participabitur indivisibiliter sine vlla inæqualitate, sed potius cum summa æqualitate ex parte sui.

Exemplo manifesto declaratur hoc; v.g. quia anima rationalis in suo esse est omnino indivisibilis sine aliqua inæqualitate, & diversitate æque perfecte participatur ab omnibus partibus corporis quantum est ex parte ipsius substantiæ animæ, ita ut tam perfecta sit anima quoad propriam entitatem in brachio, & in pedibus, ac est in capite; & ratio est, quia illa anima existit in brachio, pedibus, & capite, & communicat se ipsis eo modo, quo est in se formaliter & non secundum aliud esse quod in se non habet; sed in se habet esse omnino idem, & unum simpliciter sine vlla inæqualitate maioris, aut minoris perfectionis ex parte sui: ergo existit in illis partibus, & communicatur ipsis omnino æqualiter sine vlla inæqualitate maioris, aut minoris perfectionis, & ideo dicitur tota esse in toto, & tota in qualibet parte; unde non plus aut magis animæ habet caput quam brachia, & pedes, quia esse animæ, tam intensive, quam extensive est omnino indivisibile.

Clarius exemplum: nullus Catholicus potest asserere ex parte divinæ essentia perfectioni modo esse, aut perfectius ex parte divinitatis Deum ut distinguitur ab effectu creato in Angelo, quam in homine; in homine, quam in formica, &c. & ratio est; quia divina natura ex parte sua quatenus per immensitatem est in omni creatura formalissime est una, & simplicissima entitas omnino indivisibilis sine vlla inæqualitate maioris, aut minoris perfectionis; unde totus Deus est in homine, & totus in Angelo, & similiter totus in formica; unde ex parte sua, æque perfecte est in illis omnibus; sicut & iam divina essentia æque perfecte est in tribus personis divinis, & communicatur ipsis cum summa æqualitate, quia est in illis secundum proprium, & formale esse divinæ essentia, in quo nulla est inæqualitas maioris, aut minoris perfectionis.

Sed ratio entis ut sic præcisa simpliciter ab omni differentia est una, & indivisibilis ratio essendi sine vlla inæqualitate maioris aut minoris perfectionis: ergo tota, & æque perfecte sine vlla inæqualitate maioris, aut minoris perfectionis participatur ab inferioribus; ergo talis ratio sine dubio est univoca simpliciter.

Confirmatur: quia si perfectius participaretur à Deo ratio entis, quam à creaturis, vel *To perfectius*, se haberet ex parte ipsius entis, vel se haberet ex parte differentia Dei, per quam contrahitur rationem entis; si ex parte differentia, non tollit univocationem, quia est physica inæqualitatis; ideo enim maior perfectio, quæ homo participat animal, non tollit univocationem animalis

Quæst. II. Vtrum si Præscindatur, &c. 95

malis respectu hominis, & equi, quia illa maior perfectio non se habet ex parte animalis participati, sed potius ex parte differentie hominis contrahentis animal: ergo si *ly perfectus* in participatione entis à Deo se habet non ex parte entis, sed potius ex parte differentie Dei contrahentis ens ad constitutionem ipsius Dei, non tollit univocationem in ente, nec causabit analogiam in ipso respectu Dei, & creaturarum: si autem ens participatur ex parte sua perfectius à Deo, & imperfectius à creatura: ergo in ipso ente datur illa maior, & minor perfectio quia si in ipso non daretur maior, & minor perfectio, non posset ex parte sua participari secundum maiorem, & minorem perfectionem, quia ratio superior in contractione metaphysica non participatur ab inferioribus, nisi secundum esse formalissimum, quod in se habet, sed maior, & minor perfectio sunt diversæ, distinctæ, & differentes perfectiones; sed non quomodocunque differentes, sed plusquam specie, & genere, quia quidquid ita est in Deo, ut proprium illius, & minime conveniat creaturis, & participatur ab illis est essentialiter, & quidditative distinctum, & infinite differens à quocunque prædicato proprio creaturæ, quod non participatur à Deo, & continetur in ipso formaliter; ideo enim Trinitas personarum in una essentia omnimoda independetia ipsius infinitudo, & reliqua propria Dei prædicata distinguuntur, & differunt quidditative, essentialiter, & infinite à quibuscunque prædicatis propriis creaturarum, quia sunt prædicata propria Dei quidditative, & infinite differentis à quacunque creaturæ; sed illa maior perfectio, seu illud perfectius participare rationem entis est proprium Dei; sicut illud imperfectius participare rationem entis, ita est proprium prædicatum creaturæ, ut nullo modo possit convenire Deo: ergo illud perfectius participare in Deo, & illud imperfectius participare in creatura differunt, & distinguuntur quidditative essentialiter infinite; atqui differentia prædicata, & distincta essentialiter per differentias essentialiter constituuntur in esse talium, effectus enim formalis primarius differentie est facere differre, vel constituere differens ab alio: sicut albedo constituit album, & rationalitas constituit rationale: ergo si in ente ex parte sua datur maior, & minor perfectio ac proinde differentes perfectiones, ita distinctæ, & separabiles inter se, ut quæ participatur à Deo, non participetur à creatura, & e contra, necessario, & evidenter sequitur in ente dari differentias maiorem, & minoris perfectionis distinctarum inter se quidditative, & essentialiter: ergo ratio entis, quæ participatur à Deo & à creaturis non est simpliciter præcisa ab omni differentia, quia si simpliciter esset præcisa, divisa, & separata ab illis, non includeret illas, ut ex vi illarum constitueretur in esse habentis maiorem, & minorem perfectionem, v.g. ideo animal non includit maiorem, & minorem perfectionem hominis & bruti, quia est simpliciter præcisa ab illis: ergo e contra si ratio entis includit differentias maiorem, & minoris perfectionis, non erit simpliciter præcisa ab illis: atqui in titulo quæstionis supponitur, rationem entis esse præcisam ab omni differentia: ergo nullam includit differentiam in se maiorem, vel minoris perfectionis, sed potius est una, & indivisibilis ratio: ergo ex parte sua non potest se communicare Deo, & creaturis

quasi in genere causæ formalis secundum maiorem, & minorem perfectionem, ac proinde sit inæqualitate ex parte suæ, licet cum inæqualitate ex parte differentiarum, per quas Deus, & creatura participant ipsum ens: ergo simpliciter est ratio univoca; si præscinditur simpliciter ab omni differentia.

Vnde præcluditur manifeste effugium aliquorum asserentium ideo ens ut sic esse analogum, & non univocum, quia dicit ordinem, & aptitudinem ut participetur cum inæqualitate perfectionis à suis inferioribus; nam si nunquam participatur cum tali inæqualitate, ut probatum manet: ergo à posteriori colligitur, non dari talem ordinem, & aptitudinem, quia frustra datur potentia, quæ non reducitur ad actum, præcipue adiunctis his, quæ supra demonstravimus; quia illud, quod in se nullam habet inæqualitatem & diversitatem ex parte sua, nullamque aptitudinem ad habendum talem inæqualitatem, & diversitatem in suo esse, quatenus distinguitur virtualiter à parte rei, & formaliter per intellectum à differentiis, non est capax talis ordinis, & aptitudinis inæqualis participationis, quia aptitudo, & ordo fundatur in ipsa substantia entis, cuius est ordo, & capacitas: sed in illa ratione entis simpliciter præcisa, & in illo esse quatenus expresse distinguuntur à differentiis contrahentibus ipsum nulla datur inæqualitas, neque capacitas ad illam, ex eo quod nullam rationem habeat in se diversificandi, & inæqualitatem constituendi in illo, quod est differentia, & ex alio capite non potest aliter participari, ac est in se, cum secundum illud ipsissimum esse proprium, quod habet, habeat participabilitatem: ergo sicut nunquam participatur inæqualiter, quia participatur secundum suum esse formalissimum, in quo nulla datur inæqualitas; ita etiam non potest nec habet aptitudinem participationis inæqualis, quia tota illa potentia participationis est secundum illud ipsum esse, in quo supposita simpliciter præcissione nulla datur inæqualitas.

Explicatur hoc exemplo: homo enim nec participatur, nec potest participari secundum gradum inhabilitatis quia in suo esse, quod debet participari, non datur talis gradus, v.g. substantia completa ut sic, aut Angelus, ut sic, neque participantur inæqualiter ab hac, vel illa substantia completa, aut à Michael, & Gabriele, nec habent aptitudinem ut participantur inæqualiter magis, & minus perfecte ab illis; quia in esse proprio formalissimo, quod habent, & quod se participabile ab inferioribus nullam habent inæqualitatem maiorem, & minoris perfectionis, & idem est in animali respectu hominis, & equi, quod neque participatur, nec potest participari ex parte sua propter rationem dictam, quod evidenter patet in exemplis supra positis de anima rationali & divinitate, quæ ex eo quod in seipsis formalissime non habent diversitatem, & inæqualitatem maiorem, & minoris perfectionis, neque illa communicatur, nec potest communicari inæqualiter partibus, neque hæc personis divinis ex parte propriarum entitatum, sed per vos ens ut sic ex parte sua nullam habet inæqualitatem differentium perfectionum maiorem, & minoris, quia hoc provenit à differentiis, à quibus est simpliciter præcisa, & separatum, & sic est una, & eadem indivisibilis ratio essendi: ergo nec participatur inæqualiter ex par-

te sui, nec habet aptitudinem ad talem participationem inaequalem, cum hæc tota participatio five actualis, five potentialis sit eo modo, quo est ipsum esse participabile entis in quo, ut iam diximus, nulla datur inaequalitas: ergo nihil aut actuale, aut potentiale reperitur in ente, quod possit tollere univocationem ab illo & causare analogiam in ipso.

SUBSECTIO I.

Secundum principale argumentum ponitur.

33 **O**Via illi rationi abstractæ ab inferioribus simpliciter non convenit definitio analogorum ab omnibus recepta: ergo ut sic non est analogia, sed univoca; antecedens probatur, analogum in ratione significata per terminum debet inaequales habitudines dicere per ordinem ad illum, sed ens ut sic abstractum secundum immediatum significatum termini huius, nullum dicit ordinem inaequalitatis: ergo ut sic nullam dicit analogiam; probo minorem, nam accidens, & creatura non minus opponuntur nihilo, quam Deus: ergo non minus sunt ens quam ipse, neque ideo sunt inferiora Deo, quia sunt entia ut sic, quod ita demonstratur. Nam ideo Deus est superior essentialiter creaturis, & substantia accidentibus, quia ille est primum & infinitum ens, & hæc est ens per se; sed Deus non est primum & infinitum ens, neque substantia est ens per se in ratione entis ut sic, & propter illam rationem entis præcisam, ut à nobis conceptam, neque creatura ordinatur ad Deum ex eo præcise quod sunt entia: ergo ex vi præcisæ rationis entis Deus non est superior creaturis, & substantia non est perfectior accidentibus; minor est certa, quia quando convenit alicui subiecto ratione alicuius formalitatis prædicatum aliquod, omnibus participantibus illam formalitatem, convenit tale prædicatum; sicut quia Angelo convenit esse ens per se, quia participat rationem substantiæ ut sic, similiter convenit esse ens per se arbori, homini, & lapidi; quia participant similiter rationem substantiæ; sed Deo convenit per vos esse infinitum, ac primum ens ratione entis ut sic, & quia participat esse ut sic oppositum nihilo: ergo creaturis etiam convenit ratio primi; & infiniti entis, quia participant rationem entis ut sic oppositam nihilo simpliciter; sed hoc est falsum: ergo falsum est dicere, quod Deo conveniat esse infinitum, & primum ens propter rationem entis ut sic præcise sumptam, aut propter rationem essendi duntaxat communem Deo, & creaturis, sed in Deo non est alia ratio, nisi differentialis & propria ipsius: ergo Deo convenit esse infinitum, & primum ens, ac proinde esse superiorem creaturis ratione differentiarum; unde totam inaequalitatem habet Deus respectu illarum propter differentias quas habet: ergo illa ratio entis præcisa secundum immediatum significatum termini huius, ens, nullum dicit ordinem inaequalitatis: ergo illa ratio est univoca simpliciter.

34 Inquiunt Adversarij conceptum præscindentem rationem entis à suis differentiis, & inferioribus inaequaliter participantibus talem communem rationem eo ipso, quod præscindat ab illis illam, dare necessario ipsi in genere causæ

formalis respectum inaequalem, & ordinem diversum ad sua inferiora.

Sed hæc solutio mera verba, & nugæ continet, & iam satis oppugnata manet rationibus superioribus, quia quando fundamentum est incapax alicuius relationis, nulla causa extrinseca formalis potest illi tribuere huiusmodi relationem; v. g. quia Deus incapax est relationis, quæ sit verum accidens, nulla causa extrinseca formalis potest tribuere illi relationem realem accidentalem & quia ipse Deus est omnino incapax relationis universalitatis respectu trium relationum divinarum, nullo modo potest conceptus formalis præscindens divinitatem ab illis in genere causæ formalis tribuere divinitati relationem universalis respectu illarum; sicut quia homo est incapax relationis superioritatis respectu Dei, nullus conceptus formalis præscindens hominem potest tribuere illi in genere causæ formalis superioritatem relativam respectu Dei; sed ratio simpliciter præcisa entis in se est omnino incapax habendi relationes inaequalitatis respectu Dei, & creaturarum in contractione, & in participatione ab ipsis: ergo nullus conceptus formalis præscindens rationem entis in genere causæ formalis potest tribuere illi relationes diversas inaequalitatis in contractione, & participatione respectu suorum inferiorum: minor sic probatur, quia tota capacitas alicuius obiecti ad tales relationes inaequalis participationis fundatur in ipsa inaequalitate entitativa, quam habet obiectum, quia relatio sequitur entitativam fundamenti; ideo enim Petrus dicit ad montem relationem inaequalitatis, quia ipsa entitas Petri, quæ est fundamentum illius, habet in se inaequalitatem entitativam, & contra, ideo animal ut sic est in ea pars relationum inaequalitatis respectu participationis & contractionis ad hominem, & ad leonem, quia ratio animalis ex eo quod sit una indivisibilis, & præcisa simpliciter à differentiis nullam habet entitativam inaequalitatem, ita ut ipsa ratio entis maiorem perfectionem habeat, ut tribuat homini & minori, quam tribuat leoni; sed ratio entis simpliciter præcisa ab omni differentia est omnino eadem, una simpliciter sine vlla inaequalitate maioris, & minoris perfectionem: ergo nullam maiorem, & minorem perfectionem in participatione & contractione potest tribuere suis inferioribus: patet evidenter consequentia; quia nullum aliud esse tribuit, aut potest tribuere illis in tali contractione, & per consequens ipsa inferiora nullum aliud possunt participare ab illa, nisi illud proprium, ac formale esse, quod habet in se ratio entis, & eo modo, quo in se continet; sed illud ipsum esse, quod ratio entis simpliciter præcisa ab omni differentia, & inferiori nullam habet inaequalitatem: ergo sine vlla inaequalitate communicat suum esse in contractione inferioribus, & inferiora sine vlla inaequalitate participant, &c. ergo ratio entis simpliciter præcisa est omnino incapax relationum inaequalitatis in participatione, & contractione respectu suorum inferiorum, ac proinde nulla causa formalis extrinseca, aut nullus conceptus formalis præscindens in genere causæ formalis potest illi tribuere tales ordines inaequalitatis.

Vergetur; quia ratio entis per conceptum abstrahentem eam ab inferioribus nullam accipit diversitatem, nec accipere potest inaequalitatem entitativam

entitativam respectu suorum inferiorum: ergo nullam relationem diversitatis, & inæqualitatis potest tribuere conceptus formalis præscindens tali rationi obiectivæ entis; antequam sic patet, quia impossibile est, ut idem conceptus formalis tollat omnem inæqualitatem ex parte entis, & simul conferat illi aliquam inæqualitatem, quia tollere omnem, & concedere aliquam involvit contradictionem, sicut involveret contradiccionem in Deo simul tollere ab homine omnem quantitatem, & ex alio capite concedere illi aliquam, nam tollere dicit negationem omnis quantitatis, & tribuere dicit affirmationem alicuius quantitatis; sed negare omnem quantitatem, & affirmare aliquam quantitatem sunt apertæ contradictiones: ergo tollere omnem inæqualitatem ab ente, & concedere aliquam inæqualitatem ipsi dicunt apertam contradictionem, sed conceptus formalis præscindens ens ab omni differentia tollit omnem inæqualitatem ab ipso ente: ergo simul idem conceptus formalis non potest tribuere enti aliquam inæqualitatem. Minor hæc sic demonstratur, quia ablata omni causa formali alicuius effectus formalis primarij, necessario debet auferri omne effectum formale illius; sed per conceptum formalem præscindentem ens, tollitur ab ente omnis differentia maioris, & minoris perfectionis causans omnem inæqualitatem differentium perfectionum in genere cause formalis, ut patet ex supra dictis in prima ratione: ergo per talem conceptum præscindentem tollitur ab ente omnis inæqualitas maioris, & minoris perfectionis.

37 Deinde, quia omnis inæqualitas stat ut adversarij affirmant in participando talem rationem communem & contrahendo illam per dependentiam unius ab alio, creaturæ videlicet à Deo, & non econtra Dei à creatura; sed talis conceptus abstrahens rationem entis à suis inferioribus non est conceptus contrahens illam, sed potius est conceptus denudans rationem entis ab omni contrahente dependentis unius ab alio: ergo ratio entis per talem cognitionem ut sic præcisi-
vam non accipit inæqualitatem aliquam in respectu, sed potius terminatur ad illam cognoscendo ipsam sine pluribus, & nullo modo percipiendo an illa plura sint ita differentia per talem dependentiam vel independentiam. Vnde ex his omnibus hanc rationem efformo contra Adversarios.

38 Quia ratio etiam univoca se habet eo modo respectu cognitionis præscindens, ac se habet ratio entis respectu conceptus formalis præscindens ipsam; sed ratio univoca ex vi sui conceptus præscindens non redditur analogia nec definit esse univoca: ergo similiter ratio entis non erit analogia, nec definit esse univoca ex vi sui conceptus formalis præscindens; maior sic probatur, quia sicut conceptus formalis præscindens rationem univocam terminatur solum ad rationem communem denudatam à particularibus, v. g. quando præscindis animal à suis inferioribus, solum concipis principium sentiendi, nec aliud particulare determinatum attingis; sed quando præscindis ens à differentiis particularium quod formaliter attingis, est aptitudo ad existendum, reliqua vero mere materialiter nempe Deum, & creaturam &c. vnde conceptus communis entis qui præscindit illud ab inferioribus non habet formaliter diversitatem ex respectu ad sua inferiora.

R. P. N. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

riora; sed mere materialiter, quia ille non attingit per talem conceptum immediate: ergo sicut se habet conceptus univocus respectu sui conceptus formalis præscindens, ita se habet conceptus entis obiectivus respectu sui conceptus formalis præscindens.

Vergetur ultimo, quia nullus conceptus potest tribuere relationem alicui fundamento, nisi concipiat simul illud fundamentum, & terminos in ordine ad quos debet tribuere tales relationes fundamento, quia relatio nullo modo potest concipi sine fundamento, & termino illius, ut latissime demonstro in Logica, *toto prædicamento de relatione*, & magis ad nostrum præsens intentum in eadem Logica tract. de Universalibus, quæst. vtrum *Univocale fiat per abstractionem vel per comparationem*: sed per conceptum illum formalem præscindentem rationem entis solum concipitur ens sine inferioribus, & differentiis, quæ sunt termini relationum inæqualitatis in participatione; præscindere enim unum ab alio est cognoscere unum sine illo à quo præscinditur: ergo talis conceptus formalis præscindens rationem entis non potest tribuere enti ut sic præciso respectu inæquales maioris, & minoris perfectionis in participatione.

Vergetur amplius, quia id solum potest tribuere in genere cause formalis aliqua forma extrinseca, quod in se est formaliter; quia forma exhibendo proprium esse, constituit effectum; sed conceptus formalis præscindens ens, non est relatio inæqualis participationis, sed solum est representatio entis secundum quod est aptitudo realis ad existendum, sine eo quod terminetur ad inferiora inæqualiter; quia cognitio illa non potest terminari ad aliquod obiectum, nisi representando ipsum; sed cognitio illa præscindens rationem entis nullo modo, neque æqualiter, neque inæqualiter representat inferiora entis, & differentias eorum: ergo nullo modo terminatur ad illa, nec in se est relatio inæqualitatis ad ipsa: ergo in genere cause formalis non potest tribuere enti præciso relationes diversas inæqualitatis ad sua inferiora.

Dices, illas relationes inæqualitatis habere ens ad sua inferiora, non ex eo quod participant rationem entis inæqualiter ex parte ipsius, sed quia ipsa inferiora sunt inæqualia in se, sed hæc solutio nullius momenti est; quia etiam ratio univoca animalis habet ex se tales ordines inæquales, quia homo, & equus inæquales sunt, & sunt inferiora ipsius animalis, & nihilominus tales ordines non auferunt univocationem ab animali, neque causant analogiam in illo respectu hominis, & equi: ergo similiter respectus illi inæqualitatis nullam causant analogiam, neque tollunt univocationem ab ente.

SUBSECTIO II.

Solutiones Adversariorum infringuntur.

Hic nostro principali argumento occurrunt aliqui moderni, distinguendo in conceptu obiectivo entis obiectum implicitum ab explicito: in obiecto explicito concedunt, nullam includi inæqualitatem, aut dissimilitudinem, negant tamen in obiecto implicito materiali quod in ente sunt differentie determinantes, vnde cum

N in

in illis, sic diversitas, & dissimilitudo, iam in obiecto per nomen analogum significato est. simul unitas, aut aequalitas, & similitudo non diversitate, & inaequalitate, idque illustrent exemplo analogorum proportionalitatis, sicut, inquit, risus expresse solum significat risum hominis, implicite vero amoenitatem prati, & hoc sufficit ut risus sit analogus; quia alteram formam expresse, alteram vero implicite importat, ita similiter ens est analogum, quia similitudinem, & aequalitatem, seu unitatem expresse, inaequales vero habitudine simpliciter significat.

42 Sed hoc effugium facile praeccluditur; nam vel solutio haec negat, praescindi posse rationem entis, vel si non negat insufficiens est, & evidenter oppugnat; quia quando dicit obiectum implicitum conceptus entis esse differentias, aut loquitur de obiecto actuali, aut solum de obiecto in potentia? si primum: ergo quando cognoscimus ens actu, respondent cognitioni differentiae determinantes, etiam si implicite, & imperfecte solum cognoscantur, atque adeo non abstrahitur ratio entis ab inferioribus simpliciter; sicut abstrahitur gradus animalis in eorum sententia a differentijs; ut patet in exemplo ab illis adducto; nam ridens in quantum analogum non abstrahit rationem communem homini ridenti, & virenti prout, sed immediate significat tam hominis risum proprium, quam prati amoenitatem, illum proprie, hanc autem per metaphoram, eamque risum denominat propter similitudinem, & proportionem, quam habet cum hominis risu: ergo si ens eodem modo se habet respectu differentiarum includendo illas, & representando ipsas, sicut representat risus utrumque risum: ergo ens non praescinditur a differentijs.

43 Vergetur, ideo animal praescindit simpliciter a differentijs, quia neque expresse neque implicite actu includit illas; nam si actu etiam implicite, & confuse includeret differentias, nullo modo praescinderetur ab illis simpliciter, ideo enim P. Vasq. & reliqui authores negant praescisionem simpliciter entis, non quia in conceptu formali entis includatur expresse actu differentia, siquidem oppositum manifeste constat, cum conceptus formalis entis nullo modo expresse dicat Deum, aut creaturas, ut ex terminis patet, sed quia iudicant per talem conceptum formalem actu confuso, & implicito representari differentias Dei, & creaturarum: ergo si per vos conceptus formalis entis saltem implicite, & confuse actu representat differentias Dei & creaturarum, ratione cuius in ipso conceptu obiectivo entis includuntur actu confuso Deus & creatura, talis conceptus formalis non erit praescindens simpliciter conceptum obiectivum entis, vicissimque hic nullo modo erit praescisus simpliciter ab inferioribus, quod est contra suppositum quaestionis. quare ex hac parte labefactata manet solutio adversariorum, praecipue quia id, quod est simpliciter praescisus, est totum potentiale solum respectu suorum inferiorum, & minime est totum actuale respectu illorum; sed si ens includeret actu confuso differentias, non esset totum potentiale solum, sed potius esset totum actuale respectu illarum, siquidem ipsum ens, & obiectum conceptus formalis entis: ergo non esset simpliciter praescisus.

44 Si autem dicatur secundum: ergo obiectum

adequatum actuale illius cognitionis nullam includit diversitatem aut inaequalitatem in habitudine: ergo nec conceptus; nec nomen ut illud significant, analogae sunt, quia ad analogiam non sufficit, ut in obiecto solum in potentia deatur inaequalitas, sed necessario requirit inaequalitatem actualem, nam tunc non erit analogia ratio communis superior, cum illi non competat definitio analogorum ratione sui, sed potius tota analogia erit in inferioribus ratione differentiarum, in quibus solum est inaequalitas; sed analogia ex parte differentiarum est analogia physica: inaequalitatis, & non propria metaphysica analogia: ergo ens non est proprie analogum, nam ipsi adversarii supponunt conceptum illum simpliciter praescisum quoad explicitum, & quatenus correspondet conceptui formali abstrahenti non includere actualiter rationes formales causantes inaequalitatem analogiae metaphysicae, sed potius assimilari talem conceptum quatenus sic praescisus conceptui animalis, in quo nulla datur actualiter inaequalitas differentiarum: ergo in sententia Adversariorum, vel neganda est simpliciter praescisio, & abstractio a differentijs actualiter, vel non est dicendum, quod significatum illius conceptus formalis actuale sint differentiae contrahentes, ac proinde quod conceptus obiectivus praescisus actualiter aliquo modo includat differentias contrahentes, quia illud quod praescinditur actualiter simpliciter ab aliquibus, actualiter, & simpliciter dividitur ab illis; sed illud, quod simpliciter dividitur ab aliquibus actualiter non est coniunctum cum illis a quibus dividitur actualiter, neque actualiter includit illa, quia divisio formaliter negat coniunctionem cum illo, a quo dividitur, ut videre est in exemplo materiali rami divisi ab arbore, qui nullo modo actu includitur in arbore, neque continetur in illo; quia actu dividitur, & separatur ab ipso: ergo si ille conceptus entis simpliciter est praescisus, & divisus ex parte sua actu ab inaequalitate causata per differentias & a differentijs ipsis: ergo nullam includit inaequalitatem ex parte sui: ergo tota est uniformis aequalis, & eiusdem rationis: ergo aequaliter participatur ab omnibus: ergo univoce.

Vergetur, & confirmatur; quia nihil aliud habet pro obiecto, nec significat actu tanquam materiale, aut tanquam formale conceptus, aut nomen, nisi id, quod exprimitur, & representatur per talem conceptum, aut nomen, quia conceptus formalis adaequate, & totaliter est imago, & representatio, & solum illud actu continet res formaliter ut obiectum alicuius cognitionis, si ut obiectum formaliter sumatur, quod actu representatur in illa; sed in cognitione entis, seu in conceptu formali simpliciter praescidente ens ab omni differentia, nullo modo representatur, nec exprimitur aliqua differentia, sed solum non repugnantia ad existendum realiter, hoc est ratio essendi simpliciter opposita nihilo: ergo nec actu confuso, nec explicito in obiecto talis cognitionis dantur differentiae actu; nam ideo homo quatenus hoc nomine significatur in nullius sententia potest dici simpliciter praescisus ab animali, & rationali, quia etiam si expresse non dicat animal, & rationale, implicite tamen actu, & confuse necessario dicit utrumque: ergo si ens ut sic, licet non expresse, implicite rationem,

Quæst. II. Vtrum sit præscindatur, &c. 99

men, & confuso actu dicit differentias, nullis modo erit simpliciter præcisum ab illis; sed est simpliciter præcisum ab illis per vos: ergo nec actu confuso, nec explicito, sed solum in potentia erunt differentia in ente ex parte sui, vt in animali ex parte ipsius rationale, & irrationale, & ratio evidens est, quia illud quod est simpliciter præcisum est simpliciter indifferens, & contrahibile ad inferiora, vnde respectu inferiorum tantum erit in potentia, quia indifferencia formaliter constituit potentiam, v. g. indifferencia quam habet voluntas nostra ad amandum, & non amandum constituit formaliter potentiam illius ad amorem, & ad negationem amoris, sed ens ex eo quod est præcisum simpliciter ab inferioribus, est indifferens, & simpliciter contrahibile ad illa: ergo tantum est in potentia ad ipsa, ac totum potentiale respectu inferiorum; vnde nec actu confuso, nec explicito continet aliquid inferioris; quia si contineret illud, nec esset potentiale, nec indifferens ad vtrumque, v. g. quia substantia actu non explicito, sed confuso dicit ens, non est indifferens, nec est in potentia ad essendum, & non essendum ens, sed potius determinate est ens & idem est in homine respectu viventis.

⁴⁶ Respondent etiam aduersarij, dicentes, ipsum ens abstractum à differentijs inæqualem ordinem habere ad sua inferiora, ex eo quod ens respiciat accidens propter substantiam, substantiam vero propter se, sicut in physicis materia prima respicit accidentia & formas substantiales, cum hoc tamen discrimine, vt formas substantiales respiciat propter se, & propter ipsas accidentia, cum accidentia sint ornamenta, & virtutes substantiæ; sic similiter ens abstractum per nostram cognitionem asserunt, se habere, vt materiam respectu accidentis & substantiæ, inæqualiter respiciendo ipsa, vt dixi.

Quod si interrogas quid sit respectus ille, nec enim realis esse potest, cum differentia, & inferiora non distinguantur realiter à gradu entis & nulla res se ipsam relatione reali respiciat.

⁴⁷ Respondent, esse respectum rationis, quo formaliter ens in ratione superioris constituitur, ratione cuius magis quodammodo propendet ad substantiam, quam ad accidens.

Sed contra; quia cum respectus hic non resultat, nisi per actum reflexum illum fingentem in sententia aduersariorum per illum actum non poterit fingi talis respectus, quia talis respectus est ens rationis, quod vt ipsi asserunt, nullo modo fingitur per reflexum actum, sed solum per directum: ergo nulla est solutio in principijs aduersariorum, sed adhuc concessio, quod possit fingi, sic refutatur hæc sententia.

⁴⁸ Quia ille respectus rationis resultat in re, quæ ex se, & in se ipsa est vna, & eadem indivisibilis, quæ nullam continet diversitatem, & inæqualitatem in suo conceptu præciso ab omni differentia. Ex quo sequitur manifeste quod talis respectus sit in re quæ nec participatur inæqualiter, nec potest inæqualiter participari à suis inferioribus, vt supra probavimus: ergo ille respectus est rei vniuocæ, & non analogæ; nam eo modo est respectus, & relatio rationis superioris ad inferiora, quo est res ipsa, quæ superior est, & quo est fundamentum talis relationis; sed supra probatum manet latissime illam rem in se esse vniuocam propter unitatem simpliciter, & omnimodam æqualitatem in se ipsa: ergo respectus ille non potest esse

R. P. Ildaph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

rei analogæ, & respicientis vnum propter aliud ex parte sua, cum ex parte sua & participetur æqualiter, & non possit aliter participari; exemplum manifestum est in qualitate respectu potentia, & actus vitalis; nam licet ratione differentiarum actus sit propter potentiam, quia essentialiter petit illam tanquam subiectum, in quo existat, & tanquam principium vitale à quo profluat essentialiter, ratione cuius non minus dicat ordinem transcendentalem ad potentiam, quam potentia ipsæ ad substantiam animæ, vnde non minus datur actus ad ornandam potentiam, & constituendum ipsam, in esse intelligentis, aut volentis, quam potentia animæ datur ad ornandam animam, & ad constituendum ipsam inesse intellectivæ & volitivæ formaliter; quia tamen ipsa qualitas vt sic æqualiter participatur ex parte sui, ex eo quod in se nullam habeat inæqualitatem, ideo respectus qui resultat in qualitate vt sic respectu suorum inferiorum non est, nec potest esse rei analogæ, sed vniuocæ, etiam si respiciat inferiora, quorum vnum est propter aliud formaliter; sed vt supra late demonstratum manet, ens in sua formalissima ratione nullam habet inæqualitatem, sed potius est vna simpliciter indivisibilis ratio æqualiter participabilis ab inferioribus, quia ex parte sua non potest vni tribuere maiorem perfectionem, quam alteri, quia talis conceptus est simplicissimus quatenus præcisus à differentijs, & omnino irresolubilis in duas formalitates: ergo licet in tali ratione entis resultat respectus rationis ad inferiora, quorum vnum est propter aliud, cum hoc totum solum sit ratione differentiarum, talis respectus non constituit rationem entis in esse analogæ, sed potius erit respectus rei vniuocæ simpliciter: ergo talis solutio nullius momenti est.

Deinde sic amplius vrgo; quia vel talis respectus est ad plura, quorum vnum est propter aliud, ex eo quod perfectiorem rationem entis participet, aut solum quia habet perfectiorem differentiam, ratione cuius alterum est propter illud, ex eo quod ab ipso dependeat essentialiter, primum sine dubio causeret analogiam, sed iam supra probavimus, minime vnum inferius entis participare perfectius rationem entis, quam aliud, quia in ipso ente nulla datur maior, & minor perfectio quæ possit ex parte entis participari ab inferioribus: ergo non potest ens respicere vnum propter aliud, ex eo quod vni tribuat perfectiorem rationem entis, quam alteri.

Secundum non tollit vniuocationem conceptus communis, cum talis respicientia non tollat æqualitatem ex parte entis, & tota inæqualitas solum sita sit in ipsis differentijs contrahentibus talem rationem; v. g. substantia vt sic respicit arbores, herbas, bruta animalia, quæ sunt propter hominem, tanquam propter finem earum, & elementa propter mixta, ad quæ ordinantur, & nihilominus substantia vt sic est vniuocæ, & non analogæ, quia talis ordinatio, & inæqualitas se habet ex parte differentiarum solum, & non ex parte rationis communis participatæ; sed idem contingit in ente: ergo nullo modo tollit vniuocationem talis respectus, neque causare poterit analogiam in ratione entis simpliciter præcisæ à differentijs causantibus talem ordinem vnius ad aliud.

Irem, quia cum ratio entis antequam fingatur respectus ille debeat esse, vel analogæ, vel vniuocæ

eo ipso quod abstrahatur adhuc explicandum illis restat, in quonam analogia entis consistat ante fictionem horum respectuum.

51 Ad hoc respondet P. Rubius, etiam reperiri in ratione superiori inaequalitatem ex vi ipsius actus abstrahentis rationem communem, quatenus ille abstrahit primo & per se rationem entis à substantia, in qua primo, & per se reperitur, secundario vero, & per accidens ab accidenti, in quo solum secundario reperitur ratio entis.

52 His tamen bene explicatur, negata abstractione entis in quo consistat analogia, ea vero admittenda, difficilem doctrinam continere videtur sententia adversaria, licet enim verum sit reperiri inaequalitatem inter Deum, & creaturam, inter substantiam, & accidens, ea tamen non obijciunt conceptui abstrahenti rationem entis, sed solum omnimoda aequalitas, alias si conceptui illi abstrahenti obijceretur illa inaequalitas, in obiecto, & conceptus reperiretur, quia tota & adaequata representatio conceptus est in ordine ad obiectum; unde interrogo, an illa inaequalitas, quae est in obiecto, & representatur in conceptu formali sit inaequalitas differentium perfectionum, vel solum sit inaequalitas in ipsa ratione essendi; si primum, erit inaequalitas differentiarum, ac proinde differentiae erunt in ipso ente, & sic conceptus obiectivus non erit simpliciter praecisus, cum dicat inaequalitatem differentiarum; si autem sit in ipsa ratione entis: ergo in ipsa ratione entis simpliciter praecisa datur inaequalitas: ergo in ipso conceptu entis praeciso datur pluralitas: patet consequentia, quia in vno respectu sui ipsius vel eiusdem ad se ipsum nulla datur inaequalitas, unde formica non est inaequalis sibi, sed homini, & homo non est inaequalis sibi sed monti, quia inaequalitas est relatio, relatio autem non est in vno respectu sui ipsius, sed potius est vnus ad aliud, ac proinde semper relatio essentialiter petit duo distincta inter se, fundamentum nimirum & terminum: ergo si per vos in ipsa ratione entis praecisa datur inaequalitas, dabitur respectus excedentis respectu excessi, ac proinde per talem relationem vnum opponetur alteri relative, & vnum referetur ad aliud relative: ergo in ipso ente dabitur vnum, & aliud, inter quae datur relatio inaequalitatis; sed duo distinguuntur per rationes formales distinguendi: ergo in ipso ente dantur rationes formales distinguendi, sed rationes formales distinguendi sunt rationes formales differendi, quia differre, & distingui sunt synonyma; unde quia homo differt essentialiter ab equo, distinguitur ab ipso essentialiter, & quia Petrus differt à Paulo individualiter, etiam distinguitur à Paulo individualiter. Itaque idem omnino sunt differre, & distingui: unde si in ipso ente dantur rationes distinctae, & inaequales, sine dubio dabuntur rationes differentes inter se; sed rationes differentes differentis constituentur: ergo dabuntur in ente differentiae constituentes distinctas rationes.

Ex quibus evidenter colligitur talem rationem entis non esse abstractam & simpliciter praecisam à differentijs, ut patet ex dictis, quia id, quod includit aliud, non est separatum ab illo; Item manifeste sequitur, rationem entis non esse vnam simpliciter, quia ubi datur pluralitas, non datur unitas; sed in ente per vos datur pluralitas rationum inaequalium: ergo non datur unitas; sed ex ipso supposito quaestionis ratio entis est sim-

pliciter praecisa, divisa, abstracta, & separata ab omni differentia & ab omni ratione distinguendi & diversificandi, ac proinde est vna simpliciter, & indivisibilis: ergo in tali ratione nulla datur inaequalitas ex parte sui; sed id, quod communicat Deo & creaturis, accidenti, & substantiae, est ipsum formalissimum esse, quod in se habet, & eo modo, quo in se habet: ergo ex parte sua dat esse omnino aequale, ac per consequens inferiora illa aequaliter participant, & contrahunt ipsam rationem entis ex parte illius; unde ex parte illius non est vna prior respectu alterius quia est vna, & eadem; unde in ratione entis ita sunt vnum substantia, & accidens, ut ratio entis in substantia non sit prima & in accidente secunda, & ideo non contrahitur ut prima ad substantiam, & ut secunda ad accidens, sed potius tamen prima, & perfecta est in substantia, ac in accidenti; sicut quia Deus per immensitatem se communicat omnibus creaturis, & in Deo non datur prima, & secunda ratio, & ex parte sui non datur ratio per se, & ratio per accidens, quia non datur in Deo duae rationes, sed vna simplicissima, quae ex vi immensitatis per se petit esse in omni ratione reali non potest dici Deum ex parte sua esse in Angelo per se, & in formica esse per accidens, aut in Angelo esse primario, & in formica secundario, sed potius quantum est ex parte substantiae Dei, & ex parte immensitatis ipsius tam per se, & primario est in formica, ac in Angelo: sed ratio entis est vna simpliciter sine inaequalitate ex parte sui, & ratione communicabilitatis, & indifferentia per se petit descendere ad omnia sua inferiora, quia talis indifferentia, & potentialitas sequitur ipsum esse; sed in ipso esse nulla datur differentia, & inaequalitatis nulla ratio per se, & per accidens, sed solum vna ratio simpliciter essendi, non per accidens sed per se, quatenus per se opponitur nihilo: ergo ex vi talis potentialitatis, & indifferentiae petit uniformiter descendere, & existere in inferioribus, ac proinde non per se, & per accidens, sed solum per se, ita ut ex parte sua tam per se sit in accidenti, quam in substantia.

Tunc sic eo modo est praescindibilis, & abstracta 53
hibilis ratio communis, quo est contrahibilis, & existit in suis inferioribus; sed ratio entis simpliciter praecisa non est per se, & per accidens, primario, & secundario, sed solum per se, & primario contrahibilis ad inferiora omnia: ergo falso asserunt adversarii dicentes primario esse abstractibilem à substantia, & secundario ab accidenti, sed potius dicendum est per se solum esse abstractibilem ab accidenti, & substantia, sine vlla inaequalitate in hac praecisione.

Declaratur amplius; quia haec ratio, quae abstrahitur, non est particularis aliqua ratio, sed ita est communis, & universalis, ut sit aequivalenter omniens; unde in hoc habet quasi infinitatem, & haec omneitas, ut ita loquar, non convenit per accidens, aut secundario enti, ut sic, sed potius per se, & essentialiter: ergo per se, & essentialiter, & non secundario, sicut petit descendere ad omnia, ita petit abstrahi ab omnibus per se, & non per accidens; sed inter omnia, ad quae descendit, & à quibus abstrahitur, sunt accidentia, & creaturae, & non solum Deus, & substantia: ergo non solum ad Deum, & ad substantiam descendit primo, & per se, sed etiam ad creaturas, & ad accidentia: ergo non solum à Deo,

Quæst. I. Vtrum si Præscindatur, &c. 101

Deo, & à substantia, sed etiam à creaturis, & ab accidentibus est primo; & per se abstrahibilis ratio illa entis.

55 Declaratur amplius; quia in ente ut sic præciso, & datur ratio entis, & datur ratio omnis entis, rationi autem entis poterat non convenire per se abstrahi à quocumque ente etiam creato, attamen rationi omnis entis non potest per accidens, sed potius per se convenire abstrahi ab omni, & à quocumque ente; sicut existentia divinæ præcise ut sic, licet dicatur convenire per accidens esse in formica, nihilominus non cõvenit per accidens existentia divinæ immensæ in formica, supposita existentia illius, sed potius per se, ratio est evidens; quia illud non est per accidens respectu alicuius, sine quo nullo modo potest esse, aut intelligi illud; sed omniens quatenus tale non potest intelligi sine contractione ad omnia; ergo similiter sine abstractione ab omni, & quocumque particulari enti non potest adæquate esse, nec intelligi omniens simpliciter præcisum: ergo non est per accidens, sed maxime per se omniens ex parte sua præscindi ab accidente, sicut non est per accidens ipsi esse commune accidenti.

Deinde; quia quando dicitur per accidens præscindi ab accidenti, vel est sensus, quod præscindatur ens ab eo, quod per accidens tantum est ens, & quod non est primario tale; & in hoc sensu est falsa propositio; quia illud quod essentialiter, & quidditative est aliquid, est tale non per accidens, sed per se, non primario sed secundario, & ratio est, quia inter modos dicendi per se primus est quidditativus, & essentialis, ut patet ex ipsis terminis, sed accidens essentialiter, & quidditative est ens: ergo primario & per se est ens, & non secundario, & per accidens: ergo si cut falsum est dicere, accidens non est essentialiter ens, sed accidentaliter ens, ita est falsum dicere, non esse ens per se sed per accidens, non primario sed secundario: eodem modo erit falsum dicere, præscindi ens ab accidenti non primario sed secundario, non per se, sed per accidens, sumpta propositione in sensu, in quo significatur quod accidens non sit primo, & per se ens.

Ex quo sic argumentor. Quia non est per accidens rationi communi præscindi ab inferiori per se illius, & quod non est tale secundario & per accidens; sed accidens per se, & non secundario est inferioris entis, quia essentialiter, & quidditative est inferioris illius, quia essentialiter, & quidditative constituitur ab ente, & participat esse ab illo: ergo enti non convenit per accidens abstrahi ab accidenti, sed primo, & per se, licet substantia conveniat per accidens ex parte propriæ differentia, ut ens, quod præscinditur ab ipsa, præscindatur, etiam ab accidenti; sicut existentia Dei in Angelo si ex parte Angeli concipiatur per accidens, videtur convenire quod ipse Deus existat in formica, licet ipsi existentia ex parte existentia divinæ, quia est infinita, & immensa non conveniat per accidens esse in formica, quæ actu existit supposita tali existentia formicæ; nam si Deus non existeret in formica existenti non esset immensus: ergo similiter in nostro casu, sed abstractio, quæ constituit rem univocam, & tollit analogiam, non est consideranda ex parte unius inferioris in ordine ad aliud, sed potius ex parte superioris abstrahibilis: ergo si ex parte entis ipsum est primo, & per se abstrahibile ab acci-

denti, etiam si ex alia parte dicatur per accidens, erit sine dubio univocum accidenti, & substantia, neque erit analogum ullo modo.

Vel est sensus talis propositionis, quod ens abstrahatur ab accidenti, quod comparatum cum substantia, est accessorium illius, & accedit illi secundario, & in hoc sensu non tollit abstractio ab accidenti, & substantia univocationem entis, quia se tenet ex parte differentiarum, v.g. qualitas, secundario accedit quantitati, & habitus acquisitus secundario accedit potentia, & est accessorium potentia, quia non est ad simpliciter operandum, sed solum ad secundum quid, & ad melius esse, & ex alio capite supponit, accedendo potentia ipsam potentiam complete, constitutam in suo esse, & nihilominus accidens abstractum à quantitate, & qualitate, & qualitas abstracta ab habitu, & potentia, habent univocationem respectu illorum, ac proinde omnem præcisionem necessariam ad illam: ergo dicendum erit idem de ente præciso ab accidenti, & substantia, &c.

Confirmatur; quia conceptus ille solum concipit rationem entis, quando præscindit ens ab inferioribus; sed accidens non est inæquale substantia in quantum ens, quia ut vidimus in ratione entis nulla datur inæqualitas; ergo conceptus ille præscindens ens in ratione præscindendi ens, præscindit æqualiter, tam ab accidenti, quam à substantia; nam per vos ideo primario à substantia, & secundario ab accidenti, quia accidens est ornamentum substantia, & virtus accidentaria eius ordinata ad ipsam; atqui accidens non est ornamentum & virtus accidentaria substantia sub ratione entis ut sic, & quatenus ens (alias etiam substantia esset virtus accidentaria & ornamentum, quia secundum illud axioma, dici de omni, quando alicui convenit aliquid prædicatum ratione alicuius superioris, convenit omni contento sub illo, &c.) sed ratione differentiarum: ergo conceptus illa præscindens, qui solum respicit rationem entis, & non differentias, non præscindit ens primario ab accidenti, & secundario à substantia, quia accidens in ratione entis tam primario est ens, quam substantia, quia ratio entis in utrisque est una, & indivisibilis ex parte sui, &c.

Nec etiam invariatur confirmatio solutionem Adversariorum exemplum illud physicum materia primæ: primo, quia ea non respicit substantiam, & accidens, in quantum sunt entia præscindendo gradum entis, sed in quantum sunt talia entia, formam nimirum substantialem in quantum talem, cum qua componat unum ens per se substantiale, quod non potest facere ens, ut ens, alias accidens, quandoquidem vere, & proprie est ens, componeret unum ens per se substantiale cum materia prima. Item respicit formam accidentalem in quantum talem, & in quantum est dispositio ad formam substantialem, & ornamentum ipsius, atque adeo non mirum si ea inæqualiter respiciat, siquidem respicit illa secundum entitates particulares illorum ut in se sunt, in quibus datur maxima inæqualitas; sed conceptus ille præscindens rationem entis ab accidenti, & substantia, nullo modo terminatur ad differentias accidentis, & substantia, quia omnis terminatio cognitionis est representando & cognoscendo; cum autem illa cognitio non representet, neque cognoscat differentias, non potest terminari

ad illas; ideo enim cognitio illa præcendens dicitur cognitio entis sine differentiis; ergo talis cognitio nullo modo terminatur ad differentias, nec respicit illas; ergo solum respicit rationem entis, quæ præcenditur, & cognoscitur sine differentiis; sed tam ens primum est, & per se, quod præcenditur ab accidente, quam quod præcenditur à substantia, quia vnum, & idem ens est sine vlla inæqualitate in ipso ente: ergo talis præcisio ex parte sua & formalissime quatenus cognitio & ex parte entis tam æqualiter respicit ens præcisum ab accidente, quam quod præcenditur à substantia, & tam per se præcenditur vnum, ac aliud, quia proprie non est vnum, & aliud, sed vnum solum, ad quod formalissime essentialiter, & per se terminatur conceptus ille præcendens: ergo maxima differentia est, quæ reperitur inter respectum conceptus præcendens ens ab accidente, & substantia, ac inter respectum materiæ primæ respicientis formam substantialem, & accidentalem, ac proinde exemplum adversariorum non faret illis, sed potius labefactat eorum opinionem.

Secundo si in vestra sententia ordo materiæ primæ ad formam substantialem, & accidentalem est essentialis, ut vos supponitis, non erit plures, sed vnus, quia in vna essentia solum vnus ordo transcendentalis datur; ille ordo ex eo quod maxime vnus est physice maxime vnivocus erit physice etiam si termini dicant analogiam physicam; ergo similiter respectus entis, seu communicabilitas eius, quia vnica est in ente metaphysice concepta, maxime vnivoca erit respectu accidentis, & substantiæ; etiam si accidens, & substantia ratione propriam differentiarum habeant analogiam physicam; ergo vestrum exemplum pro nobis est, & contra vos.

59 Ultimo sic labefactio sententiam adversariorum, quia omnis motus non sumit suam speciem, & essentiam, non à termino à quo, sed à termino ad quem, unde productio non sumit esse à non esse termini, sed potius à facto esse termini per ipsam; sed conceptus ille præcendens ens ab accidente, & substantia habet pro termino à quo accidens, & substantiam, & differentias eorum, quia ab ipsis separat rationem entis; unde sunt termini à quibus separatur ens, & habet pro termino ad quem ipsum ens separatum, in quo nulla est inæqualitas, etiam si detur inæqualitas in accidente, & substantia: ergo talis conceptus nullam habet in se inæqualitatem respectu entis præcisi, & quatenus præcendit ipsum; unde nulla dabitur differentia in illo conceptu præcendente formalitatem per se, & per accidens, primario & secundario, siquidem in ipso termino ad quem præcisionis à quo sumit esse suum præcisio nulla datur differentia, & inæqualitas rationum formalium per se, & per accidens, secundario & primario, cum ipsa ratio entis, quæ est terminus ad quem solum sit per se, & primario ratio entis, & nullam habeat rationem per accidens, & secundariam.

60 Deinde, quia ab illo sumit suum esse conceptus formalis, quod fuerit obiectum per se representatum in illo; sed accidens, & substantia, & differentia eorum nullo modo representantur in illa cognitione ut obiectum, sed solum representantur per se ratio entis, quæ est vna, & æqualis; ergo ab illa ratione entis, quæ est vna vniformis sine differentiis, debet sumi vnitas, æqualitas, & vniformitas conceptus præcendens, & non ab inæqualitate accidentis, & substantiæ, quia hæc non

sunt obiectum formale illius: ergo si ratio entis nullo modo est per accidens, sed per se in se concepta, ratio præcendens dicitur solum præcendens per se, & non per accidens; sed ipsam rationem entis præcendit ab accidente, & substantia; ergo nullo modo potest dici quod rationem entis præcendat ab accidente per accidens, & à substantia per se, ab vno primario, & ab altero secundario, ac tandem cum inæqualitate respectu ipsorum; ut videre est in conceptu præcendente animal, qui nullam dicit inæqualitatem, quia in ipso animali præcisio non reperitur illa, licet reperitur inæqualitas inter differentias, à quibus præcenditur quia eo modo est conceptus formalis præcendens, ac est obiectum præcisum; sed in ente quod est obiectum præcisum per conceptum formalem nulla datur diversitas rationum per se & per accidens, secundariæ & primariæ, etiam si dentur illæ rationes in accidente, & substantia, & ex parte differentiarum, à quibus præcenditur; ergo in conceptu formali nulla dabitur inæqualitas supradicta, neque denominabitur per se, & per accidens præcendens, sed potius vocabitur vere, & proprie per se præcendens rationem entis, quia talis ratio præcisa est per se, & formalissima ratio essendi.

SVBSECTIO VLTIMA.

Probatnr nostra conclusio.

Ratio entis per vos est omnino præcendibilis à suis inferioribus; tunc sic præcendens ab accidente rationem entis, & etiam à substantia rationem entis, & quæro de his rationibus entis præcis à substantia, & accidente, an sint omnino similes inter se, vel non? si negativam partem elegeris, iam non erunt simpliciter præcisæ, quia illæ duæ rationes entis ex nulla alia parte possunt deficere à perfecta similitudine & unitate, nisi quia includunt aliquid de illo, ratione cuius inter se dissimulantur; quidquid autem illud sit, necessario erunt differentia, ratione quarum res dissimiles constituuntur; unde includunt sua inferiora, & sic non erunt præcisæ ab illis; si elegeris partem affirmativam: tunc sic, de ratione præcisæ à substantia est verum dicere quod sit ens; quæro igitur, quomodo ens prædicetur de his duabus rationibus præcis, an analogice, an vnivocè; non primum, quia illæ duæ rationes præcisæ habent omnem convenientiam, & similitudinem, quæ potest excogitari inter ipsas sine vlla dissimilitudine, & differentia; sed ratio, quæ prædicatur de duabus omnino similibus sine vlla dissimilitudine, prædicatur vnivocè de illis, & non analogice, ut videre est in aqua ut sic, quæ prædicatur vnivocè de hac, & illa aqua, quia sunt omnino similes sine dissimilitudine; & materia prima ut sic sublunaris prædicatur vnivocè de his materijs, quia sunt omnino similes sine vlla dissimilitudine; sed ens, quod præcenditur à substantia ex eo quod est simpliciter ens, & ens quod præcenditur ab accidente, quia similiter est absolute, ac simpliciter ens, sunt omnino similia: ergo vnivocè prædicatur ens de ente præcisæ ab accidente, & de ente præcisæ à substantia; ergo de primo ad ultimum etiam prædicabitur vnivocè de ipsa substantia, & accidente; probatur hæc consequentia, quia tota ratio, quare substantia prædicatur vnivocè

Quaest. II. Vtrum si ens simpliciter, &c. 163

voce de homine, & equo est quia vni voce praedicatur de animali, quod vni voce praedicatur de homine, & equo. Item animal praedicatur vni voce de leone, & elephante, quia vni voce praedicatur de animali praefixo ab elephante, & de animali praefixo a leone; sed ens dicitur vni voce per se de illis entibus praefixis a substantia, & ab accidenti: ergo de primo ad vltimum etiam praedicabitur vni voce de accidenti ipso, & de substantia.

62 Etiam, quia tota ratio vniocationis illarum rationum praefisarum erat omnimoda similitudo in ratione entis; ex eo quod erant vnum in ente vt sic, ex eo, quod ens, vt sic, in quo conveniunt, est vnum, sine vlla divisione, & distinctione; sed ista unitas, & omnimoda similitudo non destruitur per rationes particulares substantiae, & accidentis: ergo quamvis ista cum illis coniungantur, adhuc perseverabit vniocatio entis; minor probatur, quia in ratione entis non ingrediuntur istae rationes particulares: ergo destruere non poterunt omnimodam similitudinem, quae illis reperitur; haec enim est ratio, quare rationale identificatum cum animali, & irrationale identificatum cum eodem non destruit vniocationem, quam dicunt hoc, & illud animal in ratione animalis, vt sic.

63 Sed supponamus differentias accidentis, & substantiae vritas entis vt sic dividere ipsum, & tollere unitatem simpliciter illius, & ideo dicantur differentiae dividentes, nihilominus tamen quando ratio entis est simpliciter praefixa ab illis, non potest amittere suam unitatem simpliciter, & vniocationem, quia sicut affirmatio est causa affirmationis; ita negatio est causa negationis; sed affirmatio coniunctionis differentiarum cum ratione entis est causa affirmative dividendi & tollendi unitatem illius: ergo negatio talis coniunctionis erit etiam causa negationis talis divisionis, & destructionis vniocationis entis.

Dices, ideo ens non esse vniocum, quia ex natura sua postulat descendere prius ad substantiam, quam ad accidens, & ad substantiam per se, ad accidens vero per habitudinem ad illam.

64 Sed; vel per *ly prius*, intelligis prioritatem rationis, & haec non est ad rem in modo est sermo de ratione entis obiectiva, & propterea est in se ens; vel per *ly prius*, intelligis prioritatem realem, temporis scilicet & naturae; & haec etiam non habet locum, siquidem ista prioritas realis convenit etiam vni homini respectu alterius, & causae vni voce respectu effectus vni voci, & non tollit vniocationem in ratione hominis, etiamque competit enti partiali, non autem nominali, de quo hic est sermo, vel per *ly prius*, intelligis prioritatem secundum perfectionem, & excellentiam ex parte inferiorum ratione differentiarum, & ista prioritas non tollit vniocationem, in hoc enim sensu etiam potest dici, animal prius descendere ad hominem, quam ad cetera animalia; at tamen si sumatur prioritas perfectionis ex parte superioris in se ipso, sine dubio si haec detur in aliqua ratione superiori, tollit vniocationem; sed in nostro casu nulla datur prioritas, & posterioritas in ipso ente praefixo ex parte sui, quia in illo ente vt sic non datur minor & maior perfectio, ex eo quod sit vna, & indivisibilis ratio entis, vt latissime

supra demonstratum manet: ergo nullo modo potest in hoc sensu dici, ens descendere prius ad substantiam, quam ad accidens; unde solutio nihil continet novitatis quod non sit iam oppugnatum supra; sicut nullius momenti est alia solutio affirmantium ens ideo non esse vniocum, quia ad substantiam descendit propter se, ad accidens vero propter habitudinem ad substantiam; hoc autem, ni fallor, tantum est aerem sermonibus verberare, & nullo modo difficultati satisfacere, nam dicere ens ad substantiam descendere propter se, & per se, idem est, ac dicere, ens vt constituat substantiam contrahi a substantia per modum perfectitatis ad constituendam quandam speciem entis, quae est finis accidentium, ac proinde per se, & propter se est amabilis, & dicere ens descendere ad accidens per habitudinem ad substantiam, idem est, ac affirmare, quod ens vt constituat accidens, contrahitur ad hoc per differentiam in alietatis, nam habitudo ad substantiam est habitudo formae ad subiectum, quae habitudines ex parte differentiarum se habent, ac proinde non tollunt vniocationem ex parte superioris, hoc est igitur quod a te quaerimus, cur ens non dicatur vni voce de ente per se & de ente in alio, cum haec duo inter se in ratione obiectiva entis nullo modo differentes vi enim definitionis vniocatorum quid amplius requiritur, quam habere nomen commune, & quod ratio significata per tale nomen sit omnino eadem sine diversitate ex parte illius; si igitur ens per se, quod est substantia, & ens in alio, quod est accidens, habent nomen commune entis, & ratio significata per tale nomen est omnino eadem; & vna simpliciter sine vlla diversitate ex parte sui, quia est simpliciter praefixa ab omni differentia causante diversitatem; cur non erunt vniocata respectu entis, & ens non erit perfecte vniocum respectu illorum? Requiritur autem plusquam hoc ad naturam vniocorum, est illorum definitionem e medio tollere, & aliam pro libito componere, sicque posset aliquis dicere, animal non esse vniocum respectu hominis, & leonis, quia in homine animal elevatur ad gradum valde superiorem, scilicet intellectivum, esseque de ratione vniocorum, vt sint intra eundem gradum perfectionis, & sit sexcenta alia; quod nullo modo admitti debet a viro docto.

Tandem quia ens abstrahit a substantia, & accidenti: ergo abstrahit ab ente per se, & ab ente in alio: ergo ex parte sua nec est ens per se, nec ens in alio; sed potius vna simplicissima ratio entis; unde ex parte sui non descendit ad substantiam, vt ens per se & ad accidens, vt ens per habitudinem, alias ens, vt descendit ad substantiam, esset substantia, & vt descendit ad accidens, esset accidens, quare ens vt sic non descenderet ad substantiam, sed potius substantia ad substantiam, & accidens ad accidens; ac proinde idem ad idem, quod est omnino ridiculum; nam sicut idem non est superius respectu sui ipsius, ita non potest descendere ad se ipsum, quia descensus est a superiori ad inferius, sicut ascensus e contra est ab inferiori ad superius.

SECTIO

SECTIO VLTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

- 66 **A**D locum Aristotelis respondeo admittendo locum Philosophi; quia maxime confirmat nostram sententiam, nam si ipse ait ibi esse analogiam, & ea esse analogia, quæcunque ita se habent, ut unum sit ad aliud, in ratione entis præcisa simpliciter nulla dabitur analogia, quia in tali ratione non datur aliud, & aliud, nec plura, quæ ita sunt, ut unum sit propter aliud, quia in ente ut sic præcise solum est unica ratio essendi indivisibilis sine ulla pluralitate. E contra vero in inferioribus entis dantur plura, quæ ita se habent, ut unum sit ad aliud, ac proinde datur aliud ad aliud, creatura nimirum ad Deum, accedens ad substantiam; cum autem hoc totum sit ratione differentiarum, dabitur in illis analogia, quæ vocatur physice inæqualitatis, non autem analogia metaphysica, de qua hic loquimur: ergo in ratione entis potius datur univocatio, quam analogia metaphysica.
- 67 Ad secundum respondeo distinguendo maiorem; si non adæquat virtutem causæ, quam causa habet ex parte differentie, & nihilominus effectus, & causa conveniunt in una indivisibili ratione superiori participando illam ex parte sui sine aliqua inæqualitate, nego; quod contingit in nostro casu si participant cum inæqualitate, concedo ex parte superioris, quo nullo modo evenit in ente respectu Dei, & creaturarum.
- 68 Ad tertium distinguo, ratio entis præcisa ab omni, quod est proprium Dei, & à creaturis nego; ipsa ratio entis adæquate & realiter sumpta secundum quod adæquate est Deus ratione differentie increate concedo; sed hoc non est contra nos, quia solum loquimur de ratione præcisa entis.
- 69 Ad quartum eodem modo respondeo, & addo; potius hæc duo argumenta probare illam rationem entis non esse præcisam, quam supposita præcissione, non esse univocam; unde negamus ens ut sic, quatenus ens est simpliciter præcisum sub illa formalitate adhuc quatenus ex parte sua descendit ad creaturam esse ens per participationem, & ut descendit ad Deum, esse ens per essentiam; nam licet creatura sit ens participatum, & Deus sit ens per essentiam, & imparticipatum ratione propriarum differentiarum, ens autem commune utrique sicut præcise ab utroque, & abstrahit à differentiis utriusque, ita abstrahit ab ente per essentiam, & ab ente per participationem, unde non est unum, nec aliud, sed unum commune illis.
- 70 Ad quintum respondeo, concedendo maiorem, & distinguendo minorem; ens non ponitur cum ultima differentia sine intermedijs, concedo; v. g. homo non est ens rationale præcise, sed potius ens per se corporeum, vivens, sensibile, rationale, quia contra naturam est transitus de termino extremo ad extremum sine medio; ens non ponitur cum omnibus differentijs (ut in Logica late dictum est) nego.
- 71 Ad ultimum respondeo negando minorem; ad probationem illius nego absolute illam maiorem, quia genus non solum debet esse univocum, sed etiam debet esse extra rationem differentiarum, ut patet ex dictis latissime in Logica.

QVÆSTIO III.

Utrum supposita præcissione entis simpliciter transcendentia illius tollat univocationem?

SECTIO I.

Sententia Adversariorum proponitur.

PRIMA sententia est aliquorum Thomistarum asserentium, transcendentiam entis tollere univocationem illius, & causare analogiam in ipso respectu inferiorum: hanc sententiam amplectitur P. Hurtado in *Logica*, disp. 9. sect. 4. subsect. 5. qui antequam hanc sententiam probet, ut melius eam propugnet, & oppugnet adversariam, asserit inter rationes transcendentis & non transcendentis dari hoc maximum discrimen, videlicet quod rationes non transcendentis habeant eandem perfectionem essentialiam, quando abstrahuntur, ac quando contrahuntur: v. g. animal habet in homine totam perfectionem essentialiam, quam habet pro ut abstractam, quia licet in homine coniungatur rationalitati; cum tamen rationalitas non imbibat in se animalitatem, sit ut tantum sit perfectio accidentaliter metaphysice loquendo respectu animalis, & per consequens idem animal formaliter sine aliqua dissimilitudine, & inæqualitate essentiali est in omni statu tam abstractionis, quam contractionis, ita ut idem formalissime sit in homine, & in equo sine aliqua dissimilitudine, aut inæqualitate essentiali; sicut eadem materia prima est in homine, & in cadavere; sine eo quod in illo habeat maiorem perfectionem essentialiam, ac in hoc. Secus vero asserit Hurtado contingere in transcendentibus, quorum conceptus communis quidditativus, & essentialiter sit perfectior in suis inferioribus ratione transcendentie, quia imbibitur essentialiter in differentijs eorum, quam si non esset in illis; atque ideo cum non sint duo conceptus, entis conceptus, & conceptus substantie, sit ut cum substantia sit perfectior accidenti quidditative, & essentialiter, ipsum etiam ens contractum in substantia sit perfectius quidditative, & essentialiter se ipso, pro ut contractum in accidenti; unde ipsum ens præcisum est æquale ipsum autem formalissime contractum est inæquale sibi essentialiter, & quidditative; hæc sententia probatur sic.

Primo, quia analogia sunt quorum nomen est commune, ratio vero significata per nomen nec omnino eadem, nec omnino diversa, sed partim eadem, partim diversa; sed transcendentia efficit, ut ratio significata per nomen sit partim eadem, partim diversa; ergo transcendentia causat analogiam. Minor probatur, quia ille conceptus transcendens, ut abstractus est omnino idem cum ipso conceptu ut contracto; sed pro ut abstractus est idem, & ipse pro ut contractus est diversus, cum sit de ultimo, & intrinseco conceptus substantie, & accidentis ratione transcendentie, & accedens & substantia sunt diversa; ergo

Quæst. II. Vtrum Transcendentia, &c. 105

ergo transcendentia efficit ut ratio significata per nomen habeat identitatem, & diversitatem.

74 Secundo Ens quatenus includitur in suis inferioribus non distinguitur ab illis, sed est idem formalissime cum ipsis, quia substantia formaliter est ens, atque illa inferiora dicunt formaliter diversitatem, & inæqualitatem: ergo ens dicit diversitatem & inæqualitatem; sed propterea abstractum est omnino idem, & æquale: ergo conceptus transcendens ex vi transcendentis est partim idem, & partim diversus.

75 Confirmatur; si animal includeretur in ultimis differentiis formaliter & essentialiter, ex se haberet unitatem, & in differentiis haberet diversitatem: ergo ratione transcendentis esset analogum.

SECTIO II.

Nostre sententia ponitur.

76 Conclusio: Ens licet transcendat ultimas differentias rerum, ex eo quod sit simpliciter præcisum non est analogum, sed univocum; hæc est communior sententia inter Neotericos, probatur

77 Primo, quia analogia sunt, quorum nomen est commune, & ratio substantiæ secundum nomen significata est partim eadem, & partim diversa; sed rationi entis ut sic præcisæ, etiam si sit transcendens, non convenit hæc definitio: ergo non est analogia. Probatur minor: Ratio entis ut sic præcisæ est omnino eadem, & una simpliciter; sed rationi, quæ est omnino eadem, non potest convenire definitio analogorum: ergo rationi entis ut sic præcisæ non convenit definitio analogorum. Maior supponitur ut vera ab Hurtado, & ab Adversariis; probatur Minor: ideo animal non convenit definitio analogorum, quia quatenus præcisum, & ut significatur per hoc nomen est omnino idem, sed ratio entis, ut sic propterea præcisæ, & significata per hoc nomen, & conceptum formalem illi respondentem est omnino eadem sine diversitate: ergo illi non convenit definitio analogorum.

78 Vergetur, quia transcendentia non tollit præcisionem, ut supponitur; sed præcisio tollit ab ente omnem differentiam, distinctionem, & inæqualitatem, ac proinde causat unitatem simpliciter: ergo transcendentia non tollit univocationem ab ente, nec causat analogiam in ipso; maior ex ipso titulo quæstionis patet. Minor est certa ex late dictis *quæstione superiori*, & etiam quia quando aliqua ratio tollit causam formalem alicuius effectus, tollit etiam effectum formalem talis causæ, ut v. g. qui tollit albedinem, tollit album, & qui aufert animam, destruit animatum, ex eo quod forma est de essentia effectus formalis, & ablata essentia, destruitur id, cuius est essentia; sed præcisio simpliciter tollit ab ente omnem differentiam quæ est causa formalis divisionis, inæqualitatis, & diversitatis, ut late quæstione superiori probavimus, ratione prima pro nostra conclusione facta: ergo præcisio simpliciter tollit ab ente omnem divisionem, omnem inæqualitatem, omnem diversitatem, quæ sunt effectus formales differentiarum; sed ablata divisione ab ente manet ens indivisum, & ens indi-

R. P. Ideph. de Peñañel, Theol. Schol. Tom. I.

visum est unum simpliciter, & ablata inæqualitate manet æquale, & ablata diversitate manet univocum: ergo ratione præcisionis simpliciter manet ens unum, idem, & æquale simpliciter: ergo univocum, quia univocum est, cuius nomen est unum, & ratio significata per nomen est una, eadem, æqualis simpliciter sine ulla diversitate.

Vergetur, quia vel ratio entis abstrahitur etiam si sit transcendens secundum quod in illa conveniunt inferiora, & non ut disconveniunt illa; sic autem conceptus ille erit unus omnino idem, sicut conceptus animalis, quia tunc representatur ratio conveniendi sine ulla disconvenientia, ac proinde erit conceptus univocus, sicut est conceptus animalis, vel illa ratio abstrahitur secundum quod in illa differunt, & non conveniunt inferiora, & hoc præterquam quod est impossibile, quia à differentiis, ut differentiæ sunt, nihil abstrahitur, si sumantur quatenus quoad explicitum differunt; unde à rationali, & irrationali quoad hos conceptus nihil potest abstrahi; & ratio est, quia totum fundamentum abstractionis est convenientia; sed differentiæ quoad explicitum minime conveniunt, sed differunt: ergo ab illis sic sumptis quoad explicitum nihil potest præscindi, neque abstrahi, sed demus hoc, sic autem ratio illa esset omnino diversa, & sic nec esset univoca, nec analogia; unde non ad rem; vel abstrahitur ratio in qua conveniunt, & differunt formaliter simul, quod primo repugnat in sententia Adversariorum, negantium posse à nobis concipi duas rationes dissimiles eodem actu; secundo repugnat, quia ille conceptus non esset simpliciter præcisus à differentiis, quia in illo conceptu cognoscerentur rationes, per quas differunt: ergo cognoscerentur differentiæ; sed conceptus, in quo cognoscuntur differentiæ non est præcisus à differentiis; ergo si ille conceptus cognoscitur cum differentiis, non præscinditur ab illis; sed ut supponitur in titulo quæstionis, ratio entis est simpliciter præcisæ ab omni differentia; ergo ita est una, & eadem simpliciter, ut nullam habeat diversitatem, & inæqualitatem: ergo est univoca, & non analogia.

Respondet Hurtado, quod analogia non solum attenditur secundum illam rationem præcisæ sumptam, sed etiam secundum eandem, ut contractam, atque ideo cum contracta sit diversa, sit ut nomen ens sit analogum.

Sed contra primo, quia illud est analogum formaliter quod ex vi eiusdem nominis significat conceptum obiectivum, partim eundem, & partim diversum; sed ens ex vi eiusdem nominis non significat conceptum obiectivum partim eundem, & partim diversum: ergo ens non est analogum. Maior est certa, & conceditur ab adversariis, & ideo probat Hurtado dependentiam non causare analogiam, quia diversitas causata per dependentiam, & identitas conceptus communis non importatur ex vi eiusdem nominis: probatur minor; quia in tantum ens est partim idem, & partim diversum secundum adversarios, in quantum est abstractum, & in quantum est contractum: sed ens ut abstractum, & ut contractum non significatur ex vi eiusdem nominis, & conceptus formalis illi respondentis: ergo ens ex vi eiusdem nominis, & conceptus non significatur partim idem, & partim diversum. Maior est solutio adversariorum, probatur minor: Ens tan-

Q. 105

tum vt abstractum significatur ex vi huius nominis, ens, præcise, sed vt contractum significatur per alia nomina, scilicet substantia & accidens: ergo ens vt abstractum, & vt contractum non significatur ex vi eiusdem nominis. Maior est evidens, & concedunt illam adversarij, & ratio eius est manifesta; quia ens præcise sumptum solum repræsentat non repugnantiam ad existendum, non determinando, cuius sit hæc non repugnantia, videlicet an sit entis per se, aut entis in alio; sed hoc est significare conceptum obiectivum solum vt præcisum: ergo per hoc nomen, ens, significatur obiectum simpliciter præcisum ab inferioribus. Deinde quia si ens in quantum significatur, ex vi huius nominis, non significaret rationem entis præcise: ergo significaret rationem entis, vt coniunctam cum differentijs: ergo significaret illam vt diversam, quia diversitas provenit illi ex contractione, vt contrarij fatentur in sua solutione; sed ex vi nominis, ens, non significatur diversitas, sed potius unitas & diversitas significatur per nomen substantia vel accidens: ergo ex vi nominis non significatur ens contractum, sed potius abstractum ab omni differentia & ab omni diversitate; nam ens est diversum secundum Hurt. in quantum est substantia & accidens: ergo ens vt contractum significatur per hæc nomina substantia & accidens, & non per nomen ens, sed hæc nomina substantia, accidens non sunt idem nomen sed diversa: ergo conceptus entis vt partim idem, & partim diversus non significatur ex vi eiusdem nominis; ergo quatenus significatur ex vi eiusdem nominis ens, significatur provt omnino idem: ergo quatenus significatur ex vi huius nominis ens non est analogum sed univocum.

82 Confirmatur, ideo secundum Adversarios qui admittunt præcisionem simpliciter entis, ens est simpliciter idem & unum quia ex vi huius conceptus, & nominis ens, nec implicite nec explicite & confuse significatur inferiora entis, & ideo qui negant conceptum præcisum asserunt saltem confuse importare inferiora entis ex vi huius conceptus & nominis, quia ens est partim diversum, sed diversitas entis provenit illi formaliter ex vi suorum inferiorum: ergo ex vi huius nominis, ens, nullo modo importatur diversitas: ergo importatur omnimoda identitas: ergo si conceptus entis est simpliciter præcisus ex vi nominis & conceptus præscindens non obstante transcendentia est omnino idem, ergo univocum: contra secundo; si hæc solutio subsisteret nulum daretur nomen univocum, sed hoc est falsum in omnium sententia, ergo est falsa, & non subsistit solutio, sed probatur antecedens: res significata per modum univocum vt abstracta est eadem, & vt contracta est diversa. sed ideo secundum adversarios conceptus transcendens est analogus, quia vt abstractus est omnino idem, & vt contractus est diversus: ergo res significata per nomen univocum est analogus.

Respondet Hurt. rem significatam per nomen univocum, non esse essentialiter diversam, quia non includitur in ultimis differentijs, rem vero significatam per nomen transcendens esse essentialiter diversam quia includitur in ultimis differentijs rerum.

83 Sed contra, res significata per nomen transcendens non est essentialiter diversa quatenus significatur ex vi illius nominis, ergo nulla est so-

lutio. Probatur antecedens, vt aliquid sit essentialiter diversum ab alio, debet includere in suo conceptu essentiali rationem diversificantem, sed res significata per nomen transcendens, scilicet per nomen ens, non includit in suo conceptu essentiali rationem diversificantem, supposito quod talis res transcendens præscindatur simpliciter ab omnibus differentijs, à quibus solum causatur diversitas, & sine quibus nulla diversitas datur, ergo res significata per nomen transcendens non est essentialiter diversa: maior est evidens, ideo enim homo est essentialiter diversus ab equo, quia includit in suo conceptu essentiali rationem diversificantem, scilicet rationalitatem, & ideo in sententia Hurt. substantia completa vt sic non est diversa in Angelo & in homine, quia non includit in suo conceptu essentiali rationem diversificantem, & ratio huius est evidens, quia omne illud quod distinguit eo modo quo distinguit, constituit rem & per consequens includitur in conceptu illius: minor etiam est evidens, quia ratio diversificans ens est perfectitas, sed ens non includit in suo conceptu essentiali rationem diversificantem: maior est sententia Hurt. vt constat ex explicatione posita in principio questionis, minor est certa, quia si ens includeret essentialiter in suo conceptu perfectitatem, non posset præscindi à perfectitate, sed ens præscinditur simpliciter à perfectitate, ergo non includit illam in suo conceptu essentiali. Maior est evidens, quia quando aliquid includit in suo conceptu essentiali aliquam rationem non potest præscindi ab illa, vt postea late probabitur, & ideo homo non potest præscindi ab animali, quia includit in suo conceptu essentiali animal, minor admittitur ab Hurtado & ab alijs adversarijs; consequentia legitime inferitur.

Dices quod ens licet non includat in suo conceptu essentiali perfectitatem, nihilominus includitur in ipsa perfectitate, essentialiter quod sufficit, vt diversificetur essentialiter ens.

84 Sed contra etiam si aliquid concludatur essentialiter in aliquo conceptu essentialiter diverso, si illum non includat in se, nec diversificatur, nec distinguitur: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens, etiam si ens transcendat Angelum Gabrielem, & Cherubinum non diversificatur in illis, ac proinde non est Analogum respectu illorum, & etiam si animal includatur essentialiter in homine, & in equo non est essentialiter diversum neque essentialiter distinctum, quia in se non includit diversa illa & distincta; ergo etiam si aliquid includatur essentialiter in aliquo conceptu essentialiter diverso, & distincto non distinguitur, nec diversificabitur essentialiter: antecedens est certum, quia ens transcendit omnia entia, & omnes differentias entium, sed Gabriel, & Cherubinus Michael sunt vera entia realia, ergo transcendit illos, & nihilominus ens est unum, & idem æquale respectu illorum sine vlla diversitate, alias aliquod prædicatum superius esset analogum respectu ipsorum, quod est falsissimum, quia semper unum analogum est per attributionem ad aliud, & dependet ab illo, sed Gabriel neque dependet à Michaele, neque est per attributionem ad illum: ergo ens, neque est analogum, neque diversum respectu illorum etiam si transcendat illos.

85 Et etiam idem antecedens est evidens, quantum ad secundam partem, quia homo essentialiter includit

Quæst. III. Vtrum Transcendentia, &c. 107

includit animal, sed animal in homine non diversificatur essentialiter ab animal, quod est in equo, alias esset analogum; ergo etiam si aliquis conceptus includatur essentialiter in conceptu essentialiter rerum diversarum, si ipse conceptus non includat essentialiter in se rationes diversificantes, non erit diversus conceptus, sed ens, etiam si includatur essentialiter in conceptu essentialiter perfectitatis, & inalicitatis non includit in suo conceptu essentialiter perfectitatem, & inalicitatem; ergo non diversificatur à perfectitate, & inalicitate.

87 Ratio à priori est, quia id quod diversificatur per aliquam rationem constituitur formaliter per illam rationem in esse diversi, sed ens non potest constitui in esse diversi per inferiora in quibus existit formaliter, ergo ex eo quod includatur ens in inferioribus differentiis non constituitur formaliter in esse diversi per differentias, in quibus includitur, & quas constituit essentialiter. Maior est evidens, quia id quod diversificatur est concretum diversum, sed concretum diversum constituitur formaliter in esse diversi per diversificantem formalitatem, aut per diversitatem sicut album per albedinem, & nigrum per nigredinem, & rationale per rationalitatem, quia formale concreti est id, quod expresse significatur in tali concreto, sed formale concreti diversi est diversitas, & formale concreti constituit formaliter concretum ipsum, ergo diversitas constituit concretum diversum formaliter, sed ens est diversum, & diversificatur per differentias in quibus includitur, ergo constituitur per illas formaliter in esse diversi. Minor illa prima sic demonstratur, quia nulla forma vel quasi forma constituitur à subiecto in quo est, & quod formaliter constituit in aliquo esse formaliter: sed ens est forma vel quasi forma constitutiva differentiarum in esse à parte rei distincto à chymera, & differentie sunt subiectum vel quasi subiectum talis constitutionis: ergo ens non constituitur formaliter in esse diversi per differentias, in quibus includitur, & quas constituit per modum formæ inesse existentium. Maior est certa, apud Adversarios, & ideo materia prima non constituit inesse materialis vel materiale, & corpus in esse corporate animam rationalem, quia anima est forma materiæ & corporis, & materia seu corpus est subiectum talis formæ; item substantia non constituit accidens, v.g. paries albedinem in esse parietatis, ut ita loquar, & nihilominus anima rationalis constituit materiam primam inesse animate, & albedo constituit parietatem in esse albi: ergo nulla forma, vel quasi forma constituitur formaliter à materia, vel subiecto in quo est, licet contra forma vel quasi forma constituit formaliter subiectum in quo est: unde substantia constituit naturam formaliter inesse subsistentis, natura autem non constituit formaliter subsistentiam ipsam, quia substantia est quasi forma, & natura est quasi materia & subiectum talis subsistentiæ. Minor illa sic probatur, quia omne prædicatum superius & commune essentialiter est forma vel quasi forma metaphysica inferioris, quod constituitur, ideo enim substantia est forma vel quasi forma viventis, quia est prædicatum commune essentialiter respectu illius, & ideo homo est forma vel quasi forma Petri, quia est prædicatum commune metaphysicum Petri: unde prædicatur de inferioribus quæ constituunt: sed omne id de quo aliquid prædicatur, est subie-

R. P. Ildeph. de Peña, Schol. Thom.

ctum prædicati: ergo prædicatum est forma illius, sed omne prædicatum commune, essentialiter prædicatur de inferioribus quæ constituit, & in quibus includitur: ergo omne prædicatum commune essentialiter est forma vel quasi forma metaphysica inferiorum, in quibus includitur & quæ constituit essentialiter.

Sed ens est prædicatum communissimum; & essentialissimum, ut ita dicam omnium differentiarum, in quibus includitur & quas constituit essentialiter, atque ideo prædicatur essentialiter de illis: ergo evidenter sequitur ens esse formam metaphysicam, & differentias quas constituit inferiores & in quibus includitur ratione talis inclusionis & constitutionis esse subiectum illius.

Confirmatur, ideo substantia ut sic completa non constituitur formaliter inesse diversi, per Angelum & hominem, in quibus includitur essentialiter etiam si homo & Angelus sint diversi, quia substantia completa ratione inclusionis & constitutionis illorum est forma vel quasi forma metaphysica hominis & Angeli, & ipsi sunt subiectum vel quasi subiectum de quo prædicatur substantia formaliter, & quod constituit illa non minus ac ens constituit differentias; nam licet substantia completa ut sic non includatur in differentiis Angeli & hominis, sicut ens, nihilominus tamen includitur formaliter & essentialiter in Angelo & homine, & ideo prædicatur formaliter & essentialiter de homine & Angelo, sicut prædicatur ens de differentiis, hominis & Angeli.

Sed ens est forma vel quasi forma metaphysica differentiarum ratione inclusionis in illis & constitutionis earundem: ergo tantum abest quod ens ratione transcendentie inclusionis in differentiis & constitutionis earundem diversificetur ab ipsis, & constituatur in esse diversi per illas, quin potius ratione talis transcendentie & inclusionis in ipsis, nullo modo possit diversificari & constitui in esse diversi per illas, quia, ut iam dixi, ens est prædicatum commune transcendens inclusum in differentiis, est forma vel quasi forma metaphysica earum formaliter intrinsece & essentialiter inclusa in illis.

Contra tertio, nam is analogie modus, quem confingunt adversarij in sua solutione licet apparens sit, non tamen videtur propositæ difficultati satisfacere. Primo enim gratis dicunt non esse considerandam analogiam in statu abstractionis, quin potius oppositum verum esse videtur; nam sicut prædicata realia universalium, v.g. generis & speciei denominationem recipiunt potius ut abstracta quam ut contracta, ita etiam ut abstracta potius quam ut contracta analogæ & univocæ dicuntur à conceptu & nomine extrinsece denominante & aptitudinem æqualiter participandi tribuente; quod sic evidenter convincitur; nam res secundum se & ut præcisè ab omni operatione nostri intellectus id est minime concepta à nostro intellectu, vel separata ab omni nominis impositione non est formaliter analogæ nec univocæ, sed solum fundamentaliter, unde analogia & univocatio cuiuscumque rei tum solum est formaliter, quando est conceptus seu nomen analogum & univocum applicatum ad rem, & quatenus res illa tali conceptu formaliter representatur: tunc sic, conceptus ille abstractus non est formaliter analogus neque etiam obiectum formaliter, ut conceptui illi respondet.

O 2 cur

cum neque in conceptu formali formaliter, neque in obiecto obiective sit aliqua inaequalitas aut attributio; neque etiam ut illa entitas ut sic obiectiva consideratur in ordine ad inferiora, quia non consideratur nisi ut tribuat inferioribus illud esse praecisum, in quo nulla datur inaequalitas, unde adhuc prout respicit inferiora nullam dicit inaequalitatem, nec diversitatem pro ut formalissime cognoscitur & representatur per illud nomen ens, sed potius ut sic includit omnimodam identitatem & aequalissimam unitatem: ergo dicit absolutam univocationem: ergo ens formaliter sumptum formalissime est univocum & non analogum etiam ratione transcendentiae.

92 Secundo, quando solutio affirmat in ratione entis ut applicata & inclusa in differentiis esse diversitatem, vel illi gradui addit aliquid ab ipso virtute distinctum, quod sit extra rationem illius, vel non; si hoc secundo: ergo neque in ratione entis ut applicata est diversitas & inaequalitas: patet consequentia, quia Deus v. g. à creatura non differt per id quod est formaliter de ratione entis ut sic, quidquid enim est de ratione entis ut sic à quacumque creatura indivisibiliter & aequaliter participatur, quia in illa ratione, ut sic, ut *questione praecedenti* demonstravimus, nulla est diversitas & inaequalitas.

93 Si primum: ergo ratio entis, ut applicata, non solum dicit illam rationem, verum & ipsas differentias; atque adeo dum affirmant ens ut applicatum & ut inclusum in differentiis importare inaequalitatem & diversitatem, nihil aliud est quam dicere in ipsis differentiis esse inaequalitatem & analogiam physice inaequalitatis, atque adeo conceptum ad ipsas differentias actu terminatum, & quatenus quoad expressum distinguuntur ab ipsa ratione entis esse formaliter analogum, non autem conceptum terminatum ad rationem superiorem entis; unde solutio haec vel insufficiens est, vel intentum nobis concedit, nempe non posse esse analogiam; cum omnimoda entis praecisione.

94 Declaratur hoc in sententia Scoti, admittente rationem entis ex natura rei distinguui à differentiis; illa ratio univoca est & tamen ut applicata differentiis dicit diversitatem & inaequalitatem illarum; ergo non sufficit ad analogiam entis quod ipsum ut imbutum in differentiis dicat diversitatem ratione illarum.

95 Praeterea, quia ex hoc fit rationem entis & substantiae, non modo ut respicit Deum & creaturas, vel ut respicit accidens & substantiam, verum etiam ut respicit duos intellectus & etiam hominem & equum, & alias res independentes completas mutuo esse analogam, quod tamen est contra communem modum cognoscendi analogia, & contra veritatem est, quia ea quae sunt analogia unum est perfectius altero in ratione superiori, & unum habet rationem superiorem cum habitudine ad aliud: sed duo intellectus non participant rationem entis cum attributione & habitudine unius ad alium, & idem est in equo respectu hominis: ergo falsa est sententia Adversariorum. Sequela sic probatur, quia ens non minus transcendit hominem & equum quam substantiam & accidens, & non minus transcendit duos intellectus, quam Deum & creaturam, sed ratione solius transcendentiae ens est analogum respectu Dei & creaturarum, accidentis & substantiae: ergo ens erit analogum respectu hominis & equi & res-

pectu duorum intellectuum: ergo est transcendens respectu illorum.

Dices verum esse quod ens sit transcendens, ac proinde quod sit analogum & non univocum respectu hominis & equi, & respectu duorum intellectuum.

Sed contra hoc est, id quod nuper diximus: 96 deinde quia si ens esset analogum respectu hominis & equi, etiam quodcumque aliud inferius praedicatum ente esset analogum; unde substantia, vivens, corpus & animal similiter essent analogae, quod est falsissimum, quia sunt genera respectu hominis & equi, ac proinde debent esse univoca & non analogae.

Sequela sic probatur, quia eo modo convenit 97 praedicatum inferius quo convenit praedicatum superius, v. g. ratio spiritus convenit univocae Angelis & Archangelis, quia convenit univocae illis ratio substantiae, & Petro & Paulo convenit univocae ratio hominis, quia univocae convenit illis ratio animalis: imo si inaequaliter & analogice conveniret illis ratio animalis, similiter analogice & inaequaliter conveniret ratio hominis; ratio autem à priori est, quia quicquid dicitur de superiori, dicitur de omni contento sub illo: unde si ratio superior est analogae respectu aliquorum, etiam ratio inferior illius erit analogae, quia constituitur à ratione superiori eo modo quo ratio superior est; ideo enim, qui ponunt analogiam respectu entis in Deo & in creaturis, ponit etiam analogiam inter Deum & creaturam, v. g. Angelum non solum in ratione entis, sed etiam in ratione substantiae intellectualis & spiritualis, quae sunt praedicata inferiora respectu entis ut sic; ergo si per vos ratio entis est analogae respectu hominis & equi, similiter erunt analogae reliqua praedicata inferiora entis ut sic, & superiora respectu hominis & equi, v. g. substantia, corpus, vivens & animal: sed nullo modo sunt analogae, sed potius univocae respectu hominis & equi, quia sunt genera respectu illorum: ergo similiter ratio entis erit univoca, & non analogae respectu eorumdem.

SUBSECTIO III.

Aliter oppugnatur solutio.

98 Via ex opposita sententia sequitur animal etiam esse analogum respectu leonis & elephantis: sed hoc est falsum & contra ipsos Adversarios: ergo solutio illa nullius est momenti. Sequela illa maioris sic patet, nam animal ut praecisum dicit unitatem simpliciter, & ut est contractum in inferioribus habet diversitatem, cum animal sit à parte rei idem cum rationale & irrationale, ita ut verum sit dicere de animali hominis quod sit rationale, & de animali equi quod sit brutum; sed rationale & brutum quatenus talia sunt diversa: ergo animal quod est idem realiter cum illis habebit diversitatem ut contractum: ergo est analogum. Patet consequentia à paritate rationis; nam ideo per vos ens est analogum, quia ut praecisum est unum, & ut contractum est diversum, ac proinde est partim idem & partim diversum, sed etiam animal ut praecisum est idem & ut contractum est diversum: ergo partim est idem & partim diversum: ergo est analogum sicut ens.

Dices

Quaest. III. Vtrum Transcendentia, &c. 109

99 Dices esse discrimen inter animal & ens nam licet verum sit quod animal quatenus est idem realiter cum differentiis, dicat diversitatem, nihilominus per rationem non dicit diversitatem, quia ex eo quod non sit transcendens distinguitur à differentiis quod non habet ens, quia ex eo quod invivatur in differentiis non distinguitur ab illis, ac proinde est omnino idem cum illis, & sic habet diversitatem quam ille: sed contra manifeste, quia licet ens invivatur in differentiis & in inferioribus quae constituit essentialiter, nihilominus distinguitur saltem inadæquate per rationem ab illis, & ideo licet sit vera hæc prædicationis substantia est ens, perfectitas est ens, nihilominus hæc non est vera: ens est substantia, ens est perfectitas: unde per rationem falsa est illa propositio, quia ens de se neque est substantia, neque accidens, & in hoc assimilatur ens generi: quia ens universalis est substantia & perfectitate, ac proinde est indifferens respectu substantiæ & accidentis, sicut genus universalis est homine; & ideo est indifferens ad hominem & ad equum, & per consequens non est vera formalissime per rationem animal est homo, licet sit hæc vera homo est animal: sic similiter quia ens determinate non dicit perfectitatem sicut dicit perfectitatem determinate substantia, quia determinate substantia includit ens, & perfectitatem tanquam duos conceptus, vel omnino distinctos vel tanquam distinctos solum per maiorem & minorem expressionem.

100 Ergo si animal ex eo solum quod distinguitur per rationem à differentiis & ab inferioribus, non habet diversitatem quam illa habent, similiter ens cum distinguitur per rationem inadæquate à suis differentiis, sufficit ut sub tali conceptu formali, & nomine entis nullam dicat diversitatem, quia adhuc ut non attribuitur vni quod attribuitur alteri, non est necesse distinctio adæquata: sed sufficit quæcumque inadæquata, ut v.g. non solum est verum dicere, arbor non est homo propter distinctionem adæquatam, sed etiam propter inadæquatam est verum dicere, materia prima non est homo, ratione cuius sicut arbori non attribuitur proprietas hominis, ita similiter materiæ primæ non attribuitur proprietas hominis propter solum distinctionem inadæquatam, atque quia distinguitur inadæquate ex parte sui à differentiis non potest dici est perfectitas, sed potius negatur formalissime quod sit substantia vel perfectitas: ergo sufficit talis distinctio ut per rationem non attribuitur enti secundum se diversitas ipsius perfectitatis & inaleitatis: ergo ens secundum se licet transcendat differentias, quando præcenditur ab illis, solum habebit unitatem simpliciter & non habebit diversitatem: ergo erit univocum etiam si sit transcendens.

Amplius vergetur, quia si sola transcendentia tribueret enti diversitatem quam habent differentia in quibus includitur, neque distinctio quam habet, quia inadæquata est, à differentiis tolleret diversitatem ab ente, similiter animal haberet diversitatem, non quia includeretur in differentiis, sed quia includitur in homine & equo essentialiter qui habent diversitatem, & à quibus solum inadæquate distinguitur animal, nam ad hoc ut in aliquod refundatur diversitas, si tota ratio talis refusionis est inclusio essentialis sine distinctione adæquata ab includentibus diversis, non est necesse ut includatur in omnibus diversis, sed

sufficit inclusio in aliquibus diversis sine distinctione adæquata, in quo casu saltem ab illis diversis in quibus includitur, erit diversum illud inclusum, seu habebit diversitatem tale inclusum, licet ab omnibus non accipiat, quia in omnibus non includitur, sed animal nullam diversitatem accipit secundum se ab homine, equo, & leone, qui habent diversitatem essentialem ex eo quod sit præcisum simpliciter ab illis, ratione distinctionis inadæquate, quam habet respectu illarum specierum: ergo similiter ratio entis secundum se præcisum à differentiis simpliciter ratione distinctionis inadæquate, nullam habebit diversitatem ab ipsis differentiis, etiam si alias includatur in illis & constituat illas essentialiter, quia non est maior ratio, quare ens accipiat diversitatem ab includentibus diversis illud, & animal non habeat diversitatem à diversis includentibus similiter illud.

Hæc totum efficaciter vergetur in sententia Patris Hurt, quia ratio superior animalis, ut ipse ait, quæ est obiectum conceptus universalis, & ratio inferior seu differentialis obiective, seu ex parte obiecti non distinguitur adhuc per rationem, sed sunt idem omnino obiectum, ita ut ex parte obiecti non correspondeat aliud & aliud obiectum, quia hicaute nullam præcisionem obiectivam cognoscit ex parte rerum, unde illud omnino quod denominatur animal, denominatur rationale homo & Petrus per diversos conceptus formales, sicut idem lac denominatur amatum ab amore, & cognitum à cognitione, album ab albedine & à dulcore dulces; non enim est una formalitas quæ denominatur alba, & alia quæ appellatur dulcis, sic P. Hurtado in metaphysica, disputatio 5. sect. 10. ex quibus evidenter colligitur, animal rationale, homo, & Petrus eodem modo distingui ac ens à perfectitate, & substantia, quia illa omnia nullo modo obiective, sed tantum ex parte conceptus formalis distinguit hic author, unde eodem modo se habent animal respectu suorum inferiorum, sicut ens respectu suorum, quia sicut ens solum distinguitur à suis inferioribus non obiective sed per conceptus formales magis & minus expressos, ita etiam animal solum distinguitur à rationalitate & irrationalitate, non ex parte obiecti sed solum per conceptus formales magis & minus expressos: ergo animal eadem distinctione inadæquata ac ens & non adæquata distinguitur à suis inferioribus & differentiis eorundem, imo & eodem modo imbibetur in inferioribus & differentiis ex parte obiecti animal, ac ens, cum deatur omnimoda identitas ex parte illius, quia tota illa ratio imbibitionis & distinctionis inadæquate, seu transcendentia in ente respectu suorum inferiorum est, quia ens obiective adhuc per rationem non distinguitur à suis inferioribus & differentiis, sed hæc omnimoda identitas & non distinctio obiectiva reperitur in animali respectu differentiarum, ac proinde transcendentia reperitur in ipso: ergo si sola transcendentia & omnimoda identitas obiectiva in ente cum differentiis constituit ens analogum, similis identitas & transcendentia quæ reperitur in animali respectu differentiarum constituet animal in esse analogi, & tollit univocationem ab ipso, sed falsum est dicere quod animal non sit univocum etiam si habeat omnimodam identitatem cum differentiis & inferioribus ex parte obiecti: ergo falsum est dicere ens non esse univocum ratione talis transcendentia.

endentia & omnimoda identitatis cum differentijs ex parte obiecti.

Dices aliter se habere ens respectu differentiarum ac se habet animal respectu illarum.

- 103 Sed contra manifeste, quia vel hæc differentia est inter ens, & differentias obiective sumptas, vel ex parte conceptus formalis, sed neque ex vna, neque ex altera parte datur discrimen inter ens & animal in ordine ad differentias: ergo falsa est solutio. Maior est certa, quia quidquid est in ente aut est formale ex parte cognitionis, aut est ex parte obiecti ipsius cognitionis, vt de se pater, nihil enim præter hæc reperitur in ente vt ex ipsis terminis liquet.

Minor in qua est difficultas sic demonstratur, quia si ens & differentia sumantur ex parte cognitionum, distinguuntur non solum per rationem inadæquate aut adæquate, sed etiam distinguuntur realiter adæquate, quia cognitio terminata ad ens, & cognitio terminata ad differentias realiter distinguuntur vt *questionibus sequentibus* late demonstrabitur.

- 104 Si autem sumantur ens & differentia ex parte obiecti, nulla datur distinctio neque realis neque rationis, quia nulla datur præcisio obiectiva adhuc per rationem inter ens & differentias, sed etiam similiter si animal & rationale, aut irrationale attendantur ex parte conceptuum formalium distinguuntur realiter adæquate, sicut conceptus formales entis & differentiarum, si autem sumantur obiective ens, rationale, irrationale & animal nullomodo distinguuntur, quia nulla datur præcisio obiectiva, ac proinde datur omnimoda identitas inter illas adhuc per rationem, sicut inter ens, perfectiorem &c. ergo eodem modo se habet animal respectu differentiarum tam obiective quam formaliter, sicut ens respectu suarum differentiarum: ergo falsum est dicere dari discrimen inter ens comparatum cum differentijs, & inter animal comparatum cum rationali, & irrationali: ergo si animal nullo modo est analogum, sed omnino univocum, similiter animal ens erit omnino univocum & non analogum.

Vrgetur principaliter conclusio, si fundamentum Adversariorum esset verum, & equivocum esset analogum, sed hoc est absurdum, quod negant adversarii, ergo &c. probatur maior, equivoca essent partim diversa, & partim eadem: ergo essent analogi. Probatur antecedens, equivoca vt significantur hoc nomine canis v. g. sunt diversa, sed quatenus significantur hoc nomine substantia sunt eadem: ergo equivoca essent partim eadem & partim diversa. Probatur maior, ideo secundum Adversarios ens est analogum, quia quatenus significatur per nomen ens, est idem & per nomen substantia est diversum: ergo vt aliqua sint analogi sufficit quod vt significantur per diversa nomina sint partim eadem, & partim diversa.

- 105 Dices, quod est diversa ratio in equivocis ac in analogis transcendentibus, quia nomina diversa significant eundem conceptum transcendentem, saltem inadæquate; nam idem conceptus entis significatur per nomen ens & per nomen substantia, in equivocis autem per diversa nomina non significatur idem conceptus, sed diversi.

- 106 Sed contra & meo videri satis efficaciter contra, Hurt. nomen canis in sententia Hurt. significat expresse, & formaliter animal latrabile, & etiam significat expresse substantiam, & idem no-

men substantia significat eandem substantiam, sed substantia significata per nomen canis & per nomen substantia est idem conceptus inadæquate: ergo in equivocis per diversa nomina significatur idem conceptus saltem inadæquate. Probatur minor, quia ratio superior & species sunt idem conceptus inadæquate, quia tantum inadæquate distinguuntur: ergo nomen significans speciem & significans rationem genericam, significant eundem conceptum inadæquate; sed nomen canis & nomen substantia significant rationem genericam & specificam: ergo significant eundem conceptum inadæquate: ergo equivoca sunt analogi, quia provt significata per diversa nomina sunt partim eadem & partim diversa: ergo nullum datur nomen equivocum.

SVBSECTIO IV.

Aliud argumentum principale ponitur.

Quia essentia divina licet transcendat divinas relationes (nam ultimum Paternitatis non est ens creatum sed increatum & independens: ergo Deus est ratione cuius definitum est in Ecclesia contra Gilbertum Porretanum: quidquid in Deo est Deum esse) & divinarum relationes dicant multitudinem & diversitatem, nihilominus divina essentia vt talis, & secundum conceptum divinæ essentia, semper est eadem vna sine aliqua diversitate & multiplicitate, ergo licet ens vt sic quod in se vt præsum est simpliciter vnum transcendat differentias habentes diversitatem inter se, nihilominus ipsum ens vt ens, & sub conceptu expresso entis non dicet diversitatem, sed unitatem quam ex se habet: consequentia patet à paritate rationis, quia non est maior ratio quare divina essentia ratione transcendentia in relationibus distinctis, & differentibus non habeat diversitatem ab illis, & habeat illam ens à differentijs in quibus imbibitur.

Deinde quia quando datur aliqua forma vel quasi forma in aliquibus subiectis capacibus talis formæ, effectus primarius resultans in vno subiecto necessario resultat in alio, unde si existente in aliquo subiecto capaci forma non resultat effectus primarius illius, evidenter sequitur talem effectum non oriri à tali forma, v. g. quia videmus in sacaro esse dulce, vbi existit albedo, & in signo aut parietis, vbi datur albedo, non dari dulce, evidenter colligimus dulce non esse effectum primarium albedinis, neque dulcorem aut dulce esse provenire ab albedine, sed videmus in Deo aut in divina essentia transcendentiam respectu diversarum & distinctarum relationum, & nihilominus ex vi talis transcendentia nihil diversitatis refunditur in divinam essentiam: ergo evidenter sequitur transcendentiam, quæ connaturaliter datur in ente nullam causare in ipso diversitatem, quia licet transcendat illas, transcendit ipsas per modum formæ metaphysicæ, quæ ex eo quod talis est (vt supra demonstravimus) nullo modo potest formaliter diversificari à differentijs, quæ sunt quasi subiectum talis formæ; forma enim constituitur à subiecto, sed e contra.

Deinde quia licet ens transcendat differentias, non est in differentijs expresse, sed confuse; differentia autem confusa unitatem habent, & solum differentia quoad expresse habent diversitatem.

Quaest. III. Vtrum Transcendentia, &c. III

tem, unde cum ens solum in confuso sit in illis, ideo non amittit suam unitatem, quia non identificatur cum differentiis, quoad expressum, in quibus solum ut sic reperitur diversitas, ratio autem magis à priori est, quia impossibile est quod aliqua ratio etiam si sit transcendens, non sit univoca, & quod sit omnino eadem sine aliqua diversitate ex parte sui, sed ratio entis etiam licet transcendat, dum tamen sit simpliciter præcisa, quatenus talis ex parte sui, & quatenus quoad explicitum distinguitur ab inferioribus & à differentiis, est omnino sine aliqua diversitate in suo esse, & ex parte sui: ergo est simpliciter univoca. Maior iam supra longè lateque demonstrata manet: minor etiam patet ex dictis *questione superiori*; nam licet ens transcendat differentias, differentia non sunt in ente: ergo non possunt diversificari ipsum ens, imò quando ens præcinditur à differentiis, destruuntur differentiae, sicut quando separatur anima ab homine, qui constituitur essentialiter ab illa destruitur homo: sed ens constituit essentialiter differentias: ergo quando ens præcinditur simpliciter ab illis, illae destruuntur & non sunt: ergo non possunt diversificari ipsum ens, quia quod non est nihil potest facere, quia non entis nullae sunt qualitates, ut est certissimum axioma iurisperitorum.

Nec valet dicere divinitatem non transcendere divinas relationes; ac proinde non accipere diversitatem ab illis, quia oppositum sentit Hurt. cum quo pugnamus.

108 Deinde, quia licet divina essentia non includatur essentialiter in divinis relationibus distinctis inter se, & diversis realiter ex eo quod non constituat illas essentialiter, nihilominus tamen includitur in divinis personis, quia constituit illas essentialiter. Pater enim essentialiter est Deus, sicut Filius est essentialiter Deus; sed hæc divinarum personarum eodem modo distinguuntur inter se & diversificantur sicut ipsæ divinarum relationes, quia sicut paternitas differt & distinguitur realiter à filiatione, ita pater realiter differt & distinguitur à filio; sed licet transcendat personas divinas & includatur in illis essentialiter, nihil accipit divinitas diversitatis à diversitate earum; ergo similiter licet transcederet divinas relationes cum non transcederetur ab ipsis, neque constitueretur ab illis essentialiter propter rationes dictas, nihil diversitatis acciperet, neque distinctionis realis à diversitate & distinctione realium relationum, sicut nihil diversitatis & distinctionis accipit à distinctione & diversitate divinarum personarum quas transcendit & in quibus includitur, quia non est maior ratio unius quam alterius, ut patet ex dictis.

109 Vergetur amplius, quia ens ut sic & substantia ut sic, transcendunt divinas relationes, quia tales relationes quatenus tales, sunt vera entia à parte rei & veræ substantiæ, & nihilominus ens & substantia non sunt analogæ, sed univocæ, neque habent diversitatem, sed potius non obstante transcendentia, manent cum omnimoda unitate, & æqualitate: ergo transcendentia in ente etiam comparatur respectu Dei & creaturarum, non tollit univocationem nec causat analogiam, quod autem ens & substantia non sint analogæ respectu divinarum relationum, & adversarij concedunt, & ratio est manifesta quia semper inter analogata datur unum quod sit præcipuum

& excedat imperfectione cætera, & per attributionem ad illud cætera dicuntur talia, v. g. quia in vestra sententia ens est analogum respectu Dei & creaturarum, inter Deum & creaturas quæ analogata dicuntur, Deus est principaliter analogatum quod est maius perfectius & inæquale analogatum respectu creaturarum, sed inter divinas personas nulla est maior altera, neque sunt inæquales sed omnes sunt personæ coequales, ut patet ex Symbolo Athanasij ibi: *Sed Pater & Filius & Spiritus Sancti una est divinitas, æqualis gloria, coeterna maiestas; & in hac Trinitate nihil prius aut posterius, nihil maius aut minus, sed totæ tres personæ æternæ sibi sunt & coequales*; neque persona Filij est per attributionem ad Patrem, licet referatur ad illum, sicut neque Pater est per attributionem ad filium, licet referatur ad illum: ergo tres divinarum personæ non sunt analogata respectu entis & substantiæ, ac proinde ens & substantia licet transcendant divinas relationes non sunt analogæ sed univocæ; ergo transcendentia non tollit univocationem ab ente, nec causat analogiam in illo.

Respondet Hurt. quod ens quatenus transcendit relationes divinas sicut quodlibet aliud quodcumque prædicatum non est analogum, quia ens si transcendat nullam dicit inæqualitatem, quia relationes divinarum non sunt inæquales, & ideo ens pro ut contractum & transcendens ipsas relationes divinas, non est inæquale sibi; verò quatenus ens transcendit res omnes creatas, v. g. ens quatenus transcendit Petrum & Paulum, est inæquale sibi, quia Petrus & Paulus sunt inæquales in suis differentiis.

Sed contra primo, quia definitio analogorum non dicit quod ratio significata sit æqualis, & inæqualis, sed tantum quod sit partim eadem & partim diversa, atqui ens, quatenus transcendit divinas relationes est partim idem & partim diversum: ergo est analogum. Maior est certissima & ante probationem illius suppono quod omnis definitio in qua ponitur aliqua differentia debet poni terminus non communis pluribus ut differentia, sed terminus qui solum conveniat rei, quæ definitur, quia differentia est propriissima definiti, sed hic terminus partim diversus, & partim idem est differentia quæ ponitur in definitione analogi: ergo non poterit convenire alijs quæ non sunt analogæ, & si illis convenit necessario erunt analogæ, sed hic terminus partim diversus & partim idem convenit enti comparato ad relationes divinas: ergo ens comparatum ad relationes divinas est analogum secundum vestra principia; maior est evidens: ideo rationale non potest convenire bruto: quia rationale est differentia ultima hominis & cuiusque convenit rationale, est homo. Minor etiam est evidens, quia relationes divinarum sunt diversæ, sed per vos quotiescumque ens transcendit differentias diversas est partim idem & partim diversum, sicut quia transcendit differentias inæquales est æquale & inæquale: ergo ens quod transcendit personalitates divinas distinctas, & diversas inter se provt præcisum, erit idem & provt contractum diversum: ergo ens comparatione relationum divinarum habet differentiam analogi: ergo est analogum, vel si terminus partim diversus & partim idem, est communis nomini analogo, & non analogo: ergo ut ponatur in definitione analogi ut differentia, debet poni

poni expresse ratio formalis differentialis, sed ponitur terminus partim diversus: ergo vel terminus partim diversus exprimit differentiam analogorum à non analogis, vel est mala definitio analogorum; quia non ponitur in illa expresse differentia: sed hoc secundum est falsum, ut asserunt omnes Doctores & ipse Hurt. qui admittunt illam definitionem ut bonam: ergo ille terminus partim diversus, est nomen analogum. Patet consequentia, cuiusque convenit aliqua differentia ultima alicuius speciei, convenit essentia illius speciei, sed terminus partim diversus est differentia ultima nominis analogi: ergo cuiusque convenit illa particula, convenit essentia nominis analogi. Maiorem late probavi in *Logica*, disp. 1. q. 5. sect. 2. argumento 2. pro nostra conclusione minor est etiam probata: consequentia legitime inferitur. Tunc sic arguentor, hæc differentia partim diversa convenit enti transcendenti divinas relationes: sed cuiusque convenit hæc differentia, partim diversa est analogum: ergo ens est analogum comparatione divinarum personarum.

112 Conferatur, enti transcendenti divinas personas non convenit definitio univocorum, nec equivocorum: ergo convenit definitio analogorum: antecedens quantum ad primam partem est evidens, nam nomen ens non est equivocum comparatione divinarum personarum, ut concedunt omnes Doctores Theologi; patet idem antecedens quantum ad secundam partem, nomen univocum est quod significat rationem omnino eandem, & non partim eandem & partim diversam, sed nomen ens comparatum ad divinas relationes non significat rationem omnino eandem: ergo non est nomen univocum. Maior est definitio nominis univoci, quæ colligitur evidenter ex definitione univocorum. Probatur minor, ens provt abstractum est omnino idem, sed provt contractum ad divinas relationes est diversum, quia divinarum relationes sunt diversæ inter se: ergo ens quod transcendit ipsas relationes est diversum, quia ipsæ relationes divinarum diversificantur per conceptum entis ut asserit Hurt. de omnibus rationibus transmissis ab ente: ergo enti transcendenti divinas relationes non convenit definitio univoci: ergo convenit definitio analogi. Patet consequentia: omne nomen aut est univocum, aut equivocum aut analogum, sed nomen ens provt significat conceptum transcendente divinas relationes non est univocum, neque equivocum: ergo est analogum. Maior est evidens, vel assignent Adversarij quodnam sit aliud nomen præter tria assignata. Minor est iam probata: consequentia legitime inferitur, & est contra omnes Doctores: ergo datur aliquis terminus transcendens, qui non sit analogus: ergo transcendentia præ se habet transcendente est, non est causa alicuius analogiæ.

113 Secundo impugnatur eadem solutio & meo videri evidenter, Pater Hurt. præcipue quantum ad illam partem, in qua asserit ens esse analogum respectu Petri & Pauli, ens comparatum ad Petrum & Paulum non potest esse æquale & inæquale: ergo non est analogum respectu illorum: consequentia est evidens, quia apud P. Hurt. ut vidimus, ens est analogum in quantum est æquale & inæquale. Probatur antecedens, ens comparatione Petri & Pauli nec ratione sui, nec ratione divinarum potest esse inæquale: ergo, &c.

Probatur antecedens, & imprimis non ratione sui, ut aperte concedit Hurt. nec ratione divinarum in quibus includitur per duo individua eiusdem speciei, non possunt esse æqualia & inæqualia, sed Petrus & Paulus sunt individua eiusdem speciei, & sunt æqualia: ergo non possunt esse inæqualia. Maiorem late probat Hurt. disp. 2. de anima, sect. 7. subsect. 4. & nixus hoc fundamento asserit individua eiusdem speciei debere esse omnino similia & æqualia in perfectione: minor est evidens quantum ad primam partem, & quantum ad secundam partem probatur ab eodem. Hurt. loco citato: ergo ratio entis comparatione Petri & Pauli non potest esse æqualis & inæqualis. Patet consequentia. Tunc ratio entis æqualis est & inæqualis quando includitur in diversis inæqualitatibus, sed differentia respectu Petri & Pauli secundum Hurt. & veritatem non sunt inæquales: ergo ratio entis ex vi differentiarum non potest esse inæqualis.

Confirmatur, si ratio entis esset æqualis & inæqualis respectu Petri & Pauli, Petrus & Paulus essent æquales in ratione entis & inæquales in suis differentiis substantialibus, quia in tantum est ens inæquale respectu Petri & Pauli, ut asserit Hurt. *disputatione citata in Logica*, §. 109. in quantum ratio entis est idem cum differentiis, sed illæ differentia sunt omnino æquales, vel Hurt. in *Logica* opponitur sibi ipsi in *disputatione citata de Anima*: ergo ratio entis nullo modo est inæqualis respectu Petri & Pauli: ergo vel non est analogum vel si est analogum, ratio quæcumque transcendens etiam non sit inæqualis potest esse analogum: ergo ratio entis comparata ad divinas relationes est analogum, quia est transcendens. Deinde impugnatur eadem solutio Hurt. in quantum asserit rationem entis esse æqualem & inæqualem sibi: implicat quod idem respectu eiusdem sit æquale & inæquale, ut probat Hurt. loco citato de anima, sed conceptus entis provt abstractus & contractus est idem formalissime secundum Hurt. sine aliqua distinctione: ergo non potest esse æqualis & inæqualis sibi: ergo ens non est analogum ad Deum & creaturas. Patet ultima consequentia, in tantum esset ens analogum ad Deum & creaturas in quantum esset æquale & inæquale, simile & dissimile sibi, sed ens non potest esse æquale & inæquale, simile & dissimile sibi ipsi: ergo non potest esse analogum.

115 Vrgetur amplius, quia etiam si supponamus differentias individuales Petri & Pauli esse inæquales, ratione cuius ens omnino identificatum cum illis habeat inæqualitatem quæ causet analogiam, nihilominus duæ aquæ, quæ sunt entia homogenea eiusdem speciei & omnino similia, tam quoad essentiam, quam quoad differentias individuales nullam habent inæqualitatem, neque in differentiis specificis, quia sunt eiusdem speciei, neque in differentiis individualibus, quia sunt omnino similes in illis differentiis propter homogenitatem illarum: ergo ens quod transcendit duas aquas nullam habet inæqualitatem aut dissimilitudinem ratione differentiarum: ergo non est analogum ens respectu illarum; unde transcendentia ex se non causabit analogiam, quia si causaret illam ubique reperiretur causaret ipsam: sed reperitur in ente respectu duarum aquarum, & nihilominus non constituit analogum respectu illarum: ergo secundum se transcendentia

Quaest. III: Virum Transcendentia, &c. 113

scendentia non causat analogiam, si autem dicas ens respectu duarum aquarum, esse analogum solum propter transcendentiam etiam si nullam habeat inaequalitatem a differentijs, quia illa nullam inter se habent inaequalitatem.

116 Ergo etiam ens respectu divinarum relationum quia transcendit ipsas erit analogum: sed ens & substantia licet transcendat relationes divinas, quae diversae sunt & dicunt multitudinem, nihilominus in se ipsis sunt rationes univocae simpliciter cum summa unitate sine eo quod participant diversitatem & multitudinem a divinis relationibus; nam si illam participarent, non essent univocae, ut diximus, & ratio quare non participant illam, est, quia licet illa ratio superior transcendat relationes, nihilominus ipsae relationes sunt inferiores substantia ut sic, & ente ut sic & inferiora: ex eo quod sint extra rationem superioris non constituunt rationes superiores, neque in ratione unius, neque in ratione diversae: ergo licet ens transcendat differentias, quae habent inaequalitatem quatenus differentiae ens non participabit illam inaequalitatem, quia ens est ratio superior respectu differentiarum inaequalium, & ratio superior ut diximus nihil accipit ab inferioribus, neque diversitatis, neque inaequalitatis propter rationem dictam, quia si acciperet aliquid ab illis, v.g. inaequalitatis etiam acciperet diversitatem ab illis, quia non est maior ratio unius, quam alterius, praecipue quia si reciperet inaequalitatem, esset quia differentiae sunt inaequales & ens habet transcendentiam respectu illarum, sed etiam ens transcendit differentias habentes diversitatem: ergo accipit diversitatem ab illis (magis immediate oppositam univocationi, & magis proprie constitutivam analogiae, quam inaequalitatem, quia illa expresse petitur ex vi definitionis analogorum, ubi dicitur, ratio vero substantiae partim eadem & partim diversa, ista vero non, siquidem nulla mentio fit aequalitatis vel inaequalitatis in definitione analogorum) sed licet deus transcendat, nihilominus ratio superior quia non constituitur a differentijs, eo quod sint extra rationem superioris, non accipit diversitatem ab illis ne constitutur ab eisdem: ergo similiter licet ens transcendat differentias inaequales non recipiet inaequalitatem ab eis, quia ipsae differentiae inferiores sunt extra rationem entis. Patet consequentia, quia ubi est eadem ratio formalis est idem effectus vel quasi effectus formalis: sed tota ratio propter quam diversae differentiae relationum divinarum non refundunt diversitatem quam habent in ens, est quia ens est superius ipsis, & ipsae quatenus inferiores non constituunt rationem superiorem quia sunt extra rationem illius praecipue quia est praecisa simpliciter ab illis, sed etiam in ente transcendente differentias inaequales datur eadem ratio formalis simpliciter praecisionis & superioritatis, & in differentijs inaequalibus datur eadem ratio inferioritatis non constitutionis rationis entis, quia sunt extra rationem superioris: ergo datur idem effectus vel quasi effectus formalis non accipiendi videlicet inaequalitatem ab illis.

117 Confirmatur, omnis ratio, siue sit univoca siue sit analogica, debet esse talis quatenus uno conceptu formali & uno nomine significatur cum hoc discrimine, ut analogum per illum ipsum

R. P. Illdeph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

conceptum partim idem & partim diversum, & secundum vos partim equale & partim inaequale in se ipso representatur: univocum autem omnino idem sine ulla inaequalitate: sed ens quatenus significatur per unum conceptum formalem exprimentem habens esse, vel per unum nomen representans non repugnans existere, significatur sine aliqua diversitate: ergo est univocum & non analogum, etiam si alias transcendat differentias. Minor sic probatur, quia hic conceptus expressus tantum representat habere essentiam & non diversitatem aut inaequalitatem habendi illam, sed omnimodam convenientiam omnium inferiorum in habendo esse, quia significatur per hunc conceptum ratio quaedam, quae omnibus rebus eodem modo praedicatur, diversitas autem & inaequalitas non potest de omnibus eodem modo praedicari, quia diversitas semper oritur in aliquo subiecto a differentia constituyente illud, v.g. homo est differens ab equo & inaequalis ipsi, quia constituitur per rationale tanquam per differentiam superiorem & inaequalem existentem in homine formaliter & inclusam formaliter in ipso: sed ens etiam si transcendat differentias non constituitur formaliter ab ipsis, neque includit ipsas ac proinde ipsae non existunt formaliter in ente, quia est simpliciter praecisum ab illis: ergo licet transcendat differentias, neque habet inaequalitatem ab ipsis, neque diversitatem; sed potius est unum & idem simpliciter, ergo transcendentia non tollit univocationem ab ente supposita praecisione simpliciter.

Maiores illa prima est clara, quia si analogum 118 per diversos conceptus & diversa nomina significatur, non erit analogum, v.g. amicitia prae & visus hominis sub his duobus conceptibus non sunt analogica usque dum significantur eodem conceptu seu nomine risus, ita ut identitas & diversitas quae in analogo datur non per varia nomina & varios conceptus significetur, & idem est de univocis: ergo omnis ratio siue sit univoca siue analogica debet esse talis quatenus uno conceptu formali significatur: ergo si ens significatur per haec nomina substantia & accidens cum sint varia nomina non significabitur ut analogum: ergo tantum quatenus ens per unum conceptum formalem & nomen significatur ut partim idem, & partim diversum erit vere analogum, sed per hunc conceptum & per hoc nomen ens, & quatenus subest illis & per illa representatur ut ratio superior respectu accidentis & substantiae, non significatur ut partim idem & partim diversum, sed potius ut omnino idem indivisibiliter, ut patet ex dictis: ergo ut sic & sub hoc nomine entis, & sub conceptu formali praescindente rationem essendi non erit analogum, sed univocum, licet quatenus per particularia nomina accidens & substantia significetur diversitas, quia ut sic non est ens formaliter & expresse, sed inferiora entis, & non est analogum sed analogata physicae inaequalitatis, quod evidenter patet, nam ratio analogica ut analogica entis est superior respectu accidentis & substantiae, & participatur ab illis & in suo posse non constituitur ab ipsis; imo inferiora per illam constituuntur metaphysice, sed accidens & substantia ut sic expresse non sunt ratio superior respectu accidentis & substantiae: ergo accidens & substantia quatenus his conceptibus

P expi

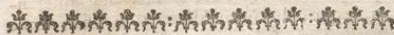
exprimuntur, non sunt ratio superior analogæ; sed analogata physice, sed ut sic non possunt dare diversitatem rationi superiori nec inæqualitatem, & sic ratio superior nihil accipit ab inferioribus tollens univocationem, alias nihil erit univocum: ergo.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

119 **A**D argumenta, ad primum conceditur maior & negatur minor, ad probationem negatur maior propositio, & etiam licet esset eadem cum non significaretur per idem nomen non esset analogæ.

Ad secundum concedo maiorem & minorem, & nego consequentiam, quia licet ens identificetur cum differentiis a parte rei formalissime, nihilominus per intellectum distinguitur inæquate à differentiis tanquam ratio superior ab inferioribus, ac proinde nullam diversitatem accipit ab illis, ut patet ex late dictis in probatione nostræ conclusionis: ad confirmationem negatur antecedens, quia etiam licet esset transcendens animal esset univocum & non analogum.

QVÆSTIO IV.

Utrum dependentia causet analogiam.

SECTIO I.

Adversaria sententia proponitur.

PRIMA sententia asserit dependentiam unius inferioris entis ab alio causare analogiam in ratione superiori entis, sic Gaetanus opusculo de ente & de essentia. Pater Suarez in metaphysica, tom. 2. disp. 28. sect. 3. Pater Vasquez 1. part. & multi alij.

2 Probatur primo, quia dependentia unius ab alio constituit inæqualitatem in ratione communi abstracta, in qua inferiora conveniunt, sed inæqualitas in ratione communi est analogia: ergo dependentia unius ab alio causat analogiam. Maior sic probatur, ratio communis respicit inferiora, quia est per ordinem ad illa, sed illa respicit ut sunt in se ipsis: ergo ea respicit cum eadem dependentia quam inferiora habent inter se ipsa: sed ea quæ dependent habent inæqualitatem in ea ratione qua datur dependentia: ergo.

3 Secundo probatur ratione divi Thomæ, qua probat inter Deum & creaturam dari analogiam, quando effectus non adæquat virtutem causæ, nomen utrique commune non dicitur univocè, sed analogicè de illis: atqui creaturæ sunt effectus Dei & non adæquat virtutem eius: ergo nomen ens commune Deo & creaturis non dicitur univocè de illis, sed analogicè: probatur maior, quando effectus non adæquat virtutem causæ non recipit similitudinem eius secundum eandem omnino rationem: ergo nec potest habere nomen commune secundum eandem rationem: ergo est nomen analogum. Patet vltima consequentia,

illud est nomen analogum quod non est commune pluribus secundum eandem rationem, sed nomen ens non est commune Deo & creaturis secundum eandem rationem: ergo est analogum.

Et si dicas, quod effectus, qui non adæquat virtutem causæ id habet non secundum rationem communem in qua conveniunt effectus, & causæ, sed secundum rationem principalem & propriam effectus, quod non tollit univocationem, ut patet in omni causæ æquivocæ, quæ potest univocè convenire cum suis effectibus in aliqua ratione communi, quia illa inæquatio tantum est secundum rationes specificas causæ & effectus, v. g. sol est causæ æquivocæ ignis, auri, & aliorum corporum inferiorum, sed sol, aurum, & ignis conveniunt univocè in ratione substantiæ corporis, &c. ergo bene potest causæ æquivocæ convenire univocè cum suo effectui.

Sed contra, quia quando effectus procedit à causæ non solum secundum rationem principalem, sed etiam secundum rationem communem significatam per nomen commune causæ, & effectui, & in illa non adæquat causam, habent dissimilitudinem non solum in ratione principali, sed etiam in ratione communi: sed creatura procedit à Deo non solum secundum rationem principalem, sed etiam secundum rationem communem entis existentis in creatura, & in illa non adæquat perfectionem Dei: ergo creatura non solum habet dissimilitudinem cum Deo secundum rationem principalem creaturæ, sed etiam secundum rationem communem entis. Maior est certa & probatur ex discrimine quod datur inter Deum & alias causas æquivocas, quia illæ causæ tantum causant per se rationes principales effectuum & non rationem communem, illa enim supponitur ad ipsos effectus, & sic tantum causatur per accidens, quia ut asserit Aristoteles, effectus non causatur per se secundum illam rationem quæ supponitur ex parte subiecti: sed secundum illam quæ non supponitur, v. g. quando ex aère fit ignis non producit per se ratio elementi, quia illa supponebatur ex parte subiecti, sed tantum producit per se ratio talis elementi, quæ non supponebatur ex parte subiecti, sed omne ens creatum producit suum effectum ex præsupposito subiecto in quo præcedit ratio entis, substantiæ, &c. ergo ratio entis & substantiæ non producit per se à causæ creatæ æquivocæ. Tunc sic, Deus à contrario sensu producit per se in creatura non solum rationem entis particularis secundum rationem particularem, sed etiam rationem entis communis in quantum ens est, & quia non præsupponitur ex parte subiecti cum Deus producat ex nihilo, & in illa ratione creatura non adæquat Deum: ergo creatura non solum est dissimilis Deo secundum rationem particularem, sed etiam secundum rationem communem entis, & in quantum ens est. Probatur antecedens, & est etiam minor præcipua ens existens in creatura, est ens dependens: ergo producit à Deo. Patet consequentia, omne illud quod est dependens reale producit à Deo: sed ens existens in creatura est reale dependens: ergo producit à Deo.

Et si neges quod ens existens in creatura dependet, contra est: ergo ens existens in creatura non dependet: ergo est à se & per consequens Deus. Patet consequentia, illud quod est ens & non dependet, est à se; ideo Deus est à se quia est ens non dependens.

Quaest. III. Vtrum Transcendentia, &c. 115

dependens, sed ens existens in creatura est ens non dependens: ergo est à se: ergo est Deus; sed hoc est hereticum: ergo ens existens in creatura est dependens: ergo est effectus Dei, sed in illa ratione non adæquat Deum: ergo in illa ratione est dissimile Deo: ergo nomen commune utrique est analogum.

7 Tercio & est etiā ratio Divi Thomæ: in Deo ratio entis essentialiter includit omnem perfectionem realem: sed in creatura non includit illam: ergo Deus est inæqualis creaturis in ratione entis. Probatur maior, ratio entis quæ est in Deo est à se & independens: sed omne illud quod est à se & independens includit omnem perfectionem realem: ergo ratio entis in Deo includit essentialiter omnem perfectionem realem: ergo Deus in ratione entis est inæqualis creaturæ, sed hanc inæqualitatem habet Deus respectu creaturæ ratione dependentiæ in creatura & independentiæ in Deo: ergo ratio dependentiæ causat inæqualitatem in creatura respectu Dei: ergo causat analogiam.

Confirmatur, ens creatum comparatum cum Deo non est simpliciter ens: ergo est inæquale Deo. Probatur antecedens, inter Deum & ens creatum datur distantia infinita, sed illud extremum quod distat ab alio infinite comparatione illius à quo distat, non est simpliciter tale, ergo creatura comparatione Dei non est simpliciter ens.

8 Quarto enti respectu Dei & creaturæ convenit definitio analogi, sed hæc convenit rationi dependentiæ: ergo dependentia causat analogiam. Probatur maior, analogia sunt, quorum nomen &c. sed Deus & creaturæ habent commune nomen ens & rationem entis partim eandem & partim diversam: ergo &c. Probatur minor quantum ad secundam partem, ratio entis descendit prius ad Deum quam ad creaturam, quia ad creaturam descendit per dependentiam à Deo: ergo est diversa ratio entis in Deo & in creatura. Probatur consequentia, & diversitas consistit in inæqualitate: sed ex eo quod ratio entis prius descendat ad Deum, quam ad creaturam est inæqualis: ergo ratio entis est inæqualis in Deo & in creatura.

9 Confirmatur, ea quæ dicunt attributionem unius ad aliud vel multorum ad unum penes formam aliquam significatam per unum nomen & intrinsecam in omnibus, habent nomen commune, & deinde rationem significatam per illud partim eandem & partim diversam, sed hoc habent ratione dependentiæ: ergo &c. probatur maior, quæ dicunt attributionem modo dicto habent illam rationem cum essentiali ordine ad inæqualem participationem, ratione dependentiæ: sed ratio quæ ita participatur est partim eadem, & partim diversa: ergo &c.

10 Quinto si ratio entis non esset analogia ad Deum & ad creaturas, ad substantiam & accidens esset univoca: sed implicat quod sit univoca ad Deum & creaturas: ergo est analogia. Probatur minor, si ratio entis esset univoca ad Deum, & ad creaturas, ad substantiam & accidens respectu omnium prædicamentorum, posset dari ratio aliqua generica, sed hoc est absurdum, quia prædicamenta non essent primo diversa, nec essent plura prædicamenta, sed unum: ergo ratio entis non est univoca (& loquor de ente completo vel non transcendenti) probatur maior, omnis ratio univoca & non transcendens, quæ prædicatur in quid de pluribus essentialiter distinctis, est ratio generica respectu Dei & creaturarum, substantiæ & accidentis. Maior est evidens, quia illi rationi convenit definitio generis scilicet quod prædicatur in eo quod quid incomplete, quia ut explicuimus in *Logica, disputat. 4. quæst. 1.* illud prædicatur in eo quod quid incomplete quod essentialiter prædicatur de pluribus essentialiter distinctis, sed si ratio entis esset univoca ita prædicaretur: ergo illi conveniret definitio generis.

Et si dicas quod illæ rationes inferiores respectu entis sunt differentiæ materiales, quæ non sufficiunt ad constituendam rationem superiorem genericam, & contra est, illæ rationes sunt differentiæ formales: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens, differentiæ formales sunt illæ, quæ per se ipsas immediate & non ratione subiecti vel quasi subiecti contrahunt rationem aliquam superiorem, sed differentiæ substantiæ & accidentis per se ipsas immediate & non ratione subiecti vel quasi subiecti contrahunt rationem superiorem entis: ergo sunt differentiæ formales. Maior est evidens ex ipsis terminis, nam ideo differentiæ rationalis & irrationalis sunt differentiæ formales respectu animalis, quia per se ipsas immediate contrahunt rationem superiorem animalis, & ideo albedo & nigredo sunt differentiæ materiales respectu animalis, quia contrahunt illud, non per se ipsas immediate, sed ratione subiectorum scilicet hominis & equi, in quibus datur albedo & nigredo: ergo differentiæ materiales sunt illæ, quæ non contrahunt rationem superiorem per se ipsas immediate: sed rationes subiectorum vel quasi subiectorum & differentiæ formales quæ à contrario sensu per se ipsas immediate contrahunt rationem superiorem, sed perfectas & inalienabiles per se ipsas immediate contrahunt rationem superiorem entis completi: ergo sunt differentiæ formales: ergo ens completum ad substantiam & accidens esset genus: patet consequentia, genus est ratio superior univoca non transcendens contracta per differentiæ formales, quæ prædicatur in quid incomplete: sed ita se habet ens completum respectu substantiæ & accidentis: ergo est genus: sed hoc implicat: ergo dicendum est quod ens non est univocum, sed analogum. Tunc sic, talis analogia in ente non potest causari ratione transcendentia, ut probavimus *quæstione superiori*: ergo causatur ratione dependentiæ, quia non est alia radix propria analogiæ.

Ultimo, si dependentia non causaret analogiam nulla daretur propria analogia: sed hoc est absurdum contra omnes metaphysicos, qui dividunt analogiam in impropriam & propriam, ergo dependentia causat analogiam.

SECTIO II.

Aliqua notantur.

Advertendum est hoc nomen, Analogia, 13 (quod græcum est teste Marco Tullio & Macrobio) significare idem quod latine nomen, proportio, seu ut author est Gellius in *noctibus atticis* quod hoc nomen similitudo aut comparatio, unde *analogon* idem est atque proportionabile scilicet comparabile, & quia hoc nomen analogia æquivocum est, prius est dividendum quam definiendum, iuxta regulam quam tradidit Aristoteles in

P 2 *Dialecticæ*

dialectica, quare primo dividitur à Doctoribus analogia in analogiam attributionis & proportionalitatis.

- 14 Analogia attributionis bifariam definitur, primo sic: analoga attributionis sunt, quorum nomen est commune, ratio vero substantiæ est eadem secundum terminum, diversa vero secundum habitudines ad illum: colligitur hæc definitio ex Arist. 4. *metaphysic. tex. 2. & lib. 1. Ethicorum, cap. 6.* quam amplectitur & tradit Divus Thomas *super eosdem libros, & quest. 7. de potentia, & 4. contra Gemes.*

Explicatur definitio, analoga omnia habent idem nomen, quia eadem denominatione significantur, in quo conveniunt cum univocis & equivocis; illa vero particula, ratio vero substantiæ &c. usque ad illam secundum terminum, significat & denotat omnia analogata, unam eandemque formam inventam in primo analogato respicere, ratione cuius omnia analogata talia nominantur, ut videre est in sano, etenim quæcumque sana denominantur ab una sanitate quam respiciunt, & propter quam fortiuntur illam appellationem: quia vero illam sanitatem diversis modis respiciunt sana, additur in definitione analogorum, illa respicere sanitatem per diversas habitudines, nam animal sanitatem respicit ut subiectum, pulsus indicat eam ut signum, medicamentum producit ipsam ut causam: quia vero nomen connotativum primo & per se denotat subiectum formæ quam significat, ideo primum analogatum sanitatis est animal, in quo reperitur proportio quatuor humorum, quæ salus nuncupatur: cætera vero secundaria vocantur sana, quia sine ordine & habitudine ad animal non possunt talia appellari.

- 15 Secundo communiter definitur analogia in hunc modum: analoga sunt quæ nomine communi significantur propter attributionem quam habent ad unum quiddam: hæc analogia vulgo dividitur in analogiam eorum, quæ habent per se formam intrinsecam, participando unam rationem communem intrinsecam in omnibus analogatis cum dependentia tamen unius ab alio, exemplum huius est analogia quæ reperitur in ente respectu accidentis & substantiæ, sed huius nunquam meminit Aristoteles, quia eiusmodi analogia nullibi agnoscitur ab ipso ut videre est *lib. 4. metaphysicæ, cap. 12. & lib. 7. tex. 14. & 15. & lib. 5. tex. 11. & lib. 12. tex. 15. & 22. & 25. & lib. 5. post tex. 23. & 24. & lib. 1. tex. 6.* ac tandem *quartophsicorum*, ubi agens de analogis nullam mentionem facit de hoc genere analogiæ; semper enim ubi de analogia tractat, explicat illam exemplo sani & hominis picti respectu veri, &c. unde hoc membrum non peripateticum, sed vulgare est.

- 16 Alia analogia est cuius analogata ita se habent, ut unum eorum contineat veram, propriam, & intrinsecam rationem, reliqua autem vel solum extrinsecam ut sana, vel solum adumbratam & metaphoricam, ut homo pictus & risus prati: iterum dividitur hæc analogia attributionis, in analogiam veram & propriam, & in analogiam per metaphoram: analogia vera datur quando ratio significata per nomen sine aliqua metaphora convenit analogatis, sive extrinsece, sive per similitudinem, pulsus enim sanus vocatur non per tropum & figuram, sed vere & proprie, extrinsece tamen & homo pictus non dicitur talis per metaphoram, sed solum per similitudinem & representationem pictam. Analogia impropria & per meta-

phoram est quando uni convenit ratio significata per nomen proprie, alteri vero improprie, ut videre est in analogo, risus ad risum, hominis & prati, in homine enim est proprie, in prato vero per translationem dum herbarum virore & florum amentitate vultus hilaritatem æmulat. Hanc analogiam extrinsecam vocavit Tholetus analogiam à similitudine, quia analogata minus principalia per similitudinem in aliqua ratione cum analogato magis principali talia dicuntur, sed hæc similitudo potest esse vel à forma vel ab actione, à forma sumitur analogia inter hominem vivum & pictum, quia homo pictus nihil aliud est quam adumbratio formæ exterioris hominis veri; ab actione autem sumitur quando propter aliquam operationem in qua assimilantur, nomine alterius analogati omnia appellantur, ut ab actionibus liberalibus Alexandros Magnus vocamus quoscumque homines, & à crudelibus Neronnes, & à fortibus Cides.

Analogia proportionalitatis, ut bene advertit P. Suarez sumitur proportionem plurium rerum in ordine ad aliquos terminos, & consistit in hoc quod principale analogatum denominatur tale à sua forma absolute considerata, aliud vero licet à sua forma similem denominationem recipiat, non tamen absolute concepta, sed quia in ordine ad illam servat quandam proportionem cum habitudine primi analogati ad suam formam, ut vltima pars hominis, qua graditur ipse & ambulat, vocatur pes absolute & ab illa parte dicitur homo absolute habens pedes; mons etiam dicitur habere pedem, ut quando dicimus ille est montis pes à parte propria montis non absolute, sed propter servat quandam proportionem, illa pars montis cum pede hominis quæ sic exerceatur, quia sicut se habet pes animalis ad animal, ita pes montis ad montem, & quia hæc proportio est inter duas habitudines, ideo solet proportio proportionum seu proportionalitas nuncupari. Hæc nomina proportio & proportionalitas, licet apud Dialecticos confundantur, apud Arithmeticos autem à quibus sumperunt Dialectici, distinguuntur: nam proportio est habitudo unius ad aliud, qualis est inter quatuor, & octo ubi est proportio dupla; proportionalitas vero secundum usum tam mathematicorum quam perspectivorum est comparatio sive similitudo duarum proportionum inter se v. g. inter quatuor & octo reperitur proportio dupla, & eadem reperitur inter sex & duodecim: deinde inter has duas proportionem duplas reperitur alia proportio seu similitudo in eo consistens quod sicut habens quatuor ad octo componendum, sic se habent sex ad duodecim, & hæc proportio duarum proportionum vocatur proportionalitas, & ideo nomen illud quod significat illa inter quæ est, vocatur analogum proportionalitatis: hæc analogia sic definitur ab Aristotele *5. met. tex. 12.* ea sunt unum secundum analogiam, quæcumque se habent ut aliud ad aliud, hoc est ut ibi exponit D. Thomas *lect. 8.* quæcumque in hoc conveniunt, quod hoc se habet ad illud, sicut aliud ad aliud, ut iam ex proportionibus declaratum manet. Hæc etiam analogia dividitur in propriam & impropriam, analogia impropria est ut quando magister vocatur vitis, quia discipulorum ingenia doctrina imbuunt, sicut vitis vino racemos, aliquando est propria analogia quando fit in materia univoca, & ideo solet vocari analogia univoca; quæ licet quoad

quoad nomen metaphoram redoleat, nihilominus illud propter quod talis metaphora applicatur univoce, dicitur de omnibus analogis, ut quando dicitur Christus, leo propter fortitudinem, ubi fortitudo in qua fundatur illa metaphora leonis univoce est respectu Christi & leonis; hoc genus analogiæ expressit Arist. 7. Phys. tex. 3. equivoca dividens hoc modo, equivocationum quidem alie nimium distant, alie vero propinquæ sunt & similitudinem quandam habent, ratione cuius proportionis & propinquitatis licet æquivocationes sint, non tamen videntur esse, sed putantur univoce, sic ille. Exempla primi generis sunt pure æquivoca, ut canis, populus & gallus, quibus casu est idem nomen impositum & non ratione alicuius affinitatis inter se, quapropter æquivoca à casu vocantur. Posterioris generis sunt analogia de quibus loquimur, quibus est idem nomen impositum consilio ob aliquam eorum inter se cognationem, & ideo æquivoca à consilio dicuntur, & vocantur æquivoca licet non sint talia proprie propter diversitatem quam habent in quo assimilantur æquivocis proprijs.

18 Aliqua discrimina reperiuntur inter analogiam proportionalitatis & attributionis; sed ad hoc ut illa proponamus necesse est comparare illas inter se, nam vel comparatur analogia attributionis metaphorica cum propria proportionalitatis & sic facilius est resolutio, quia metaphorica attributionis solum significat rationem intrinsecam in vno ex analogatis, in alijs vero extrinsecam, & per solum denominationem ad principalis analogatum, analogia vero propria proportionalitatis significat rationes analogatis intrinsecas, quæ differentia sufficiens est ad eas inter se distinguendas specie, nam propter hanc solum rationem distinguuntur inter se analogiæ attributionis propria & metaphorica, & analogiæ proportionalitatis inter se inter quas est distinctio specifica proculdubio: Si vero fiat comparatio inter analogiam propriam attributionis ex vna parte, & inter analogiam proportionalitatis metaphorice ex alia, dicendum est distinctionem in eo consistere, quod analogia attributionis propriæ ex primæva impositione, sine aliqua translatione aut improprietate, competit nomen omnibus analogatis, non autem ita se res habet in analogia proportionalitatis metaphorica, quia alteri ex analogatis nomen improprie & per translationem convenit.

19 Maior difficultas est inter ipsas metaphoricæ collatas secum, & inter ipsas proprias comparatas inter se, vtrum habeant aliquod discrimen; sed nihilominus respondeo has analogias sic comparatas esse specie distinctas; & ratio manifestæ est, nam, ut supra diximus, analogia proportionalitatis semper reperitur inter duas proportionales, quæ necessario petunt quatuor terminos, analogia autem attributionis non petit nisi attributionem unius ad aliud: si autem comparatio fiat inter analogias proprias attributionis & proportionalitatis etiam distinguuntur specie propter eandem rationem: secundo quia analogia attributionis non reperitur inter terminos univocos; analogia autem proportionalitatis reperitur inter univocos terminos, ut patet ex hoc exemplo manifesto, videlicet sicut se habet rationale ad animal sic se habet differentia equi ad ipsum animal: ergo.

20 His omnibus analogijs addit Caietanus aliam

ex Divo Thoma, quam analogiam inæqualitatis vocat, videlicet eorum quorum nomen & ratio est omnino eadem, inæqualiter tamen perfecta in inferioribus huiusmodi sunt genera omnia ut animal, substantia, &c. quæ licet secundum rationem obiectivam ab inferioribus præcisam nullam habeant diversitatem, nihilominus ob inæqualitatem differentiarum contrahentium perfectius existunt in vna specie quam in alia, quam obrem Divus Thomas in primo distinct. 19. qu. 5. art. 2. vocavit hanc analogiam secundum esse, quoniam eatenus sunt inæqualia, quatenus perficiuntur differentijs specierum, quarum vna semper excedit imperfectione aliam, & ideo Averroes duodecimo metaphysicæ, commen. secundo censuit sufficiens esse fundamentum astruendi, genus proprius dici de vna specie quam de alia, hæc autem analogia solet communiter vocari physicæ inæqualitatis quæ minime tollit analogiam.

SVBSECTIO III.

Nostri sententia proponitur.

Conclusio, dependentia inferiorum entis inter se non tollit univocationem ipsius entis si præcindatur simpliciter à differentijs eorum, sic multi ex Neotericis. Patet Hurt. disp. 9. logicæ, sect. 4. P. Arriaga & alij.

Probat primo, quia ubi non est forma seu ratio formalis, non potest esse effectus formalis intrinsecus talis formæ, sed in communi ratione entis simpliciter præcisæ non est dependentia, quæ est ratio formalis constituendi analogiam, & destruendi univocationem intrinsecæ: ergo dependentia inferiorum non tollit univocationem entis simpliciter præcisæ ab illis. Consequentia sic patet, quia ideo inæqualitas perfectionis quæ reperitur inter equum & hominem, non tollit univocationem animalis respectu ipsorum, quia illa inæqualitas non est in ipso animali simpliciter præciso, sed potius se habet ex parte inferiorum, quatenus talia sunt, nam si ex parte animalis reperiretur sine dubio proprius & immediatius, aut minimum æque proprie in omnium sententia ac alia ratio constitueret analogiam veram, & tolleretur univocationem.

Maior præcipua ipsa luce clarior est; albedo enim quæ informat parietem & non informat carbonem, nec reperitur in Æthiope, nullo modo potest reddere illum aut hunc album intrinsecæ & formaliter, & expellere nigredinem illius; item gratia sanctificans, quæ reperitur in anima iusti, & non informat animam peccatoris, non potest reddere peccatorem iustum, quia in peccatore non est formaliter, & ratio à priori evidens est, tunc quia forma causat effectum formalem per exhibitionem & informationem seu unionem intrinsecam respectu subiecti in quo datur talis effectus formalis: sed quando forma non est in aliquo subiecto non potest exhibere se illi & unire se cum illo, neque informare ipsum: ergo non potest in illo causare effectum formalem intrinsecum, tum etiam, quia de essentia effectus formalis est forma intrinseca, ergo non potest dari effectus formalis, ubi non datur forma intrinseca, alias daretur aliquid sine prædicato essentiali illius, & sine quidditative constitutivo illius, quod

quod est implicatorium, nam esset essentiale & non essentiale constitutum.

24 Minor præcipua iam latissime demonstrata manet hac disp. 2. ubi data opera supra probavimus, in ratione entis præcisa nullam dari diversitatem aut inæqualitatem, sed dependentiam, & independentiam dicunt diversitatem & inæqualem: ergo in ratione præcisa entis nulla datur dependentia & independentia.

25 Nihilominus tamen sic denuo probatur illa minor, quia omne id quod se tenet ex parte differentiarum inferiorum, quatenus tales sunt, non reperitur in ratione superiori illorum: sed potius est extra rationem ipsius, sed omnis dependentia quæ reperitur in rebus se tenet ex parte inferiorum, quatenus talia sunt, & ex parte differentiarum constituentium ipsa inferiora: ergo non reperitur in ratione superiori, sed extra rationem illius. Maior est evidens, quia illud quod se tenet ex parte inferiorum sequitur conditiones & naturas illorum, & quod se tenet ex parte differentiarum sequitur rationes formales illarum, quia accessorium sequitur principale, & ideo risibiles & capacitas disciplinæ, quia se habent ex parte hominis, quatenus talis est qui est inferior respectu animalis ut sic, & ex parte rationalitatis non se habent ex parte animalis, sed extra rationem illius, sed inferius ut inferius, & differentia ut talis sunt extra rationem superioris: ergo illud quod se tenet ex parte illorum est extra rationem superioris ut sic.

26 Minor sic probatur primo, quia accidens non dependet à substantia quatenus ens est, sed quatenus est tale ens, & per in hærentiam aptitudinalem constituitur in esse entis in alio; sed accidens, quatenus tale est inferius respectu entis ut sic: ergo dependentia quæ reperitur in rebus se tenet ex parte inferiorum, quatenus talia. Maior sic demonstratur, quia si accidens in quantum ens, & creatura in quantum ens, & non in quantum accidens, & creatura haberent dependentiam realem, talis dependentia conveniret illis ratione entis ut sic, ac proinde entitas ut sic esset ratio formalis dependendi, v. g. quia homo non est ens per se ratione humanitatis aut rationalitatis, sed potius ex eo quod substantia est, ratio entis per se, est prædicatum substantiæ ut sic, & substantia ut sic est ratio formalis propter quam homo est ens per se, quia vivere & sentire conveniunt homini ratione animalis, ratio animalis quæ est in homine est vivens, sensibile: sed per vos creatura & accidens habent dependentiam realem & essentialiter non quatenus talia entia sunt, sed quatenus entia: ergo dependentia realis & essentialis est prædicatum entis ut sic, quod convenit creaturæ, & accidenti ratione entis, tunc sic.

72 Quidquid convenit alicui rationi superioris, tanquam prædicatum illius, prædicatur etiam de omnibus inferioribus, quæ conveniunt cum illo in ratione superiori quæ prædicatur de omnibus illis inferioribus, secundum illud evidentissimum principium, dici de omni, sicut quidquid negatur de superiori negatur de omni inferiori contento sub illo, iuxta illud principium, dici de nullo, v. g. ideo de Petro & de Paulo prædicatur rationale essentialiter, quia rationale est prædicatum reale hominis ut sic, qui est superior respectu Petri & Pauli; unde quia non solum Petrus & Paulus, sed etiam Antonius, & Ioannes conveniunt in ratio-

ne hominis cum Petro & Paulo, etiam de Antonio & Ioanne prædicatur rationale; item quia esse sensitivum convenit leoni non ratione propriæ differentię, sed potius ratione animalis, ut sic quæ est ratio communis non solum illi, sed homini, equo, & elephantibus; evidentem sequitur esse sensitivum, esse prædicatum animalis ut sic: ac proinde non solum convenire leoni, sed etiam homini, equo, elephantibus, & cæteris participantibus rationem animalis ut sic, & convenientibus cum leone in ratione illa animalis.

Sed per vos dependentia essentialis convenit 28 creaturæ, non quatenus creatura est, nec ratione differentię illius: sed potius ratione entis ut sic: ergo dependentia realis est prædicatum entis ut sic, ac proinde convenit enti ut sic dependentia realis & essentialis: ergo talis dependentia prædicatur de omni inferiori entis ut sic, & de omni contento sub ente ut sic essentialiter conveniente cum creatura in ratione entis ut sic: sed Deus est inferior entis ut sic essentialiter, & continetur sub illo & convenit realiter cum creatura in ratione entis ut sic, & ideo præcinditur simpliciter à Deo & à creatura ratio entis ut sic, ut supponimus in hoc titulo quæstioni: ergo dependentia quæ prædicatur de ente ut sic, seu quæ est prædicatum illius, prædicatur etiam de Deo, quia quidquid dicitur de superiori dicitur de omni inferiori illius; unde Deus erit ens dependens, creatum & participatum, quod est hæreticum, ac proinde viro catholico omnino fugiendum.

Ergo dependentia non prædicatur de Deo, & per consequens non erit prædicatum entis ut sic, nec convenit alicui inferiori ratione entis ut sic, videlicet creaturæ & accidenti: ergo convenit illis quatenus inferiora entis sunt, & ratione differentiarum eorundem: ergo dependentia non reperitur in ratione superiori entis.

Vergetur, quia in tantum dependet accidens à 29 substantia, in quantum potest in hærent, aut in hæret accidens in ipsa: sed quatenus ens non in hæret in substantia, quia quatenus ens non est ens in alio, alias in quantum ens esset accidens, & hæc esset directæ & formalis prædicatio, ens est accidens, quod est falsissimum, ut patet ex iam sæpe dictis, alias ultima ratio accidentis includeretur essentialiter in ratione entis: ergo ens non posset præcindi à differentia accidentis, quia nihil potest præcindi à proprio & essentiali constitutivo, ut videre est in homine, qui nullo modo potest præcindi à rationali vel animali, quia constituitur essentialiter ab illis: sed ens præcinditur simpliciter à differentia accidentis: ergo differentia accidentis non constituit ens, ac proinde ens non dependebit à substantia per in hærentiam, neque accidens ratione entis ut sic dependebit à substantia: ergo dependentia accidentis ab illa convenit accidenti ratione differentię.

Vergetur amplius, quia ens in quantum præcinditur ab accidenti & substantia à Deo & à creaturis, ex tali suppositione præcisionis simpliciter est una eadem & indivisibilis ratio: ergo in illa ratione non potest reperiri villo modo dependentia: antecedens iam late demonstratum manet quæst. 2. & sequentibus huius disputationis.

Consequentia sic patet, quia ubi non sunt duo 30 sed unum, non potest dari dependentia realis, cum dependentia essentialiter petat duplicem terminum, videlicet terminum dependentem, & terminum

Quaest. II. Vtrum Transcendentia, &c. 119

num à quo est dependens, & ideo omnis dependens, & est relatio transcendentalis, aut minimum inducit necessarium in dependente relationem prædicamentalem respectu termini à quo est dependens, relatio enim duo petit, & id in quo est relatio quod fundamentum relationis dicitur, & aliud extremum ad quod tendit illa relatio, quæ necessario duo distincta debent esse, quia sunt opposita relative; nam relatio etiam in divinis inducit distinctionem iuxta illud axioma Theologorum, in divinis omnia sunt vnum & idem, ubi non obviat relationis oppositio: ergo ubi datur dependentia datur dualitas seu dantur duo.

31 Sed in ente ut sic præciso non sunt duo, cum sit vna & indivisibilis ratio entis; nam si essent duæ rationes, vna illarum haberet aliquid quod non haberet alia, & per quam distingueretur ab illa, ac proinde fieret non illa; tunc sic, vel illud quod non habet vna ex illis rationibus & habet alia, est ens ut sic solum, vel aliquid supra ens ut sic, vel tandem aliquid infra ens ut sic, non supra ens, quia supra ens nihil est quia est ultima ratio abstracta ab omni ente; si est ens, falsum est dicere quod vna ex illis rationibus non habeat illud, cum utraque sit vere & proprie & simpliciter ens: ergo solum restat quod illud, quod non habet illa sit infra ens & inferius entis: sed in ente ut sic simpliciter præciso nullum est inferius, nec differentia illius, alias non esset simpliciter præcisum ab inferioribus: ergo in illa ratione entis ut sic præcisa simpliciter, non sunt duo, quia nihil potest esse in vno quod non sit in alio.

32 Præterquam quod si essent duo essent differentia distincta, sed omne differens & distinctum constituitur per differentiam, quæ intrinsece est in constituto: ergo in ente darentur differentia intrinsece, & essentialiter: ergo non esset ens simpliciter præcisum à differentijs: ergo contra suppositum questionis, sed ens est simpliciter præcisum à differentijs: ergo differentia non sunt in ente: ergo in ente non sunt constitutiva formalia differentium, & distinctorum, sed duo ut duo sunt differentia & distincta: ergo in ente ut sic præciso non sunt duo: ergo in illo non est vera & realis dependentia.

33 Declaratur amplius, quia si in ente essent duo conceptus distincti, & unus dependeret ab alio, per consequens ille qui dependeret esset imperfectior & alius perfectior, & sic necessario differentijs minoris & maioris perfectionis constituerentur, ac proinde in ipso ente sicut darentur illi duo conceptus differentes, darentur differentia etiam, quia ubi est constitutum essentialiter, essentialiter sunt constitutiva: unde quia hic est homo, hic est rationale quod est constitutum hominis, quia constitutum non potest separari à constitutivo essentiali illius, alias esset essentialia & non essentialia, essentialia ut supponitur, non essentialia quia sine illo intelligitur res, essentialia enim est illud sine quo neque esse neque intelligi potest res cuius est prædicatum essentialia.

34 Sed supposito quod ens ut sic sit præcisum simpliciter à differentijs & ab inferioribus, neque continet in se differentiam neque inferius alias non esset simpliciter præcisum à differentijs & inferioribus, sed per vos est simpliciter præcisum: ergo minime continentur in ente ut sic duo differentes conceptus, quæ sunt inferiora

entis ut sic, siquidem ab illis duobus convenientibus in ratione entis potest præscindi ratio entis ut sic; nam à quacunque convenientia abstrahitur ratio talis convenientia: sed duo illi conceptus differentes dependens & independens convenient in ratione essendi & opponuntur chymara: ergo ab illis potest abstrahi ratio communis entis, sed quidquid abstrahitur abstractione metaphysica ab aliquibus convenientibus inter se præscinditur ut ratio superior ab inferioribus: ergo illi duo conceptus dependens & independens sunt inferiora entis ut sic, & dependentia & independentia sunt differentie inferiorum entis ut sic; atqui inferiora & differentia inferiorum non continentur in ente simpliciter præciso, alias non esset præcisum & divisum ab illis.

Imo si possent esse differentia, licet non essent inferiora entis in ente idem inconveniens sequeretur, videlicet quod non esset ratio simpliciter præcisa, quæ petit non solum abstrahi ab inferioribus, sed etiam ab omni differentia illorum: ex quibus sequitur in ente ut sic nec dari duo vltimo modo, vnum quod debeat & aliud à quo debeat, nec datur dependentia & independentia: ergo nulla datur analogia in ente ut sic, quia analogia est effectus formalis dependentia, & ubi non est forma non datur effectus formalis: sed per vos nunc non datur dependentia in ente: ergo non datur analogia in illo, quæ est effectus formalis illius.

Nec potest dici quod licet in ente, ut sic non sint duo: sed unica ratio, nihilominus datur dependentia in ipso ente.

Sed contra manifeste, quia omnis dependentia realis in aliquo est respectu alterius distincti, quia idem non dependet à se ipso realiter, & præterea dependentia, ut supra diximus, est oppositio relativa, quæ petit esse inter duo distincta, omnis enim relatio est respectus unius ad aliud, id est ad distinctum, aliud enim & distinctum synonyma sunt: sed ens ut sic à nullo distinguitur realiter, nec habet aliquod à quo distinguatur & à quo possit dependere: ergo in ente ut sic nulla datur dependentia: minor est manifesta, quia vel illud distinctum ab ente & à quo ens dependet esset supra ens ut sic, & hoc non quia ens nullum superius habet, quia est vltima & suprema ratio præcisa ab omni quod datur à parte rei, nec etiam est aliquod æquale enti, quia ens nullum habet æquale distinctum à se, quia præscinditur ab omni, ut patebit ex dicendis *tractatu de unitate*, nec illud distinctum à quo possit dependere ens est inferius ente, quia ens ut sic nullo modo distinguitur à parte rei à suis inferioribus, ut patebit ex dicendis *infra* contra Scotum: ergo nullum est à parte rei à quo possit dependere ens, & respectu cuius habeat dependentiam realem; unde in ente nulla est dependentia.

Vergetur, ratio entis ut abstracta est indifferens per intellectum respectu Dei & creaturarum, & ratione talis indifferentia est contrahibilis ad constituendum Deum & creaturas, ita ut ratio entis, quæ contracta est ad creaturas, potuerit ratione nostra contrahi ad Deum: ergo illa ut sic præcisa, non habet ullam dependentiam: patet, quia si illam haberet non esset apta ut contraheretur ad esse Dei, quia nihil in se includens dependentiam aptum est esse in Deo: ergo ratio entis abstracta, quæ de se est indifferens

rens ratione nostra ut determinetur ad Deum vel ad creaturas non potest includere dependentiam: ergo neque esse analogia ratione illius.

38 Dices hoc argumento probari illas rationes entis ut præcisas, non dicere dependentiam inter se, id est rationem entis præcisam à creatura non pendere à ratione entis præcisam à Deo, negari tamen non posse illas rationes entis præcisas de se petere ut quæ contracta fuerit ad esse Dei sit independens ab illa quæ contracta fuerit ad esse creaturæ, & quæ ad creaturam dependeat ab illa quæ determinatur ad esse Dei, quod sufficit ut inferiora sint analogia in illa ratione. Sed contra primo, quia si ratio entis abstracta à creaturis habeat hanc exigentiam, illam etiam habet ratio entis abstracta à Deo, quia illa etiam est ratione nostra indifferens ad esse creaturæ & consequenter petit conditionaliter, ut si contrahatur ad creaturas dependeat à Deo: ergo hæc exigentia eodem modo reperitur in utraque ratione entis abstracta à Deo & à creaturis; ergo ratione illius non differunt illæ duæ rationes entis ut sic abstractæ, ergo nec Deus & creaturæ differrent inter se in ijs rationibus entis. Contra secundo, quia iuxta hanc acceptionem etiam ratio animalis esset analogia, quia etiam abstracta petit, ut quæ contrahitur ad hominem sit perfectior illa, quæ contrahitur ad muscam: ergo vel ratio animalis est analogia respectu horum inferiorum, vel non est analogia ratio entis respectu Dei & creaturarum. Idem est in alijs omnibus rationibus communibus quantumvis univocis, quæ semper contrahuntur ad differentias inæquales; ideoque petunt eæ rationes abstractæ, ut quæ contrahuntur ad nobiliorem speciem, sint nobiliores quam quæ ad ignobiliorem.

39 Urgetur, quia dependentia ut dependentia opponitur independentiæ ut independentiæ, & differunt essentialiter inter se, ac proinde constituunt duo constituta à parte rei differentia, & opposita inter se quæ differunt ratione dependentiæ & independentiæ: ergo dependentia & independentia sunt differentia entis dependentis & independentis. Pater consequentia, quia illæ sunt differentia per quas duo differunt & constituuntur in esse differentium, sed ens independens, v. g. Deus, & ens dependens, v. g. creatura differunt inter se per dependentiam & independentiam; Deus enim ideo differt à creatura quia est à se, & creatura à Deo, quia est ab alio per veram & realem causalitatem: sed esse à se est independentia, & esse ab alio per causalitatem est dependentia: ergo Deus & creatura differunt per dependentiam & independentiam: ergo dependentia & independentia sunt differentia Dei & creaturæ, ideo enim rationale & irrationale sunt differentia hominis, & bruti quia per illa differunt, & distinguuntur essentialiter: sed Deus & creatura differunt & distinguuntur essentialiter per dependentiam & independentiam: ergo dependentia & independentia sunt differentia illorum, atqui ens ut sic præscindit à differentijs Dei & creaturarum, & quia præscindit ab illis non includit illas, sicut v. g. quia animal præscindit simpliciter à rationali & irrationali non includit, neque continet rationale aut irrationale: ergo ens quod præscinditur simpliciter à differentijs creati & increati, & à dependentia & independentia illorum non includit, neque continet dependentiam, &c. ergo non continet analogiam, quia ubi non datur ratio formalis alicuius, non datur effectus formalis talis rationis.

Confirmatur, quia ens in quantum præscinditur, solum continet & formaliter habet conceptum habendi esse, ita ut præter rationem habendi esse nihil aliud cernatur: ergo in illo conceptu nulla datur dependentia, ac per consequens analogia: antecedens evidens est, quia in ratione superiori simpliciter præcisam nihil aliud datur nisi constitutum intrinsecum talis rationis superioris, v. g. in animali ut sic non reperitur nisi vivens sensibile, & in homine ut sic, nihil reperitur nisi animal & rationale, quæ sunt intrinsece constitutiva illius, sed ens ut sic est ratio simpliciter præcisam: ergo in ente ut sic nihil aliud reperitur nisi habens & esse ut sic, quæ sunt intrinsece constitutiva entis ut sic, quatenus distinguitur ab entitate ut sic in abstracto; concretum enim est habens formalitatem per quam constituitur: sed ens est concretum, & formalitas per quam constituitur est entitas: ergo ens ut sic est habens entitatem seu esse, præter hoc autem nihil aliud habet.

Quod sic demonstratur, quia illud tantum habet ratio præcisam ab aliquibus in quo conveniunt omnia illa à quibus præscinditur illa ratio propter illam convenientiam; sed ratio entis ut sic est ratio universalissima præcisam simpliciter ab omnibus entibus sub omni latitudine entitatis: ergo illud solum includit in se in quo omnia entia conveniunt, sed omnia entia solum conveniunt in habere esse ut sic; ergo ratio simpliciter præcisam entis in se solum continet rationem indivisibilem habendi esse ut sic.

Consequentia illa prima sic demonstratur, primo quia dependentia non est habere esse ut sic, sed potius taliter habere esse quia est differentia habendi esse ut sic: sed in ente præciso simpliciter solum datur habere esse ut sic, & non aliud præter habere esse ut sic: ergo non habet taliter esse scilicet dependentiam.

Secundo, quia ut iam demonstratum manet, illud solum datur in ente ut sic, in quo conveniunt omnia entia à quibus abstrahitur ens, sed omnia entia à quibus abstrahitur ens ut sic non conveniunt in habendo dependentiam: ergo in ente ut sic non datur dependentia. Minor hæc est evidens, quia entia à quibus abstrahitur ens ut sic, sunt Deus & creatura: sed Deus & creatura nullo modo conveniunt in habendo dependentiam, alias Deus dependeret sicut creatura & haberet dependentiam sicut illa, quod est hæreticum: unde potius creatura differt à Deo per dependentiam ex eo quod Deus non habeat illam: ergo non omnia entia à quibus præscinditur simpliciter ens ut sic habent dependentiam.

Declaratur amplius, quia si cernitur in ente ut sic dependentia, cernitur etiam ratio creaturæ in illo, de cuius essentia est dependentia adequate, essentia enim adequate non potest esse sine re cuius est essentia, quia sunt idem omnino, ut videre est in homine respectu animalis rationalis, nullo enim modo potest dari animal rationale quin detur homo, quia animal rationale est essentia hominis: sed dependentia est essentia creaturæ: ergo si datur in ente dependentia, dabitur in ente creatura; sed creatura est inferior respectu entis ut sic: ergo datur in ente ut sic aliquid inferius ipsius, sed non est maior ratio, quare detur in ente ut sic vnum inferius potius

Quæst. III. Vtrum Transcendentia, &c. 121

rius quam aliud; ergo in ente vt sic dantur omnia inferiora, ex quo sequitur primo quod conceptus ille non sit simpliciter ab omni inferiori præcisus, siquidem includit in se omnia inferiora, nam si animal includeret rationale & irrationale in se non præscinderetur ab illis. Secundo sequitur oppositum ijs quæ dicunt aduersarij, nam in conceptu communi entis non cognoscitur formaliter multitudo entium: sed tantum vna & indivisibilis ratio entis in qua conveniunt illa multa, quia conceptus præcisus, vt iam dixi, est conceptus convenientiæ & non differentiæ, & est conceptus non actualis, sed solum potentialis distinctorum & inferiorum per vos: sed in illo conceptu sunt ens creatum, & increatum: ergo ille conceptus non est vnus indivisibiliter convenientiæ, nec potentialiter plures, sed potius actualiter multiplex, ac proinde non erit simpliciter præcisus, quod est contra vos.

SEBSECTIO I.

Solutiones Adversariorum refutantur.

Dices etiam in ente vt sic non detur dependentia ratione dependentiæ quæ datur in inferioribus, esse inæqualiter participabile ab illis cum ordine prioris & posterioris.

Sed contra primo, quia illa inæqualitas in participatione non provenit ex ipsa forma participata, sed ex subiectis participantibus illam: atqui inæqualitas in participatione quæ provenit ratione subiectorum participantium aliquam formam, non causat analogiam in ipsa forma: ergo inæqualitas in participatione entis non causat in illo analogiam. Minor constat ex supradictis, cuius exemplum manifestum est: animus rationalis, qui participatur inæqualiter ratione subiectorum in quibus est, scilicet ratione diversarum partium materiæ primæ, hoc est quod materia prima non est æqualiter disposita vt in illa exerceat animus rationalis omnes operationes, quas potest exercere, & ita potest dici, quod non participetur æqualiter quasi in actu secundo ab omnibus partibus materiæ, & hæc est inæqualitas participandi ex parte subiecti non tamen ex parte formæ, quia animus rationalis non potest non vniri cuicumque parti materiæ secundum omnem suam rationem formalem, hoc enim est impossibile, quia omnis forma quæ est omnino indivisibilis non potest ex parte sui formaliter inæqualiter participari, quia vt inæqualiter participaretur, necessarium esset quod daretur talis inæqualitas in ipsa forma, & per consequens diversitas maioris & minoris perfectionis, quia omnis inæqualitas in perfectione dicit diversitatem maioris & minoris perfectionis, sicut inæqualitas in quantitate dicit diversitatem maioris & minoris magnitudinis, v.g. Deus est inæqualis creaturæ imperfectione, & ideo necessario datur diversitas maioris & minoris perfectionis inter Deum & creaturas, vbi cumque enim datur omnimoda identitas, non potest esse inæqualitas, quia de ratione inæqualitatis est quod datur aliqua distinctio inter inæqualia: sed forma omnino indivisibilis nullam habet distinctionem in se formaliter, alias non esset indivisibilis: sed divisibilis, quia omnis distinctio vt talis dicit pluralitatem conceptus.

R. P. Ideph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

tuum in ipsa re in qua datur talis distinctio: ergo si forma est omnino indivisibilis non potest habere diversitatem, & per consequens nec inæqualitatem in se: ergo forma vel quasi forma, quæ est omnino indivisibilis in se, non potest quantum est ex se inæqualiter participari, alia autem est inæqualis participatio ex parte ipsius formæ, v.g. animus equi inæqualiter participatur ex parte sui à diversis partibus materiæ, quia ipse animus in se habet diversitatem maioris & minoris perfectionis, quatenus est divisibilis, vt probabilior fert opinio, cum autem rationes communes participentur à suis inferioribus tanquam formæ à subiectis, potest dari etiam inæqualitas in participatione rationis superioris, quæ inæqualitas potest esse, vel ex parte inferiorum & subiectorum participantium ipsam rationem communem, quia ipsæ rationes inferiores habent in se inæqualitatem & per consequens diversitatem, v.g. animal inæqualiter participatur ab homine & equo, ex parte rationum inferiorum, quatenus homo participat rationem animalis coniungendo illi perfectiorem differentiam, scilicet rationalitatem, equus autem imperfectiorem, scilicet inibiilitatem, atque ideo animal perfectius est in homine quam in equo, quia habet perfectiorem differentiam sibi adiunctam in homine: sed hæc inæqualitas in participatione rationis superioris non constituit analogiam, quia tantum est diversitas physice inæqualitatis, vt inquit, idest ex parte inferiorum, alias nulla daretur ratio generica vniuersalis, quia omnis ratio generica ita petit participari, quia cum omnis generica ratio sit vniuersalis, & non dicat totam essentiam rei necessario debet dicere & respicere plures species, & per consequens debet petere inæqualitatem & diversitatem ex parte inferiorum, quod autem in ratione superiori scilicet animali detur talis aptitudo, vt inæqualiter participetur ex parte inferiorum, meo videri est evidens, quia omni actui correspondet necessario aliqua aptitudo vel potentia, sed datur actualis participatio inæqualis in animali ex parte inferiorum: ergo necessario datur aptitudo ad talem actualem participationem, sicut ex eo quod ratio generica actualiter contrahitur & participatur à differentiis specificis, datur necessario in illa aptitudo ad talem participationem per differentias specificas, quæ quia tales sunt, debent esse inæquales; species enim sunt sicut numeri qui omnes sunt inæquales, quod explicatur in ipsa definitione generis, scilicet est vnum aptum ad essendum in pluribus, &c. sed necessario datur actus inæqualis participationis ex parte inferiorum: ergo necessario datur aptitudo in ratione ipsa superiori, vt inæqualiter participetur ex parte inferiorum: ergo vel inæqualitas ex parte inferiorum in participatione alicuius rationis communis non tollit vniocationem, vel si illam tollit, nulla datur ratio generica communis, vel inæqualitas in participatione est ex parte rationis communis, v.g. sanum inæqualiter participatur ab animali, & medicina ex parte sui, quia datur in ipsa sanitate diversitas in se ipsa, & hæc inæqualitas in participatione rationis communis, vel quasi communis tollit omnino vniocationem: ergo inæqualitas in participatione quæ provenit ratione subiectorum participantium aliquam formam communem non causat analogiam.

Q. Maior

45 Maior prima, & præcipua probatur primo, quia inæqualitas in participatione, secundum adversarios provenit formaliter ratione dependentiæ: sed dependentia, & independentia proveniunt formaliter ex differentiis quæ sunt subiecta participantia rationem entis ut probatum est supra: ergo inæqualitas in participatione entis provenit ex subiectis participantibus illam.

Secundo, quoties aliqua forma est omnino indivisibilis & simplicissima in se si detur inæqualitas, vel diversitas in concieris participantibus illam formam, tota inæqualitas & diversitas provenit ex subiectis vel quasi subiectis participantibus illam formam, sed ratio entis est forma vel quasi forma omnino simplicissima, & indivisibilis in se: ergo tota inæqualitas in participatione illius provenit ex subiectis, & inferioribus participantibus illam. Maior constat ex supra nuper dictis, minor est evidens supposito quod ens sit simpliciter præcisum, quia si ens ut ens est, & in quantum distinguitur à suis inferioribus, & non includit illa non esset forma omnino indivisibilis, & simplicissima in se, & sine aliqua diversitate: ergo diceret aliquam diversitatem: ergo diceret differentias formaliter. Patet consequentia ultima, omnis diversitas provenit formaliter ratione differentiarum: ergo si ens diceret aliquam diversitatem in se diceret in se formaliter differentias, quia omnis conceptus vel dicit præcisè rationem convenientiæ, & sic dicit omnimodam identitatem, vel est conceptus differendi, & ille est differentia diversificans: ergo omnis ratio diversitatis provenit in conceptu communi à differentia: ergo si in conceptu communi datur aliqua diversitas necessario debet dari aliqua differentia causans talem diversitatem, quia quotiescumque datur effectus formalis alicuius formæ, necessario debet dari talis forma causans illum effectum formalem, sicut ex eo Concilia & Sancti Patres colligunt contra Hæreticos in Christo Domino esse animam rationalem, quia datur effectus formalis illius scilicet homo: ergo si in conceptu aliquo communi datur diversitas, necessario debet dari in illo causa illius diversitatis, sed causa diversitatis est differentia: ergo debet dari ibi differentia: ergo non erit conceptus simpliciter præcisus: ergo à contrario sensu; si ens ut sit est conceptus simpliciter præcisus, nullo modo debet dicere in se formaliter aliquam diversitatem; sed omnimodam identitatem, & unitatem, excludendo omnem inæqualitatem: ergo tota diversitas, & inæqualitas in participatione entis provenit ex differentiis, & inferioribus participantibus illud: Sed inæqualitas, quæ provenit ex differentiis non constituit analogiam: ergo inæqualitas in participatione entis non causat analogiam.

46 Contra secundo, illa inæqualitas non explicatur per hoc nomen *ens*, nec exprimitur per conceptum formalem illi respondentem: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens, illa inæqualitas provenit formaliter ratione differentiarum, sed differentia non explicatur per hoc nomen *ens*, nec representantur per conceptum formalem illi respondentem: ergo inæqualitas non explicatur &c. Maior meo videri est evidens, inæqualitas provenit formaliter ratione dependentiæ, & independentiæ: sed dependentia, & independentia provenit formaliter à differentiis:

ergo æqualitas, & inæqualitas provenit formaliter à differentiis. Maior est Sententia Adversariorum quam impugnamus; minor est evidens, quia creatura non dependet à Deo ut est ens, ergo dependet à Deo ut est creatura: antecedens est evidens, si creatura dependeret à Deo in ratione entis ut est ens, etiam Deus dependeret; sed hoc est hæreticum: ergo creatura non dependet à Deo ut est ens. Probatur maior, quidquid convenit alicui conceptui communi essentialiter convenit omnibus contentis sub illo conceptu, ut patet ex principio illo evidenti, dici de omni & dici de nullo, sed enti ut ens est convenit dependentia, & Deus continetur sub illo tanquam inferior illius; ergo Deo conveniret dependentia, sicut ex eo quod enti ut sit, convenit habere esse reale, etiam convenit Deo; ergo ratio dependentiæ provenit formaliter à differentia creati, & non a ratione entis: sed differentia non importantur per hoc nomen ens, nec per conceptum formalem illi respondentem: ergo ens non est analogum. Probatur antecedens, & est minor præcipua primi syllogismi, differentia sunt creatum, & increatum, perfectas, & imperfectas: sed ista non importantur per nomen ens, nec per conceptum formalem illis respondentem: ergo differentia non importantur per nomen ens &c. Maior est evidens, quia illa sunt quæ contrahunt rationem entis; minor etiam est evidens, primo quia differentia importantur per distincta nomina, scilicet perfectas, & imperfectas, & per nomina concreta substantia, & accidens, & loquor de illis quatenus distinguuntur saltem expresse ab ipso ente, vel eo modo quo possunt distinguui: sed ista nomina distinguuntur à nomine ens, ut probavi *quæstione superiori*: ergo differentia non importantur per nomen ens, sed per nomina distincta. Secundo probatur eadem minor, per nomen ens tantum importatur quod essentialiter includit ipsum ens actu & formaliter saltem confuse, sed ipsum ens non includit actu, & formaliter etiam confuse differentias: ergo differentia non importantur per nomen ens. Probatur minor, si ens includeret actu, & formaliter differentias, non esset simpliciter præcisum ab illis, quia ideo homo non potest præcindi à rationali nec ab ente, quia homo includit actu, & formaliter, saltem confuse rationale, & ens: sed ens est simpliciter præcisum, ut supponimus: ergo non includit actu & formaliter differentias: ergo differentia non importantur per nomen ens: ergo ens non est analogum. Patet ultimo, nomen analogum est quod se ipso formaliter significat conceptum partim eundem & partim diversum: sed nomen ens non significat talem conceptum: ergo non est analogum. Probatur minor, ens significat conceptum obiectivum entis præcisum sine differentiis, sed conceptus præcisus entis sine differentiis non est partim idem, & partim diversus, ut probatum est: ergo ens non significat conceptum partim eundem, & partim diversum: ergo quantum est ex se & ex sua parte non est inæqualiter participabile à suis inferioribus.

Quod sic demonstro, quia quotiescumque alicui repugnat aliquis actus, repugnat aptitudo ad talem actum: sed enti repugnat actus inæqualis participationis ex se, & ex parte sui: ergo repugnat aptitudo ad talem actum. Maior est evidens, præcipue si talis repugnancia sit respectu

Quæst. III. Vtrum Transcendentia, &c. 123

Qua alicuius rationis superioris; nam ideo repugnat bruto ut sic, aptitudo ad ratiocinandum, quia illi repugnat actus ratiocinandi, & ratio est, quia omnis potentia & aptitudo ut talis essentialiter est in ordine ad actum. Minor etiam est evidens, quia quoties aliqua forma, ut iam dixi, est simplicissima, & indivisibilis repugnat, quod ex parte sui participetur actu inæqualiter: sed ens est forma simplicissima ut probatum est: ergo repugnat quod participetur actu inæqualiter ex parte sui: ergo non habet aptitudinem, ut participetur inæqualiter ex parte sui: ergo tota inæqualis participatio provenit illi ex parte differentiarum, & subiectorum participantium illud.

⁴⁸ Dices quod in conceptu ipso formali præscindente rationem entis datur inæqualitas, quatenus illam rationem primo, & per se præscindit à substantia, in qua est primo, & per se, & secundario præscindit illam ab accidente in qua est secundario, & per accedens.

⁴⁹ Sed contra primo tota inæqualitas conceptus formalis sumitur ex inæqualitate conceptus obiectivi: sed conceptus obiectivus entis, ut probatum est, nullam dicit inæqualitatem: ergo nec conceptus formalis illum præscindens; maior est evidens, quia ille conceptus formalis est indivisibilis realiter: ergo in se nullam potest habere inæqualitatem, quia inæqualitas dicit distinctionem realem extremorum inæqualium: ergo conceptus formalis cum sit vnus, & indivisibilis realiter in se nullam dicit inæqualitatem, unde totam dicit ex parte obiecti. Minor præcipua est iam probata, consequentia legitime inferitur. Secundo tota illa inæqualitas provenit ratione maioris, & minoris perfectionis, quæ est in independentia, & dependentia: sed conceptus formalis præscindens conceptum obiectivum entis nullo modo importat dependentiam, & independentiam cum non repræsentet illam; sed solum rationem entis abstractam ab illa: ergo conceptus formalis entis nullam dicit inæqualitatem.

SVBSECTIO II.

Secunda ratio principalis ponitur.

⁵⁰ Via illa non est ratio formalis alicuius effectus, quia posita non datur ille, sed posita dependentia inter duo non datur analogia in ratione superiori respectu illorum, nec destruitur univocatio in illa: ergo dependentia non est ratio formalis constituendi analogum. Maior est evidens, nam si posita albedine in subiecto non sequeretur album, albedo non esset ratio formalis constituendi illud, & ideo colligimus evidenter calorem non esse formalem rationem constituendi album: quia posito calore sapissime non resultat illud. Minor præcipua sic probatur, quia inter verbum mentis quod est propria & vera qualitas, & inter intellectum datur omne genus dependentiæ, per quod verbum mentis dependet à potentia intellectiva: sed nihilominus ratio qualitatis ut sic non est analogia respectu intellectus, & verbum mentis, sed potius est univoca: ergo posita dependentia inter duo non datur analogia in ratione superiori: illorum maior sic probatur, quia verbum mentis primo dependet necessario ab intellectu in genere causæ efficientis, quia ab illo necessario producit, quia est actus

R. P. Ildeph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

vitalis & intellectio, atqui actus vitalis qui est intellectio necessario dependet ab intellectu in genere causæ efficientis: ergo verbum mentis dependet in genere causæ efficientis ab illo. Deinde dependet etiam ab intellectu ut à fine, quia verbum mentis ordinatur ad perficiendum intellectum, item dependet in genere causæ materialis, quia recipitur in ipso; verbum enim mentis non potest in alio subiecto præter intellectum subiectari, quia est actus vitalis, qui ex eo quod talis sit petit fluere à potentia vitali & recipi in ipsa, sicut habitus scientiæ non potest subiectari nisi in intellectu: ergo inter actum vitalem seu verbum mentis & intellectum datur omne genus dependentiæ.

Dices solam dependentiam essentialem tollere univocationem non autem dependentiam con naturalem ut est quæ reperitur inter Patrem, & Filium.

Sed contra, quia dependentia, quæ datur inter actum vitalem habitum scientiæ, & potentiam, est essentialis: sed nihilominus non sufficit ad analogiam; ergo nulla dependentia sive sit essentialis &c. Maior sic probatur, illa est dependentia essentialis sine qua non potest esse illud quod dependet (ut ipsi adversarii fatentur) & quam petit essentialiter in aptitudine ex vi suæ definitionis; nam ideo dependentia quam habet accedens à substantia est essentialis illi, quia sine actuali non potest esse naturaliter, & illam aptitudinem dicit ex vi suæ definitionis, nam accedens est quod petit ex sua essentia dependere à substantia aptitudinaliter, sive per inhaerentiam sive per adhaerentiam, sed actus vitalis non potest esse naturaliter sine influxu actuali potentiæ vitalis & essentialiter petit aptitudine ex sua natura profluere à principio vitali & recipi aptitudinaliter in illo: ergo tam essentialiter dependet actus vitalis à potentia vitali, sicut & accedens à substantia; distinguitur enim dependentia actus vitalis à dependentia quam habet homo ab alio homine, nam homo non petit ex sua essentia, v. g. Petrus oriri à Ioanne, quia naturaliter poterat oriri à Petro vel poterat oriri immediate à Deo solum, ut Adam sine aliquo miraculo, quod aliter evenit in actu vitali.

⁵² Respondent aliqui rationem qualitatis esse univocam, eo quod ipsa potentia à qua pendet actus vitalis pendet à substantia, idque in eodem genere causæ materialis, in quo actus ipse à potentia pendebat, quod tamen non ita est in substantia & accidenti; nam hoc pendet à substantia in genere causæ materialis, hæc vero à Deo in genere causæ efficientis, & hanc assignant tanquam rationem à priori.

⁵³ Sed contra primo, quia sententia adversarium erat, dependentiam veram essentialem esse rationem constituendi analogiam, sed licet potentia vitalis dependeat à substantia, non obest hæc dependentia dependentiæ verbi mentis ab intellectu; nam licet intellectus dependeat essentialiter ab anima non definit esse essentialis dependentia quam habet actus vitalis à potentia vitali: unde manebit ratio formalis analogiæ inter verbum mentis & intellectum. Patet evidenter, quia ubi datur ratio formalis alicuius effectus, datur effectus talis rationis formalis; sed tota ratio formalis analogiæ per vos est dependentia unius ab alio: ergo data dependentia unius ab alio datur analogia, sed etiam si detur dependentia intel-

Q 2 Aus

Ab anima, datur vera dependentia intellectio-
nis ab intellectu: ergo etiam datur dependentia
intellectus ab anima, dabitur analogia inter in-
tellectum & intellectionem, sicut propter ean-
dem dependentiam datur analogia inter ipsum
intellectum, & animam rationalem, præcipue quia
ideo in sententia adversariorum dependentia cau-
sat analogiam, quia dependentia dicit priorita-
tem, & posterioritatem inter ea in quibus datur
dependentia, sed licet intellectus dependeat ab
anima ex eo solum quod intellectio dependeat ab
intellectu, datur vera prioritas in intellectu respec-
tu intellectionis, quæ ex eo quod dependeat ab
intellectu est posterior natura ipso intellectu, tam
in genere causæ efficientis quam in genere causæ
materialis: ergo non obstante dependentia intel-
lectionem & intellectum datur analogia, solum
enim recte potest dici quod etiam datur analogia
inter intellectum & animam, ex vi dependentiæ
quam habet intellectus ab anima, non autem
quod non datur analogia inter intellectionem &
intellectum, sicut quod dependeat intellectus ab
anima non tollit dependentiam intellectionis ab
intellectu: atqui licet detur talis dependentia inter
intellectum, & intellectionem, non datur analogia
inter ipsos: ergo dependentia unius ab alio non
causat analogiam.

54 Sed contra secundo: etiam si aliquid dependeat
adæquate, & essentialiter ab aliquo, modo expli-
cato in solutione datur univocatio: ergo nulla est
solutio; probatur antecedens, eodem argumento
qualitatis; qualitas ut sic est univoca respectu
omnium qualitatum naturalium, & supernatura-
lium; sed una qualitas supernaturalis dependet
essentialiter ab illa modo dicto in solutione: ergo
dependentia adæquata, &c. non tollit univoca-
tionem, vel qualitas ut sic erit analoga, quod
fugit adversarij. Maior est evidens, & probari
potest eodem argumento quo supra probavimus
æqualitate comparata ad potentiam, & actum vi-
talem. Probat minor, actus supernaturalis de-
pendet essentialiter solum in genere causæ effi-
cientis, sicut habitus supernaturalis dependet à
Deo solum in genere causæ efficientis, sed actus
supernaturalis vitalis convenit univocè in ratio-
ne qualitatis cum habitu supernaturali: ergo de-
pendentia essentialis adæquata modo explicato
non causat analogiam. Maior meo videri est evi-
dens, præcipue in sententia Thomistica, & in pri-
mis actus supernaturalis dependet efficienter ab
habitu supernaturali, ut est certum apud Theolo-
gos, quia complet potentiam. Deinde probatur
quod illa dependentia sit essentialis, & sumo ha-
bitum luminis gloriæ comparatum ad visionem
beatificam, ita actus visionis beatificæ dependet
à lumine gloriæ, ut etiam divinitus in sententia
Thomistica (& idem asserunt de habitu fidei, spei,
& charitatis in ordine ad suos actus) non possit
fieri sine concursu luminis gloriæ, & in sententia
communiteriam possit fieri divinitus sine illo,
nihilominus ex sua natura petit fieri ab ipso ha-
bitu, sicut accidens quando divinitus fit à Deo
sine concursu substantiæ: ergo actus supernatura-
lis dependet essentialiter ab habitu supernaturali,
quod autem illa sit dependentia adæquata in ge-
nere causæ efficientis patet evidenter: illa est de-
pendentia adæquata secundum adversarios in ge-
nere causæ efficientis, quando causa non depen-
det ab alia in eodem genere in quo ipsa est causa:

sed habitus supernaturalis non dependet ab alia
causa in eodem genere in quo habitus est causa
actus supernaturalis: ergo habitus supernaturalis
est causa adæquata actus supernaturalis modo di-
cto. Maior est sententia adversariorum; minor est
certa in Thologia, quia habitus supernaturalis est
per se infusus, & ideo producit efficienter à solo
Deo, ut optime probat eximius noster Doctor
tom. 3. de gratia, lib. 8. cap. 4. ergo in actu super-
naturali respectu habitus supernaturalis datur tota
dependentia requisita ab adversarijs: sed non datur
analogia attributionis inter illos: ergo depen-
dentia essentialis non est causa formalis constitutiva
analogiæ attributionis. Patet consequentia, quan-
do datur aliqua forma ex natura sua in aliquo
subiecto, & non datur aliquis effectus formalis,
illa non est causa adæquata illius effectus, sicut
existente calore in subiecto colligitur non esse
causam frigiditatis quia non datur frigidum; sed exi-
stente dependentia essentiali inter extrema parti-
cipantia rationem aliquam communem, non exi-
stir analogia attributionis: ergo dependentia es-
sentialis non est causa analogiæ attributionis.

Contra tertio, quia in actu vitali respectu suæ
potentiæ datur tota dependentia, quæ secundum
adversarios requiritur ad analogiam causandam:
sed ibi non datur analogia ut ipsi fatentur: ergo
dependentia requisita ab adversarijs non est causa
analogiæ. Probat maior, illa est dependentia
sufficiens ad causandam analogiam quando effe-
ctus dependet essentialiter à causa in alio genere
in quo dependet causa: sed actus vitalis dependet
à potentia essentialiter in alio genere causæ ab
eo, in quo ipsa potentia dependet ab anima: ergo
datur tota dependentia quæ requiritur ad consti-
tuendam analogiam. Maior est solutio adver-
siorum: probatur minor, actus vitalis dependet à
potentia tanquam à secundo subiecto, & potentia
dependet ab anima tanquam à primo subiecto:
sed secundum adversarios dependentia ab aliquo
tanquam à causa secunda, & dependentia tan-
quam à prima causa in aliquo ordine est depen-
dentia in diverso genere causæ: ergo in actu vita-
li, & potentia vitali datur dependentia in diverso
genere causæ. Maior est certa, quia illud est pri-
mum in aliquo genere causæ quod non supponit
aliud in eodem genere, & ideo ab Aristotele, &
cum eo ab omnibus Doctoribus in physicis ma-
teria prima dicitur primum subiectum, quia in ge-
nere subiecti non supponit aliud, & principia entis
naturalis dicuntur prima principia, quia non su-
ponunt alia principia in eo genere, in quo ipsa
sunt principia, sed animus rationalis in genere
causæ subiectivæ non supponit aliud subiectum
à quo dependeat, & ut hoc magis vigeat sumo
Angelum comparatum ad suas potentias: ergo
Angelus est primum subiectum; sed potentia vita-
lis comparata ad suos actus supponit aliud pri-
mum subiectum scilicet substantiam Angelicam: ergo
est secundum subiectum: ergo actus vitalis de-
pendet à potentia vitali in genere causæ secun-
dæ subiectivæ, & potentia vitalis dependet à sub-
stantia Angeli in genere causæ primæ subiecti-
væ: sed dependere in genere causæ secundæ, &
in genere causæ primæ est diversum genus depen-
dentiæ: ergo actus vitalis dependet à potentia
vitali in diverso genere causæ, ab eo quæ dependet
potentia vitalis à substantia. Probat minor,
ideo secundum adversarios dependentia qua una
creatura dependet ab alia, est diversum genus depen-
dentiæ.

Quaest. III. Vtrum Transcendentia, &c. 125

pendentia ab eo quo creatura dependet à Deo, quia creatura est causa secunda, & Deus est causa prima in genere causae efficientis, sed potentia vitalis in genere causae passivae est causa secunda subiectiva, & substantia est causa prima subiectiva: ergo iam datur diversum genus dependentiae in actu comparato ad potentiam, & impotentia comparata ad actum: ergo vel dependentia essentialis non erit causa analogia: vel qualitas vel sit erit analogia.

Deinde: ergo accidens ut sit non est analogum comparatione accidentium intrinsecorum, patet consequentia, ideo qualitas secundum adversarios non est analogia respectu actus vitalis, & potentiae, quia potentia etiam dependet à substantia in genere causae materialis, sed omne accidens reale quod est causa alterius dependet etiam à substantia in genere causae materialis: ergo accidens non est analogum comparatione omnium accidentium intrinsecorum.

Præterea evidentius impugno, nam in primis forma substantialis materialis dependet à materia in genere causae materialis: item potentiae vitales seu accidentia alia ipsius formae materialis dependent etiam in genere causae materialis ab ipsa forma substantiali, & nihilominus datur analogia inter ipsa accidentia, & formam substantialem, licet illa eodem genere causae dependant, quia ens analogum est in sententia adversariorum ad accidentia animae equi, & ad ipsam animam: ergo falsa est solutio adversariorum, quare si dependentia in eodem genere causae quae vera dependentia est non causat analogiam inter duas qualitates, non causabit etiam inter substantiam animae, & ipsas qualitates: unde nulla dependentia causabit analogiam.

Respondent adversarii has potentias vitales aliam habere dependentiam à causa secunda, scilicet à forma substantiali in genere causae efficientis, quam dependentiam non habet forma substantialis, quae licet à Deo procedat in genere causae efficientis, ut à causa prima, non tamen ut à causa secunda, ex quo etiam constat actus, & potentias vitales eodem modo pendere: nam sicut actus pendet à potentia in duplici genere causae, ita potentia à forma substantiali, & à materia prima ab hac in genere causae materialis, ab illa in genere causae efficientis.

Sed hæc solutio locum non habet in speciebus impressis in memoria equi, nam tales species non dependent à memoria equi in genere causae efficientis, sed solum in genere causae materialis, sicut potentia dependet ab ipsa anima equi, & ipsa anima equi à materia prima: ecce quomodo qualitates illae intentionales dependent in eodem genere causae ab anima quo ipsa anima equi dependet à materia prima, & nihilominus vos dicitis inter species impressas, & animam equi dari analogiam propter dependentiam: ergo si recte procedere debeatis secundum vestra principia vel omnis dependentia debet causare analogiam vel nulla debet causare, sed certum est aliquam dependentiam essentialiter non causare analogiam: ergo nulla causat, quia nullum est discrimen, neque maior ratio unius quam alterius ut patet ex dictis.

Sed hæc solutio locum non habet in qualitatibus independentibus in genere causae efficientis ab aliqua causa secunda, ut est calor quando est in aqua, humor quando est in terra, item habi-

tus tam naturales quam supernaturales, tamen intellectui quam in voluntate existentes, species etiam impressae quae in memoria conservantur non dependent à subiectis in quibus sunt, nec ab alia causa secunda in genere causae efficientis, cum tamen ratio entis respectu substantiae, & huiusmodi accidentium sit analogia in eorum sententia: ergo licet duo in eodem genere causae pendeant, bene potest esse analogia inter illa, & si non est inter ipsa, nec in diverso genere erit analogia.

Dices, dependentiam vitalem qualitatum non inducere analogiam quia non significatur talis dependentia per hoc nomen qualitas ex modo representandi ipsius nominis, atque ideo licet in ipsis extremis detur talis dependentia essentialis, nihilominus cum ex vi nominis qualitas non importetur habitudo unius qualitatis ad aliam, sit ut non sit analogum nomen, quia tantum importatur habitudo qualitatis ad substantiam.

Sed contra primo, & ante impugnationem adverte, nomina ipsa communia in esse talium constitui penes rationem significatam: unde id significant quod ipsae rationes habent in se, non tamen quod intendunt significare imponentes talia nomina: alias ratio entis, & cetera nomina quae sunt communia Deo, & creaturis principalibus conveniunt creaturis quam Deo, & ratio est quia homines naturae lumine philosophantes prius cognoverunt esse creaturatum, & alias perfectiones creatas & ideo eas prius nominarunt: unde si ad mentem eorum qui imposuerunt talia nomina attendamus, invenimus quod prius & principalius conveniunt ipsa nomina creaturis quam Deo, cum tamen principalius ipsa res significata inveniantur in Deo saltem ratione differentiae quam in creaturis inde est quod nomen substantiae, sapientiae, &c. principalius dicatur de Deo quam de creaturis in sententia contraria, & per consequens sit ut talis inaequalitas necessario importetur per nomen, quae doctrina est etiam Divi Thomae prima pars, quaest. 13, art. 5. quo posito sic argumentor, ideo per nomen ens importatur inaequalitas necessario quia res ipsae participantes in se rationem entis habent talem inaequalitatem cum dependentia prioris & posterioris, sed significata per hoc nomen qualitas, & res ipsae participantes rationem qualitatis habent inaequalitatem cum dependentia prioris, & posterioris ita ut prius descendat ratio qualitatis ad potentiam quam ad actum, quia ad hunc descendit cum dependentia essentiali ab ipsa potentia: ergo ex vi huius nominis qualitas importatur necessario inaequalitas inter ipsas qualitates, & habitudo unius ad aliam: ergo nomen qualitas est analogum.

Contra secundo: ergo nomen accidens non erit analogum ad praedicamenta accidentium intrinsecorum: patet consequentia, ex vi nominis accidentalis secundum adversarios non importatur habitudo unius accidentis ad aliud, nec ordo prioris, & posterioris, sed nomen quod non importat habitudinem unius extremi ad aliud cum ordine prioris & posterioris non est nomen analogum, sed univocum respectu illorum extremorum: ergo nomen accidens ad omnia praedicamenta accidentium intrinsece non erit analogum sed univocum, maior est solutio adversariorum, nam ideo nomen aequalitas non importat habitudinem unius extremi ad aliud, sed omnium extremorum ad substantiam quia est nomen accidentale cuius significatum essentialiter ordinatur ad

substantiam sed nomen accidens est accidentale: ergo solum importat habitudinem accidentium ad substantiam, & non accidentium inter se: minor præcipua est etiam evidens, quia ideo qualitas secundum adversarios est univoca ad actus naturales, & potentias quia ex vi huius nominis qualitas non importatur habitudo unius qualitatis ad aliam, sed tantum habitudo qualitatum ad substantiam; consequentia legitime inferitur: ergo nomen accidens non est analogum ad omnia accidentia intrinseca quod negant omnes adversarii, quia esset genus cum esset univocum, & non transcendens, & sic omnia accidentia intrinseca unicum tantum constituerent prædicamentum, quod absurdum reputant adversarii; quod totum ita vergetur, magis expresse importatur habitudo accidentium ad substantiam per hoc nomen accidens quam habitudo qualitatum ad substantiam per hoc nomen qualitas: sed ex eo quod significata participantia rationem accidentis dicunt inter se essentialem dependentiam necessario ex vi illius nominis accidens importatur habitudo accidentium inter se: ergo etiam ex eo quod qualitates dicant essentialem habitudinem, & dependentiam inter se etiam si importetur habitudo illarum ad substantiam importabitur necessario habitudo illarum inter se. Maior est certissima, quia accidens in sua definitione expresse dicit habitudinem ab substantia, est enim ens, ut asserunt adversarii omnes, id est ens substantiæ; sed qualitas dicit illam habitudinem ad substantiam tantum ex vi conceptus accidentis quod includit: ergo magis expresse, & immediate dicit accidens ipsum habitudinem ad substantiam quam nomen qualitas: ergo vel nomen accidens est univocum quod negant adversarii, vel nomen qualitas est analogum. Confirmatur: ergo etiam nomen ens posset esse univocum ad Deum, & creaturas: patet consequentia, quia poterat imponi tantum ad significandum conceptum obiectivum entis præcise secundum rationem convenientiæ non significando habitudinem creaturarum ad Deum, sed nomen quod non significat habitudinem extremorum inter se non est analogum, sed univocum respectu illorum extremorum: ergo nomen ens potest esse univocum comparatione Dei, & creaturarum. Maior est evidens quia secundum adversarios etiam si aliqua extrema dicant essentialem dependentiam, & habitudinem inter se potest imponi aliquod nomen quod solum significet rationem convenientiæ, & non habitudinem extremorum inter se: ergo etiam si extrema participantia rationem entis dicant essentialem dependentiam, & habitudinem inter se poterit imponi nomen ens solum ad significandum rationem, in qua conveniunt illa extrema non significando essentialem dependentiam, & habitudinem extremorum inter se, imo ideo nos dicimus de facto nomen ens esse univocum respectu Dei, & creaturarum supposita præcissione entis simpliciter quia ex vi huius nominis, ens solum importatur convenientia illorum extremorum, & non dependentia, nec habitudo unius extremi ad aliud, minor præcipua est solutio adversariorum, & est iam etiam probata ratione superiori: consequentia legitime inferitur.

63 Multi convicti hac ratione concedunt nomen, qualitas, esse analogum ad omnes qualitates; sed contra. Si nomen qualitas esset analogum non

constitueret unum prædicamentum, sed hoc est impossibile secundum adversarios: ergo, &c. maior est evidens, illa enim quæ constituunt unum prædicamentum debent contineri sub aliquo genere; sed si qualitas ut sic esset analogica non esset genus: ergo illa, quæ continentur sub illa non continerentur sub aliquo genere; ergo qualitates non constituerent unum prædicamentum: ergo darentur duo prædicamenta qualitatis, unum pro actibus vitalibus, & aliud pro potentijs, & alijs qualitativis. Patet consequentia, illa quæ constant genere, & differentia, & sunt entia per se completa finita, & limitata constituunt aliquod prædicamentum, sed qualitates vitales sunt entia completa (eo modo quo cætera accidentia) finita, limitata & per se, & constant genere, & differentia: ergo constituunt unum prædicamentum, sed etiam potentia vitales hæc omnia habent: ergo constituunt aliud prædicamentum: ergo prædicamenta sunt undecim, quod absurdum reputant adversarii. Patet ultima consequentia, prædicamenta accidentium essent decem scilicet octo communiter assignata, & duo alia pro potentijs vitalibus, & actibus illarum, & aliud prædicamentum substantiæ: ergo prædicamenta sunt undecim.

Dices quod qualitas est nomen univocum, quia 67 illa dependentia unius qualitatis ab alia non fit in ratione qualitatis sed in ratione talis qualitatis scilicet actus vitalis. Sed contra: ergo dependentia ex vi differentiarum non constituit analogiam: ergo ens non est analogum ad Deum, & creaturas. Patet consequentia, creaturae dependent à Deo ratione differentia, ut concedunt adversarii, & probatum est primo argumento, sed dependentia ratione differentiarum per vos non constituit analogiam, quia ideo qualitas non est analogica quia dependentia est ratione differentiarum: ergo ens non est analogum ad Deum, & creaturas.

SVBSECTIO III.

Alia solutiones refutantur, & amplius confirmatur nostra conclusio?

Respondent adversarii non pendere qualitates vitales actuum in esse qualitatis à potentia, & ideo non dicere analogiam.

Sed contra quia si sumatur præcise nec accidens dependet ut ens à substantia, si autem sumatur realiter omnia prædicata quæ sunt in accidente pendunt à substantia, & omnia quæ sunt in actu vitali à potentia; nec enim aliquis gradus pendet, & alius non pendet, cum in re sint una res simplicissima: ergo in quantum sunt qualitates à parte rei, & in quantum sunt entia pendunt, id est tota entitas illorum pendet licet necessitas dependentiæ essentialis non oriatur ex ratione entis communissima: ergo eodem modo se habet accidens respectu substantiæ ac se habet actu vitalis respectu potentia; unde vel utrumque est analogum vel neutrum, quod certissimum iudicio ut patet ex dictis.

Dices hoc nomen qualitas non importare habitudinem actus vitalis ad potentiam, & ideo non 69 dari analogiam inter actum vitalem, & potentiam vitalem, quia ex vi qualitatis ut sic non significatur illa dependentia seu habitudo, e contra vero

Quæst. IV. Vtrum Dependētia, &c. 127

vero contingit in ente ubi continetur, & significatur habitudo vnius inferioris respectu alterius, quia hoc nomen ens ex ipsa impositione hominum significat Deum vt independentem, & creaturam vt dependentem, ac proinde significat principalius Deum, quam creaturam.

70 Sed contra, quia totum hoc voluntarie dicitur, nam sicut nomen qualitas significat solum convenientiam omnium inferiorum, & non differentiam eorum, ac proinde non significat dependentiam vnius ab alio, sed solum rationem communem omnium, & ideo non est analogum, ita similiter ens solum significat rationem convenientiam omnium entium, ac proinde rationem communem omnibus præcisam à differentiis, ratione cuius nullam differentiam significat: ergo non significat dependentiam vnius ab alio nec habitudinem inaequalem inferiorum inter se, quia hæ rationes sequuntur differentias, & non communem rationem præcisam, quam solum significat illud nomen commune, unde non erit analogum, sicut nec est analogum qualitas propter eandem rationem, non enim est maior ratio vnius quam alterius. Secundo, quia sicut per hæc nomina substantia, accedens non significatur ratio præcisam entis, sed potius ratio entis contracta ad perfectiorem, & inaleitatem, ac proinde substantia, & accedens constituta per ens contractum ad illas differentias, ita similiter per hoc nomen ens significatur ratio præcisam entis, & non contracta per differentias, & ideo per illud non significantur inferiora entis: ergo sicut in nomine substantia, & accidenti significatur inaequalitas, & dependentia, quæ datur inter accedens, & substantiam ratione differentiarum, quæ repræsentantur in illis, ita à contrario sensu in hoc nomine ens nulla inaequalitas, nulla habitudo, nulla dependentia, ac proinde nulla diversitas significatur, quia solum significatur vna indivisibilis ratio simplicissima, & non significantur duo quæ necessaria sunt ad diversitatem, dependentiam, & inaequalitatem: ergo falsa est solutio adversariorum.

Dices, primam significationem nominis entis non esse impositam ab hominibus ad significandam rationem præcisam, sed potius ad significandam inferiora.

71 Sed contra, quia illud nomen ens non significat distincte, & clare inferiora eo modo quo significant illa substantia, & accedens: atqui nomina imposita sunt à viris Doctis ad clare, & distincte representanda obiecta: ergo non est impositum tale nomen ad significandum inferiora entis, sed potius ad significandam rationem communem habendi esse, hoc est non repugnantiam ad existendum quia hanc clare, & distincte repræsentat.

72 Sed concedamus illos primos inventores nominum non attendisse ad rationes communes, sed solum voluisse significare per nomina, entia particularia, certe in hoc casu vt inquit Divus Thomas *prima parte*, dicendum est nomen ens impositum esse primo ad creaturas denotandas vt supra dixi, quia homines prius cognoverunt creaturas quam Deum, & ideo hoc nomen ens creaturis imposuerunt quatenus conveniunt in ratione essendi, quia ens est concretum, & significat habens esse ac si aliquomodo distinguatur habens, & esse, & per quandam illius participationem sit ens, & quoad hunc modum significandi denominatio entis proprius convenit creaturæ quam Deo, adeo vt in hoc rigore loquentes interdum Doctores dicant Deum non esse ens, sed supra ens vt egregie declaravit Picus Mirandulanus *opusculo de ente*, & *vno cap. 3. ex nonnullis Platoniciis*, & Dionysius *c. 5. de divinis nominibus*, & *cap. 5. de mystica Theologia*, quem ex parte imitatur Augustinus *lib. 5. de Trin.* *cap. 1.* Basilii *lib. 5. contra Eunomium*, Damasc. *lib. de fide*, Boetius *de Trin.* unde si ex hac impositione, & significatione deberemus loqui potius dicendum esset creaturam esse principalius analogatum entis, quia prius significatur. Tamen quia non colligitur vt supra notavi analogia vel univocatio ex modo significandi nominum, sed ex rebus ipsis quæ significantur per tale nomen, cum autem Deus principalius habeat esse quam creatura ratione cuius absolute dicitur *Exodi 3.* Ego sum, qui sum, ubi septuaginta habent *ἐγώ εἰμι ὁ ὢν*, id est ego sum ipsum ens, quia scilicet vt Dionysius asserit Deus non quomodocumque est sed absolute & perfectissime sine vilo termino universo illo quod est esse occupato & in se comprehenso, inde est quod loquendo de analogia physica inaequalitatis Deus dicatur analogatum principalius, quia Deus secundum quod à parte rei est, principalius ens sit, loquendo autem de analogia metaphysica ex vi rationis superioris nullum datur analogatum ex vi entis sed potius omnia univocè conveniunt quia æqualiter participatur à Deo, & à creaturis, quapropter si ad primævam significationem nominis ens attendere deberemus oppositum ijs quæ dicunt adversarij, colligeretur scilicet quod principalius significatum entis sit creatura, quia vero hoc non est attendendum viro Docto, ideo dicendum est id quod iam asseruimus solum attendendum esse ad immediatum significatum metaphysicum illius nominis, quod quia equale est omnibus inferioribus, sicut qualitas ad omnes qualitates, ideo incunctanter dicimus sicut qualitas non est analogica sed univoca ad æqualitates, ita similiter ens.

Item quia virtus moralis vt sic quatenus abstrahit à divinis, & creatis est analogica in sententia adversariorum, quia virtus divina perfectior est creata, & nihilominus ex vi huius nominis non significatur habitudo, & dependentia virtutum creaturarum ad increatas, quod patet clarissime, quia v.g. misericordia creata non dependet à iustitia in creata formaliter sumpta, sed ab omnipotentia divina; ergo ex vi huius nominis, virtus moralis vt sic, non significatur dependentia inter iustitiam, & misericordiam divinam, nam ex vi nominis veri non significatur nisi illud, quod est vere, sed vere non dependet misericordia creata à iustitia divina: ergo non significatur talis dependentia ex vi nominis quia iam falso significaretur, & idem est in hoc nomine accedens, quod est commune ad accidentia tam intrinseca quam extrinseca, quod in sententia omnium adversariorum analogum est, & nihilominus in accidenti vt sic non significatur dependentia accidentis extrinsecè ab intrinsecò, nam ideo qualitas vt ipsi asserunt non dicit illam dependentiam vnius ad aliud, quia vna qualitas non est ens alterius sed substantiæ, sed accedens extrinsecum non est ens accidentis intrinseci v.g. esse cognitum in substantia non est ens quantitatis sed substantiæ: ergo licet ex vi nominis communis, &c.

Vergetur

74 Vrgetur, quia falsum est dicere ens vt sic dependentiam accidentis ad substantiam, qualitatem autem vt sic non dicere, nam ideo ens, & non propter aliam rationem significat vnum inferius cum dependentia ab alio inferiori entis, quia hoc nomen ens vel significat omnia inferiora entis vt in se sunt, & quia in se habent dependentiam significat illa cum tali dependentia, vel quia significat rationem communem entis quae participatur ab inferioribus habentibus inter se talem dependentiam: sed qualitas etiam significat omnes qualitates, & sic de omnibus predicatur, & qualitates habent veram dependentiam inter se: ergo significat illas cum tali dependentia, item significat etiam rationem communem qualitatis ex se participabilem ab inferioribus dicentibus dependentiam essentialiter: ergo vel ex vi vtriusque significatur dependentia, & datur analogia in vtroque, vel ex vi vnius significatur, & in nullo illorum datur analogia quod est contra ipsos adversarios.

Alij respondent actum non dependere adaequate, & totaliter à potentia, quia etiam dependet ab anima, & ideo non dari analogiam inter illas.

75 Sed contra, quia qualitas vitalis non dependet etiam adaequare à substantia animae quia etiam dependet necessario, & à potentia vitali, & à Deo, & nihilominus ens vt sic est analogum, & ad verbum mentis, & ad animam rationalem, & ad substantiam corpoream: ergo hoc quod est dependere adaequate vel inadaequate non est ad rem.

Vltimo respondent adversarij succumbentes oneri, & dantes manus, asserunt enim qualitatem vt sic esse analogam ad potentiam, & ad actum vitalem.

76 Sed contra, & vrgetur argumentum iam factum, nimirum quod licet actus vitalis, & habitus scientiae dependant à potentia vitali, illi, & ipsa potentia sunt species completae qualitatis vt sic, & qualitas est genus proprium respectu illarum, vt à Patre Suarez, in *praelectionibus*, asseritur, imo ab omnibus nullo dempro Philosopho: ergo qualitas vt sic non potest esse analogia respectu illarum, quia genus est vniuocum; item, quia ex hoc sequeretur actum voluntatis, & actum intellectus non convenire vniuocum in ratione actus vitalis, quod nullus vsquam dixit, quia actus voluntatis dependet essentialiter ab actu intellectus, & quod magis est sequitur ipsos actus voluntatis inter se non convenire vniuocum, nec actus intellectus inter se, nam executio mediorum dependet ab intentione finis, & iudicium dependet à simplici apprehensione, conclusio dependet à praemissis, & voluntas dependet ab intellectu, & nihilominus in omnium sententia vniuocum conveniunt hi actus: quis enim credat maiorem vniuocationem reperiri inter hominem, & formicam, inter Angelum, & paleam seu folium arboris in ratione substantiae completae quam inter intellectum, & voluntatem, & inter duos actus eiusdem speciei, certe nullus: ergo datur vniuocatio inter illos actus etiam si dependant inter se: ergo dependentia non tollit vniuocationem.

Evidentius vrgetur, quia forma materialis substantialis dependet essentialiter à materia prima: sed ratio substantiae incompletae non est analogia: sed vniuoca comparatione materiae primae, & formae materialis: ergo ratio dependentiae essen-

tialis non constituit analogiam, aut inter actus vitales aut inter accidentis, & substantiam. Maior est evidens praecipue in sententia Thomistarum, quia forma non potest existere adhuc diuinitus sine materia. Probatur minor, si ratio substantiae incompletae esset analogia comparatione materiae, & formae principalis analogatum esset materia: sed implicat quod materia sit principalis analogatum: ergo ratio substantiae incompletae non est analogia comparatione materiae, & formae. Probatur maior, illud est principalis analogatum à quo dependet aliud essentialiter: sed materia dependet à forma: ergo materia est principalis analogatum. Probatur maior, ideo substantia est principalis analogatum comparatione accidentium, & Deus comparatione entis creati secundum adversarios, quia accidens dependet à substantia, & creatura à Deo: ergo illud est principalis analogatum à quo dependet aliud: sed forma materialis dependet à materia: ergo materia est principalis analogatum, sed hoc implicat: ergo &c. Probatur minor, principalis analogatum est perfectius minus principali: sed materia non est perfectior forma: ergo &c. maior est evidens, & patet in Deo respectu entis creati; & ratio est, quia analogia sunt illa quae dicunt diversitatem, & inaequalitatem maioris, & minoris perfectionis: ergo principalis analogatum debet esse perfectius minus principali: sed materia prima non est perfectior forma substantiali: ergo non potest esse principalis analogatum ac proinde nulla dabitur analogia inter materiam, & formam.

Confirmatur, si dependentia essentialis constitueret analogiam, ratio substantiae esset analogia respectu materiae primae, & totius compositi essentialis sive hominis sive leonis, &c. & materia prima esset principalis analogatum, & compositum minus principale: sed hoc est impossibile, & summum absurdum: ergo dependentia essentialis non constituit analogiam. Probatur maior, compositum dependet essentialiter à materia prima: sed quando aliqua ratio dependet ab alia essentialiter, ratio dependens est minus principale analogatum, & ratio à qua dependet est principalis analogatum, vt probatum est: ergo materia prima esset principalis analogatum comparatione compositi quod est falsissimum.

Dices inter materiam, & formam dari mutuam dependentiam, & ideo non dari analogiam inter illas.

78 Sed contra, quia si dependentia vt talis constituit intrinsecam, & formaliter analogiam, mutua dependentia non potest tollere illam, & si tollit, signum est non constituere intrinsecam, & formaliter illam, sicut quia relatio constituit formaliter, & intrinsece relatum mutua relatio non tollit hunc effectum formalem, & ratio à priori evidens est, quia ratio mutui est denominatio extrinseca in illa forma quae mutua dicitur, v. g. relatio paternitatis dicitur mutua non ab aliquo sibi intrinseco, sed quia in termino sibi extrinseco correspondet extrinseca alia relatio: sed denominatio extrinseca non potest tollere effectum intrinsecum: ergo dependentia mutua non tollit analogiam quae constituebatur à dependentia vt tali, sicut, v. g. inter hominem, & vniorem substantialem ipsius hominis datur mutua dependentia, vniorem enim vt pote modus dependet essentialiter ab homine cuius est, vnde nec per potentiam

tiam Dei absolutam potest esse sine homine, hō-
mo etiam dependet essentialiter tanquam à con-
stitutivo essentiali ab ipsa vnione, item natura
Angeli in sententia aduersariorum dependet à
subsistentia, vicissimque subsistentia dependet à
natura Angeli, & non obstante hac mutua depen-
dentia datur in sententia omnium aduersariorum
analogia inter hominem, & vnionem; inter an-
gelum, & subsistentiam ipsius in ratione sub-
stantiali vt sic: ergo mutua dependentia; &c.
nec potest dici quod forma materialis non de-
pendeat essentialiter à materia quia eo modo de-
pendet forma materialis à materia prima sicut
accidens à substantia; nam sicut accidens educitur
à substantia, ita etiam forma à materia; & sicut
recipitur accidens in substantia, ita necessario vt
naturaliter non possit esse sine illa, ita similiter
forma materialis naturaliter necessario subiecta-
tur in materia prima, vt naturaliter non possit
esse sine illa, & sicut accidens dicit ordinem
transcendentem ad subiectum, ita forma ma-
terialis: sed propter istas rationes dicitur essen-
tialis dependentia accidentis à substantia: ergo
propter easdem debet dici essentialis dependen-
tia formae materialis à materia; praeterea quia
in tantum dependet forma materialis à materia,
in quantum distinguitur essentialiter à forma
spirituali rationali, itaque distinctum essentia-
le animae rationalis à forma materiali est inde-
pendentia ex parte animae rationalis, & distin-
ctum formae materialis ab spirituali est depen-
dentia à materia prima, sed omne distinctum
essentiale est constitutum essentiale: ergo depen-
dentia siue potentialis siue actualis formae
materialis à materia est constitutum essentiale
illius, sicut in accidenti: ergo est dependentia
essentialis illi sicut in accidenti, & nihilominus
non datur analogia inter formam materialem, &
materiam primam: ergo similiter non dabitur
analogia inter accidens, & substantiam.

Dices quod non datur analogia inter mate-
riam, & formam, quia materia non potest esse sine
omni forma, quae est maxima dependentia.

79 Sed contra: ergo etiam inter substantiam, &
accidens non dabitur analogia; patet consequen-
tia, sicut materia prima non potest esse naturali-
ter sine omni forma, ita similiter substantia
creata non potest esse naturaliter sine omni ac-
cidenti, imo secundum probabilem aduersario-
rum sententiam, nec diuinitus, sed ideo materia
prima dependet à forma quia non potest esse si-
ne omni forma: ergo etiam substantia creata de-
pendet ab accidente: ergo substantia creata, &
accidens non sunt analogae; patet vltima conse-
quentia, secundum aduersarios talis dependentia
inseparabilitatis ab omni forma tollit analo-
giam, & constituit vnivocationem: sed inter sub-
stantiam creatam, & accidens datur eiusmodi
dependentia: ergo tollit analogiam, & constituit
vnivocationem.

80 Efficacius vrgetur; quia inter animam ratio-
nalem, & hominem datur analogia attributio-
nis, & nihilominus anima rationalis non depen-
det ab homine, quia potest esse separata ab om-
ni materia prima vt de facto contingit, ac proin-
de naturaliter inuicem manet, & homo ita de-
pendet essentialiter ab anima rationali vt sit de
essentia illius, ita necessario vt nec diuinitus pos-
sit esse homo sine anima, in qua analogia princi-
palis analogatum est homo; & minus princi-

pale est anima: ergo dependentia nullius mo-
menti est ad cauendam analogiam, quia si alicu-
ius momenti esset ad constituendam attributio-
nis analogiam, potius homo deberet esse minus
principale analogatum, & anima magis princi-
pale, quia illud est magis principale quod est
independens, vt videre est in analogia Dei respec-
tu creaturarum: sed homo dependet essentialiter
ab anima, & anima non dependet essentialiter
à composito: ergo anima deberet esse princi-
palis analogatum, sed ad hoc non attenditur de-
pendentia, neque independentia: ergo neque at-
tendenda est ad rationem analogiae.

Dices animam etiam dependere à composito in 81
genere causae finalis, quia finis animae est homo.

Ergo ex hac tua solutione colligitur dari mu-
tuam, & inaequalem dependentiam inter ani-
mam, & hominem, sed per te vbi datur mutua
dependentia non datur analogia, & ideo negabas
illam inter materiam, & formam materialem: er-
go non dabitur analogia inter hominem, & ani-
mam rationalem. Deinde quia non est maior ra-
tio, quare in tali analogia principalis sit com-
positum; quam anima, formalissime ratione de-
pendentiae; nam vbi est aequalis ratio formalis
in effectu, nulla est inaequalitas in illo respectu
alterius, qui habet aequalem rationem formalem
cum ipso, v.g. si Petrus habet albedinem vt vnū,
& Paulus habet etiam similem albedinem, non
potest dici, quod Petrus excedat in ratione albi
Paulum, sed homo; & anima rationalis per te
habent dependentiam mutuam aequaliter; nam
si homo dependet essentialiter ab anima tanquam
à forma intrinseca, anima etiam dependet essen-
tialiter ab homine tanquam à fine illius.

Dices non esse aequalem dependentiam respec- 82
tu vtriusque; sed contra, quia haec solutio faret
argumento: nam si datur excessus in dependentia
est in anima respectu hominis, quia magis de-
pendet homo ab anima, quam anima ab homi-
ne, primo quia existentia hominis neque esse,
neque intelligi potest sine anima, anima autem
bene potest existere naturaliter sine homine: se-
cundo dependet essentia hominis intrinsece, &
formaliter, tum ab essentia animae, tum ab vnio-
ne ipsius, & etiam dependet homo per ordinem
transcendentem ab ipsa anima tanquam à ter-
mino talis relationis, ratione cuius potest dici
etiam dependere ab anima aliquomodo tanquam
à fine; anima autem saltem dependet ab homine
tanquam à causa finali; causa enim finalis in
sententia aduersariorum est causa metaphorica,
vnde impropria, & sic eius causalitas est etiam
metaphorica, ratione cuius dependentia etiam
impropria erit, & sic improprie dependebit anima
ab homine, cum è contra homo tanquam à vera,
propria, & essentiali intrinseca causa formali
dependeat ab anima; ex quibus euidenter colligi-
tur magis, & proprie dependere hominem ab
anima, quam animam ab homine; ex quo se-
quitur maximum absurdum, videlicet quod de-
tur perfectior analogia animae ad hominem,
quam hominis ad animam, sicut ex eo quod om-
nis causa est prior suo effectu, colligitur, quod
est perfectior prioritas, qua materia est prior,
& imperfectior posterioritas effectus materiae,
quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita
se habet magis ad magis v.g. quia sicut album
simpliciter disgregat visum, ita magis album
magis disgregat visum, sed dependentia essentia-

lis simpliciter per vos constituit analogiam: ergo maior dependentia constituit maiorem analogiam, ac proinde maiorem imperfectionem ex parte dependentis, & maiorem perfectionem ex parte independentis, ex quo sequitur maximum absurdum, videlicet quod ex vi rationis formalis analogiae attributionis, & dependentiae, illud quod imperfectius est essentialiter secundum se sit principalius analogatum in analogia; unde erit principalius, & non principalius, & sic natura secum pugnat, quod non potest dici. Sequela sic probatur, quia anima rationalis secundum se est imperfectior homine, quia est incompleta, & pars hominis, & omnis pars per se est imperfectior toto, totum enim maius est sua parte, hoc est perfectius &c. nam totum continet perfectionem partis, & supra illam addit aliam, quae non est in parte, atqui homo magis dependet ab anima quam anima ab homine, & analogia sequitur dependentiam ita ut principalius analogatum sit minus dependens, & minus principale sit magis dependens, ergo in tali analogia attributionis anima, quae secundum se est imperfectior homine erit principalius analogatum: ergo ex positione dependentiae ad analogiam colligitur evidenter contra ipsos adversarios maximum absurdum.

Vergetur clarius, nam potentia vitalis v.g. visiva dependet essentialiter à colore in genere obiecti, quae dependentia ex eo quod specificatio est, necessario essentialis erit; color autem non dependet à potentia visiva: ergo dabitur analogia inter hanc qualiteratem, & illam vitalem, ita ut analogatum principalius sit color, minus principale erit potentia visiva: sed potentia visiva uti qualitas vitalis, & operativa perfectior est essentialiter colore qui est qualitas non vitalis, nec operativa est, & idem dicendum est de intellectu respectu etiam coloris, & luci quae respicit essentialiter tanquam obiecta: ergo illud quod in genere qualitatis est perfectius erit minus principale analogatum in analogia qualitatis, quod est contra ipsos adversarios, nam illud quod essentialiter est perfectius altero in ipsa participatione perfectius est: ergo etiam in ipsa analogia quae fundatur in eadem ipsa participatione: sed si ponatur ratio analogiae in dependentia, totus hic ordo invertitur ut patet ex supradictis: ergo dependentia impertinens est ad analogiam.

SUBSECTIO IV.

Tertia ratio principalis ponitur.

⁸⁵ Si dependentia esset causa formalis, & unica analogiae attributionis; ubi non daretur dependentia nulla daretur analogia attributionis, sed secundum adversarios inter multas res datur analogia attributionis inter quas nulla datur dependentia; ergo dependentia non est unica, & formalis causa analogiae attributionis. Maior est evidens; nam ideo colligimus animum rationalem non esse unicam causam formalem equi, quia etiam si non detur animus rationalis datur perfectus equus, & ratio illius est evidens, quia cum effectus dependeat, & constituatur essentialiter à sua unica, & adaequata causa formali, implicat quod detur sine tali causa, & sic implicat, quod detur homo sine anima, album sine albedine, &

dulce sine dulcore.

Probatur minor primo, inter subsistentiam ⁸⁶ creatam, & divinas relationes datur analogia secundum adversarios: sed subsistentia creata non dependet à relationibus divinis: ergo iam datur analogia ubi non datur dependentia. Probatur maior: tota ratio dependendi creaturae à Deo, est aliquid absolutum in ipso Deo, omnipotentia videlicet, quae est communis toti Trinitati, atque ideo si per possibile, aut impossibile relationes divinae non essent, dum tamen daretur essentia divina, sine dubio creatura dependeret à Deo: ergo tota ratio dependentiae quam habet creatura à Deo est ratione essentiae divinae: ergo creatura non dependet à divinis relationibus: ergo non datur analogia inter creaturam, & relationes divinas: ergo ratio subsistentiae ut sic vel entis ut sic abstracta à relationibus divinis, & subsistentia creata est univoca: ergo non implicat quod detur aliquid univocum Deo, & creaturis.

Secundo probatur eadem minor, inter accedens ⁸⁷ spirituale ut sic, & substantiam corpoream ut sic, & inter rem, & modum secundum adversarios datur analogia: sed accedens spirituale nullo modo dependet à substantia corporea, & multi modi non dependet à rebus, ut figura non dependet ab Angelo, ergo iam datur analogia ubi non datur dependentia, & loquor de ente completo quod non transcendit ultimas differentias. Maior conceditur ab adversariis: minor est evidens, quia substantia corporea, v.g. lapis non est causa efficiens accidentis spiritualis, cum lapis nullo modo causet efficienter intellectum, & voluntatem Angeli, vel gratiam sanctificantem, neque est causa materialis, quia neque ducuntur ex lapide, neque recipiuntur in illo, nec formalis quia lapis non informat gratiam sanctificantem, nec est causa finalis, quia gratia non est propter lapidem neque est causa exemplaris, quia gratia non fit ad similitudinem lapidis, & eodem modo probatur de figura respectu Angeli, & quod caput est, idem argumentum fieri potest de aliquibus accidentibus immaterialibus comparatis cum substantia materiali, v.g. de visione beatifica comparata cum lapide: ergo nec accedens spirituale, nec figura ab Angelo dependet in aliquo genere causae, &c.

Dices quod intellectus Angeli dependet à lapide finaliter, quia si esset impossibilis lapis, esset etiam impossibilis actus intellectus Angeli quod cognoscitur lapis, & per consequens esset impossibilis intellectus Angelicus: ergo iam dependet à lapide; ergo bene potest esse analogia inter illos.

Sed contra primo, ergo etiam dabitur analogia inter intellectum Angelicum, & lucem, & etiam inter actum intellectus Angeli, & ipsam lucem: patet consequentia, inter intellectum Angelicum, & actum eius comparatione lucis datur eadem dependentia quae datur inter intellectum Angelicum, & eius actum comparatione lapidis, quia si esset impossibilis lux, esset impossibilis actus intellectus Angelici terminatus ad lucem, & per consequens ipse intellectus: sed dependentia actus intellectus Angelici respectu lapidis est sufficiens ad constituendam analogiam: ergo etiam erit sufficiens eadem dependentia inter actum intellectus, & lucem; ergo qualitas ut sic est analoga. Patet evidenter consequentia, qualitas ut sic continet sub se lucem, intellectum, &

Quæst. IV. Vtrum Dependētia, &c. 131

& intellectum angelicum, sed lux, actus intellectus, & potentia ipsa intellectiva sunt analogæ; ergo, & qualitas ut sic, ut iam probatum manet, sed hoc est absurdum, & omnino oppositum respectu sententiæ contrariæ: ergo dependētia non est causa unica, & adæquata analogiæ.

90 Secundo contra evidenter, quia licet actus intellectus dependeat à lapide, nihilominus tamen habitus charitatis, gratia sanctificans, & habitus per se infusus nullo modo dependent à lapide: ergo sine ulla dependētia datur analogia, siquidem inter substantiam lapidis, & gratiam, quatenus accidens est, datur analogia in ratione entis; unde evidenter sequitur impertinentem esse dependētiā ad analogiam, & evidentiū dependētiā nullo modo esse unicā, & adæquatā causā analogiæ.

91 Dices quod licet accidens spirituale secundum rationem accidentis spiritualis non dependeat à substantia corporea, quatenus substantia corporea est, nihilominus tamen ratio accidentis ut sic dependet à ratione substantiæ ut sic, atque ideo ens est analogum comparatum ad substantiam ut sic, & accidens ut sic, & per consequens debet esse analogum ad omnia accidentia particularia respectu omnis substantiæ particularis, quia quicquid convenit rationi superiori convenit omnibus inferioribus contentis sub illa: ergo si ratio entis est analogia comparatione substantiæ ut sic, & accidentis, ut sic necessario debet esse analogia respectu cuiuscumque accidentis comparati ad quancumque substantiam, & hæc dicitur dependētia mediata, scilicet mediātibz rationibus superioribus: quod explicatur exemplo entis rationis; ens enim est analogum respectu relationis rationis, & substantiæ realis, & nihilominus relatio rationis non dependet à substantia reali, quia non fit ad similitudinem illius, quia ad colligendam analogiam solum est faciēda comparatio inter rationes superiores, & non inter quasumque rationes inferiores.

92 Sed contra primo, quia accidens ut sic nec mediate nec immediate dependet à substantia ut sic: ergo falsa est solutio. Probatur antecedens; quotiescumque aliqua ratio superior abstrahitur ab inferioribus, quæ habent diversas rationes, illa ratio superior nullam continet rationem diversam inferiorum: sed accidens ut sic abstrahitur ab accidenti dependente à substantia creata, & independente ab illa: ergo accidens ut sic non potest dicere dependētiā à substantia. Maiorem sæpe probavi. Probatur minor, accidens ut sic abstrahit ab actione creativa qua conservantur accidentia in Eucharistia, & ab alijs accidentibus scilicet qualitate, quantitate, &c. sed illa actio creativa non dependet à substantia creata, & cetera accidentia dependent à substantia creata: ergo accidens ut sic abstrahit ab accidentibus dependentibus à substantia creata, & accidentibus independentibus ab illa; ergo accidens ut sic non potest convenire dependētiā à substantia ut sic creata: ergo ens non dicit analogiam respectu substantiæ ut sic creata, & accidentis ut sic.

93 Confirmatur, si accidenti ut sic conveniret dependētia essentialis respectu substantiæ ut sic cuiuscumque accidenti conveniret dependētia essentialis respectu cuiuscumque substantiæ; sed hoc implicat ut probatum est: ergo accidenti ut sic non convenit dependētia essentialis respectu substantiæ ut sic creata, & accidentis ut sic.

R. P. Alph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

substantiæ ut sic. Maior patet evidenter eadem ratione, qua adversarij asserunt cuiuscumque accidenti convenire analogiam respectu cuiuscumque substantiæ, quia accidenti ut sic comparatione substantiæ ut sic convenit analogia, & quicquid convenit rationi superiori convenit omnibus contentis sub illa, sed accidenti ut sic secundum adversarios convenit dependētia essentialis respectu substantiæ ut sic: ergo cuiuscumque accidenti respectu cuiuscumque substantiæ convenit dependētia essentialis: sed hoc est falsum, quia non convenit ut probatum est: ergo neque convenit analogia: ergo non omne accidens est analogum respectu omnis substantiæ.

Contra secundo, si hæc solutio subsisteret qualitas ut sic non esset genus ad quatuor species qualitatis: sed hoc est absurdum ut probatum est: ergo est falsa solutio. Probatur minor, quilibet modus comparatus cum qualibet re convenit analogice, sed quarta species qualitatis est modus scilicet forma, & figura, & reliquæ tres species sunt res: ergo conveniunt analogice in ratione qualitatis: ergo qualitas ut sic non est genus ad quatuor species qualitatis; ad illud de ente rationis respondeo comparatione entis realis solum esse analogum, quia ad eius similitudinem fit comparatione autem reliquorum esse æquivocum propter rationem à nobis factam quæ id etiam convincit: ex quibus omnibus manifeste colligitur dependētiā nullam analogiam causare, ut videre est in exemplis positis de qualitatibus materiae, & formæ.

Pertinacius respondent adversarij, ideo rationem qualitatis, & partis materialis substantiæ esse univocas respectu actus & potentie, formæ & materie cui ipsa inhæret, quia etsi actus, & forma physice dependant à suis causis, non tamen dependent dependētia, quæ exigitur ad inducendam inæqualitatem, & diversitatem sufficientem ad analogiam, si autem inquiras ab adversariis, quæ sit hæc dependētia sufficiens? respondent esse necessariam non solum physicam dependētiā; sed logicam: explicito terminos; dependētia physica est qua vnum inferius efficitur, & causatur ab alio, & dependet ab illo secundum esse à parte rei: dependētia vero logica est in ordine ad nostros conceptus, & per talem ordinem explicatur, eaque est qua vnum non potest concipi in suo esse sine alio vel sine ordine ad illud; hoc supposito asserunt hi Authores rationem entis non esse univocam ad Deum, & ad creaturam, ad substantiam, & accidens, quia inter Deum, & creaturam non solum intercedit dependētia physica; sed etiam logica: probo vnam, & aliam partem, propriissimus conceptus creaturæ est conceptus entis ab alio: ergo cum concipis ens ab alio, necessario concipis illud à quo est nempe Deum; & quando concipis accidens, concipis peculiarem modum existendi inhærendo alteri tanquam proprio subiecto à quo dependet: ergo necessario concipis illud quod est subiectum; hoc est substantiam; ergo utraque dependētia physica, & logica intercedit inter hæc entis inferiora: ergo ratio entis communis eis erit analogia supposito quod eius inferiora non solum physicam; sed etiam logicam dependētiā habeant.

Sed contra manifeste insurgo, & facile diluo hoc adversariorum fundamentum, quia vel dependētia logica quæ sufficit ad inducendam analogiam

R. 2 logiam

logiam in ratione entis debet necessario esse talis inter eius inferiora ut sit mutua, id est ut neutrum illorum possit concipi sine alio, vel debet esse non mutua, ita ut solum unus cognitio dependeat necessario ab alio non vero è contra, sed nulla ex ijs dependentijs sufficit ad analogiam: ergo falso affectis dicendo logicam hanc dependentiam in ordine ad conceptus fundare sufficientem diversitatem ad rationem analogam. Prima pars minoris sic probatur, actus, & potentia vitalis à qua ille provenit ita invicem pendet ut neutrum extremum ex illis possit cognosci sine essentiali respectu, & ordine ad aliud, v. g. actus vitalis sine ordine ad potentiam, quia essentialiter respicit illam ut causam sui efficientem, & ut subiectum in quo debet necessario inhaerere, item potentia non potest concipi sine ordine, & respectu ad actum vitalem eo quod potentia specificatur ab actibus, & per actus, unde impossibile est quod intellectus possit concipi sine ordine ad intellectiōnes, medijs quibus specificatur, & ordinatur ultimo ad obiectum; unde in definitione intellectus necessario includuntur intellectiōnes, & sic dicimus; intellectus est potentia vitalis perceptiva obiecti per intellectiōnem: sed nihilominus ratio qualitatis utriusque communis non analogice; sed univoce dicitur de actu, & potentia: ergo hæc mutua dependentia logica non fundavit diversitatem sufficientem ad inducendam ex se analogiam attributionis.

97 Item materia prima dicit ordinem essentialem ad formam, & forma substantialis dicit ordinem essentialem ad materiam primam, sed res non potest concipi sine essentiali ordine ad terminum, & sine termino talis ordinis, alias terminus, & ordo non essent essentiales, quia essentialis est illud sine quo neque esse neque concipi potest res: ergo datur dependentia logica mutua inter materiam, & formam, & nihilominus non datur analogia sed potius univocatio: ergo dependentia illa logica mutua impertinens est ad analogiam.

98 Neque etiam sufficit dependentia logica non mutua; nam visio per quam videtur lux & color est vera qualitas vitalis, quæ dicit ordinem transcendentem ad lucem, & colorem quæ etiam qualitates sunt tanquam ad obiectum formale à quo specificatur essentialiter, ratione cuius nullo modo potest concipi sine luce, & colore: ergo logicæ dependet ab illis, sed hæc dependentia non est mutua, quia lux, & color non dicunt ordinem essentialem ad visionem, ac proinde concipiuntur sine visione, & per consequens dependentia illa logica est non mutua, id est solum ex parte visionis, & nihilominus non datur analogia inter visionem, lucem, & colorem: sed potius univocatio: ergo dependentia non mutua logica non inducit analogiam. Præterea talis dependentia datur inter actum voluntatis, & intellectus, ita ut volitio nequeat cognosci nisi per ordinem ad intellectiōnem, quia necessaria est essentialiter in vestra sententia intellectiō ad volitionem ex communi illo animastico proloquio; nihil volitum quin præcognitum, & actus intellectus non cognoscitur hac dependentia, sed omnino independens ab actu voluntatis percipitur, & nihilominus ratio qualitatis utriusque communis univoce de eis dicitur: ergo bene potest dari univocatio in aliqua ratione communi respectu suorum inferiorum, etiam si intercedat vera de-

pendentia logica sive mutua sit sive non mutua.

Deinde contra sic insurgo, quia si physica dependentia non constituit inæqualitatem necessariam ad analogiam, multo minus eam constituit dependentia in cognitione; quia nostra cognitio non facit obiectum inæquale: ergo id illi convenit independentem à nostra cognitione, præcipue quia actus vitalis ratione talis dependentiæ physici, prius contrahitur ad intellectiōnem quam ad amorem, sicut prius ad intellectum quam ad intellectiōnem, quia cognitio præcedit amorem sicut intellectiōnem: ergo.

Dices fortasse tunc solum sufficere dependentiam logicam ad inferendam analogiam, quando unum extremum ita dependet ab alio ut illud à quo dependet in eodem genere causæ sit omnino independens ab altero extremo, in alio enim genere causæ dependere non sufficit ad analogiam; unde quia actus, & potentia vitalis non dependent in eodem genere causæ, inde provenit quod ratio qualitatis communis illis univoce de utroque prædicetur, in eodem genere causæ non dependere hæc inferiora certum apparet, quia actus dependet à potentia tanquam à causa physica influente in suum esse, potentia vero non ita dependet ab actu sed ad illum ordinatur præcise tanquam ad terminum proprium suæ activitatis, & tanquam ad obiectum contentum sub sphaera propriæ efficientiæ, sic dependent creaturæ à Deo, & accidentia à substantijs, quibus inhaerent, Deus autem nullatenus dependet à creatura tanquam à causa efficiendi ipsius, nec substantia ab accidenti tanquam à substantante, & ideo non mirum quod ratio entis analogia sit respectu Dei, & creaturarum respectu substantiæ, & accidentis.

Sed contra est, quia plura dantur inferiora sub ratione univoca, in quibus non datur hæc dependentia in eodem genere causæ; sed in diverso: ergo hæc logica dependentia hoc particulari modo assignata ab adversarijs non erit sufficiens ad inferendam analogiam: patet antecedens forma substantialis materialis dependet à materia prima materialiter: id est tanquam substantante vel tanquam ab eo de cuius potentia educitur, & tamen materia prima à nullo dependet in hoc genere causæ, & nihilominus ratio partis materialis de his duabus dicitur univoce, & non analogice: ergo non sufficit hæc dependentia logica, etiam statuta eo modo quo adversarij volunt ad efficiendam rationem communem analogiam respectu suorum inferiorum. Ulterius visio determinata ad albedinem pendet tanquam ab obiecto ab ipsa albedine, & ab eo sumit suam specificationem ratione cuius distinguitur à visione cuiuscumque alterius coloris, & albedo non dependet obiective à visione cuius est obiectum, & nihilominus ratio qualitatis univoce convenit, & albedini, & visioni: ergo hæc dependentia logica non est fundamentum sufficiens ad analogiam: ergo ratio entis communis Deo, & creaturæ, substantiæ, & accidenti non erit analogia ex eo quod eius inferior radican talem dependentiam ab uno, ut illud nequeat dependere ab eis in genere illa causæ in quo alia inferiora ab eo dependent.

SVBSECTIO VLTIMA.

Quantum argumentum principale ponitur.

102. Vltimo probatur conclusio à destructione præcipui fundamenti adversariorum; ideo per vos non potest esse univocum ens ad substantiam; & accidens quia non darentur decem prædicamenta, sed etiam si ens esset analogum non darentur decem prædicamenta: ergo quantum est ex hoc capite bene potest ens esse univocum. Probatur minor, quantitas, & qualitas realis conveniunt univocè in ratione accidentis realis completi: ergo accidens ut sic intrinsecum reale completum est univocum; & genus respectu quantitatis, & qualitatis. Probatur consequentia, ubi non datur dependencia adæquata, & transcendentia datur ratio univoca, & generica: sed inter qualitatem, & quantitatem non datur dependencia adæquata, nec ratio communis accidentis realis est transcendens ad qualitatem, & quantitatem: ergo ratio accidentis realis est generica: maior est sententia omnium Doctorum, & per illam probant adversarii contra nos ens esse genus ad decem prædicamenta. Probatur minor, & imprimis inter qualitatem, & quantitatem non datur dependencia essentialis adæquata, quia vel qualitas immediate recipitur in substantia quod probabile est, vel si recipitur immediate in quantitate non est dependencia adæquata, & sufficiens ad constituendam analogiam: ergo qualitas non dependet adæquate à quantitate. Probatur antecedens, dependencia adæquata, & sufficiens ad constituendam analogiam secundum adversarios est illa quando causa à qua dependet aliud non dependet ab alia causa in eodem genere: sed quantitas dependet à substantia in eodem genere in quo qualitas dependet à quantitate: ergo non datur inter quantitatem, & qualitatem dependencia adæquata, & sufficiens ad constituendam analogiam: maior est sententia adversariorum, ut patet ex supra dictis: probatur minor, qualitas dependet à quantitate tanquam à subiecto: sed quantitas etiam dependet à substantia tanquam à subiecto: ergo in eodem genere dependet qualitas à quantitate in quo quantitas dependet à substantia.

103. Confirmatur, si accidens ut sic reale esset analogum respectu quantitatis, & qualitatis, quantitas esset principalius analogatum: sed hoc implicat: ergo accidens reale ut sic non est analogum respectu qualitatis, & quantitatis: maior est certissima, quia illud est principalius analogatum à quo dependet aliud ut probatum est, quod autem semper in analogia attributionis unum debeat esse principalius analogatum est certissimum apud omnes, quia in omni analogia attributionis unum ex analogatis est quod dicit attributionem ad aliud, quod ex vi formalis rationis analogiæ debet esse principalius analogatum, necessario cum ratione illius sit independens à reliquis analogatis, & reliqua dependant ab illo.

104. Probatur minor, illud genus est perfectius alio quod continet sub se perfectiores species, sed qualitas ut sic continet sub se perfectiores species quam quantitas ut sic: ergo qualitas ut sic est perfectius genus quam quantitas ut sic: maior est evidens, nam ideo genus vivens ut sic est per-

fectius quàm genus non vivens, quia illud continet sub se perfectiores species quam genus non vivens: minor etiam est evidens, nam sub genere qualitatis continentur qualitates non solum naturales ut lux, color, & calor quæ maxime excedunt omnem quantitatem: sed etiam spirituales, & supernaturales ut lumen gloriæ, visio beatifica, gratia sanctificans, intellectus, voluntas, & reliqua, quæ mille gradibus excedunt in perfectione omnes quantitates: ergo sub genere qualitatis continentur perfectiores species quam sub genere quantitatis; & ut magis urgeat argumentum, comparatur qualitas spiritualis cum quantitate, in quo non potest esse dubium quod qualitas spiritualis sit independens à quantitate, sed qualitas spiritualis, & quantitas conveniunt intrinsece in ratione accidentis realis sine dependencia unius ab alio: ergo non datur analogia ex vi dependentiæ.

Restat probandum quod illa ratio accidentis ut sic realis non sit transcendens, sed ante probationem adverteo quod est dubium inter Doctores vtrum accidens sit ens completum: alij negant satis acute, & probabiliter, quia omne accidens ex sua intrinseca natura ordinatur ad componendum cum subiecto: sed omne illud quod ordinatur ad componendum non est ens completum, sed incompletum: ergo omne accidens est incompletum, alij autem probabiliter asserunt accidens esse ens completum, quia non componit unum ens per se sed per accidens, & nihil illi deest à suo conceptu essentiali; sed utriusque opinionis auctores conveniunt in hoc quod accidens potest esse genus, ut v. g. qualitas est genus ad omnes qualitates, & ratio est evidens, quia si accidentia non essent genera nullo modo constituerent prædicamenta: ergo accidentia licet sint completa vel incompleta possunt esse genera: ergo non transcendunt ultimas differentias: patet evidenter consequentia, nulla ratio transcendens potest esse generica, quia genus ut inquit Philosophus est extra rationem differentiarum: sed accidentia possunt esse genera: ergo non transcendunt ultimas differentias accidentium inferiorum. Tunc sic argumentor, qualitas ut sic, & quantitas ut sic conveniunt in ratione accidentis non transcendens: ergo ab illis potest abstrahi accidens intrinsecum reale, & non transcendens. Probatur consequentia, ideo abstrahitur ratio qualitatis ut sic non transcendens, quia species qualitatis conveniunt in ratione qualitatis non transcendens, & ratio est evidens, quia ab omni convenientia reali, & per se intrinseca est abstrahibilis aliqua ratio communis in eo in quo conveniunt inferiora intrinsece: sed quantitas & qualitas conveniunt intrinsece in ratione accidentis realis non transcendens: ergo ab illis est abstrahibilis ratio communis accidentis realis non transcendens.

Confirmatur, quia hoc quod est non transcendere qualitas ut sic sua inferiora non habet ex ratione qualitatis: ergo id habet ex alia ratione superiori; antecedens est evidens, quia si qualitas haberet non transcendere sua inferiora ex conceptu qualitatis, hoc quod est non transcendere non posset convenire alijs distinctis à qualitate, quia quidquid convenit tali cui ex suo proprio conceptu differentiali non potest convenire alijs distinctis ab ipso, v. g. quia homini ex suo conceptu specifico, & differentiali convenit rationalitas.

R 3. lras,

litas, & visibilitas non potest convenire alijs distinctis ab homine visibilitas hominis, sed non transcendere ultimas differentias convenit alijs distinctis à qualitate, quia convenit omnibus generibus quantitatis, relationis, &c. ergo non convenit qualitati ex vi suæ rationis superiori: sed in illa conveniunt univoce qualitas, & quantitas: ergo ratio non potest esse alia nisi ratio accidentis intrinsece ut sic realis: ergo illa ratio est generica ad qualitatem, & quantitatem. Patet consequentia, omnis ratio in qua conveniunt aliqua inferiora intrinsece sine dependentia, & transcendentia est ratio generica: sed quantitas, & qualitas conveniunt intrinsece in ratione accidentis ut sic realis sine dependentia, causante analogiam, ut patet ex dictis, & sine transcendentia: ergo accidens ut sic reale est genus ad quantitatem, & qualitatem.

107 Dices quod accidens ut sic non est genus ad quantitatem, & qualitatem; quia in definitione illius ponitur terminus, reale, vel forma realis, vel accidens reale, qui terminus est analogus comparatione formæ substantialis, & accidentalis, & comparatione entis realis, substantialis, & accidentalis, genus autem petit ex sua natura omnimodam univocationem, atque ideo accidens ut sic, licet sit univocum, & non transcendens ad qualitatem, & quantitatem non est genus.

108 Sed contra, terminus analogus non impedit rationem genericam quando non est analogus respectu inferiorum, de quibus prædicatur illa ratio communis, in cuius definitione ponitur talis terminus analogus: sed ratio formæ realis vel accidentis realis posita in definitione accidentis, ut sic abstracta à quantitate, & qualitate non est analogus, ut probatum est, & concedunt adversarij comparatione quantitatis, & qualitatis de quibus prædicatur illa ratio communis: ergo non impedit rationem genericam. Maior est evidens meo videri, nam in definitione substantiæ, quæ est genus ad omnes substantias ponitur terminus analogus in vestra sententia, definitur enim ens per se completum vel ens completum pertinens ad primum conceptum rei simpliciter: sed substantia, ut sic est genus, licet in illius definitione ponatur terminus analogus, quia non est talis respectu inferiorum de quibus prædicatur substantia, ut sic completa: ergo &c. Probatur maior, in definitione substantiæ ponitur terminus ens, & terminus per se, & completus, sed ens secundum adversarios est analogum ad substantiam, & accidens, Deum, & creaturas, & per se etiam est analogum ad substantiam completam, & incompletam, & completum etiam est analogum ad substantiam creatam, & incretam: ergo in definitione substantiæ quæ est genus ponuntur plures termini analogi: ergo vel substantia ut sic completa non est genus, vel terminus analogus positus in definitione non tollit rationem genericam, quando non est analogus respectu inferiorum, de quibus prædicatur illa ratio communis, sed terminus realis positus in definitione accidentis ut sic, non transcendentis non est analogus respectu quantitatis, & qualitatis: ergo non tollit rationem genericam respectu qualitatis, & quantitatis: ergo accidens, ut sic reale est genus ad quantitatem, & qualitatem, ergo possunt reduci ad unum prædicamentum.

Confirmatur hoc propter eandem rationem, 109 prædicamenta passionis, relationis, durationis, & ubi possunt reduci ad unum prædicamentum: ergo, &c. probatur antecedens, omnes illi sunt modi intrinseci, & non transcendentes, & sine aliqua analogia: ergo ab illis potest abstrahi ratio aliqua communis quæ sit generica. Probatur antecedens, & primum quod non sit analogia ibi, non datur transcendentia neque dependentia sufficiens ad constituendam analogiam, quia non est maior ratio, quare ubi comparatum ad relationem sit principalius analogatum, vel è contra, & sic de cæteris combinationibus: ergo non sunt analogia. Probatur antecedens, & relatio potest modificari per relationem, & relatio per durationem, & etiam ubi per relationem, & durationem, & è contra, ubi per relationem, & durationem, quæ durat Petrus, & Paulus referuntur ad invicem per relationes, quia sunt similes in ratione durationis, & relatio quæ refertur Petrus Patet ad suum filium durat per suam durationem: ergo isti modi se possunt ad invicem modificare, & per consequens ad invicem dependere, ergo non est maior ratio quare unus modus sit principalius analogatum quam alius, ergo ratio modi accidentalis intrinseci præcisa ab omnibus illis modis est univoca, & non transcendens: ergo est ratio generica: ergo iam prædicamenta possunt reduci ad minorem numerum: ergo ratio præcipua quæ adversarij iunguntur, nullius est momenti.

Et si dicas quod modi illi non se modificant, è contra est, primo quia est voluntarie dictum; secundo non tollitur sed augetur difficultas: quia si non se modificant, ergo non dependent ad invicem, ergo non datur analogia inter illos. Patet consequentia, ibi non datur transcendentia, quod probari potest eodem modo quo id probavi de accidenti ut sic reali comparato ad quantitatem, & qualitatem, sed neque datur dependentia: ergo non datur analogia: ergo illa ratio est generica, & per consequens prædicamenta possunt reduci ad minorem numerum.

SECTIO ULTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

Ad primum respondeo negando maiorem, & 111 minorem, & distinguo consequens, respicit inferiora cum dependentia ex parte sui nego, cum dependentia ex parte inferiorum concedo, & sic similiter erit inæqualitas; unde erit inæqualitas physica quæ non tollit univocationem.

Ad secundum distinguo maiorem, quando effectus non adæquat virtutem causæ, &c. si id habeat secundum rationem communem in qua conveniunt effectus, & causa concedo maiorem, si id habeat secundum rationem particularem in qua non conveniunt effectus, & causa nego maiorem, & bene responsum est ibi per instantias adductas, & ad impugnationem responderetur concedendo maiorem, & negando minorem, & ad probationem illius distinguo antecedens, ens existens in creatura est dependens ex vi entis communis Deo, & creaturæ nego antecedens, ex vi talis entis, concedo antecedens, & distinguo consequens: ergo producit à Deo in ratione entis communis Deo, & creaturæ nego consequentiam, & in ratione talis entis concedo consequentiam, & ad

ad probationem consequentiæ distinguo eodem modo minorem, & consequentiā, & ad id quod probatur quod ens existens in creatura dependet à Deo distinguo primum consequens: ergo ens existens in creatura ex vi, & ratione entis non dependet præcise, concedo consequentiā; negative, nego consequentiā, & nego secundam consequentiā, & ad illius probationem distinguo maiorem, quod non dependet negative concedo maiorem, quod non dependet præcise nego maiorem, & ut intelligatur solutio.

113 Advertendum est quod aliqua differentia alicuius rationis communis potest negari vel de ipsa ratione communi vel de alia differentia opposita, sed datur hoc discrimen quod ex negatione differentie de ratione communi non sequitur affirmatio alterius differentie oppositæ quod secus contingit quando differentia negatur de alia differentia sibi opposita; exemplum huius est manifestum in animali, & in omnibus alijs rationibus communibus, nam rationale potest negari de animali, est enim verum formaliter, & metaphysice loquendo quod animal non sit rationale si secundum se concipiatur animal, sed non sequitur, quod animal sit irrationale, vel potest rationale de bruto negari, & ex negatione illius colligitur manifeste quod sit irrationale, & ratio huius est evidens, quia tunc ex negatione vnius colligitur affirmatio alterius quando sunt opposita; cum tamen ratio communis non opponatur differentijs, quia potius est indifferens ad illas, non sequitur ex negatione vnius differentie affirmatio alterius, quando negatur de ratione communi quod secus contingit in differentijs inter se comparatis in ordine ad suum genus, quia sunt oppositæ, & sic bene valet argumentum, est animal contractum, & non est rationale: ergo est irrationale, prima autem negatio respectu rationis communis est præcisa, quia tantum est negatio ex præcisione intellectus distinguentis formaliter rationem communem à differentiali propter distinctionem virtuales quæ à parte rei datur inter illas.

114 Secunda autem negatio dicitur negativa, quia fundatur in ipsa re opposita alteri realiter, quæ doctrina maxime advertenda est ad plures argumentationes solvendas, quibus videtur argumentum deduci ad duas contradictorias intendendo probare ex negatione differentie vnius de ratione communi affirmationem differentie oppositæ qui est falsissimus argumentandi modus.

115 Solum superest difficultas tacta in argumento, vtrum omnis causa creata producat aliquem effectum supponat omnes rationes communes in quibus conveniunt causa, & effectus, quod affirmant contrarij, sed ego falsissimum existimo velle exemplis, nam lux producit calorem in aqua, sed in aqua non supponitur ratio qualitatis, & accidentis in qua lux convenit cum calore, quia secundum adversarios tunc supponitur esse effectus, quando subiectum in quo producitur talis effectus est formaliter tale, & habet in se essentialiter illud esse effectus v.g. ideo dicitur supponi esse entis, & substantiæ in productione formæ materialis, quia materia prima quæ est subiectum illius formæ essentialiter est ens, & substantia: sed aqua non est essentialiter accedens nec qualitas: ergo esse accidentis, & qualitatis non præsupponitur ad productionem caloris.

Præterea quando sol producit aurum ex materia prima non supponitur ratio substantiæ completa, quia materia prima non est substantia completa, & sic etiam est falsum quod quando ignis producitur ex terra supponatur in subiecto ratio elementi, quia subiectum ex quo producitur ignis tantum est materia prima, & non compositum terræ.

Advertendum est præterea adversarios non requirere quod rationes illæ, quæ producuntur in effectu non præsupponantur in causa efficienti, quia hoc est impossibile etiam in illorum principijs, alias Deus non produceret in creatura rationem entis quia supponitur in Deo, quod oppositum intendunt probare contrarij, scilicet quod Deus producat rationem entis in creatura.

Ad tertium distinguo maiorem, includit omnem perfectionem ex vi rationis entis præcise nego maiorem, ex vi differentie propriæ Dei concedo maiorem, & ad probationem illius distinguo maiorem, ratio entis quæ est in Deo est à se ex vi differentie concedo maiorem, ex vi rationis entis præcise nego maiorem, & sic Deus habet inæqualitatem respectu creaturæ ex vi differentie, & non ex vi rationis entis, quæ inæqualitas, ut probatum est, non causat analogiam, & hæc duo argumenta si aliquid probant, est quod non possit dari conceptus simpliciter præcisi entis, ut optime advertit eximius noster Doctor quod est contra suppositum questionis.

Ad confirmationem, respondeo cum Patre Hurtado disputat. 9. *logici*, sect. 4. esse bonam rationem metaphysice concionatori, non tamen bonam metaphysicam, quia tam proprie invenitur ratio entis in creatura sicut in Deo; distantia autem infinita non est in ratione entis, sed in ratione talis entis.

Ad quartum nego maiorem, ad illius probationem concedo maiorem, & nego minorem, ad probationem huius distinguo antecedens, ratio entis descendit prius ad creatorem quam ad creaturam ex vi rationis entis præcise nego antecedens, ex vi differentiarum concedo antecedens, quæ diversitas, & inæqualitas cum sit ratione differentiarum non constituit analogiam ut probatum est, & optime advertunt Pater Vasquez, & Fonseca *supra citari*. Præterea licet concedamus quod ratio entis prius descendat ad Deum quam ad creaturas non sequitur esse rationem analogam, quia illa tantum est aut prioritas naturæ aut prioritas durationis, non autem prioritas perfectionis, in ipsa ratione superiori entis, quæ prioritates non constituunt analogiam, ut patet evidenter in potentia respectu actus vitalis, in materia prima respectu formæ substantialis, quia prius est in materia prima ratio entis, & substantiæ, quam in forma materiali, & nihilominus ratio entis non est analoga respectu illorum, ut probatum est, & concedunt adversarij. Ad confirmationem nego maiorem, ad illius probationem distinguo maiorem, habent illam rationem cum essentiali ordine ad inæqualem participationem ex vi rationis communis entis, nego maiorem, ex vi differentiarum, concedo maiorem, quod non causat analogiam, vtrumque constat ex dictis.

Ad quintum concedo maiorem, & nego minorem.

rem, & ad probationem illius concedo maiorem supposita præcisione simpliciter; nam ut optime advertit Hur. *disp. 9. metaphysica, sectio 2. §. 23.* divisio prædicamentorum non est lydio lapide examinanda, sed rudi Minerva, quia Doctores, qui illam intendunt probare, nunquam consequuntur intentum ratione aliqua à priori, sed solum nixi autoritate, & à posteriori quatenus intendunt solvere argumenta contraria, ut aperte fatetur eximius noster Doctor *disp. 39. metaphysica, sect. 2. num. 17.* ex hoc autem non negamus dari illagenera distincta entium in quæ constituunt prædicamenta: sed dicimus quod ex suppositione, quod præscindatur simpliciter ratio entis potest dari aliqua ratio generica sub qua collocentur omnia prædicamenta propter rationes, quas posuimus. Nec inde sequitur quod ratio entis sit generica respectu Dei, quia ratio entis respectu Dei est transcendens. Cum enim in Deo omnia prædicata sint completa, sit ut ratio entis etiam completa transcendat omnes differentias illius, & per consequens non sit genus respectu Dei, quia genus debet esse extra rationem differentiarum, ex quo sequitur quod neque ponatur Deus in prædicamento. Ad confirmationem negatur antecedens, quia ut optime advertit Hurtadus non omnes Physici dicunt dependentiam causare analogiam, cum ipsi, & alij multi contra dictum asserant.

- 122 Ad sextum distinguo maiorem, non daretur propria analogia, hoc est per formam intrinsecam in utroque extremo concedo maiorem, non daretur propria in quantum distinguitur ab analogia mere metaphorica nego maiorem, ut constat ex primo advertendo, & ideo Aristoteles quoties agit de analogia asserit pro exemplo sanum.
- 123 Ex his colliges, quod proportionalitas præcise considerata nullo modo causat analogiam, & ratio est manifesta quia si proportionalitas causaret analogiam, ubique daretur proportionalitas, daretur analogia: sed non datur analogia ubique datur proportionalitas præcise considerata: ergo proportionalitas præcise considerata non causat analogiam. Maior est evidens, quia si semel constitueretur quod proportionalitas habet virtutem ad causandam veram analogiam, non potest assignari ratio quare aliquando causet analogiam, & aliquando non, cum sit causa omnino necessaria, & non libera. Probatur minor, hæc proportionalitas invenitur in terminis univocis, quia sicut se habet homo ad suum animal, ita similiter se habet equus ad suum animal, sed equus, & homo in ratione animalis sunt univoci: ergo proportionalitas potest dari in terminis univocis, & per consequens sine analogia. Proportionalitas vero, quæ causat analogiam est solum illa, quæ est per formam intrinsecam in principali analogato, & extrinsecam in minus principali significatam per unum hominem, ut risus comparatione hominis, & prati, quia sicut se habet verus hominis risus ad ostendendam eius læticiam, ita floriditas prati ad ostendendum illius amœnitatem, & ideo dicitur risus.

QVÆSTIO V.

Virum præscindatur per rationem simpliciter à differentiis ens.

SECTIO I.

Sententia adversaria proponitur.

PATER Gabriel Vasquez 1. parte *disput. 22. num. 6. & disputat. 114. num. 5. & 6.* P. Fonseca 2. tom. *metaphysica, cap. 2. lib. 4. quest. 2. sect. 4. de conceptu obiectivo entis.* Pater Herizze, 1. part. tract. 4. *disp. 43. cap. 2. num. 21.* Rubius & Smiglelius in *Logica tract. de analogia entis* & communiter Thomistæ firmissime asserunt nullo modo posse simpliciter præscindi rationem entis à differentiis inferiorum.

Probatur primo ex Aristotele 10. *metaphysica, tex. 8.* dicente ens significare decem prædicamenta, & alibi dicente ipsum ens dici de omnibus generibus seu prædicamentis, non tamen similiter; ex quibus colligitur in sententia Aristotelis ens neque esse unum simpliciter, nec præcise ab inferioribus.

Secundo probatur ratione, quia ratio transcendens non potest præscindi à suis inferioribus: sed ens est transcendens: ergo non potest præscindi à suis inferioribus. Probatur maior, illud præscinditur ab alio quod post præcisionem non remanet in illo à quo præscinditur, sicut ideo animal præscinditur à rationali, quia post præcisionem non remanet in rationali, sed conceptus transcendens semper remanet in differentiis: ergo non præscinditur ab illis: probatur minor quodmodocumque præscindatur ens à perfectitate perfectas includit essentialiter ens, quia perfectas essentialiter est ens, non enim est nihil ergo conceptus transcendens post præcisionem remanet in differentiis, ergo non præscinditur simpliciter.

Confirmatur primo, ens non potest præscindi ab ente, alias idem à se formaliter posset separari; sed modi sunt formaliter ens: ergo non potest ens præscindi ab illis.

Confirmatur secundo, implicat præscindi aliquid ab alio cum quo secundum rationem manet coniunctum: sed ens etiam secundum rationem manet coniunctum cum suis differentiis, quia illæ sunt essentialiter ens: ergo implicat, quod ab illis præscindatur simpliciter ens. Probatur maior, implicat aliquid separari ab alio eodem modo quo manet cum illo coniunctum, sed ens manet coniunctum per rationem cum differentiis perfectatis, & inaleitatis: ergo implicat separari ab illis per rationem. Maior est evidens, ideo implicat animal separari realiter à suis differentiis, quia realiter est coniunctum cum illis: ergo implicat aliquid separari ab alio eo modo quo est cum illo coniunctum.

Confirmatur tertio, omnis conceptus importans rationem abstractam simpliciter est extra differentias à quibus abstrahitur: sed conceptus entis non est extra differentias à quibus abstrahitur: ergo non est simpliciter abstractus.

Tertio

7. Tercio si ens præscinderetur ab inferioribus, sequeretur processus in infinitum: sed hoc implicat: ergo non præscinditur. Probatur maior, de quacunque ratione à qua præscinditur ens verificatur quod sit ens: ergo remanet in illa ratio entis: ergo iterum potest præscindij, & sic vsque in infinitum.

8. Quarto omnis ratio inferior à qua aliqua ratio superior est simpliciter præscindibilis est resolvable in duos conceptus: sed perfectas non est resolvable in duos conceptus, quia est maxime simplex, & incomposita: ergo ratio entis non est simpliciter præscindibilis a perfectitate, & inalienitate.

9. Quinto non potest præscindi ratio sapientie ut sic à creatura, & increata sapientia: ergo nec ratio entis à creatura, & increato ente. Consequentia est evidens, quia eodem modo se habet ens ad creatum, & increatum sicut se habet sapientia ad creatam, & increatam, & omnes rationes quæ probant ens posse præscindi à creatura, & increato probant etiam posse præscindi sapientiam ut sic, & alias perfectiones à creatis, & increatis, ut consideranti facile patebit: probatur antecedens, vel sapientia ut sic præscinda distinguitur realiter à iustitia ut sic, & à subiecto vel quasi subiecto illius, vel distinguitur solum per rationem vel distinguitur distinctione præscindenti à distinctione reali, & rationis vel utraque distinctione simul: sed nulla ex his distinctionibus potest distingui sapientia ut sic à iustitia ut sic: ergo sapientia ut sic non præscinditur simpliciter. Maior procedit à sufficienti enumeratione distinctionum, quibus vnus conceptus potest distingui ab alio: probatur minor.

10. Et imprimis non distinguitur realiter, quia si sapientia ut sic distingueretur realiter à iustitia ut sic, omnis sapientia distingueretur realiter ab omni iustitia, tum quia infinita æquivaleret vniuersali, tum denique quia quicquid conuenit rationi superiori, &c. sed hoc est falsum, quia sapientia diuina non distinguitur realiter à iustitia diuina secundum fidem, nec potest distingui solum per rationem, quia alias omnis etiam sapientia distingueretur solum per rationem ab omni iustitia: sed hoc est falsum, quia iustitia creata distinguitur realiter, & à sapientia creata, & ab increata: ergo sapientia ut sic non distinguitur solum per rationem à iustitia ut sic.

11. Nec distinguitur distinctione præscindente à distinctione reali, & rationis, quia implicat præscindi rationem communem distinctionis à distinctione reali, & rationis, sicut implicat præscindi conceptum entis communis ab ente reali, & rationis: ergo sapientia ut sic non distinguitur à iustitia ut sic distinctione præscindente à distinctione reali, & rationis, nec potest distingui sapientia ut sic à iustitia ut sic utroque genere distinctionis scilicet realis, & rationis, quia omnis iustitia, & omnis sapientia eodem modo distinguerentur, quod absurdum est nam sapientia diuina non utraque sed solum per rationem distinguitur à iustitia diuina, & sapientia creata solum realiter distinguitur à iustitia creata, & increata: ergo sapientia ut sic nullo modo potest distingui à iustitia ut sic, quod autem sapientia ut sic debeat distingui à iustitia ut sic est manifestum, quia omnem conceptum realem necessario sequitur vnitas, & distinctio: sed sapientia

ut sic est conceptus realis: ergo illam sequitur vnitas & distinctio: præterea sapientia ut sic non est iustitia ut sic, quia si sapientia ut sic esset iustitia ut sic, omnis sapientia esset iustitia quod absurdissimum est: ergo sapientia ut sic debet distingui à iustitia ut sic, si est possibilis talis conceptus præcisus.

Sexto ex vi illius conceptus præcisi concipitur ratio perfectas, & inalienatis: ergo non est simpliciter præcisus. Probatur antecedens, ex vi illius conceptus concipitur tota ratio entis: sed tota ratio entis essentialiter dicit perfectitatem, & inalienitatem: ergo ex vi illius conceptus percipitur perfectitas & inalienitas. Probatur maior, ex vi illius conceptus concipitur ratio in qua conueniunt omnia inferiora: sed omnia inferiora conueniunt in tota ratione entis: ergo ex vi illius conceptus concipitur tota ratio entis. Probatur minor, si non conuenirent in tota ratione entis daretur aliqua ratio entis in qua non conuenirent: sed implicat quod datur aliqua ratio entis in qua non conueniant inferiora, quia non est maior ratio quare conueniant in vna, & non in alia sicut homo & equus conueniunt in tota ratione animalis: ergo substantia, & accedens conueniunt in tota ratione entis: ergo præscinditur tota ratio entis. Patet vltima consequentia, illud præscinditur in quo conueniunt inferiora formaliter & per se: sed substantia, & accedens conueniunt formaliter, & per se in tota ratione entis: ergo abstrahitur tota ratio entis, sed tota ratio entis dicit essentialiter perfectitatem, & inalienitatem: ergo præscinditur perfectitas & inalienitas. Probatur antecedens, perfectitas essentialiter est ens, & etiam inalienitas: ergo ens essentialiter dicit perfectitatem & inalienitatem.

Septimo, si præscinderetur conceptus ille entis esset absolutus: ergo non potest præscindij consequentia est evidens primo, quia ille conceptus præcisi prædicaretur de relationibus, quia etiam ab illis præscinderetur: sed implicat quod aliquid absolutum essentialiter prædicetur de relatione: ergo implicat quod ille conceptus sit præcisus. Secundo implicat quod diuinum aliquid superius recurrat cum vno ex membris diuidentibus, sed si ille conceptus esset absolutus recurreret cum vno ex membris diuidentibus: ergo ille conceptus non potest esse absolutus. Maior est evidens ex legibus bonæ diuisionis, ut constat ex summis, minor etiam est evidens, quia ens divideretur in relatiuum, & absolutum: ergo absolutum est vnum ex membris diuidentibus ens: sed ens recurreret cum absoluto: ergo recurreret cum vno ex membris diuidentibus ens. Probatur primum antecedens, ille conceptus non esset ad aliud: ergo esset absolutus: antecedens est evidens, nam si esset ad aliud esset relatiuum, quod etiam implicat propter eandem rationem qua id probauimus de absoluto. Probatur consequentia, omne illud quod non est ad aliud est absolutum, sicut ideo Petrus in ratione substantiæ est absolutus, quia non est ad aliud, sed ille conceptus præcisi non esset ad aliud: ergo esset absolutus.

Octavo, vel ille conceptus esset confusus vel clarus, sed nec potest esse confusus nec clarus: ergo non potest præscindi: probatur minorem, & imprimis non potest esse confusus, quia si esset confusus actu includeret inferiora, sed si actu includeret inferiora, non esset simpliciter præcisus.

fus ut supra late probavi: ergo non potest esse confusus: probatur maior, omnis conceptus confusus ideo est talis, quia actu includit aliquas rationes quas non exprimit ut conceptus definiti, sed si ille conceptus includeret aliquas rationes actu non posset includere alias præter inferiores: ergo ille conceptus includeret actu inferiora. Probatur minor, & imprimis non includeret aliquam rationem superiorem, quia supra ens nihil datur superius neque rationem æqualem, quia etiam est impossibilis: ergo includit actu aliquas rationes inferiores quia non sunt aliæ, quas posset includere, nec potest esse conceptus clarus, & explicitus: ergo, &c. Probatur antecedens, omnis conceptus clarus, & expressus simpliciter præcisus debet contrahi per alium conceptum distinctum extra quem sit: sed conceptus entis non est ita contrahibilis: ergo non est conceptus clarus, & explicitus: ergo non potest esse simpliciter præcisus.

15 Nono, omnis conceptus simpliciter præcisus est contrahibilis simpliciter: sed ille conceptus non est contrahibilis simpliciter: ergo non potest esse simpliciter præcisus: maior est evidens, quia præscindibile, & contrahibile sunt correlativa. Probatur minor, omne illud quod est contrahibile debet contrahi per aliquid illi superadditum: sed nihil potest superaddi conceptui entis: ergo non est contrahibilis, &c.

SECTIO II.

Aligua certa notantur.

16 **A**dvertendum est hoc nomen *præcisio*, quod derivatur à præscindo, nihil aliud significare ut omnes Doctores asserunt, nisi separationem, divisionem aut partitionem unius ab alijs, & quia duplex est separatio, duplex etiam datur præcisio, alia enim præcisio realis est, alia rationis; præcisio realis est separatio unius ab alio realiter, nulla operatione intellectus interveniente, ut quando manus à brachio, caput ab humeris in homine, aut ramus ab arbore gladio dividitur, & separatur à parte rei; præcisio rationis est separatio unius ab alio, per mentis operationem v.g. quando separantur mediante fictione intellectus ea quæ à parte rei sunt idem, ut quando dividitur animal à rationali.

17 Hæc præcisio seu abstractio rationis est duplex, alia negativa, præcisiva alia; negativa abstractio est quando per intellectualem iudicium unum negatur de alio, v. g. quando dico homo non est lapis. Præcisiva est quando è duobus quæ sunt idem unum cognoscimus non cognito alio v. g. cum in Petro cognoscimus rationem communem hominis non cognita Petreitate, & sicut quando visus percipit albedinem non visio sapore qui in eodem subiecto cum albedine est.

18 Hæc abstractio præcisiva, ut bene adnotat Pater Suarez, potest multifariam fieri aut varijs modis contingere, scilicet vel per modum formæ à subiecto, vel per modum subiecti à forma, vel per modum formæ à forma, ut v. g. in Deo præscindimus Deum ut subiectum à sua iustitia ut à forma; præscindimus præterea misericordiam à iustitia tanquam unam formam ab alia formâ; item hæc præcisio fit unius rationis communis

à suis inferioribus v.g. quando aliquod prædicatum commune per intellectum dividitur à differentia inferioris, & hoc non fit ob distinctionem, & præcisionem formalem, quæ à parte rei datur inter rationem communem, & particularem, sed ob imperfectum, & inadæquatum modum concipiendi nostrum, ratione cuius in obiecto quod considerat non penetrat nec comprehendit intellectus, totum quod est in illo obiecto, propterea à parte rei existit, sed solum secundum aliquam convenientiam vel similitudinem, quam plures res inter se habent, quæ per modum unius sub ea ratione considerantur, cognoscendo solum rationem illam convenientiam non cognoscendo differentias per quas differunt, dividendo per inadæquatos conceptus ea quæ realiter sunt idem: quo fit ut ad conceptum obiectivum præcisum simpliciter secundum rationem ab alijs rebus seu conceptibus non sit necessaria partitio illorum à parte rei: sed sola sufficit vel denominatio extrinseca, ut alij asserunt à conceptu formali representante illud obiectum secundum solam illam rationem convenientiam non representando illud secundum id totum quod est in re sine aliqua fictione intellectus, vel necessaria est cum aliqua fictione ut verior opinio fert.

Exemplum huius præcisionis sit in conceptu 19 hominis ut sic obiectivo, qui secundum rationem præscinditur à Petro, & à Paulo à quibus in re non differt, illa autem præcisio secundum rationem est à conceptu formali, quia nimirum homo ut obijcitur tali conceptui non est representatus ut iam dixi secundum omnem rationem cum qua identificatur à parte rei; sed solum secundum convenientiam quam plures homines habent, qui per modum unius sub ea ratione concipiuntur, & ideo solet dici præcisionem rationis nihil esse nisi cognitionem confusam aliquis obiecti, quia non penetrat ipsum obiectum neque clare percipit omnes illius rationes, ut cum video animal à longe, cognosco quidem illud esse animal, attamen non distinguo nec percipio clare utrum sit homo vel brutum, cum vero propius accedo, illud clare distinguo, & cognosco esse hominem, quia nunc clare concipio aliquas rationes proprias quæ solum conveniunt homini, & non alteri animali.

Hæc tota præcisio fundatur in distinctione 20 virtuali, quæ datur à parte rei inter rationem communem, & particularem, ut ex dicendis clare patebit.

Sic concipere communem rationem entis vel 21 præscindere ens nihil aliud est quam concipere aptitudinem ut sic ad existendum secundum convenientiam omnium rerum in habendo talem aptitudinem, non penetrando an sit aptitudo ad existendum per se vel in alio, cum autem distinctius cognoscitur hæc aptitudo cognoscitur in illa aptitudine ratio perfectitatis quæ non convenit accidenti.

Hæc abstractio præcisiva bifariam partitur in 22 mutuam, & non mutuam; mutua præcisio fit inter ea quæ ita se habent ut nec ratio superior imbibatur in differentijs inferiorum, nec differentij inferiorum imbibantur in ratione communi, nec actu confuso, nec explicito: sed solum virtute, & potestate, ut quando per intellectum separatur animal à rationali, cognoscendo unum sine alio, quia nec animal includitur in rationali, nec rationale in animali includitur actu vel confuso vel

vel explicito; non mutua fit inter ea, quorum unum, v.g. superior includitur, & imbibitur formaliter in conceptu quidditativo alterius actus saltem confuso, licet ratio inferior differentialis non imbibatur in conceptu essentiali superiori. Itaque tunc fit praecisio non mutua quando ratio communis cognoscitur non cognita ratione particulari, in qua imbibitur ratio communis, non autem potest cognosci ratio inferior sine superiori, quae imbibitur essentialiter, & vocatur non mutua; quia licet possit ratio communis praecindi ab inferiori, nihilominus ratio inferior, & particularis non potest praecindi a superiori, & communi, & quia non mutuo se habent in hac praecisione; ideo praecisio quae inter haec fit, vocatur praecisio non mutua, id est quae non fit ex utroque extremo.

Exemplum huius reperitur in divinitate respectu divinarum relationum; divinitas enim quae est ratio communis respectu divinarum personarum includitur, & imbibitur in divinis relationibus, & est de essentia illarum: quia, quidquid est in divina relatione est ens increatum, & independentes ac per consequens Deus; divinae autem relationes non imbibuntur nec sunt de essentia divinitatis; alias una relatio esset de essentia alterius, & non distingueretur ab illa realiter, quia quidquid est de essentia Dei est de essentia relationis, & personae, ex hac autem non mutua inclusione divinitatis, & relationum fit ut bene possimus cognoscere evidentem Deum, & divinitatem ut sic evidentia abstractiva ut cognoscitur a naturali Theologia sine eo, quod cognoscantur divinae relationes, quia haec solum divina relatione cognoscuntur: divinae autem relationes minime possunt cognosci non cognita divinitate ut inclusa, & essentialiter imbibita in illis, & sic datur praecisio non mutua.

13 Hae separatio rationis seu praecisio explicatur praecisionibus seu separationibus realibus, quae duplex realiter in creaturis est, nam prima datur inter ea quae distinguuntur, tanquam excludens ab excluso, ut verbi gratia anima rationalis, & materia prima, & ideo utraque mutuo una ab alia potest separari. Secunda praecisio datur inter ea quae distinguuntur tanquam includens ab inclusis; nam ea quae hoc modo distinguuntur non possunt mutuo separari, ita ut exstant, & conserventur unum extra aliud mutuo, v.g. licet possit separari anima rationalis ab homine, & conservari extra ipsum hominem, homo autem sine anima rationali separatus ab illa non potest conservari, imo impossibilis est separatio hominis propria ab anima rationali, quia anima rationalis includitur essentialiter in constitutione hominis; etiam explicatur hoc ex modo, & entitate reali absoluta; modus enim non potest proprie separari a re cuius est modus, ita ut exstat sine re, nec naturaliter, nec supernaturaliter; res autem potest separari propriissime a modo, & conservari sine illo: sic similiter ens ut sic licet possit separari per intellectum a differentia perfectatis vel hominis, quia non constituitur essentialiter ab illis, sicut divinitas non constituitur a paternitate, nec anima rationalis ab homine, differentiae autem non possunt praecindi, & separari ab ipsa ratione entis communi, quia constituuntur essentialiter, & formaliter ratione communi entis.

R. P. Ildeph. de Peñañel, Theol. Schol. Tom. I.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur, & auctoritate probatur.

Conclusio: ens ut sic praecinditur simpliciter a quacunque differentia intrinseca, & ente particulari: Haec sententia est expressa Aristotelis, & colligitur manifeste ex his omnibus locis, primo ex 4. metaphysica, ubi sic ait. [Est quaedam scientia, quae speculatur ens prout ens est, & quae ei per se insunt; haec autem nulli eorum, quae in parte dicuntur, eadem est; nulla namque ceterarum universaliter de ente prout ens est considerat] quae verba explicans D. Thomas 1. 1. sic ait: [Primo supponit Philosophus aliquam esse scientiam, cuius subiectum sit ens, dicit secundum quod est ens, quia scientiae aliae quae sunt de entibus particularibus considerant quidem de ente, non tamen secundum quod ens, sed secundum quod est huiusmodi ens speculatur.]

Secundo ex quinto, ubi, obiectum scientiae particularis, vel numerus, vel ignis, aut aliquid aliud, & ideo ait esse particularem tali ratione, nulla scientia particularis cognoscit ens universale in quantum huiusmodi; sed solum aliquam partem divisam.

Tertio ex sexto metaph. 1. 1. 3. ubi eadem p. 1. ne verba repetit, explicans autem paulo ante 1. 1. 3. quale sit hoc ens, sic ait. [Prima Philosophia universalis circa genus, & unam naturam] & idem 4. metaphysica, sic ait. [Itaque ens, & unum idem ac una natura est, & 1. 1. 10. eiusdem libri ait, ens esse idem genus,] quod ipse Divus Thomas confirmat 1. 1. 4. super haec verba: sic [ostendit quomodo dialectica, & philosophica cum Philosophia habent similitudinem] conveniunt autem in hoc in quantum considerant de omnibus entibus: hoc autem esse non posset nisi considerent omnia secundum quod in aliquo uno conveniunt, hoc est in ente, quia unius scientiae unum subiectum est: [& passim per eundem librum ens unum genus, & unum universale nominat; item 1. 1. 2. ipsius quarti libri asserit ens dividi in substantiam, & accidentis his verbis. [Ita ens multipliciter dicitur; quaedam enim, quoniam substantiae, quaedam enim quoniam passiones, & accidentia substantiae:] supra quae dicit Angelicus Doctor. 1. 1. 1. [circa primum videtur Philosophus tali ratione, quaecunque communiter unius recipiunt praedicationem, pertinent ad unius scientiae considerationem, quae considerat ens in quantum ens, scilicet tam substantiam quam accidentia: sed ens hoc modo praedicatur de omnibus.] Explicans autem Aristoteles, hoc divisum ens asserit esse essentialiter superius, & commune praedicatum tam substantiae quam accidentis, his verbis: [Quod igitur unius scientiae est ens, & quae ei prout enti insunt, manifestum est non solum substantiarum, sed etiam accidentium esse] supra quae verba haec profert Divus Thomas. [Manifestum esse quod ad unam scientiam pertinet cognoscere ens secundum quod ens, & ea quae per se illi insunt, & per hoc patet quod illa scientia non solum est cognoscitiva substantiarum, sed etiam accidentium, cum de utroque ens praedicatur ut superius.] & super 1. 1. 1. 1. 6. sic ait [quare cum praedicatur

teat quod propterea entia sunt ei insunt tanquam inferiora.]

- 16 Ex ijs omnibus locis colligo 1. ex primis textibus, obiectum metaphysicæ esse ens ut ens, id est univiale, & commune, quatenus commune est, in quo distinguitur hæc scientia à scientijs particularibus, quæ licet agant de ente, non agunt de illo ut commune, sed ut particularizatum.
- 17 Ex secundis textibus colligo ens illud commune ut commune esse unum simpliciter, quia dicit unum absolute sine addito [vnam naturam idem genus aliquo modo.]
- 18 Ex ultimis textibus colligo: illud ens esse superius, & commune proprie respectu accidentis, & substantiæ, quia de illis essentialiter prædicatur, & in illa per se dividitur, sed hæc omnia non possunt convenire enti, si non præcindatur ab inferioribus: ergo ens in sententia Aristotelis simpliciter præcissum est: minor est evidens, quia si ens non est præcissum, non est unum sed multa, quia sub nomine entis significantur hæc substantia, & accidens: sed substantia, & accidens non sunt unum, sed multa: ergo si ens non est præcissum, non est unum nec vna natura.
- 19 Dices hic pro ente vno sumi substantiam quæ vna est.
- 20 Sed contra hoc iam demonstratum, & convictum est disp. 1. mer. 7. 2. concl. 3. contra Hurr.
- 21 Dices vocari ens commune unum, quia sub vno nomine significantur substantia, & accidens.
- 22 Sed contra, quia Aristoteles asserit illud ens ut ens esse commune quod prædicatur essentialiter, & cui insunt ut inferiora per se accidentis, & substantia: sed illud quod tantum est unum nomen non potest prædicari essentialiter de significatis per illud, quia nomen ut nomen accidentale est significatis: item sydus, & pisces non insunt per se tanquam inferiori respectu huius nominis canis: ergo si ens in sententia Arist. est commune superius per se, & prædicatur essentialiter, & per se non est solum unum nomen, nec loquitur ipse de nomine solum; sed de obiecto huius nominis, quia solum obiectum potest prædicari essentialiter de inferioribus, unde cum illud obiectum sit commune, & univiale est proprie unum, quia commune ut commune est quod cum sit unum, multis convenit, & ideo canis est nomen commune, quia est unum, & convenit multis. Item, quia Aristoteles ait ens ut ens esse vnam naturam, & genus, & unum; sed illa, quæ multa sunt propter solum unum nomen, non dicuntur univiale, idem, genus, unum, & vna natura, ut videre est in sydere, pisce, & animali latrabili, quæ ex eo, quod vno nomine significantur, nunquam vocantur vna natura, & unum simpliciter.
- 23 Ultimo, quia si esset verum quod dicitur ab adversarijs, nimirum quod substantia, & accidens vocentur unum propter unum nomen, unitas illa esset æquivoca in ente, quia esset unitas nominis, ut postea latius demonstrabitur; sed ipse Aristoteles hoc exclusit his verbis: 4. *Metaph. text. 2.* ens autem multipliciter quidem dicitur, verum secundum unum, & vnam naturam, & non æquivoce: ergo ens non est solum unum nomen, sed vna ratio; unde simpliciter præcissa. Hanc etiam conclusionem defendit D. Thom. 1. p. *quest. 5. art. 3. ad 1.* ubi ait: substantia, & accidens contrahunt ens applicando ens ad aliquam quidditatem. Item 1. *sententiarum, quest. 1. & in 2. disp. 2.* & multis alijs in locis, ubi asserit ens esse superius, & præ-

dicari essentialiter de substantia, & accidente; sed si ens non esset præcissum à substantia, & accidente, ens nihil aliud esset, quam substantia, & accidens formaliter significata per nomen ens; sed substantia, & accidens non possunt contrahi ad substantiam, & accidens formaliter, ex eo quod per distinctum nomen, quod sit unum, significantur; nec possunt prædicari essentialiter, nec esse superius essentialiter; alias canis contraheretur, & esset superior essentialiter ad sydus, pisces, &c. quod falsum est, quia quod non est præcissum, non indiget contractione; sed ens non præcinditur; ergo non contrahitur: ergo si in sententia Divi Thomæ contrahitur ens, in sententia ipsius præcindetur.

SECTIO IV.

Rationibus ostenditur.

Primo, ratio entis essentialis Deo, & creatis, ²⁴ distinguitur virtualiter, & per æquivalentiam realiter à ratione increati, & à ratione creati in Deo, & in creatura; à quibus non constituitur essentialiter ratio entis, ut probabitur *subseque* sequenti; sed quando datur distinctio aliqua virtualis, & per æquivalentiam realiter inter aliquas, potest dari præcisio unius ab alio saltem inadæquata ex parte illius, quod non constituitur essentialiter ab altero; ergo ens, quod per æquivalentiam distinguitur virtualiter à parte rei ab illis differentijs, poterit præcindi simpliciter ab illis. Maior sic probatur primo. Illa distinguntur per æquivalentiam, & virtualiter, quando de illis opposita contradictoria prædicata enunciantur realiter cum veritate; sed de ratione entis, & de ratione increati, & creati enunciantur prædicata opposita contradictoria cum veritate realiter: ergo, &c. Hæc maior est evidens. Ideo intellectus divinus, & voluntas divina, relatio in divinis, & ipsa essentia distinguntur per æquivalentiam, & virtualiter, quia de ipsis opposita contradictoria prædicata enunciantur cum veritate realiter: ergo illa distinguntur, &c. Hoc antecedens sic patet; de intellectu enim divino enunciatur realiter, quod sit id, per quod Pater generat Filium; de voluntate autem divina quod per illam non generet; de essentia dicitur quod à Patre communicatur Filio; de Paternitate autem fide constat non communicari Filio; cum autem hæc prædicata sint contradictoria, ne duplex contradictio verificetur de eadem entitate, inventa est virtualis, & per distinctionem formalem realem demus in illis, quod esset contra summam divinæ naturæ identitatem, quia nulla ratio potest dari in divinis, cuius causa illæ affirmationes, & negationes simul verificentur sine vlla oppositione contradictoria, nisi virtualis distinctio; Et ratio à priori est; quia impossibile est quod idem formaliter, & virtualiter idem, sub eadem ratione formalissima sit subiectum capax, ut de illo simul affirmetur, & negetur aliquid; impossibile enim est idem simul esse, & non esse; & hoc principium, ut supra diximus disp. 1. *Metaph.* non est proprium creaturarum, sed commune Deo, & creaturis, & sic, ut refert Aristoteles lib. 4. *Metaph.* convertitur cum ente, unde apud omnes Theologos receptissimum est verificari non solum in ente

Quæst. V. Vtrum Ens præscindatur. 141

ente creato, sed in increato; & ratio evidens est; quia illa realiter aliquomodo debent distingui, quando vnum habet aliquam rationem positivam, aliud vero non habet illam, sed negationem illius rationis positivæ; sed essentia divina habet esse communicatum Filio, relatio habet negationem illius; ergo aliquo modo realiter debent distingui, non formaliter, quia est contra omnidentitatem divinam; ergo distinguuntur virtualiter, & per æquivalentiam.

Minor sic probatur, quia terminare relationem transcendentelem realem, & non terminare illam sunt prædicata contradictoriè opposita; sed ratio entis terminat relationem transcendentelem huius demonstrationis (illud, quod est verum, est intelligibile; sed ens est verum; ergo ens est intelligibile) Et divinitas, aut differentia increata non terminat illam relationem; ergo de ente, & de ratione increata enunciantur prædicata contradictoriè opposita. Clarius, esse convenientis, & non convenientis sunt duæ contradictiones; sed Deus in quantum ens convenit realiter cum creatura quatenus ens, & Deus sub ratione increati non convenit realiter cum creatura; ergo de ente, & de ratione increata verificantur duo contradictoria.

Secundo; illa distinguuntur virtualiter, quæ possunt terminare conceptus entis specie, & essentialiter distinctos, sed conceptus entis, & perfectatis possunt terminare conceptus specie distinctos; ergo ratio entis, &c. Maior est certa, quia distinctio virtualis vocatur illa, quæ datur in aliqua entitate reali quatenus formalitates, & prædicata identificata inter se, per quæ æquivalent pluribus rebus, ratione quarum est fundamentum convenientiæ, & disconvenientiæ; tunc autem aliquæ formalitates distinguuntur virtualiter, quando ipsa res potest terminare representationes specie distinctas; sed actus specie distincti sunt representationes distinctæ essentialiter; ergo tunc datur distinctio virtualis inter aliquas formalitates, quando illa terminant actus specie distinctos. Probat minor. Conceptus entis, & conceptus increati, & perfectatis possunt terminare actus scientiæ, & erroris, actus claros, & obscuros, sed actus illi sunt specie distincti; ergo ratio entis, & ratio increati, &c. possunt terminare actus specie distinctos. Maior ita probatur; quia multi, qui videnter cognoscebant formam materialem esse ens, negabant esse perfectitatem; ac proinde dicebant esse accedens; & multi, qui videnter cognoscebant quantitatem esse ens, negant esse accedens, & Gentiles, qui cognoscebant Deum habere essentiam, negant esse increatam; & Aristoteles, qui cognoscebat materiam primam evidenter, negabat esse creatam; sed primi actus sunt scientifici, secundi autem sunt erronei; & nos in sententia contrariorum clare concipimus ens, & confuse differentias; ergo conceptus entis, & increati, perfectatis, & inaleitatis possunt terminare actus scientiæ, & erroris, actum clarum, & obscurum, &c.

Dices contra primam probationem minoris; falsum esse, quod ens solum terminet relationem transcendentelem illius demonstrationis, & non divinitas.

Contra; quia illud solum est terminus relationis transcendentalis alicuius cognitionis, in quod adæquate, & essentialiter tendit cognitio; sed ille actus demonstrativus solum adæquate, & essen-

tialiter tendit in ens, & non in divinitatem; ergo solum ens, & non divinitas est terminus illius. Minor sic probatur. In illud adæquate tendit actus, quod solum representatur actu in illa demonstratione; ut latissime probatum manet quæst. ultima præmialium Metaphis. concl. 1. ratione prima, reliqua contra primam solutionem; sed in illa demonstratione actualiter solum representatur expresse ens, & non divinitas; ergo solum ens, &c.

Dices iterum, rationem entis in Deo, non esse rationem conveniendi cum creaturis, sicut nec ratio increati est ratio conveniendi.

Sed contra; quia inter illa, quæ sunt entia simpliciter, & habent propriam, & simpliciter entitatem, datur vera, & propria convenientia, sed ens creatum, & Deus, sunt entia simpliciter, & habent entitatem propriam; ergo habent convenientiam simpliciter. Maior est evidens. Ideo inter Petrum, & Paulum datur vera, & propria convenientia in esse hominis, quia sunt homines simpliciter, & proprie; & habent intrinsecam, & propriam simpliciter humanitatem; & idem est inter homines, & leones in ratione animalis; & in ratione substantiæ inter hominem, & Angelum. Minor sic probatur. Non ex parte Dei, quia non est dubium, sed ex parte creaturarum, v.g. in Angelo illud, quod est proprie, & simpliciter substantia proprie, & simpliciter est ens, quia impossibile est, quod ratio inferior sit propria, & simpliciter, & ratio superior non sit talis; quia ratio inferior propria simpliciter constituitur essentialiter in suo esse à ratione superiori, & est idem cum illa; sed idem non potest esse proprium, & improprium, quia impossibile est idem simul esse, & non esse; sed Angelus proprie, & simpliciter est substantia, & homo etiam, quia Angelus, & homo habent propriam substantiam, quæ non debetur nisi substantiæ simpliciter tali. Quod autem habeat illam simpliciter, patet ex mysterio Incarnationis, ubi per veram, & propriam substantiam divinam supplevit Verbum divinum substantiam propriam simpliciter humanitatis; ut inter omnes catholicos ut certissimum dogma fidei accipitur.

Ex quo sequitur evidenter hominem, qui de facto assumptus fuit, & Angelum, qui potuit assumi, habere propriam substantiam, cui debetur propria substantia. Item, quia omnis ratio secundum quid, & omnis ratio impropria fundatur in aliqua propria simpliciter, ut videre est in risu pruri, quia fundatur in propria, & simpliciter amicitia; & ratio hominis picti fundatur in vera, & propria imagine, & pictura; ergo si Angelus non est proprie substantia, debet fundari in alia ratione propria; sed non est alia propria individua in Angelo, quia neque est proprie modus, nec proprie accedens; ergo illa ratio non est impropria, sed propriissima respectu Angeli; quod sic evidenter patet de ratione entis; quia impossibile est quod aliquid habeat simpliciter attributum, & non habeat simpliciter essentiam, quæ identificatur cum illo attributo, sicut impossibile est quod sit aliquis infinite iustus per essentiam, & non sit Deus, sed omnia entia creata sunt simpliciter, & sine addito bona, & non solum bona, sed valde bona, ut ex illo Gen. 1. patet: [Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona] vñ quodque enim bonum vocat divinum sine addito, & cuncta, quæ fecerat, vocavit valde bona; sed illa, quæ non sunt talia simpliciter,

simpliciter, non vocantur talia sine addito. Quis enim Christum absolute leonem vocavit, nisi luda? Quis enim amicitiam prae absolute risum vocat, & a fortiori? Quis hominem pictum non solum hominem vocet absolute, sed valde bonum, & perfectissimum hominem; ergo infallibilis sapientia Dei, quae semper in suis dictis adequatur cum obiecto, creaturas non solum vocat sine addito bonas, sed valde bonas; superlative, simpliciter, & absolute bonae erunt; ergo simpliciter erant entia, quia bonitas est attributum simpliciter entis; sicut esset evidens argumentum: Haec entitas est simpliciter omnipotens, ergo simpliciter, & absolute Deus; sicut haec entitas est absolute, & simpliciter visibilis; ergo est absolute, & simpliciter homo; ergo si creaturae sunt simpliciter, & absolute bonae; ergo simpliciter, & absolute entia erunt.

31 Praeterea, Angelus habet entitatem immediate oppositam non enti simpliciter, quod est nihil; ergo habet simpliciter rationem entis. Antecedens patet; quia non enti simpliciter, quod est nihilum, repugnat existere à parte rei, Angelo autem non repugnat existere; ergo Angelus habet esse contradictoriè, & simpliciter oppositum non enti, quia repugnat existere absolute, & non repugnat existere absolute, sunt simpliciter contradictoria. Consequentia prima sic probatur. Illud solum opponitur immediate, & simpliciter contradictoriè alteri simpliciter, quod fuerit simpliciter, & absolute tale; ut homini simpliciter non opponitur contradictoriè immediate non homo secundum quid; sed absolute, & simpliciter non homo; sed Angelus opponitur contradictoriè simpliciter, non enti simpliciter; ergo Angelus est ens simpliciter, quia cum oppositio contradictoria sit primo diversa (propter quod dicitur primum omnium principium hoc: Impossibile est idem simul esse, & non esse) ergo Angelus erit simpliciter, & absolute ens, & ideo omnes Doctores Ecclesiae solent appellare quaecumque creaturam intellectivam propriissimam imaginem Dei, quia propriissime participat rationem entis in Deo secundum ultimum, & perfectissimum gradum entis, intellectivum nimirum.

32 Minor praecipui, & primi syllogismi sic probatur; quia omnis distinctio virtualis, & per aequivalentiam in ratione sua, est quasi potentialis, cuius exercitium, cum non possit esse actualis, & formalis distinctio, divisio, seu separatio realis, debet esse divisio, & separatio per rationem formaliter, sicut ad distinctionem formalem sequitur ut exercitium divisio, seu separatio realis; sed inter ens, Deum, & creaturam datur distinctio per aequivalentiam; ergo potest dari divisio, & separatio per rationem. Illa Maior sic probatur, quia ideo solum separatur divina iustitia à misericordia divina per intellectum, & divinus intellectus à voluntate divina, animal à rationali per rationem, quia distinguuntur ad invicem realiter per aequivalentiam, & virtualiter, quia si nec formaliter, nec virtualiter distinguerentur, non possent separari per intellectum separatione propria rationis ratiocinatae: ideo enim non possumus separare per rationem propria separatione Petrum ab ipso Petro, neque possumus separare divinitatem ab entitate ex se independente; quia neque distinguuntur virtualiter per aequivalentiam à parte rei; neque formaliter à parte rei: ergo ideo separantur illa per rationem ratione ratiocinata,

quia licet non distinguantur realiter formaliter, distinguuntur tamen realiter per aequivalentiam; & ratio videtur clara, quia si ea, quae distinguuntur per aequivalentiam realiter, vnum habet vnam rationem positivam, non habendo ut sic negativam; & aliud habet negationem illius propter sic, non habendo positivum: ergo illud, quod habet negationem, solum potest concipi sine alio sub illa ratione positiva, non cognita alia sub ratione negativa, sed hoc est praecindere vnum ab alio per rationem; ergo.

Vergetur, quia per vnum, & eundem conceptum non possunt duo contradictoria praedicata cognosci, sed potius necessario debent per duos conceptus concipi, & representari. Unde affirmatio, & negatio, quae sunt cognitiones, per quas duo praedicata contradictoria cognoscuntur, & enunciantur de subiecto, sine dubio sunt duo conceptus, quia ut dixi, per eundem indivisibilem conceptum non possunt concipi praedicatum negativum, & positivum simul; quae sunt praedicata contradictoria; ergo res, vel subiectum sub vno praedicato contradictorio debet concipi per vnum conceptum; & per eundem non potest idem subiectum concipi sub alio contradictorio praedicato; sed cognoscere per vnum conceptum aliquid sub vna formalitate, & ratione, & non cognoscere illud per eundem conceptum sub alia formalitate est praecindere vnam formalitatem ab alia; ergo.

Declaratur; quia distinctio fundamentalis à 34 parte rei inter aliquas formalitates sufficit ut vna formalitas concipiatur per vnum conceptum, non cognita alia formalitate per talem conceptum; sed distinctio virtualis est distinctio fundamentalis; ergo distinctio virtualis inter formalitates sufficit ut vna concipiatur non concepta alia; atqui concipere vnam formalitatem non concepta alia est praecindere, & abstrahere vnam formalitatem ab alia per rationem; ergo distinctio virtualis sufficit ut vna formalitas praecindatur ab alia. Maior est certissima; ideo praecindimus voluntatem ab intellectu divino, vnam ideam ab alia; actum liberum à necessario divino, divinitatem à relationibus, animal à rationali, &c. & hoc in omnium sententia, quia datur distinctio fundamentalis inter intellectum divinum, & voluntatem divinam, &c. Ratio autem à priori est, quia distinctio fundamentalis non est aliud quam dari fundamentum in rebus, ut vna formalitas cognoscatur per vnam cognitionem, & alia per aliam; ita ut formalitas, quae cognoscitur per vnam, non cognoscatur per cognitionem, per quam cognoscitur alia; sed cognosci per vnam cognitionem aliquid non cognito alio est praecindere: ergo distinctio fundamentalis inter aliquas formalitates est sufficiens ut vna formalitas praecindatur ab alia. Minor prima est evidens; quia illa perfectio, vel affectio, quae datur in vna simplicissima entitate, ut aequivalendo pluribus distinctis realiter possit facere, vel exercere varias productiones, vel operationes, vel esse subiectum convenientiae, & disconvenientiae realiter; ratione enim appellatur distinctio virtualis, aut per aequivalentiam, ipsaque ratione talis perfectionis conveniendi, & disconveniendi, &c. tribuit fundamentum ut per varios conceptus concipiatur per vnum sub convenientia, & per aliud sub disconvenientia, dicitur, & appellatur distinctio fundamentalis, ut videre est in intellectu, & voluntate

luntate divina, in animali, & rationali; ideo enim datur distinctio fundamentalis inter illa, quia tota entitas hominis, quæ simul est animal, & rationale, æquivaleret pluribus rationibus cuius secundum formalitatem animalis convenit cum equo, & non convenit cum equo secundum formalitatem rationalis, & etiam, quia tota illa entitas est principium distinctarum operationum, ratiocinandi nimirum, & sentiendi; & quia intellectus divinus, & voluntas divina, quæ sunt una formalissima entitas, æquivaleret distinctis realiter, ratione cuius intellectus est quo Pater producit Verbum, & non voluntas, ideo habet distinctionem fundamentalem vt intellectus præscindat intellectum à voluntate, cognoscendo intellectum sub productione Verbi, vt sic dicam, non cognoscendo voluntatem sub tali ratione: ergo idem est distinctio virtualis à parte rei, ac distinctio fundamentalis.

35 Vrgetur, quia hæc præcisio per rationem non est separatio propria, sed est quædam cognitio, quæ ex eo quod limitata, & finita sit, non adæquate cognoscit, nec penetrat totum obiectum; aut perfecte comprehendit omne, quod in se est obiectum, sed inadæquate cognoscit, & quasi parititur illud intentionaliter, cognoscendo illud tantum secundum quandam formalitatem istio conceptu, alio verò secundum aliam, licet illæ formalitates sint idem inter se, & una simplicissima entitas; quod non evenit ex eo quod solum scientia sit confusa, & abstractiva, sed ex eo quod limitata, & finita est; nam scientia visionis, vt diximus, intuitiva cognitio Dei est, & clarissima, & nihilominus præscindit vnum gradum cognoscibilitatis in Deo, ab alio gradu vel divinitatis, quæ transcendit illos ab ipsis, & vnam formalitatem potentie, quæ continet hanc, vel illam creaturam ab alia continente aliam creaturam; & in omnium sententia certissimum est etiam si Beati cognoscant actus necessarios voluntatis divinæ, non cognoscere actus liberos necessarios; etiam si actus liber Dei, & necessarius sint idem; in quibus videtur fundari incomprehensibilitas divina, quia non omnes beati cognoscunt omnes formalitates omnipotentie, & omnes creaturas possibiles contentas in illis formalitatibus, quia Deus licet cognoscatur vt totus; non cognoscitur totaliter, quia si totaliter cognoscere, absque dubio comprehenderet, quod totaliter non cognosce in hoc consistit vt non cognoscatur Deus cum omni gradu possibilitatis, vel cum omni formalitate omnipotentie; sed licet divinitas transcendat relationes, & gradus, concipitur divinitas non conceptis relationibus, & gradibus propter illam distinctionem æquivalentiam; & quia illa cognitio eo quod finita, & limitata est, non adæquat totum Deum, nec penetrat quicquid est in Deo. Vnde necessarium est quod Deus propter istam limitationem, & imperfectionem cognitionis cognoscatur secundum vnam formalitatem, v. g. entis, vel substantie, & non cognoscatur secundum alias, quas transcendunt ens, & substantia; quia si ex eo quod cognoscere, deberet cognosce secundum omnes formalitates transcendentes, necessario deberet comprehendere præcipue in Beatis, ubi & totus Deus cognoscitur clare, & hac suppositione cognoscere, etiam omnes formalitates Dei propter transcendentiam; imo etiam sequeretur cognosce infiniti-

rum in actu naturaliter, quia naturaliter cognoscitur Deo vt Deo, necessario deberet cognosce in vestra sententia quicquid transcenditur à Deo, sed infinite formalitates transcenduntur à Deo actu; ergo infinite formalitates actu cognoscuntur naturaliter.

Vrgetur; quia nostra scientia abstractiva est confusa, & imperfecta; ergo petit in obiecto rationem cognoscibilitatis confusam, & non expressam, & perfectissimam propter correspondentiam necessariam inter cognoscibilia, & cognitionem; sed confusum esse in Deo est ratio, & formalitas entis, & substantie, & non gradus ultimi secundum se; neque perfectiones, & relationes; ergo petit vt cognoscatur per hanc scientiam abstractivam, confusam, & imperfectam ratio entis in Deo, vel substantie non cognita alia formalitate perfectissima, licet ens, & substantia vt sic transcendat illam, & alias perfectiones; quia licet gradus entis transcendat omne, quod est in Deo, nihilominus illa ratio entis non dependet à cognitione Dei; prius enim non dependet in cognitione à posteriori; sed gradus entis in Deo saltem virtualiter est prior divinitate; quia non constituitur ratio entis divinitate, licet divinitas essentialiter constituitur ab illa; quia si constitueretur ratio entis à divinitate, vbi cumque datur ens, daretur divinitas; sicut vbi cumque datur homo, datur rationale; & vbi cumque datur Deus, datur ens; sed ens datur in Angelo, & non datur divinitas; ergo non est de essentia entis divinitas, licet ens sit de essentia divinitatis; ergo licet cognitio Dei dependeat à cognitione entis; quia Deus constituitur essentialiter ente, & ideo sicut Deus non potest esse in ente, neque cognitio Dei sine cognitione entis, nihilominus cognitio entis non dependet à cognitione Dei, quia ens non constituitur à Deo, & sic poterit cognosce ens non cognita divinitate propter imperfectionem, & limitationem cognitionis non penetrantis totum obiectum, sicut propter istam confusionem, & imperfectionem cognoscitur substantia, licet transcendat relationes, & licet transcendat divinitatem sine divinitate, & divinis relationibus in hac cognitione, v. g. omne ens per se independens à subiecto est perfectius accidenti; sed substantia vt sic est ens per se independens à subiecto; ergo est perfectior accidenti; vbi cognoscitur substantia vt sic quatenus abstrahit à divina tam absoluta quam relativa, & à creata sine eo quod in hac cognitione neque confuse, neque expresse representetur, & contineatur divina relatio, quia obiectum supernaturale nec expresse, nec distincte potest attingi à cognitione naturali, vt hæc demonstratio est; & nihilominus illa substantia vt sic transcendit obiectum supernaturale vt est relatio Trinitatis: ergo. Item, quia in prædicamentis cognoscitur accidens vt sic, quatenus abstrahit à completo, & incompleto, & non cognoscuntur inferiora ex vi illius cognitionis, v. g. habitus gratia intellectus, &c. & tamen ratio accidentis transcendit; ergo.

Confirmatur hoc, cognitio clara ens non est cognitio clara substantia; ergo ens clara cognitione præscinditur à substantia; quia nihil aliud, est præscindi, quam vnum cognosce non cognito alio; sed quando cognoscitur clare ens vt sic, clare non cognoscitur substantia; ergo præscinditur ens à substantia.

Ultimo confirmatur: Bene potest mens nostra, & concipere

concipere per unam cognitionem ens, id est, habere esse ut inclusum in perfectitate, & inalicitate: ergo illa ratio sic cognita erit simpliciter precisa communis, & una. Probatur hæc consequentia. Precisa, quia attingitur sine modis (cognosci enim unum sine alio, est præscindi) communis, quia tam de substantia, quam de accidenti simul, & divisim prædicatur illa ratio entis, una; quia in illo conceptu non est aliquid, per quod dividatur, cum nulla sit differentia. Antecedens sic probatur, quia illa ratio essendi inventa in substantia, & distinguitur virtualiter, ut diximus, & distinguitur ratione, ut nunc probatur à perfectitate, & inalicitate. Illud distinguitur per rationem ab aliquo, quando per rationem habet diversa munera, & officia, & quando distinctæ rationes de illis prædicantur; sed de ente ut sic, & de perfectitate, & inalicitate prædicantur distinctæ rationes, & habent munera, & officia distincta: ergo. Hæc Minor sic probatur, quia ratio entis est transcendens differentias, differentia autem non sunt transcendentes; ratio entis est communis substantiæ, & accidenti; perfectitas autem, nec inalicitas non sunt communes respectu substantiæ, & accidentis: ergo de ratione entis prædicantur distinctæ rationes per intellectum.

39 Nec obstat dicere ens, & perfectitatem, & inalicitatem, accedens, & substantiam non distingui ex parte obiecti, sed ex modo cognoscendi.

40 Sed contra; quia illud obiectum entis non est transcendens extrinsecam, sed per denominationem extrinsecam, sed per intrinsecum esse ipsius entis; nam ratio entis imbibitur essentialiter, & intrinsecè ex parte ipsius entis in omnibus inferioribus; nam ipsum inferius, ex parte sui petit essentialiter secundum quamcumque formalitatem illius esse ens, & non per solam cognitionem, & denominationem extrinsecam: ergo distinctio non est solum per cognitionem ex parte cognitionis, sed ex parte obiecti intrinsecè, quia tota ratio distinctionis entis ab inferioribus est transcendentia illius in omnes formalitates eorum; sed hæc transcendentia non se habet precise ex parte cognitionis determinatæ ad ens; sed etiam ex parte obiecti illius cognitionis intrinsecæ; ergo ens distinguitur intrinsecè à differentijs perfectitatis, & inalicitatis. Tunc sic: Illud, quod distinguitur in aliquo genere complete ab alio, potest separari ab illo, licet ex parte alterius, quod non distinguitur complete non possit dari talis separatio, ut videre est in modis; sed ens complete distinguitur per rationem à modis perfectitatis, & inalicitatis; ergo potest separari ab illis, licet modi non possint ex sua parte separari ab ente, quia non distinguntur complete ab ipso ente, ex eo quod essentialiter constituentur per ens. Minor hæc sic probatur, quia ens ut est commune Deo, & creaturis, non dependet essentialiter ab illis; nec constituitur essentialiter ab ipsis, ut iam probatum est; & etiam, quia totum ipsum adequatum esse entis non est nec perfectitas, nec inalicitas, quia tota ratio entis datur in accidenti sine perfectitate, & tota ratio entis datur in substantia sine inalicitate: ergo tota, & adequata ratio entis ex parte sui non est perfectitas, & inalicitas, cum ab unaquaque nec constituatur, nec dependeat, (quod est signum evidens distinctionis adequatæ) imò à quacumque ipsarum complete separata conservetur, quod est evidenti-
erit

argumentum; Ideo enim colligimus evidenter animal adequatè, & completè distingui à rationali, quia tota, & adequata ratio animalis nec constituitur, nec dependet à rationali; imò perfecte tota conservatur sine rationali in equo, & sine irrationali in homine, illud enim, quod inadequatè distinguitur ab alio, constituitur necessario ab illo, à quo inadequatè distinguitur, quando totum est, & nullibi potest reperiri perfecte sine tali constitutivo, v. g. homo sine anima, vel materia; ergo si ens nec constituitur, & ex alio capite conservatur perfecte sine perfectitate, licet sit totum metaphysicum, evidenter colligitur ex parte sui distingui adequatè, & completè à perfectitate, vel inalicitate. Maior illa evidens est, ideo materia prima potest separari à forma realiter, & forma à materia, quia adequatè distinguntur realiter; & ideo animal separatur per rationem à rationali, quia animal adequatè, & completè distinguitur à rationali, & ratio evidens est, quia illud quod secundum totum suum esse non est aliud secundum totum suum esse quatenus ab alio, non constituitur, nec dependet, nec erit intelligibile sine illo, quia eo modo, quo totum suum esse distinguitur ab alio esse, & non est illud, est ens, sed ens eo modo, quo tale est, est verum; ergo & cognoscibile, quia synonyma sunt verum, & cognoscibile; ergo potest cognosci sine illo, quia complete, & adequatè non solum non est illud, sed complete, & adequatè conservatur sine illo, & sic complete, & adequatè est verum, hoc est, cognoscibile sine illo, sed ens est adequatè distinctum, & adequatè conservatur sine perfectitate, & inalicitate: ergo est cognoscibile sine illis absolute, vnde, & præscindibile absolute ab illis. Videte alias rationes, quibus hoc idem probavimus in Logica de ratione superiori, & indifferenti, diximus enim *quæst. illa, verum unitas formalis à numerali, vel univ. ali, &c.* posse rationem communem, & indifferentem oppositis cognosci non solum divisive sine illis, sed etiam collective conservari, & cognosci.

Respondent aliqui neotherici dicendo, rationem entis repertam in substantia esse primo diversam à ratione inventa essendi in accidenti; rationes autem diversas primo eundem actum terminare non posse, & consequenter nec similem rationem præscindi.

Sed contra, quia ratio illa essendi inventa in substantia, aut est primo diversa ab alia, ut est ratio essendi solum precise, aut quatenus coniungitur perfectitati: Non primum, quia ratio essendi ut talis, & precise concepta non opponitur rationi essendi ut tali, eum idem sint; & præterea, quia tota ratio diversitatis primæ inter accedens, & substantiam non potest esse in ratione essendi formaliter, quia in illo primo simpliciter, & absolute conveniunt tam accedens quam substantia, tam Deus, quam creatura, ut nuperrime late demonstratum est; Sed idem formalissime non potest esse ratio conveniendi primo, & non conveniendi primo, quod est primo differre; vnde dicendum est convenire illas entitates totaliter per rationem entis, & differre per modos perfectitatis, & inalicitatis; cum autem illi modi non includantur actu in ente, non faciunt ipsum ens esse primo diversum; vnde tantum erit primo diversum ens, non ratione sui formaliter, sed quia coniungitur perfectitati, & inalicitati. Vnde substantia
erit

Quæst. V. Vtrum Ens simpliciter, &c. 145

erit primo diversa ab accidenti, non propter rationem entis, sed propter perfectiorem, quatenus modi illi primo opponuntur expresse cogniti; unde ipsum ens secundum se ipsum, & quatenus perfecte reperitur independentem à perfectiorem in accidenti, & ab inalicitate in substantia, ab in creatore in creatura, à creatura in Deo, & quatenus ut sic non includit aliquam diversitatem, poterit concipi, & terminare actum voluntatis, quin terminent eundem modi perfectiorem, & inalicitatis; nam divinitas, quia perfecte datur in filio sine paternitate, & in Patre sine filiatione, potest ex se terminare actum intellectus sine aliqua diversitate, quem actum non terminant relationes, licet relationes transcendat ipsa ratio Dei.

SUBSECTIO I.

Confirmatur hæc ratio, & solutiones Adversariorum diluuntur.

Quia tunc datur conceptus simpliciter præcise ab inferioribus, quando cognoscitur ipse conceptus sine illis, sed conceptus entis cognoscitur sine suis inferioribus; ergo datur conceptus simpliciter præcise entis. Probatur Minor. Inferiora entis, scilicet substantia, accidens, Deus, & creatura non sunt de conceptu essentiali entis, licet ipsum ens sit de conceptu illorum; sed intellectus potest concipere rem præcise sine his, quæ non sunt de illius essentia; ergo intellectus potest concipere ens præcise sine suis inferioribus. Maior est evidens, quia illud, quod est essentialiter alicui, semper comitatur illud, ita ut nec possit esse, nec conservari in aliquo statu sine ipso, & ideo evidenter colligimus Paternitatem non esse de conceptu essentiali naturæ divinæ; quia existit natura divina in Filio, ubi non est paternitas; & ideo ratio entis à se est de conceptu essentiali naturæ divinæ, quia nullo modo potest dari natura divina sine ratione entis à se, & in Metaphysica etiam est evidens. Nam ideo sensibile est de conceptu essentiali animalis, quia in quocumque statu detur animal, necessario datur sensibile; & ratio huius est evidens, quia implicat dari rem sine sua essentia, sed ratio entis datur, & conservatur non solum intelligibiliter, sed etiam realiter sine perfectiorem, & idem argumentum potest fieri de inalicitate, & alijs inferioribus entis; ergo perfectas non est de conceptu essentiali entis. Probatur Minor. Ratio entis datur in accidenti realiter, & intelligibiliter, sed ratio entis, quæ datur in accidenti, non dicit perfectiorem; ergo ratio entis potest dari sine perfectiorem. Maior est evidens, & eam probabo infra. Minor non est minus evidens, quia accidens non est substantia; sed si in accidenti daretur perfectiorem, & ens, daretur ens per se; ergo esset substantia; quia substantia nihil aliud est quam ens per se; ergo in accidenti non datur perfectiorem; ergo ens potest dari sine perfectiorem.

44 Confirmatur, quando aliqua formalitas est de conceptu essentiali alicuius rationis, vel conceptus, de quocumque prædicatur talis conceptus, vel ratio essentialiter, prædicatur etiam essentialiter ipsa formalitas; ergo si ratio creati, quod est inferius entis, esset de conceptu essentiali entis, de quocumque prædicaretur ens essentialiter, prædicaretur etiam essentialiter ratio creati; sed

R. P. Ildaph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

ratio entis prædicatur essentialiter de Deo; ergo etiam ratio creati prædicatur essentialiter de Deo. Maior est evidens. Nam ideo prædicatur essentialiter de homine sensibile, & corpus, quia prædicatur de illo essentialiter animal, quod includit essentialiter sensibile, & corpus; & ideo de Verbo æterno prædicatur essentialiter ratio entis à se, quia divinitas, quæ prædicatur essentialiter de illo, includit in suo conceptu essentiali rationem entis à se, & ratio huius est evidens; quia prædicatum, quod communicatur alicui subiecto, vel inferiori, debet communicari secundum prædicata essentialia sua. Minor etiam est evidens; scilicet quod ratio entis prædicetur essentialiter de Deo: consequentia legitime colligitur ex præmissis, & est hæretica; ergo aliqua præmissa est falsa; sed non potest esse alia, nisi quod ratio entis includat essentialiter rationem creati; ergo ratio creati non est de conceptu essentiali entis, & idem argumentum fit de quocumque inferiori entis comparato cum ipso ente; ergo nullum inferius entis est de conceptu essentiali illius. Et hanc etiam consequentiam probabo *quæst. sequenti*, efficacissime meo videri; ergo ens potest concipi sine suis inferioribus. Patet consequentia. Ideo animal potest concipi sine homine, & equo, quia homo, & equus non sunt de conceptu essentiali animalis, licet animal sit de conceptu essentiali hominis, & equi; sed inferiora entis non sunt de conceptu essentiali entis, licet ipsum ens sit de conceptu essentiali illorum: ergo ens potest concipi sine suis inferioribus.

45 Dices, quod licet ens non includat essentialiter perfectiorem, nihilominus includitur essentialiter in illa, atque idem non potest concipi sine perfectiorem, quia non potest concipi sine illo, in quo includitur essentialiter; quod aliter contingit in animalibus, quod non includitur in rationali, & sic potest concipi sine rationalitate.

46 Sed contra: ergo etiam si animal possit concipi sine rationalitate, non poterit concipi sine homine. Probatur consequentia. Ideo ens; per vos, non potest concipi sine perfectiorem, quia est ens de conceptu essentiali perfectiorem; sed animal est de conceptu essentiali hominis: ergo animal non potest concipi sine homine. Maior est solutio adversariorum, Minor est evidens, quia homo essentialiter est animal; consequentia legitime infertur.

47 Confirmatur; si hæc solutio subsisteret, necessario quando concipitur ens in aliquo inferiori, conciperetur etiam in alijs inferioribus, v. g. quando concipitur ens in Deo, conciperetur necessario in creatura; sed hoc est falsum; ergo falsa est solutio. Probatur maior, ens non potest concipi secundum adversarios sine illis, in quibus includitur essentialiter; sed ens, quod est in Deo, includitur essentialiter in creatura; ergo non posset concipi ens in Deo, quin conciperetur in creatura. Maior est solutio, quam impugnamus. Minor est evidens, quia ens in Deo non diversificatur ab ente, quod est in creatura ratione sui, sed ratione differentie contrahentis illud ad esse Dei: ergo ens, quod est in Deo ratione sui est ens, quod est in creatura. Antecedens constat ex dictis *101a disp. 2.* ergo ens, quod est in Deo, non potest concipi sine creatura; sed hoc est falsum; ergo, &c. Probatur Minor. In tantum concipitur creatura ex conceptione Dei, in quantum concipitur

pitur expresse omnipotentia divina, vel aliquid Dei, quod sit ad creaturam, sed potest concipi ens, quod est in Deo non concepta expresse omnipotentia divina, concipiendo præcise, & expresse rationem entis à se; ergo potest concipi ens, quod est in Deo, non conceptis creaturis. Maior est evidens; quia in tantum creaturæ concipiuntur necessario concepto Deo, in quantum Deus concipitur, & cognoscitur ut causa illarum, vel secundum aliam habitudinem, quam potest Deus habere ad creaturas, scilicet volentis, aut intelligentis illas; sed in tantum concipitur Deus ut causa creaturæ, vel dicens habitudinem, si qua est, ad creaturam, in quantum concipitur omnipotentia illius, volitio, aut intellectio: ergo in tantum creaturæ concipiuntur necessario concepto Deo in quantum concipitur omnipotentia, volitio, aut intellectio illius. Maior est evidens, quia in tantum aliqua res necessario concipitur concepta alia, in quantum concipitur cum illa, vel in quantum alia dicit relationem secundum esse, vel secundum dici; sed creaturæ solum possunt conneceri cum Deo necessario ratione omnipotentia, vel Deus potest dicere relationem transcendentalem, vel secundum dici, aut esse ratione omnipotentia, intellectio, & volitionis: ergo tunc concipitur necessario creatura ex conceptione Dei, quando concipitur Deus ut omnipotens, volens, aut sciens creaturas; sed potest concipi ratio entis à se in Deo, non conceptis expresse omnipotentia, volitione, & illius intellectu: ergo potest concipi ratio entis in Deo quin concipiatur creatura.

48 Vtgetur hoc, potest concipi ratio entis existentis in Deo, quin concipiantur relationes divinae, sed ratio entis existentis in Deo est de conceptu essentiali personalitatum divinarum: ergo potest concipi ratio entis, quin concipiatur id, in quo includitur essentialiter. Probat Maior, primo de cognitione per fidem. Iudæi antiqui, per fidem divinam cognoscebant rationem naturæ divinæ, & rationem entis existentis in illa; sed non omnes cognoscebant Trinitatem personarum: ergo potest cognosci ratio entis existentis in Deo, quin concipiantur personalitates divinae. Maior, & Minor sunt certissimæ, ut optime advertit Eximius Doctor *lib. 2. de Trinit. c. 2.* Tunc sic argumentor: Ratio entis existentis in Deo est eadem realiter, & formaliter, quæ includitur essentialiter in personalitatibus divinis; sed potest concipi ratio entis existentis in Deo, quin concipiantur personalitates divinae: ergo potest concipi ratio entis, quin concipiatur id, in quo includitur essentialiter, ex eo solum, quia non includit aliud essentialiter in suo conceptu, v. g. ideo potest concipi ratio entis sine personalitatibus divinis, quia licet ens includatur essentialiter in illis, nihilominus non includit essentialiter in suo conceptu personalitates divinas; sed licet ens includatur essentialiter in omnibus suis inferioribus, ipsum tamen ens nullum illorum includit essentialiter in suo conceptu: ergo potest concipi sine illis.

49 Secundo, & virgentius probatur eadem Maior de cognitione evidenti: evidenter cognoscitur ratio entis existentis in Deo non cognitis personalitatibus divinis, imo negando illas de conceptu entis existentis in Deo; sed ratio entis existentis, & inclusi in natura divina, est eadem, quæ includi-

tur in personalitatibus divinis; eadem, inquam, non solum fundamentaliter, sed etiam formaliter, & realiter; ergo ratio entis potest concipi evidenter, quin cognoscatur id, in quo essentialiter includitur, imo negando de ipsa ratione entis, id, in quo essentialiter includitur. Maior est evidens, quia Philosophi antiqui cognoverunt evidenter Deum, ut probavi *disp. 1. quest. 3.* cum communi Theologorum; sed nullo modo cognoverunt personalitates divinas, imo negabant illas de Deo, & de ente existente in Deo, ut negant etiam multi hæretici citati ab Eximio nostro Doctore *loco allegato de Trinitate*, qui cognoscunt evidenter rationem entis existentis in Deo: ergo ratio entis inclusi in ente potest concipi evidenter quin concipiantur personalitates divinae. Probat Maior, personalitates divinae non possunt concipi lumine naturæ, quin præsupponatur divina fides; sed in Philosophis antiquis cognoscentibus evidenter ens inclusum in Deo nulla præcessit fides divina, & ad minus potuit non præcedere; ergo antiqui Philosophi cognoscentes evidenter ens inclusum in natura divina, non cognoverunt personalitates divinas, in quibus includitur ipsum ens. Maior est de fide certæ, ut probat P. Gregorius de Valentia *1. tom. in 1. part. disputat. generali de Deo vi Trinit. q. 6. punct. 1.* Minor est evidens: consequentia legitima inferitur. Ergo ratio entis poterit concipi sine suis inferioribus. Patet consequentia. Inferiora entis non sunt de conceptu essentiali illius; sed res potest concipi sine omnibus rationibus, quæ non sunt illi essentielles etiam si ipsa res sit essentialis illis rationibus; nam ideo potest concipi ratio entis existens in Deo sine omnibus personalitatibus, quia licet ratio entis existentis in Deo sit de conceptu essentiali personalitatum, nihilominus personalitates non sunt de conceptu essentiali entis: ergo ratio entis potest concipi sine suis inferioribus etiam si sit de conceptu essentiali illorum, quia illa non sunt de conceptu essentiali illius.

Dices, quod inferiora entis sunt de conceptu essentiali entis, non quia includuntur in ente; sed quia ens includitur essentialiter in illis; atque ideo non poterit concipi sine illis.

Sed contra: ergo etiam relationes divinae hoc modo erunt de conceptu essentiali entis existentis in Deo. Patet consequentia. Ideo per vos inferiora entis sunt de conceptu essentiali entis, quia ens essentialiter includitur in illis; sed ens, quod est in Deo, essentialiter includitur in personalitatibus divinis, quia personalitates divinae sunt essentialiter ens, & non aliud ens præter id, quod est in Deo; ergo ratio entis, quæ est in Deo, includit essentialiter personalitates divinas, vel personalitates divinae sunt de conceptu essentiali entis existentis in Deo: ergo sicut ratio entis existentis in Deo potest concipi sine personalitatibus, etiam si personalitates sint de conceptu essentiali illius; ita similiter ratio entis poterit concipi sine suis inferioribus, quia illa inferiora sunt de conceptu essentiali entis solum per inclusionem entis in ipsis, sicut est ratio entis per inclusionem ipsius in personalitatibus divinis: ergo ratio entis poterit concipi sine perfitate, & inalicitate: ergo potest præscindi ab illis. Patet ultima consequentia. Præscindi aliquem conceptum ab aliquibus inferioribus, nihil aliud est quam concipi sine illis, sed ens potest concipi si-

na

Quæst. V. Vtrum Ens simpliciter, &c. 147

ne perfectitate, & inalteitate: ergo potest præscindere ab illis.

⁵² Dices, quod etiam si aliquid non sit de conceptu alterius, non potest concipi sine illo, si dicatur relationem ad illud, v. g. etiam si terminus non sit de conceptu relationis, non potest relatio concipi sine termino; sed ratio entis dicit ordinem ad sua inferiora: ergo non potest concipi sine illis.

⁵³ Sed contra primo, quia ratio entis non dicit ordinem ad inferiora ex vi abstractionis mere præcisiuæ: ergo ratio entis potest concipi sine suis inferioribus. Probatur antecedens. Ratio entis solum potest dicere relationem rationis ad sua inferiora non realem; sed hæc relatio rationis non confurgit in ratione superiori per cognitionem mere præcisiuam, sed per cognitionem comparatiuam, vt constat ex dictis ad Logicam: ergo per cognitionem mere præcisiuam ratio superior non dicit relationem ad sua inferiora: ergo ratio entis potest concipi sine suis inferioribus etiam vt terminis. Patet consequentia. Ideo per vos necessario cognoscuntur inferiora entis cognitio entis, quia ens dicit relationem ad sua inferiora, sed ex vi cognitionis mere præcisiuæ ens non dicit relationem ad inferiora: ergo per cognitionem mere præcisiuam potest cognosci ens sine suis inferioribus.

⁵⁴ Contra secundo, etiam si gratis daremus, quod ens diceret relationem ad sua inferiora, & quod non posset concipi sine illis, conceptus entis potest esse simpliciter præcisiuus: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens. Si ratio superior non posset præscindi ex eo quod diceret ordinem ad inferiora, nulla ratio superior esset simpliciter præcisa, sed hoc est falsum: ergo relatio rationis superioris ad inferiora non impedit præcisionem simpliciter. Minor est evidens, & illam concedunt omnes aduersarij; quia animal est ratio superior, & est simpliciter præcisiuus. Probatur Maior, omnis ratio superior dicit ordinem ad sua inferiora, sed secundum solutionem datam omnis ratio, quæ dicit ordinem ad inferiora, non potest esse simpliciter præcisa: ergo nulla ratio superior potest esse simpliciter præcisa.

SVBSECTIO II.

Amplius confirmantur dicta.

⁵⁵ Confirmatur; quia Analoga, quæ sunt proprie analogæ, non solum habent nomen commune, sed etiam rationem significatam per nomen; sed si ens non præscinderetur simpliciter, substantia, & accidens solum haberent nomen commune, & non rationem significatam per nomen: ergo non essent proprie analogæ, quod est contra omnes aduersarios. Maior est evidens. In hoc enim distinguitur analogum ab æquivoco, quod æquivoca solum habent nomen commune, non vero rationem significatam per nomen. Probatur minor. Ex vi nominis ens, importatur secundum aduersarios id, quod prædicatur de substantia, & accidenti; sed id, quod prædicatur de substantia, & accidenti, non est vna ratio, sed plures, & tantum est vnum nomen commune: ergo substantia, & accidens solum habent nomen commune, & non rationem significatam per nomen illud. Probatur Maior. Si non importaretur per nomen ens, id quod prædicatur de substantia.

R. P. de Ildaph. Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

tia, & accidenti, importaretur aliquid distinctum; sed hoc implicat: ergo, &c.

Dices, quod importatur attributio accidentium ad substantiam; non vero convenientia eorum cum illa.

⁵⁷ Sed contra: ergo ens non potest prædicari de substantia. Patet consequentia. Quod repugnat essentialiter substantiæ, non potest prædicari de illa: sed quod importatur ex vi nominis, ens, repugnat essentialiter substantiæ: ergo ens non potest prædicari de substantia. Maior est evidens. Ideo enim irrationale non potest prædicari de homine, quia irrationale repugnat essentialiter homini. Et ratio huius est manifesta, quia prædicatio affirmativa petit identitatem prædicati cum subiecto ad sui veritatem, sed id quod repugnat alicui subiecto essentialiter, non potest identificari cum illo: ergo id quod repugnat essentialiter alicui subiecto, non potest prædicari de illo. Probatur minor præcipua. Id, quod importatur per ens secundum aduersarios est attributio accidentium ad substantiam, sed attributio accidentium ad substantiam repugnat essentialiter substantiæ: ergo id, quod importatur per nomen ens, repugnat essentialiter substantiæ. Maior est solutio, quam impugnamus. Minor est evidens, quia attributio accidenti ad substantiam est ipsa entitas accidentium, & essentia illorum: sed essentia accidentium repugnat essentialiter substantiæ per identitatem: ergo attributio accidentium ad substantiam essentialiter repugnat substantiæ. Probatur maior. Attributio accidentium ad substantiam est ordo, quem dicunt accidentia ad substantiam: sed ordo, quem dicunt accidentia ad substantiam est essentia accidentium, quia est ordo transcendentalis: ergo attributio accidentium ad substantiam est essentia accidentium; sed essentia accidentium repugnat essentialiter substantiæ: ergo non potest prædicari de substantia: sed ens, vt constat ex solutione data aduersarij, est attributio accidentium ad substantiam: ergo ens non potest prædicari essentialiter de substantia: ergo substantia non est ens: ergo est nihil. Patet evidenter consequentia. Quodlibet est, vel non est: sed substantia non est ens: ergo est non ens; quo quid absurdius in Methaphysica: ergo per nomen ens non importatur attributio accidentium ad substantiam.

⁵⁸ Dices, quod per nomen ens non solum importatur attributio accidentium ad substantiam, sed etiam importatur ipsa substantia.

⁵⁹ Sed contra, si per nomen ens importaretur attributio accidentium ad substantiam, & ipsa substantia, omnis propositio, in qua prædicaretur ens de aliquo inferiori, esset falsa: sed hoc est absurdum: ergo, &c. Probatur Maior. Quotiescumque prædicatur ens de aliquo inferiori, v. g. de accidenti in hac prædicatione: accidens est ens, efficeret hunc sensum, accidens est substantia; sed est falsum quod accidens sit accidens substantia: ergo prædicatio, in qua prædicaretur ens de accidenti, esset falsa. Probatur Maior. Totum illud prædicatur de aliquo subiecto, quod importatur actualiter per prædicatum; sed per prædicatum ens, secundum aduersarios importatur actualiter accidens, & substantia: ergo accidens, & substantia prædicantur de accidenti. Probatur Maior. Ideo de homine prædicatur essentialiter vivens sensibile, substantia, ens, &c. quando prædicatur de illo animal, vt in hac propositione:

T 2 Homo

Homo est animal; quia prædicatum animal importat actualiter vivens, &c. Et ratio huius est manifesta. Quia si prædicatum non tribueretur subiecto secundum omne illud, quod essentialiter importat, iam non esset illud prædicatum, quod prædicaretur, sed aliquid distinctum ab ipso, quia nulla res potest esse sine sua essentia adæquata realiter, nec intelligibiliter, nec in prædicatione, nec extra prædicationem.

60 Confirmatur hoc; quia ideo istæ sunt diversæ prædicationes: Homo est animal; & homo est vivens; quia per primam prædicationem prædicatur essentialiter animal de homine, quia prædicatur secundum totam essentiam suam; & per secundam propositionem nullo modo prædicatur animal, sed aliquid distinctum ab ipso animali, licet sit de essentia animalis: ergo quando prædicatur aliquod prædicatum de aliquo subiecto, debet prædicari secundum totum id, quod dicit ipsum prædicatum essentialiter, & actualiter, alias non prædicabitur ipsum prædicatum, sed aliquid distinctum ab ipso. Tunc sic argumentor: ens per vos importat actualiter, & essentialiter substantiam, & accidens; quia utrumque est de conceptu essentiali entis: ergo quando prædicatur de accidenti, prædicatur secundum omne illud, quod actualiter, & essentialiter dicitur, vel non prædicabitur ens, sed aliquid distinctum ab ente, quod est falsum, ut probatum est; ergo vel ens non includit essentialiter, & actualiter substantiam, & accidens, vel omnis prædicatio, in qua ens prædicatur de inferiori, erit falsa; imo potest esse prædicatio hæretica, quando ens prædicaretur de Deo, quia efficeret hunc sensum: Deus est ens, id est, Deus est substantia, accidens, & creatura; quia omnia illa importantur actualiter, & essentialiter per ens.

60 Respondet Rubius in logica, tractatu de nominum analogia, sub titulo, quoniam modo conceptus analogi continent analogata, num. 45. quod licet conceptus entis includat substantiam, & accidens actu confuso, in prædicatione tamen applicatur singulis iuxta propriam naturam, ut dum prædicatur de substantia, applicatur ei ut primo enti, cui attribuuntur accidentia, & dum prædicatur de aliquo accidenti, applicatur eidem ut attributo substantiæ: sensus igitur huius prædicationis: substantia est ens, est iste, substantia est entitas prima, cui attribuuntur accidentia, & sensus huius propositionis: quantitas est ens, est iste, id est, habet entitatem per modum extensionis attributam substantiæ. Hæc Rubius.

61 Sed contra primo, quia etiam quis posset dicere, quod animal includit actu, & formaliter rationale, & irrationale, & quod quando prædicatur de homine, applicatur ei quatenus est animal rationale; sed qui ita philosopharetur, non esset alio modo convincendus, nisi quia implicat aliquod prædicatum prædicari essentialiter de aliquo subiecto, quin prædicetur secundum totum illud, quod actualiter continet, atqui ens actualiter continet substantiam, & accidens: ergo si prædicatur actualiter de substantia, debet prædicari secundum totum id, quod actualiter continet.

62 Secundo si hæc solutio subsisteret, ens non prædicaretur ut superius sed ut æquale; sed hoc est falsum: ergo ens non prædicatur modo dicto ab adversarijs. Minor est manifesta, quia omne prædicatum, quod non solum est commune

in nomine, & latius patet quolibet inferiori, est superius; sed ens ita se habet, quia non solum nomen est commune, alias esset æquivocum, & præterea latius patet quolibet inferiori: ergo ens est superius. Probatur maior præcipua. Illud prædicatur ut æquale de æquali, quod convertitur cum subiecto; sed illud, quod prædicatur in hac prædicatione, substantia est ens, convertitur cum subiecto: ergo prædicatur ut æquale de æquali. Probatur maior. Ideo hæc prædicatio est æqualis de æquali: Homo est animal rationale; quia animal rationale, quod prædicatur, convertitur cum homine, quod est subiectum. Et ratio huius est evidēs; quia illa sunt æqualia in prædicatione, quæ non se excedunt in prædicatione, sicut illa sunt æqualia in quantitate, quæ non se excedunt in quantitate; sed illud, quod convertitur cum subiecto, non excedit illud in prædicatione; nec exceditur à subiecto, quia de quocumque prædicatur animal rationale, v. g. quod est prædicatum, prædicatur etiam homo, qui est subiectum, & etiam è contra: ergo illud, quod convertitur, prædicatur de illo ut æquale de æquali; sed quod prædicatur de substantia iuxta solutionem datam, convertitur cum illa: ergo prædicatur, ut æquale de æquali. Probatur Minor. Prædicatum huius propositionis: substantia est ens, nihil est aliud quam entitas prima, cui accidentia proportionantur, vel ad quam ordinantur accidentia; sed entitas prima, cui proportionantur, vel ad quam ordinantur accidentia, est substantia, & substantia est entitas prima, cui proportionantur, & ad quam ordinantur accidentia, & de quocumque prædicatur substantia, prædicatur entitas prima, &c. & contra: ergo prædicatum, & subiectum in hac prædicatione: substantia est ens, convertuntur.

Respondet Rub. loco citato esse prædicationem æqualis de æquali simpliciter, & secundum quid superioris de inferiori; in tantum autem esse prædicationem superioris secundum quid, in tantum ens, quod prædicatur de substantia, poterat prædicari de accidenti secundum propriam rationem cuiuscumque subiecti.

Sed contra: ergo nomen æquivocum est etiam superius non solum secundum nomen, sed etiam secundum rem significatam eo modo quo ens est superius. Probatur consequentia, in tantum ens est superius, & prædicatur ut superius, in tantum ita prædicatur proprium prædicatum substantiæ ut possit tunc prædicari de accidenti, proprium prædicatum accidentis, sed quando per hoc nomen canis prædicatur proprium prædicatum de cane terrestri, poterat prædicari de cane marino proprium illius prædicatum; quia hoc dependet à voluntate libera hominis efficientis tales prædicationes, v. g. quando officio hanc propositionem, canis terrestris est animal latrabile, possum efficere hanc: canis marinus est piscis, vel efficiendo hoc modo propositiones: Animal latrabile est canis, & hic piscis est canis: ergo vel ens non est superius, vel quodcumque nomen æquivocum erit superius.

Confirmatur, nomen analogum improprium ideo est tale, & solum habet communitatem nominis, quia non importat aliquid commune, quod prædicetur de omnibus analogatis, licet quando prædicatur de principali analogato per nomen commune prædicatum proprium illius possit prædicari, etiam de minus principali per ipsum nomen

Quæst. V. Vtrum Ens simpliciter, &c. 149

nomen commune proprium prædicatum illius, ut quando prædicatur de Petro quod sit homo, potest prædicari de imagine etiam quod sit homo, applicando illud prædicatum cuiusque subiecto, iuxta propriam suam naturam; sed ens respectu accidentis, & substantiæ secundum Rubium, & alios, qui illum sequuntur, solum habet hanc superioritatem: ergo solum habet superioritatem nominis, & non rei significatæ: ergo vel est analogum improprium, vel æquivocum. Patet consequentia, æquivoca sunt illa, quæ solum habent nomen commune, & non rationem significatam per nomen: sed substantia, & accedens, Deus, & creatura solum habent nomen commune, & non rem significatam, & ad summum tale nomen est illis impositum secundum aliquam similitudinem: ergo sunt æquivoca; & ad summum analogia impropria: ergo nomen ens est æquivocum, & ad summum analogum improprium.

66 Vergetur hoc, si perfectas esset de conceptu essentiali entis, quod prædicatur de substantia, ens esset analogum improprium respectu accidentis, & substantiæ; sed hoc est falsum, ut ipsi adversarii sententur: ergo perfectas non est de conceptu essentiali entis, quod prædicatur de substantia. Probat Maior. Tunc aliquod nomen est analogum improprium, quando forma principalis analogata, in qua analogantur mediata analogata, est intrinsece in principali analogato, & extrinsece in minus principalibus; sed si perfectas esset de conceptu essentiali entis, quod prædicatur essentialiter, forma principalis analogati, in qua analogantur mediata analogata, esset intrinsece in substantia, & extrinsece in accidentibus: ergo si perfectas esset, &c. Maior est evidens. Nam ideo sanum est improprie analogatum secundum omnes adversarios respectu animalis, medicinar, & pulvis, quia forma, in qua analogantur, est intrinsece solum in animali, quod est principalis analogatum, & extrinsece in alijs. Probat Minor, forma, in qua analogantur substantia, & accedens, est ens, quod prædicatur de substantia; sed si perfectas esset de conceptu essentiali entis, quod prædicatur de substantia, illud ens esset extrinsece in accidenti, & intrinsece in substantia: ergo, &c. Maior est evidens; quia forma analogatorum debet esse intrinsece saltem in principali analogato, sed solum ens, quod prædicatur de substantia, est intrinsece in substantia, quod est principalis analogatum: ergo accedens est analogum in ratione entis, quod prædicatur de substantia. Probat Minor, ens, quod prædicatur de substantia secundum adversarios includit essentialiter perfectatam; sed ens includens essentialiter perfectatam, tantum est intrinsece in substantia, & ad summum extrinsece in accidenti: ergo, &c. Probat Minor, quantum ad secundam partem: si ens, quod includit essentialiter perfectatam, esset intrinsece in accidenti, substantia prædicaretur essentialiter de accidenti; sed hoc est absurdum, quia accedens non est substantia: ergo ens, quod includit essentialiter perfectatam, non est intrinsece in accidenti. Maior est evidens, quia quotiescumque aliquid prædicatum est intrinsece in aliquo subiecto, potest prædicari de illo; ideo enim de animali prædicatur perfectas, & ens, quia est intrinsece in illo. Et ratio huius est manifesta, quia prædicari unum de alio nihil aliud est quam affirmare de illo id, quod est in ipsa re, quia ab eo quod res est, vel non est, pro-

positio dicitur vera, vel falsa: ergo si ens, quod includit essentialiter perfectatam, esset intrinsece in accidenti, prædicaretur de illo, quod est falsum: ergo non est intrinsece in accidenti: ergo tantum est intrinsece in substantia: ergo forma principalis analogati est extrinsece in minus principalibus: ergo est analogia impropria, quæ importatur per hoc nomen ens; (& idem argumentum fit de ente, quod prædicatur de Deo, quod solum est intrinsece in Deo, & extrinsece in creatura) & per consequens ens esset analogum improprium respectu Dei, & creaturarum.

Et si dicas, quod perfectas non includitur in 67 omni ratione entis, quod prædicatur de substantia, atque ideo aliquid entis erit intrinsece in substantia, & accidenti.

68 Contra est. Ergo illud, in quo non includetur essentialiter perfectas, posset concipi sine perfectate. Patet consequentia, omnis res potest concipi sine illo, quod non est illi essentialiter, ut probatum est iam; sed perfectas non est essentialis respectu alicuius entis, quod prædicatur de substantia, & accidenti: ergo illud ens potest concipi sine perfectate.

69 Confirmatur hoc, si inferiora entis includerentur in ente, ens significaret plura ut plura, ut æquivocum; sed hoc est falsum: ergo inferiora entis non includuntur in ente. Probat Maior, ens significaret idem quod substantia, & accedens; sed substantia, & accedens significant plura ut plura: ergo ens significaret plura ut plura. Maior est evidens suppositis principiis contrarijs; quia nomina substantia, & accedens significant obiectum, de cuius essentia est perfectas, & inalicitas; sed ens significat obiectum, de cuius essentia est perfectas; & inalicitas: ergo ens significat idem quod substantia, & accedens. Minor præcipua etiam est evidens; quia illa nomina significant plura ut plura, quæ significant obiecta distincta essentialiter, & quæ includunt differentias essentialiter oppositas; sed nomina substantia, & accedens significant obiecta distincta hoc modo: ergo significant plura ut plura. Maior est evidens. Nam ideo hæc nomina, Homo, & equus, significant plura ut plura, quia significant obiecta essentialiter distincta, & quæ includunt duas essentialiter oppositas. Et etiam hoc nomen canis, ideo significat plura ut plura, quia significat obiecta huiusmodi. Et ratio huius est evidens; quia differentia essentialiter distincta plurificant, & diversificant res, in quibus includuntur, quia de conceptu essentiali differentia est plurificare, & facere differre: ergo obiecta, quæ includunt differentias essentialiter oppositas, sunt plura ut plura; sed id, quod significatur per hoc nomen ens, includit essentialiter differentias oppositas: ergo sunt plura ut plura: ergo ens significat plura ut plura. Patet consequentia. Ideo nomen canis significat plura ut plura, quia id, quod significatur per illud, includit differentias essentialiter oppositas, sed id, quod significatur per nomen ens secundum adversarios includit differentias essentialiter oppositas: ergo significat plura ut plura hoc nomen ens.

70 Dices, quod nomen ens significat illa plura, cum convenientia illorum inter se, quod non habet nomen canis, atque ideo non est æquivocum.

71 Sed contra, quia significata per nomen ens, supposita sententia contraria, nullo modo con-

T. 3. veniunt

veniunt nisi in nomine: ergo falsa est solutio. Probat antecedens, quando aliqua significata per aliquod nomen includunt essentialiter differentias oppositas, ita ut nihil sit in illis significatis, quod illas non includat, nullo modo conveniunt nisi in nomine, sed significata per hoc nomen ens ita se habent: ergo solum conveniunt in nomine. Maior meo videri est evidens, nam ideo significata per ipsum nomen ens quatenus extenditur ad significandum ens reale, & rationis, nullo modo conveniunt, nisi in nomine, quia includunt essentialiter differentias oppositas, ita ut nihil sit in illis significatis, quod illas non includat. Minor etiam est evidens supposita sententia contraria. Nam significata per hoc nomen ens, est id, quod prædicatur de substantia, & id, quod prædicatur de accidenti; sed hæc significata includunt essentialiter differentias oppositas, ita ut nihil sit in illis significatis, quod illas non includat, ut aperte farentur adversarij. Imo ideo asserunt non posse præcindi conceptus à substantia, & accidenti, quia quidquid est in substantia essentialiter, includit perfectiorem, & quidquid est in accidenti essentialiter, includit inalicitatem; quia si in accidenti, & substantia daretur aliquid entis, quod non includeret essentialiter perfectiorem, & inalicitatem, illud posset concipi sine illis: ergo significata per hoc nomen ens, includunt essentialiter differentias essentialiter oppositas, ita ut nihil sit in illis significatis, quod non includat essentialiter huiusmodi differentias: ergo illa solum in nomine conveniunt: ergo nomen ens est æquivocum. Pater consequentia. Illud est nomen æquivocum, cuius significata solum in nomine conveniunt: sed significata nominis ens, solum in nomine conveniunt: ergo nomen ens est æquivocum.

72 Confirmatur hoc magis, licet significata alius nominis conveniant inter se, si tamen illud nomen significat illa secundum suas differentias, est nomen æquivocum; sed nomen ens significat secundum adversarios sua significata secundum suas differentias: ergo licet conveniant ipsa significata, nomen ens erit æquivocum. Minor est sententia adversariorum. Maior est evidens, nam licet significata huius nominis canis, conveniant in ratione substantiæ, nihilominus, quia per hoc nomen significantur secundum suas differentias, nomen canis est æquivocum, licet à nobis iam concipiatur convenientia illorum significatorum; ergo, &c.

SVBSECTIO III.

Secunda ratio principalis pro nostra conclusione ponitur.

73 Secundo principaliter sic argumentor; quia ens secundum se est perfectio simpliciter simplex, & modi inalicitatis, & perfecti creatæ sunt imperfectiones, aut ut melius loquar, dicunt imperfectionem; sed perfectio simpliciter simplex potest præcindi ab imperfectione: ergo ens ut sic potest præcindi à modis. Maior sic probatur quoad secundam partem, quia modi inalicitatis, & perfecti creatæ dicunt essentialem dependentiam, & limitationem, &c. sed limitatio, dependentia, &c. arguunt imperfectionem: ergo modi isti sunt imperfecti.

Maior quoad primam partem sic probatur, 74 quia ex Diuo Anselmo in *Mosologia* cap. 5. perfectio simpliciter simplex sic definitur, est melior ipsa quam non ipsa, & quam oppositum ipsius, sed ens secundum se est melius ipsum quam non ipsum, & quam oppositum ipsius. Nam melius est cuiusque rei sive sit creata, sive increata, habere essentiam, & esse, ac proinde esse ens, quam esse nihil, vel quam non esse ens formaliter, seu non habere essentiam, & esse; hoc est, esse negationem essendi: ergo ens est perfectio simpliciter simplex.

Deinde, quia omnis illa ratio, quæ formaliter reperitur in Deo sine oppositione ad aliam existentem in ipso, est perfectio simpliciter simplex, ut omnes Theologi nullo excepto docent, ut videre est in Diuo Thoma 1. part. quest. 4. clarius in Patre Suarez *tomo 1. in 1. partem, lib. 2. de Trinitate, cap. 10. num. 4. & 7.* Idem docet Pater Vazquez *to. 1. 1. part. P. Molina 1. part. disp. 2. P. Herice, Pater Granado, & alij.* Ideo enim omnia attributa divina absoluta, ut est misericordia, iustitia, &c. sunt perfectiones simpliciter simplices, quia formaliter reperiuntur in Deo sine oppositione cum aliquo prædicato existente in Deo formaliter; e contra vero relationes divinæ non dicuntur perfectiones simpliciter simplices, quia licet non habeant imperfectionem, nihilominus tamen habent oppositionem inter se; sed ens, aut conceptus formalis est: ut reperitur formaliter in Deo: ergo est perfectio simpliciter simplex, & quod sine controversia est debet esse perfectio sine imperfectione, hoc est, nullam in suo conceptu formali, & essentiali includens. Ratio à priori debet esse, quia Deus est infinite perfectus sine ulla imperfectione: ergo non debet continere aliquod prædicatum imperfectionem involvens, alias ab illo imperfectus constitueretur; quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu.

Minor prima & præcipua, in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia perfectio simpliciter simplex potest cognosci non cognita imperfectione; sed hoc modo cognosci potest præcindi: ergo perfectio simpliciter simplex potest præcindi ab imperfectione. Maior sic probatur, quia illud, quod essentialiter nec extrinsec, nec intrinsec constituitur ab aliquo, potest sine illo cognosci absolute, sed perfectio simpliciter simplex nullo modo constituitur essentialiter ab imperfectione: ergo potest cognosci sine illa. Maior est evidens, ut in confesso est apud omnes, solum enim aliqua ex illis rationibus impedit vnum cognosci sine alio; relatio enim non potest cognosci sine termino, sive prædicamentalis, sive transcendentalis sit; quia constituitur essentialiter extrinsec ab illo; ex alio capite homo non potest cognosci sine anima, quia constituitur essentialiter intrinsec ab illa; sed perfectio simpliciter simplex nullo modo constituitur ab imperfectione, quod sic probatur; quia illud, quod tanquam constitutum, vel ornamentum Dei est, non potest constitui imperfectione; quia iam in Deo daretur aliqua imperfectio; sed omnis perfectio simpliciter simplex est constitutiva, seu ornamentum Dei: ergo non constituitur imperfectione. Clarius probatur in hac perfectione, de qua loquimur, nimirum de ente secundum se. Quia ens secundum se est de essentia intrinseca Dei tanquam constitutum Dei: ergo si ens constituitur

tur essentialiter ab imperfectione, Deus etiam ab illa essentialiter constituitur. Pater hæc consequentia. Ideo enim constituitur, v. g. Deus, ente, quia constituitur substantia, quæ substantia constituitur etiam ab ente; hoc enim fundatur in illo principio, Dici de omni, & dici de nullo; quia quidquid est de essentia superioris constitutivum, est de essentia inferioris constitutum; sed ens constituitur essentialiter ab imperfectione: ergo Deus, qui constituitur essentialiter ab ente, constituitur essentialiter ab imperfectione; quod est falsum.

77 Declaratur hoc, quia opposita essentialiter non possunt ad invicem constitui, sed imperfectio est opposita perfectioni, quia est carentia perfectionis: ergo imperfectio non constituit essentialiter perfectionem, ens nimirum.

78 Dices, etiam connexionem essentialem impedire cognitionem unius sine alio.

79 Sed contra, quia superior ratio indifferens multis, & quæ multis communicatur oppositis indifferenter, nullam habet connexionem essentialem cum illis, sed ens ut sic est ratio indifferens communis enti creato, & increato, quæ habent oppositionem: ergo nullam habet connexionem cum illis secundum se. Maior sic probatur. Ideo animal nullam habet connexionem cum rationali, vel irrationali, quia est ratio communis indifferens ad utrumque tanquam ad inferius, de cuius ratione est, ut ait Aristoteles, esse extra rationem superioris essentialiter. Clarius exemplum. Ideo potentia ut sic visiva non connectitur essentialiter cum hac, & illa potentia visiva, quia est indifferens ad hanc, vel ad illam potentiam, & non est indifferens ad colorem, vel lucem ut sic; & sic habet necessariam connexionem cum colore ut sic: ergo ratio superior, quæ indifferens est ad opposita, nullam habet connexionem cum illis. Et ratio à priori evidens est; quia cum ratio superior sit completa ut superior est, & sit prior inferioribus in omni ratione, nullam habet connexionem essentialem cum inferioribus, quia quod prius est, non connectitur essentialiter cum posteriori. Huius rationis manifestum est argumentum; quia ideo concipimus adæquate, & totaliter, non conceptis inferioribus, substantiam completam ut sic vivens ut sic, sine tali, vel tali substantia, &c. quia substantia ut sic, cum ut sic sit completa, & adæquata, & prior absolute inferioribus, non potest habere connexionem essentialem cum illis, quia si illam haberet, non posset concipi sine inferioribus: sed concipiuntur de facto inferiora, in sententia omnium adversariorum: ergo ipsi adversarii debent fateri non habere connexionem essentialem.

80 Sed demus, ens ut sic habere connexionem necessariam cum inferioribus imperfectis, ac per consequens non posse cognosci sine illis, nihilominus poterit absolute præscindi: quia præcisio non est absolute non posse cognosci sine alio vnum, alias genus, vel species ut genus, vel species, v. g. animal cum relatione rationis ad inferiora, adhuc sub illa relatione non posset concipi ut præcisum ab illis inferioribus, quia ut sic habet necessariam connexionem relationis cum illis, sed nihilominus ut sic præscinditur, quia adhuc universale ut universale relativum postquam habet relationem contrahitur: ergo ante contractionem præsupponebatur abstractum, &

præcisum; quia impossibile est quod detur contractioni alicuius, quin præcesserit abstractio ante contractionem; sed animal sub formali relatione universalitatis est præcisum, & nihilominus relatum ut relatum dicit connexionem necessariam, quæ connexio necessaria non potest dari sine illo, cum quo dicit connexionem: ergo præcisio ut præcisio potest stare cum aliquo, quod cognoscitur cum alio. Quid autem, his suppositis erit præcisio? Dico præcisionem esse cognitionem unius sine aliquo intrinsece constituite illud, licet cognoscatur cum alio, quod non constituit intrinsece illud. Et ideo omnipotentiam Dei cognoscimus præcisam à creaturis, quia licet cognoscamus illam, & creaturas necessario, illas creaturas cognoscimus non tanquam intrinsece constituentes omnipotentiam, vel componentes aliquid vnum cum omnipotentia: ergo similiter licet ens concipiatur cum substantia, & accidenti propter necessariam connexionem, cum ipsum ens possit concipi primo tanquam quid non constitutum per accidens, & substantiam, vel tanquam aliquid non componens cum perfectate, & inalitate, potest præscindi simpliciter ab illis.

Urgetur, quia si ens includeret per se actu imperfectionem, non esset perfectio simpliciter simplex. Quia illa est perfectio simpliciter simplex, quæ est pura perfectio sine admixtione imperfectionis, quia perfectio simpliciter simplex est bonum absolute: sed bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu: ergo perfectio simpliciter simplex non habet admixtam imperfectionem, & à fortiori non constituitur illa: & ideo creatura quæcumque licet habeat vitam ut sic, & sapientiam ut sic, quæ sunt perfectiones, quia constituitur imperfectione dependentiæ, & habet admixtam illam, non est perfectio simpliciter simplex: ergo si ens constituitur imperfectione, non erit eiusmodi perfectio.

Dices, ens ut sic non esse perfectionem simpliciter simplicem, sed abstrahere à perfectione, & imperfectione.

Sed contra, quia hoc est contra verba expressa 81 Divi Anselmi in *Prologo*, cap. 5. ubi definiens perfectionem simpliciter simplicem, his verbis illam definit: (& quidquid melius est esse, quam non esse.) Vnde pro materia definitionis posuit esse, & non esse ut sic: Sed esse, & ens sunt idem formalissime: ergo si definitio perfectionis simpliciter verificatur ut in materia, in esse ut sic: quia melius est esse, quam non esse; verificabitur etiam necessario in ente, quia ens synonymum est esse; & ens melius est quam non ens. Item, exemplum, quod posuit Divus Anselmus paulo post ad verificandam definitionem, sic se habet: Melius est esse iustum, quam non iustum, beatum, quam non beatum. Vnde posuit exemplum in iustitia ut sic, & beatitudine ut sic; quæ licet sint rationes abstractæ à creatis, & increatis, nihilominus, quia iustitia ut sic est melius quam non iustitia, & in se ut sic est perfectio simpliciter simplex, sed absolute melius est esse ens, quam non esse iustum ut sic, respectu cuiuscunque absolute, & est melius quam non ens: ergo absolute est perfectio simpliciter simplex. Item, quia perfectio simpliciter simplex est illa, quæ absolute perfectio est sine eo quod includat imperfectionem; sed ens quatenus per vos abstrahit ab imperfectione, non includit imperfectionem; & ex alio

capite

capite est perfectio esse ens, ut supra probavimus: ergo est perfectio sine imperfectione: ergo est pura absolute, & simpliciter perfectio, sicut Angelus, quia ex una parte est spiritus, & ex alia parte nullam habet admixtam corporeitatem, est pure, simpliciter, & absolute spiritualis.

83 Dices, licet ens includat accidens, & substantiam esse perfectionem simpliciter simplicem, quia habet indifferentiam sub proportionem ad perfectionem simpliciter simplicem, & ad imperfectionem.

84 Sed contra manifeste; quia sequeretur ex hoc animal ut sic esse rationale, licet non includat rationalitatem, quia habet indifferentiam sub proportionem ad rationale, & ad brutum, quod est falsissimum; sed talis indifferentia in animali potius facit ut animal secundum se ex eo quod præcinditur à rationali, & à bruto, & ratione talis præcisionis, non includit rationale, non sit tale, sed potius si esset rationale, non esset indifferens ad brutum, quia quod indifferens alicui, non potest habere rationem oppositam illius, cui tanquam indifferens communicatur; unde homo, quia rationalis est, & habet rationalitatem oppositam bruto non habet indifferentiam ut illi communicetur, sed animal quatenus indifferens est, & ex vi suæ indifferentiæ potest communicari bruto: ergo ex vi suæ indifferentiæ non petit rationalitatem, ac proinde non petit esse secundum se aliquid ex membris, quibus potest se communicare ex vi talis indifferentiæ.

85 Tunc sic, ens per vos est indifferens ad substantiam, & accidens, ac proinde ad perfectionem simpliciter, & ad imperfectionem: ergo sicut ratione tali indifferentiæ non est accidens nec substantia, ita similiter non erit ratione talis indifferentiæ ad perfectionem simpliciter, & ad imperfectionem perfectio simpliciter, sed potius ex alio capite debet esse perfectio simpliciter, unde falsa est solutio.

86 Secundo, quia illa indifferentia sub proportionem nihil aliud est per vos nisi quod ens possit prædicari tam de accidenti, quam de substantia indifferenter, sed cum hac proportionem ut de substantia prædicetur primum, & principaliter ens, de accidenti minus principaliter, non sit, neque contingit quod ens sit una res, quæ habeat perfectionem sine imperfectionem, sed solum facit quod per unum nomen significantur Deus, & creatura; quod non est esse perfectionem simpliciter simplicem, sed potius esse duo obiecta, unum absolute perfectum, aliud imperfectum: ergo licet ens habeat indifferentiam sub proportionem ad accidens, & substantiam, non est ex vi præcisionis talis indifferentiæ perfectio simpliciter simplex.

87 Dices: ergo ens non est perfectio simpliciter simplex ullo modo, quia id, quod est indifferens ad aliquas species, non potest esse illa ex illis; sed ens est indifferens ad perfectionem simpliciter simplicem: ergo non potest esse perfectio simpliciter simplex.

Ad hoc respondeo, ens, ut sic non eodem modo esse perfectionem simpliciter simplicem, ac est species, ad quam contrahitur, sed alio modo, ac proinde posse contrahi ad illam, v. g. dispositio ut sic, quia non est eodem modo dispositio ac particularis species dispositionis opposita, aut distincta ab habitu, qui est alia species, potest

contrahi ad dispositionem, quæ est species eiusdem nominis cum suo genere, in quo omnes Doctores conveniunt, sed licet ens conveniat in nomine perfectionis, nihilominus est alio modo perfectio, ac est particularis species perfectionis: ergo bene potest contrahi ad illam, & ad aliam oppositam illi, ut in exemplo dispositionis clare patet. Distinctus autem modus in hoc consistit, quod ens sit perfectio simpliciter ex eo quod excludat suum oppositum excedendo illud in perfectione; ens enim est perfectio simpliciter simplex, quia excedit non ens ut sic, & nihilum; substantia autem, quæ contrahit ens ut sic, & est perfectio magis particularis, dicitur talis, quia excedit non substantiam, & accidens ut sic, quæ sunt opposita illius. Unde cum tota ratio perfectionis simpliciter simplicis sumatur in ente, & in inferioribus illius ab oppositis, quæ sunt diversa; ita etiam diversa est ratio perfectionis simpliciter simplicis in ente, ac in inferioribus illius, quo impugnata manet, & soluta obiectio adversariorum.

Dices, ens esse perfectionem simplicem, non 88 ex eo quod totum, quod dicitur, sit perfectio, sed ex eo quod aliquid illius est tale.

89 Sed contra, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu: ergo ad hoc ut sit perfectum simpliciter simplex aliquid, non debet esse per aliquam partem illius, sed per totum, quod signficatur illo nomine perfectionis. Quis enim dicit ens esse Deum, quia quædam pars entis est Deus? Neque quis dicit hominem esse incorruptibilem, & spiritualement, quia una pars est talis. Et ratio à priori est, quia illa denominationes sunt perfectæ simpliciter, unde non ex aliqua parte, sed ex integritate illius tale debet nominari. Unde falsum est ens dici perfectum propter Deum, quia ens non est Deus, sed ratio, in qua vere, & realiter conveniunt Deus, & creatura, & quæ essentialiter de utroque prædicatur, hæc autem ratio, in qua conveniunt formaliter, non est Deus, nec creatura ut creatura, quia Deus, ut Deus, & creatura ut talis sic primo differunt, & in ratione entis primo, & per se, & absolute conveniunt: ergo est alia superior his; illa autem ut sic, & propter virtualiter distincta à creato, & increato, & quæ hoc nomine significatur, nimirum nomine entis. De illa igitur interrogo; an sit melior ipsa, quam non ipsa? vel non? Si prius, est perfectio simpliciter simplex ut sic, sed ut sic non est Deus, sed aliqua ratio superior Deo, & creatura, quia est indifferens & prædicatur essentialiter de utroque: ergo ens ut sic, & non propter Deum est perfectio simpliciter simplex: ergo ut sic non includit differentias, quia admisceretur imperfectione illarum. Unde non esset pura, nec simpliciter perfectio. Nec secundum potest dici; quia absolute, ut ante probavimus, melius est habere entitatem quam esse nihil, vel non habere illam, præcipue cum ratio entis sit præsuppositum essentialiter ad omnem perfectionem. Unde propter hanc rationem absolute, & simpliciter perfectio est.

90 Nec obstat dicere, illam perfectionem simpliciter simplicem non posse præcindi ab illis imperfectionibus propter transcendentiam, quia iam demonstratum manet, transcendentiam non tollere præcisionem non mutuam ex parte ipsius transcendentis: ergo nulla est solutio.

Tandem

Quaest. V. Vtrum Ens simpliciter, &c. 153

91 Tandem efficacius argumentor contra adversarios, & suppono ens de se non esse perfectionem simpliciter simplicem, sed potius praescindere a perfectione simpliciter simplici, & ab imperfectione; nihilominus tamen non potest negari, quin ens ut sic non includat in se imperfectionem; quia alias, ut supra probatum manet, Deus essentialiter constitueretur imperfectione, quia Deus essentialiter constituitur ens; sed ens per vos dicit imperfectionem: ergo Deus constituitur illa, v. g. quia accidens constituitur inalicitate, & inalicitas dicit imperfectionem, accidens necessario dicit illam. Item, quia creatura constituitur in esse talis per dependentiam in actu primo, & dependentia in actu primo dicit imperfectionem, creatura necessario debet constitui imperfectione. Clarius: homo constituitur ab animali, sed animal dicit rationem viventis; ergo homo constituitur ratione viventis.

92 Ergo similiter, si Deus constituitur ente, & ens dicit imperfectionem, ens constituitur imperfectione; sed hoc est haeticum; ergo nullo modo ens constituens Deum dicit imperfectionem, sed potius est perfectio, quae in suo conceptu non includit ullam imperfectionem, sed potius a sua essentia excludit illam: ergo potest concipi sine illa, ut patet ex supradictis, quia quando aliquid non constituitur ab aliquo conceptu inferiori, sed potius a sua essentia, excludit illum, potest illud superius concipi sine inferiori, ut v. g. quia animal ut sic non includit in suo conceptu essentiali rationem, potest concipi sine rationali, sed ens ut sic etiam non sit perfectio simpliciter simplex, nihilominus non includit in suo conceptu essentiali imperfectionem: ergo potest concipi sine tali imperfectione, atque differentiae creatae, & inalicitates sunt imperfectiones: ergo ens potest cognosci sine illis; sed cognosci vnum sine alio, est praescindi ab illo: ergo bene potest ens praescindi a differentijs.

SVBSECTIO IV.

Tertia ratio principalis ponitur.

93 O Vatto sic argumentor. Audito hoc nomine ens, ut ipsa experientia docet, mens non distrahitur ad plura, sed colligitur ac concipiendum id quod potest existere: ergo ens solum dicit id quod potest existere. Patet consequentia. Illud dicit ens actualiter, quod concipitur audito hoc nomine ens; sed audito hoc nomine ens solum concipitur, quod potest existere, vel cui non repugnat existere: ergo ens solum importat actu litem, id quod potest existere, vel cui non repugnat existere. Probatur Minor, si ens exprimeret actualiter aliud praeter id quod potest existere, vel id esset substantia, vel accidens; Deus, vel creatura, vel omnia, quae transcendit ens; sed non est maior ratio de vno, quam de alijs: ergo solum importatur id quod potest existere. Probatur minor, quia omnia illa equaliter transcendit ens; sed ideo secundum adversarios, quando concipitur ens, debent concipi inferiora illius, quia transcenduntur ab ente: ergo conceptu ente necessario debent concipi illa omnia inferiora, & omnia individua existentia a parte rei, quia omnia transcenduntur ab ente, & ad minus debent concipi omnia individua, inter quae non datur analogia, sed hoc est absurdum contra ipsam experientiam. Tum quia inferiora, quae ab ente transcenduntur, sunt pene infinita. Tum & maxime, quia multoties cognoscimus aliquid esse ens, & dubitamus, vtrum sit substantia, vel accidens: Et multoties negamus esse substantiam id quod a parte rei est substantia: ergo quando concipitur ens, non concipiuntur omnia inferiora illius.

Dices, quod quando concipitur ens, & non concipiuntur omnia inferiora, non concipitur ens adaequate.

94 Sed contra, quia tunc aliquis conceptus communis concipitur adaequate, quando de illo cum veritate potest intellectus universaliter affirmare definitionem essentialem: sed intellectus potest universaliter affirmare de ente cum veritate definitionem essentialem illius: ergo concipitur ens adaequate. Maior est evidens. Ideo cum animal concipitur adaequate secundum conceptum essentialem animalis; non conceptis inferioribus illius, quia de illo potest intellectus cum veritate universaliter affirmare definitionem essentialem illius. Ut in hac propositione: omne animal est vivens sensibile; & ratio huius est evidens, quia si intellectus non conciperet adaequate essentiam animalis, non posset cognoscere definitionem essentialem illius: ergo non posset scientificae illam praedicare de illo; quia posset dubitare, vtrum illa esset definitio essentialis animalis, vel non. Probatur Minor praecipua. Intellectus affirmat scientificae universaliter, & cum veritate quod omne ens non repugnat existere, sed definitio essentialis entis est quod non repugnat existere: ergo intellectus praedicat universaliter, & scientificae cum veritate de ente definitionem essentialem illius. Ut in hac propositione: omne ens non repugnat existere: ergo intellectus concipit adaequate conceptum essentialis entis: ergo illum potest concipere sine omnibus inferioribus. Patet consequentia, conceptus adaequatus essentialis entis est independens ab omnibus suis inferioribus: ergo potest concipi sine illis. Probatur antecedens. Tunc aliquis conceptus est independens a suis inferioribus, quando indiscriminatum potest concipi sine omnibus illis, v. g. Ideo conceptus animalis est independens ab omnibus suis inferioribus, quia indiscriminatum potest concipi, & esse sine omnibus suis inferioribus, sed conceptus entis potest concipi indiscriminatum, & esse sine omnibus suis inferioribus, quia non requirit necessario ad sui cognitionem adaequatam cognitionem alicuius inferioris in particulari determinate: ergo conceptus entis est independens ab omnibus suis inferioribus: ergo potest concipi sine omnibus illis. Patet consequentia. Ideo animal potest concipi sine omnibus suis inferioribus, quia in conceptu suo essentiali adaequato est independens ab omnibus suis inferioribus indiscriminatum. Et clarius: Ideo ens, quod est in Deo, potest adaequate, & essentialiter concipi sine personalitatibus divinis, licet illas transcendat, ut probatum est, quia est independens ab illis indiscriminatum; sed ita se habet conceptus entis respectu suorum inferiorum: ergo potest concipi sine illis: ergo & praescindi ab illis. Patet ultima consequentia. Praescindi vnum conceptum ab alio, nihil aliud est quam concipi vnum sine alio; sed ens potest concipi sine suis inferioribus: ergo potest praescindi ab illis.

V Dices;

96 Dices, quod audito hoc nomine ens, mens concipit præcipua analogata, scilicet Deum, creaturam, substantiam, & accidens.

97 Sed contra. Et in primis hoc est contra manifestam experientiam, ut quilibet in se potest experiri. Deinde sic argumentor: vel quando concipitur creatura audito nomine ens, concipitur creatura ut sic, non conceptis omnibus inferioribus illius, quæ transcenduntur à creatura, vel concipiuntur necessario omnia illius inferiora: sed non primum, neque secundum: ergo falsa est solutio. Probatur Minor quantum ad primam partem. Si conciperetur creatura ut sic, & conciperentur inferiora illius: ergo daretur non conceptus præcisus creaturæ ut sic: ergo transcendentia, & analogia non impediunt conceptum simpliciter præcisum. Patet evidenter vltima consequentia. Creatura est conceptus analogus, & transcendens, sed creatura præscinditur simpliciter: ergo transcendentia, & analogia non impediunt præcisionem simpliciter: ergo licet ens sit analogum, & transcendens, potest præcindi simpliciter à suis inferioribus. Probatur Minor quantum ad secundam partem, omnia inferiora creaturæ sunt pene infinita, ut dictum est, sed intellectus audito hoc nomine ens, non concipit illa omnia pene infinita, ut ipsa experientia patet. Quis enim rationabiliter potest affirmare, quod quando à me audit ens, cognoscit omnia obiecta creata: ergo audito hoc nomine ens, non concipiuntur omnia inferiora creaturæ: ergo neque aliqua in particulari. Tum quia esset contra solutionem, quam impugnamus, quæ asserit concipi tantum præcipua analogata. Tum quia volutarie assignaretur vnum inferius potius quam aliud. Tum, & maxime, quia dantur multa inferiora entis, quæ nunquam cognovit intellectus, & quorum non datur species in illo: ergo non potest illa cognoscere: ergo bene potest concipi ens sine illis, in quibus includitur essentialiter: ergo potest præcindi ab illis, & idem argumentum fit de accidenti, & de substantia, quæ sunt analogæ secundum adversarios, & transcendunt vltimas differentias.

SVBSECTIO V.

Quarta ratio principalis ponitur.

98 Varto sic argumentor. Quia si propter aliquam rationem ens non abstraheretur ab accidenti, & substantia, maxime quia in ipso ente actu includuntur perfectas, & inaleitas; sed nec clare, nec confuse includuntur differentia actu: ergo ens præscinditur à differentiis perfectas, & inaleitatis. Maior est ipsa sententia adversariorum. Minor sic probatur, quod non includuntur actu expresse, nam in ipso conceptu entis, vel, ut melius loquar, quando concipio ens ut sic expresse, & clare, non concipio illud esse ens per se, vel in alio; nec concipio tunc eo modo, quo concipio per hæc nomina, & per hos conceptus formales substantia, accidens; sed potius concipio illa confuse secundum rationem aptitudinis, ad existendum, in qua conveniunt, sine eo quod exprimitur in particulari, an sit aptitudo independentis à subiecto, vel dependentis: ergo. Quod autem confuse actu non includuntur, sic patet, quia illud, quod metaphysice cognoscitur reduplicative præcise, cognoscitur

solum secundum essentialia; quia, ut ex Summis patet, idem est propositio reduplicativa, ac in sensu essentiali; & ideo hæc propositio falsa est: Homo ut homo est risibilis, vel ut sine dubitatione loquamur: Homo ut homo est sapiens: unde solum includit vel expresse, vel confuse prædicata essentialia, & non alia, quæ non sunt de illius essentia; sed in hac cognitione ens ut ens est aptum ad existendum: sumitur ens reduplicative: ergo sive confuse, sive expresse solum includit essentialia. Tunc sic: de essentia entis non sunt differentia; nec modi creati, nec increati: ergo modi creati, &c. non includuntur, &c. Antecedens sic probatur, quia illud est de essentia alicuius, sine quo nec conservari, nec cognosci potest illud, de cuius essentia est, v. g. Deus non potest concipi, nec conservari sine existentia exercita; nec substantia potest concipi, nec conservari sine perfectitate, quia sunt de essentia illorum. Et contra, quantitas panis potest conservari, & concipi actualiter sine substantia panis in Eucharistia, quia ipsa entitas panis actualis non est de essentia ipsius quantitatis: sed ratio entis datur, & conservatur in Deo simpliciter, & perfecte sine differentia creati; & in creatura datur, & conservatur simpliciter sine differentia, & modo increati: ergo de ratione entis, & eius essentia non sunt modi creati, & increati.

Explicatur hoc: quia omnis ratio superior, & communis multis oppositis non constituitur essentialiter per sua inferiora; nam ideo dixit Aristoteles, quod inferius est extra rationem essentialem superioris: sed ratio entis est communis Deo, & creaturis tanquam inferioribus habentibus in se oppositionem: ergo non constituitur illis, nec differentiis illorum, quia si illis constitueretur, & differentiis constitueretur, v. g. quia homo constituitur animali, constituitur essentialiter sensibili, quæ est differentia animalis. Probatur Maior sic. Ideo animal non constituitur essentialiter ab equo, & ab homine, nec à suis differentiis; & ideo substantia ut sic non constituitur essentialiter à substantia completa, & incompleta, nec à differentia completi, & incompleti, quia animal, & substantia sunt rationes superiores respectu inferiorum habentium oppositionem; & sicut in vna, eademque entitate non possunt reperiri oppositiones, sic etiam in ratione animalis, vel substantia, cum vnaqueque illarum sit vna, & eadem ratio, non potest in se continere inferiora actu, quia in se haberet oppositiones illorum: & quia si ratio completi, & incompleti esset de essentia substantia ut sic, quando substantia ut sic prædicatur de anima, de anima etiam prædicaretur ratio completi, & ratio completi esset de essentia animæ; quia quid est de essentia prædicari, est de essentia subiecti: & ideo omnis ratio, quæ magis late patet quam alia, non continet actu confuso, nec expresse illa, respectu quorum est communis, sed tantum potestate, & virtute. Explicatur hoc totum exemplo Dei, v. g. Quia eadem ratio Dei, quæ reperitur in paternitate, reperitur etiam in filiatione; sed illa ratio divinitatis, quæ est communis utrique relationi, & de utraque prædicatur, nec actu confuso, & expresse continet actu in sua essentia, ita ut sit de essentia Dei ut sic paternitas, vel filio, quia illud solum reperitur in essentia communi multis metaphysice considerata, vel actu confuso, vel expresse, secundum quod

Quæst. V. Vtrum Ens præscindatur. 155

quod potest salvari illa essentia cum sua indifferentia in quocumque individuo, & in quacumque ratione, & ubicumque, unde si in aliqua ratione, vel individuo salvatur illa essentia sine aliquo, signum evidens est, illud, sine quo salvatur, nec confuso, nec expresse includi actu in illa essentia, ubi tantum prædicata essentialia sive confusa, sive expresse debent reperiri. Et ideo dicimus si essentia hominis necessario includi non solum animal, & rationale, sed etiam actu confuso rationem viventis, corporis, substantiæ, &c. quia essentia hominis nullibi potest esse, nec concipi sine ratione viventis, corporis, substantiæ, &c. sic similiter Deus non includit nec actu confuso, nec expresse in sua essentia tanquam prædicatum quidditativum ipsius, filiationem, vel paternitatem, quia essentia Dei completissime reperitur in paternitate sine filiatione, & in filiatione sine paternitate, & in spiratione passiva sine utraque alias sequeretur illud inconveniens, quod diximus, nempe quod de filiatione prædicaretur essentialiter paternitas; unde paternitas esset idem quod filio, quod aperte hæreticum est. Pater hoc, quia ideo prædicatur de paternitate ratio entis, substantiæ, & spiritus, quia sunt in essentia Dei actu, licet confuso: ergo si filio est etiam actu confuso in essentia Dei; filio prædicatur essentialiter de paternitate, ut prædicatur ens, & vivens, quæ actu confuso sunt. Mains inconveniens; essentia Dei non posset esse in filiatione, nec posset communicari filio, si paternitas esset actu confuso de essentia divinitatis. Unde tolleretur indifferentia essentia ad essendum in Patre, & in filio. Probatur nunc illud inconveniens, quia eo modo debet esse res in aliquo; quo petit essentia illius, & secundum omnia prædicata essentialia sive actu expressa, sive confusa: ergo si divinitas deberet esse in filiatione, necessario deberet esse cum paternitate, quæ actu est in ipsa essentia essentialiter; sed filio non est capax habendi paternitatem: ergo non est capax habendi divinitatem, in qua necessario, & essentialiter actu, licet confuso est paternitas, v. g. quia color est incapax essendi animal rationale, est incapax essendi Petrus; quia ad hoc ut aliquid sit Petrus, debet necessario esse hominem. Unde divina essentia non potest esse in filiatione. Ex quo tolleretur indifferentia, & communitas divinæ essentia: ergo si ens ut ens est ratio superior communis, & indifferens ad accidens, & substantiam, si quidem, & ratio entis prædicatur de substantia, & de accidenti: ergo in ratione entis essentialiter, & metaphysicè nec includitur perfectitas, & inalicitas, nec ratio creati, & increati.

99 Ex his omnibus colligitur, quoddam discrimen, quod inter confusam cognitionem hominis reperitur respectu suæ definitionis, & inter confusam cognitionem entis respectu accidentis, & substantiæ; nam homo, quomodocumque cognoscatur, semper includit actu animal, & rationale, à quibus nullo modo potest abstrahi; nam si actu confuso cognoscitur homo, actu confuso continet animal, & rationale; si autem cognoscatur clare essentia hominis, actu, clare, & expresse dicit animal, & rationale. Et ratio evidens à priori est, quia homo constituitur adæquate, & essentialiter animali, & rationali. Et ideo adæquate convertitur cum animali, & rationali. Quod patet ex mutua prædicatione: homo est animal rationale; animal rationale est homo. Ex quo

R. P. I. deph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

sequitur hominem minime esse indifferentem ad animal rationale, & ad aliud; nam si esset indifferens ad hoc, & ad illud, posset conservari adæquate in hoc sine alio, & in alio sine hoc; unde non dependeret in suo esse, & cognosci nec ab hoc, nec ab alio; unde posset præscindi ab utroque; sed ut sic præcisum haberet suam adæquatam essentiam: quia nihil potest esse adæquate sine adæquata essentia: ergo evidenter colligitur non constitui actu essentialiter animali rationali. Tunc sic: ens habet oppositas omnino homini rationes, quia ens est indifferens simpliciter Deo, & creaturis, accidenti, & substantia; nam accidens, & substantia conveniunt vere, & simpliciter in ratione entis, & magis late patet ens, quam accidens, & substantia: Et hoc evidenter colligitur ex non mutua prædicatione, nam non est verum dicere ens est accidens, vel ens est substantia: & sic contrahitur tam ad accidens, quam ad substantiam indifferenter; unde habet rationem superioris communicabilis respectu inferiorum; & sic inferiora secundum axioma Aristotelis erunt extra rationem entis, & ens non constituitur essentialiter illis; nam ens conservatur, ut diximus, adæquate, & perfecte in substantia, & in accidenti, ita ut in accidenti sit proprie, & simpliciter ens sine substantia, & in substantia sine accidenti, unde absolute non dependet secundum suam essentiam, neque à substantia, nec ab accidenti: ergo poterit cognosci sine accidenti, vel substantia: ergo poterit præscindi ab illis, quia hæc est definitio præcisionis.

Dices, totum nostrum principium falsum esse, 100 nimirum per rationem entis habere aliquod obiectum unum, quod per unum nomen entis significetur; nam quando concipimus ens, non concipimus aliquam rationem communem utrique, sed concipimus immediate substantiam, & accidens, creatum, & increatum; quia cum illa ratio entis sit transcendens, non potest intellectus sistere in ratione communi entis, nisi necessario terminetur à creato, & increato.

Contra, & interrogo, an quando intellectus 101 concipit creatum, terminatur in illo conceptu communi creaturis, vel non terminatur, nisi cognoscit omnes creaturas tam possibiles, quam actuales, tam specificè, generice, quam individualiter; si dicatur primum: ergo etiam potest sistere intellectus in ratione præcisa entis; quia ideo non sistit in ratione præcisa entis, quia ens transcendit Deum, & creaturam; sed etiam licet creatura ut sic transcendat omnes creaturas, & omnes differentias creaturarum usque ad ultimam rationem indivisibilem, & participatur in eorum sententia per prius à substantia creata, quam ab accidenti creato; & non obstante hac transcendentia, & participatione, intellectus sistit in ratione creaturæ ut sic: ergo etiam intellectus potest sistere in ratione entis ut sic sine eo quod terminetur ad hanc, vel ad illam rationem entis. Si dicatur secundum: ergo intellectus una cognitione percipit, & penetrat infinitas creaturas actu naturaliter; sed hoc est absurdum, & contra ipsam rationem; ergo absurdum erit illud, ex quo sequitur. Probatur illud inconveniens. Quia quando cognoscitur per vos aliqua ratio transcendens, v. g. ens, non potest sistere intellectus in ratione illa transcendens, & ideo cognoscit etiam substantiam, & accidens, quæ transcendit; sed creatura ut sic, quæ transcendit infinitas creaturas

ras possibiles actu, & creaturas actuales, & futuras, & infinitas differentias illarum creaturarum; (quia de quacumque licet minima differentia creaturæ sive possibilis, sive actualis, sive futuræ verificatur hæc propositio) est creatura; ergo ratio creaturæ transcendit omnes creaturas, sed omnes creaturæ sunt infinitæ actu: ergo si intellectus quando cognoscit creaturam ut sic, cognoscit omnes illas rationes, quas transcendit creatura, cognoscit naturaliter infinitum in actu, quod est absurdum tam contra Philosophos, quam contra Theologos; nam ipsi Theologi scholastici nec animæ Christi hoc præilegium concedere volunt circa omnes infinitates creaturarum; quia omnes unanimiter dicunt, ex hac concessione colligi à posteriori comprehensionem divinam.

Dices, in illo conceptu creaturæ non representari omnes possibiles.

102 Sed contra; quia ratio creaturæ omnes actuales, & possibiles comprehendit sua transcendentia, quia non datur medium inter ens creatum, & increatum; sed illæ omnes creaturæ non sunt ens increatum: ergo sunt ens creatum: ergo ratio creaturæ transcendit omnes: ergo si ratio formalis, quare non potest sibi in creatum ut sic, est transcendentia illius, & transcendentia illius est per omnes creaturas: ergo non potest terminari illa cognitio nisi in omnibus creaturis; quia non est maior ratio quare terminetur in una, quam in alia; imo est necessaria ratio non terminandi in aliquibus, sed in omnibus, quia in omnibus datur illa transcendentia.

103 Declaratur hoc amplius. Quia illa cognitio non solum debet esse confusa rerum creatarum omnium, sed distinctissima, ita ut percipiantur omnes creaturæ, non solum secundum rationes genericas, & específicas, sed etiam secundum individuales secundum proprietates distinctas illorum; ex quo sequeretur esse perfectissimam, & comprehensivam cognitionem totius obiecti omnipotentis divinæ. Probatur hoc, quia comprehensio duplicem rationem exigit: & quod cognitio attingat omne obiectum sine eo quod aliquid sit in obiecto, quod non attingatur à cognitione; & etiam quod talis cognitio sit expresse, & distincte cognoscitiva omnium rerum secundum proprietates, & perfectiones repertas in obiecto, cognoscendo distinctionem unius proprietatis, & perfectionis respectu alterius: sed hoc totum caderet in illam cognitionem: ergo esset perfectissima comprehensio. Maior est evidens. Minor sic probatur; quoad primam partem. Quia cognitio illa perciperet omnes creaturas inclusas in illo obiecto, & etiam cognosceret quicquid est in illis. Cognosceret præterea proprietates omnes, & differentias illarum; unde, & cognosceret distinctiones inter illas; quia impossibile est quod cognoscantur proprietates, & differentia aliquorum, & quod non cognoscatur distinctio illarum; quia ratio formalis distinguendi in aliquo, est differentia illius.

104 Quod autem hæc omnia cognoscantur, sic patet: quia illud totum est sphaera cognitionis, & ad illud totum terminatur cognitio, quod transcendit illa ratio communis; sed ratio communis creaturæ transcendit omnes creaturas tam in communi, quam in particulari, omnes proprietates, & differentias; quia de quacumque proprietate, & differentia, est verum dicere: hæc proprietates,

vel differentia est essentialiter creatura; ergo cognitio, quæ tantum cognoscit quantum transcenditur à creatura, cognoscit etiam proprietates omnes, & differentias in particulari, siquidem transcenduntur in particulari à creatura ut sic, & quatenus una etiam distinguitur ab alia; quia ut sic creatura est.

Secunda pars illius Minoris evidens est ex 105 hæc prima; quia nihil aliud est cognitio expressa, & distincta alicuius, nisi cognitio, quæ terminatur ad illud secundum suas proprietates, & differentias in particulari, & non in communi; Tunc enim cognoscimus Petrum expresse, & distincte, quando non solum cognoscimus illum secundum rationem hominis, sed etiam secundum differentiam Petri cum proprietatibus illius, & quatenus distinguitur à Paulo, & à quocumque: sed illa cognitio cognosceret omnes creaturas in particulari cum suis differentiis, & proprietatibus, cum hæc omnia transcenduntur æqualiter à ratione creaturæ, quæ transcendentia mensura est illius cognitionis; & sic in sententia adversariorum non potest sistere cognitio in ratione entis transcendente substantiam, & accidens, nisi etiam cognoscantur expresse substantia, & accidens cognoscendo, in quo distinguatur substantia ab accidenti.

Item, quia si non expresse cognosceret omnia 106 illa, sed confuse, cognosceret illa sub aliqua convenientia communi sine aliqua distinctione; (quia si cum distinctione cognosceret, distincte, & expresse cognosceret, quia idem est cognoscere cum distinctione, & distincte) ita cognitio illa sistat in convenientia illorum, sive in ratione illa convenientia; sed hoc est præcindi rationem convenientiæ à differentiis, cum intellectus concipiat convenientiam sine differentiis, v. g. Ideo intellectus præcindit animal ab homine, & ad equo, quia confuse cognoscit hominem, & equum, in illa ratione naturæ viventis sensibilis, in qua conveniunt homo, & equus, sistendo in illa ratione; & minime percipiendo distinctionem illorum in illa natura; sed hoc totum convenit cognitioni prædictæ: ergo convenit simpliciter esse præcisionem.

Dices, ibi non representari accidens, & substantiam ut sic, quando concipitur ens, sed representari attributionem accidentis ad substantiam.

Sed contra, quia tot sunt attributiones ad substantiam, quot sunt accidentia, sed accidentia sunt infinita; ergo, & attributiones illorum. Unde eadem ratio, quæ militabat ad hoc ut non cognoscerentur creaturæ, & omnia accidentia in particulari; militat ad hoc quod non cognoscantur attributiones.

Et si dicas, cognosci attributionem ut sic, & 109 non infinitas attributiones.

Contra hoc est, quia etiam attributio ut sic est 110 analogia respectu omnium attributionum; nam attributio ut sic est realiter essentia accidentis; quia de essentia accidentis ut sic est, dicere attributionem ad substantiam. Unde erit de essentia accidentis realis, & modalis; Sed essentia accidentis ut sic est analogia ad accidens completum, & incompletum; ad accidens modale, & reale; & ex alio capite transcendit ultimas differentias accidentis; quia de quacumque differentia illius est verum dicere, quod dicat attributionem ab substantiam: ergo, & attributio, quæ formaliter est ipsa

ipsa essentia accidentis, cum sit ordo transcendentis ad substantiam, erit analogica, & transcendens. Vnde non poterit intellectus sistere in attributione ut sic.

Præterea: quia impossibile est quod cognoscatur attributio ut sic, quin cognoscatur essentia illa, quæ sunt essentialia respectu attributionis; sed respectu attributionis sunt essentialia accidentia, & substantia, substantia extrinsece, accidentia intrinsece: ergo non potest cognosci attributio ut sic sine substantia ut sic, & accidenti ut sic; sicut relatio ut sic non potest cognosci sine fundamento, & termino ut sic, quia sunt de essentia, sive intrinsece, sive extrinsece, relationis; sed per vos non potest cognosci sistendo substantia ut sic, & accidentis ut sic; quia sunt rationes analogicae, & transcendentes: ergo propter easdem rationes non poterit cognosci attributio ut sic.

Viget, quia falsum est dicere in hoc conceptu entis representari attributionem accidentis ad substantiam, quia illud representatur, quod prædicatur quando prædicatur ens; sed quando prædicatur ens de Deo, & creaturis, non prædicatur attributio, quia iam de omnibus tam de Deo, quam de creaturis prædicatur, siquidem tam de Deo quam de creaturis prædicatur ens; sed hoc est falsum: ergo, & illud, ex quo sequitur.

Hæc Minor sic probatur. Quia quando dico: Deus est ens, non prædico; Deus est attributio, nec Deus dicit attributionem; quia nec Deus est ordo transcendentis, nec Deus ut sic dicit ordinem transcendentem; & nihilominus de Deo directe, & per se prædicatur ens: ergo ens ut sic non est attributio. Nec etiam quando prædicatur de accidenti, prædicatur formaliter, & directe attributio. Quia non est verum dicere formaliter, accidens est ens: ergo accidens est attributio, sed potius accidens dicit attributionem ad substantiam.

Nec hoc secundum etiam potest dici, quia quædam de prædicatur ens de accidenti, non prædicatur aliquid ens in particulari; sed aptitudo ad essendum communis respectu omnium entium; sed attributio est aliquid ens particulare, nam ens prædicatur etiam de attributione, hæc enim est vera prædicatio: Attributio est ens, & est prædicatio superioris de inferiori, cum ens, quod prædicatur de attributione, prædicetur etiam de substantia, & de Deo.

Clarius, quia tunc est prædicatio superioris de inferiori, quando illud, quod est prædicatum, non potest esse subiectum prædicationis directæ; hæc autem indirecta prædicatio esset ens est attributio: ergo attributio est aliquid ens; nam attributio convenit accidenti propter differentiam inaleitatis: ergo quando prædico: Accidens est ens; non prædico attributionem, quia sonaret sic prædicatio: Accidens est aliquid ens; sed hoc est falsum; sicut falsum esset dicere: substantia est ens: ergo substantia est aliquid ens; quia hæc est prædicatio individui vagi; alia autem non est prædicatio nisi rationis communis transcendentis: ergo non prædicatur attributio.

Dices cum Herize, prima parte, ubi supra: nos illo conceptu formali entis attingere ex parte obiecti usque ad ultimas differentias non clare, sed confuse; & sic non esse præcisionem.

Sed contra, quia cognitio confusa aliquorum, in sententia authoris huius, simpliciter præcisio est; sed hæc datur in ente: ergo. Maior sic præ-

batur, quia rationale, vel homo, & animal præscinduntur simpliciter à differentiis, tam in sententia huius authoris, quam in omnium; sed non præscinduntur aliter animal, nisi ex eo quod una cognitione confusa cognoscat intellectus omnia individua. Quia, ut hic author asserit in *Logica*, disp. 12. cap. 2. §. 5. nulla datur præcisio ex parte obiecti; quia ex parte obiecti datur multitudo; ex eo enim solum quod confuse omnia illa obiecta cognoscantur in quantum sunt similia, confundendo illa omnia una cognitione confusa, dicuntur præscindi simpliciter; sed illa cognitione confusa entis terminata ad omnia entia individua, cognoscuntur confusione, & confundendo illa omnia sub ratione convenientiæ in ratione essendi: ergo illa ratio essendi simpliciter præscinditur ab inferioribus. Maior est ipsa verba authoris. Minor etiam patet ex verbis ipsius in solutione datis; nam ait, illa cognitio formali entis nos cognoscere obiectum non clare, sed confuse: ergo.

Item, quia impossibile est, quod cognitione confusa usque ad ultimas differentias attingatur obiectum. Nam si attingitur obiectum secundum ultimas differentias: ergo attingitur quatenus habet distinctionem in se ipso illud obiectum, v. g. si quando cognosco ens, ut ipse author ait, ex parte obiecti non est aliquid unum, sed est multitudo entium cognitorum per unam formalem cognitionem, & ex alio capite hæc multitudo cognoscitur secundum ultimas differentias illorum, quæ includuntur in multitudine: ergo cognoscuntur quatenus unum distinguitur ab alio, & quatenus habent distinctionem inter se, cum cognoscantur in illis differentiis, quæ sunt rationes formales distinguendi: ergo cognoscuntur distincte, & expresse, vnde minime confuse. Patet clarissime hæc consequentia ex modo nostro loquendi Hispanice. Quia *lo mismo es conocer claray expressemente, que conocer con distincion, percibiendo lo que cada uno tiene como proprio, y en que se diferencia de otro*. Sed sic est, quod in sententia huius authoris mediante hac cognitione cognoscitur illa multitudo usque ad ultimas differentias. Vnde, & cum distinctione inter illas cognoscendo differentiam uniuscuiusque: ergo expresse, & clare cognoscit illud obiectum: ergo non cum confusione.

Confirmatur, quia illud obiectum ex parte sua realiter nullam habet unitatem, ut ipse author ait: ergo solum habet illam, quam accipit mediante conceptu formali; sed omnia illa entia confuse cognita habent unitatem ab intellectu: ergo ens, quod est omnia illa confuse cognita, est unum. Minor hæc sic probatur. Actus ille confusus formaliter in sententia Patris Herize est unitas entis, sicut actus confusus animalis est unitas animalis per intellectum: ergo ens habet unitatem. Antecedens probatur, unitas intellectus est indivisio obiecti per intellectum, & eius divisio per eundem, à quolibet alio; quia omnis unitas est indivisio rei in se, & divisio à quolibet, &c. sed actus ille confusus entis est indivisio eius, & divisio, &c. ergo est unitas entis.

Probo Minorem. Quia ille actus tunc non dividit substantiam ab accidenti, nec formicam à leone, sed potius adunat in ratione communi entis. Nam divisio obiecti per intellectum ab alijs est clara cognitio cuiuscumque obiecti, ut divisio animalis in rationale, & irrationale, est illorum clare cognitio; quia tunc intellectus unum

ab alio fecernit, seu separat; quando vero confuse cognoscit, non dividit, nec separat. Sicut ergo distincta cognitio est divisio, & illi respondent plura obiecta ut plura; ita confusa cognitio est indivisio, & illi respondet obiectum indivisum. Hæc consequentia sic patet. Quia clarus actus, & obscurus, seu confusus tribuunt suis immediatis obiectis oppositas denominationes, & hoc præcise propter confusionem, & claritatem: ergo si actus confusus immediate terminatur ad Petrum, & ad Paulum, illos faciet confuse cognitos: ergo indivisos cognitione; quia indivisio rationis est confusa plurium cognitio; sicut divisio est eorundem clara cognitio; nam si oppositam debent denominationem tribuere, & cognitio clara denominat divisos: ergo cognitio confusa non divisos. In hoc enim consistit oppositio, & si non consistit, dicant adversarii, in quo consistat.

Item, quia ens est formaliter divisum in se per divisionem immediatam in ens creatum, & increatum: ergo ens constituitur in se vel formaliter, vel efficienter indivisum præcise per indivisionem immediatam, non quæ sit à parte rei, quia impossibile est quod homo, & Angelus non dividantur à parte rei: ergo debet esse per indivisionem intellectus per aliquam actionem ipsius; sed in intellectu non datur nisi duplex cognitio, (quæ actio ipsius est terminata ad multa individua): Prima, quæ cognoscit hæc omnia individua ut plura cognoscendo differentiam unius, vel cuiusque, per quam distinguitur ab alio; & hæc est clara, & expressa cognitio, quia cum distinctione cognoscit; hæc autem non potest esse indivisio illorum; quia impossibile est quod eadem actio sit indivisio, & divisio eiusdem.

Alia cognitio est, quæ terminatur ad multa, sed non cognoscit illa ut multa, sed confundit illa, & cognoscit, non secundum proprietates, & differentias uniuscuiusque, sed secundum convenientiam illorum in aliqua ratione communi: Et hæc est adunatio illorum, quæ in se sunt distincta, quia adunantur media illa cognitione, & cognoscuntur tantum sub illa ratione convenientiæ, quasi essent unum; & ideo vocatur indivisio, id est, cognitio faciens esse indivisum illud, quod à parte rei divisum est. Et quia hæc cognitio non cognoscit cum distinctione, sed confundendo obiecta, cognitio confusa vocatur, & per hanc habet unitatem obiectum cognitum; quia non potest habere, ut dictum est, per cognitionem claram, imo per illam obiectum constituitur divisum: ergo per confusam, quæ opposita est illi, denominatur obiectum indivisum, & accipit indivisionem, & unitatem: ergo omnia entia, quæ cognoscuntur mediante cognitione confusa sub ratione convenientiæ, constituuntur in esse unius simpliciter sine distinctione per illam cognitionem formalem confusam.

Dices, hoc argumentum solum probare ens esse unum, non tamen præcise.

Sed contra. Quia nihil aliud est cognosci ut præcise à multis nisi cognosci ut unum sine multitudine; quia nihil aliud est præcise nisi cognitio unius obiecti sine cognitione differentiarum in illo: ergo si cognoscitur ut unum ens, cognoscitur ut præcise.

Nec obstat dicere, non esse simpliciter præcise, quia licet sit unum per illum actum, nihilominus imbibitur in multis realiter, unde redollet pluralitatem.

Sed iam hoc est expulsum supra, quia licet entitas sit transcendens, potest in se ut vna concipi, ut exemplo divinitatis manet supra probatum.

Præterea; quia præcise tota solum est per intellectum: ergo si ut obijciatur illi conceptui intellectus, habet unitatem simpliciter sine aliqua diversitate in seipso; quia ut sic est obiectum actus confusi cognoscentis multa non ut multa, sed unum in ratione essendi, licet à parte rei sit intime in multis, (qui modus essendi non est realis inclusio,) sed identitas cum illis non tollit præcisionem intellectus simpliciter, animal enim, quia est obiectum actus cognoscentis omnia animalia non ut plura, sed ut unum in ratione animalis, non cognitis clare differentijs, est præcise simpliciter, licet à parte rei identificetur cum differentijs plurificandis illud. Quæ identificatio tanta est cum illis, ac entis cum suis differentijs realibus, quia in identificatione non datur magis, & minus.

Ultimo respondet hic author, nimirum illa multa inferiora entis non solum cognosci ut unum, & sub ratione essendi, sed ut multa.

Sed contra, & insurgit argumentum iam factum; nam non erit confusa, sed clara cognitio. Item, sequitur infinita actu cognosci, quod demonstravimus supra. Deinde sic evidenter demonstratur. Quia eadem cognitio respectu eiusdem obiecti naturaliter non potest esse evidens, & vera, & falsa, & probabilis simul, sed illa cognitio, quæ ratio communis cognoscitur, est evidens, & vera; quia evidenter est verum dicere: omnia individua sunt entia realia. Et eadem cognitio, quæ terminatur ad illam, in quantum ratio communis est, terminatur etiam ad proprietates illarum rerum, & ad differentias illarum; quæ idem sunt transcendentaliter cum ratione entis, sed illa cognitio, quæ terminatur ad proprietates, est probabilis, & sepius falsa: ergo si est eadem cognitio cum prima, eadem cognitio erit evidens, & falsa, minor sic probatur. Nam ipsi metaphysici, & Philosophi, qui cognoscunt evidenter adamantem esse ens, & verum, falluntur in tribuendo hanc proprietatem adamanti, nempe demoliri sanguine agni, amethystam etiam liberare ebrietate, quod falsissimum esse experientia constat: ergo eadem cognitio circa idem obiectum, nempe adamantem, esset evidens, & esset falsa.

Clarius hoc convincitur, quia si à longe videamus aliquam entitatem, evidenter cognoscimus esse contradictorium non entis, unde, & esse verum, & nihilominus non cognoscitur evidenter, imo si assertive cognoscatur, false cognoscetur esse hominem, vel equum: ergo si vna indivisibilis cognitio terminetur ad utrumque in illo obiecto, eadem, & indivisibilis cognitio erit evidens, dubitatoria, falsa, & probabilis, quæ proprietates nec respectu diversorum, quanto magis respectu eiusdem, possunt coniungi in eadem cognitione, propter immediatam repugnantiam, & contradictionem in eadem entitate indivisibili. Patet hoc evidenter. Quia nullum daretur argumentum ad distinguendam realiter sapientiam ab opinione, cognitionem erroneam à scientifica.

Irrefragabiliter hoc probatur. Quia vna, & eadem cognitio fidei divinæ indivisibilis respectu Trinitatis non potest esse certa, & respectu Creationis Adam à Deo non potest esse dubitatoria,

toris, & erroneæ licet Adam, creatio ipsius, & Trinitas sint obiecta maxime distantia: ergo in vna, eademque indivisibili cognitione non possunt collocari ratio erroris, & evidentie, salutatis, & certitudinis: ergo cognitio terminata ad ens confusa ipsa eadem indivisibiliter non potest terminari ad differentias entium, cum illa sit evidens, hæc falsa.

131 Ultimo respondet P. Rubius in *Logica*, & ut melius à difficultatibus se se expediat, asserit, duplicem esse præcisionem, aliam analogorum, univocorum aliam. Analogorum ait, esse cognitionem rei, alio modo ac est in se. Vt si rem, quæ in se habet modum expressum essendi, & clarum, consideres solum implicite, & confuse. Præcisionem vero rationis univocæ esse cognitionem quandam, per quam vnum cognoscitur sine alio, aut eo non cognito. Primam præcisionem vocat secundum quid; secundam autem vocat simpliciter; cum autem ens primo præscindatur, non erit simpliciter, sed secundum quid præcisum.

132 Sed contra primo. Nam falsum est dicere cognitionem confusam, & obscuram cuiuscunque rationis esse præcisionem, nisi sit cognitio confusa rationis communis, (hic enim loquimur de præcisione rationis superioris,) quia cognitio per fidem est obscura, & confusa, v. g. cognitio, per quam cognosco Deum trinum, & vnum. Et ratio manifesta est. Quia tunc cognitio confusa potest dici præcisio, quando habet definitionem præcisionis, quæ petit necessarium, ut vnum cognoscatur sine altero, sed cognitio confusa totius Trinitatis secundum suum, esse non cognoscitur ita ut non percipiatur aliquid pertinet in particulari ad Trinitatem, & ad divinitatem: ergo non est præcisio, & nihilominus essentialiter est cognitio confusa, & obscura: ergo omnis cognitio confusa non est præcisio.

133 Clarius hoc convincitur. Quia cognitio, quæ cognosco definitum in homine, v. g. quando cognosco hominem sub hoc conceptu cognosco confuse animal, & rationale; in quo distinguitur hæc cognitio à cognitione definitionis, v. g. quando cognosco hominem dicendo: est animal rationale; & nihilominus in illius sententia cognitio illa est præcisio animalis, & rationalis: ergo falsum est dicere cognitionem confusam esse præcisionis cognitionem; quia alias cognitio rei essentialiter constituta per aliqua prædicata essentialia, esset præcisio ab illis prædicatis essentialibus. Ex quo sequeretur illa prædicata essentialia esse essentialia, & non esse essentialia; quia præscinderetur ab illis, cum cognosceretur v. g. homo sine illis; & essent essentialia, ut supponimus.

134 Item falsum est dicere omnem cognitionem confusam rei, quæ ex se habet modum clarum essendi, esse cognitionem rei aliter ac est in se absolute; nam illa variatio non se habet, nec attribuitur à cognitione obiecto; Deus enim, qui omnia corporalia cognoscit spirituali modo; & quæ sunt finita cognoscit infinito modo, & successiva essentialiter, simul non dicitur cognoscere rem aliter ac est; alias falleretur in cognitione, & ad minus faceret ens rationis, quod absurdum est; quia infinita cognitio Dei propter suam perfectionem, & eminentiam, nec potest falli, nec cognoscere rem aliter ac est; Et licet spirituali modo cognoscat corporea, cum non attribuat illam spiritualitatem cognitionis ipsi obiecto,

sed tantum remaneat illa spiritualitas ex parte cognitionis, inde est quod non cognoscat rem aliter ac est. Quod aliter contingit in cognitione creata; Nam quando cognoscit Angelum ut iuvenem, Deum Patrem cum senectute, illa iuventus, & senectus, cum non sint ex parte cognitionis; ipsa enim cognitio nullam rationem senectutis, nec iuventutis habet, unde necessario tribuitur ab ipsa cognitione obiecto, & sic illa cognitio apprehendit quasi esset in obiecto; & in hoc consistit fallacia cognitionis creata; & ideo dicitur cognitio rei aliter ac est in se.

Quod etiam contingit in ipsa ratione præcisa 135 entis, nam dupliciter possum concipere ens: cognoscendo illud obiectum esse aptitudinem ad existendum realiter; Et licet hæc cognitio sit confusa individuorum, nihilominus non est cognitio rei aliter ac est in se, quia non attingit in obiecto aliquid, quod non est, sed solum, quod habet, alio modo potest esse cognitio entis, ut quando cognosco ens ut rationem superiorem, & hæc est cognitio rei aliter ac est in se, quia cognoscitur in ente superiori, quam in se non habet ens, & hæc est etiam falsa cognitio; quia non adequatur cum obiecto, & hæc de causa ab omnibus Theologis rejicitur à Deo. Ex quo sequitur evidenter contra Rubium non omnem cognitionem confusam esse rei aliter ac est in se, si talis confusio sistat in cognitione, &c. Secundo, quia falsum est discrimen assignatum ab hoc auctore inter analogam, & univocam præcisionem. Quia cognitio, quæ præscindo univocum ab inferioribus, etiam est confusa illorum cognitio; nam quando cognosco animal, cognosco individua animalis, quæ distinctum, & expressum modum habent essendi secundum proprias rationes, & differentias, confundendo illa sub vna ratione essendi viventis sensibilis, & hæc est propria, & simpliciter præcisio.

Clarius, v. g. quando præscindo hominem à 136 Petro, & Paulo, nihil aliud facio, nisi cognoscere illos, qui inter se distinguuntur, tanquam si essent vna entitas sub illa vnicâ ratione hominis. Quod adeo verum est, ut nullus possit negare, hanc cognitionem, homo, esse cognitionem confusam inferiorum, quod satis supra contra Patrem Herize probatum est.

Item, quia sicut quando cognosco univocum 137 animal, cognosco omnia individua solum sub formalitate animalis, sine eo quod cognoscam differentias in particulari, & expressis; & ideo vocatur præcisio simpliciter. Ita quando cognosco ens ut sic & cognosco omnia entia, non cognosco in illis in particulari suas differentias, sed illas solum sub formalitate habendi esse, sine eo quod cognoscamus, an Angelus, vel formica, vel adamas sit; & sine mentione horum, unde cognoscitur vnum sine alio, id est, ratio communis habendi esse, sine differentijs Angeli, & formicæ.

Nec obstat, quod in animali cognoscitur vnum 138 absolute sine alio, in ente autem non cognoscitur vnum, non cognito alio; quia differentia entis non est alia formalitas, sed eadem ratio magis expressa entis; hoc autem non obstat; quia licet esset verum (quod nunc non disputo) saltem quoad expressum ens distinguitur à differentijs; & quoad expressum cognoscitur ens, & non cognoscuntur differentia expressæ, & ut tales sunt: ergo cognoscit vnum non cognito alio quoad expressum.

Sed

Sed dicunt adversarij, ideo non esse præcisionem simpliciter.

¹³⁹ Sed contra, quia sicut animal ex parte animalis cognoscitur sine differentijs, ita ens ex parte ipsius entis cognoscitur sine differentijs; quod sufficit ad præcisionem simpliciter ex parte rationis communis, licet ex parte differentiarum non sit simpliciter præcisio: nam ad simpliciter præcisionem ex parte unius sufficit, quod cognoscatur aliquid, in quo non includatur aliud essentialiter actu, vel expresse, vel confuse, v. g. animal ex parte animalis præscinditur à rationali simpliciter, quia cognoscitur animal non cognito rationali, ex eo quod actu, nec confuse, nec expresse includebatur in animali: sed etiam ens cognoscitur sine inialitate, & perfectitate, quæ actu nec expresse, nec confuse includuntur in ente ut sic: ergo est simpliciter præcisio ex parte entis, quia ideo est præcisio simpliciter ex parte animalis, quia in animali ut sic, cum concipiatur tantum secundum essentialia, vbi actu differentia non includuntur nec expresse, nec confuse, cognoscitur absolute animal ex parte animalis sine differentijs, sed etiam ens quatenus cognoscitur à Metaphysica, cum concipiatur secundum essentialia, actu differentias non includit, nec expresse, nec confuse, unde, & cognoscitur ens necessario sine differentijs in ipso ente inclusis: ergo simpliciter præscinditur ex parte illius. Item, quia ex dictis à Patre Rubio colligitur non sibi constanter coherere; nam sequitur evidenter minime præscindi rationem analogam. Quia illud est præcisum, quod cognoscitur non cognito alio à quo præscinditur tanquam inclusio in obiecto præcisio; sed cognito ente in illo obiecto propter obiectum est illius cognitionis, includuntur, ut ait Pater Rubius, substantia, & accidens: ergo cognoscuntur illa ut inclusa ibi: ergo minime præscinditur illud obiectum ab illis v. g. nullus unquam dixit, hominem præscindere à substantia, ab animali, vel rationali, quia includuntur actu confuso in homine.

¹⁴⁰ Confirmatur, illud, quod est obiectum conceptus formalis entis, prædicatur essentialiter de omni ente tam creato, quam non creato, tam de accidente, quam substantia. Tunc sic: In hac prædicatione v. g. interrogo, quid prædicetur: Deus est ens, an prædicetur substantia, & accides simul? Dicunt adversarij, prædicari hoc distinctum, substantia, vel accidens.

¹⁴¹ Sed contra, quia falsum est dicere, Deum esse indeterminate substantiam, vel accidens; quia eodem modo debet esse prædicatio, si est vera, ut est res à parte rei, sed à parte rei Deus non est indeterminate substantia, vel accidens, sed determinate substantia perfectissima: ergo est falsa prædicatione. Videte etiam latissime in Patre Suarez *disp. 2. Metaphysica, sect. 2.* alias solutiones oppugnatas, nobis enim nostra sufficiunt, ne authorum transcriptores iudicemur.

¹⁴² Sed respondent neotherici nunc, ut Pater Rubius, Albelda, quod licet in illa ratione superiori contineantur actu omnia inferiora, quando illa ratio superior superiora prædicatur de aliquo eorum, applicari illi secundum propriam illius naturam, ita ut quando enuncias: substantia est ens, solum applicetur ratio entis substantia, ut ipsi convenit, ita ut efficias hunc sensum: substantia est ens præcipuum, & primum, cui accidentia attribuuntur.

Sed contra: ergo illa prædicatio est definitio, nis de definito, ut est hæc: Homo est animal rationale. Probatur, quia hæc est definitio substantia, saltem descriptiva: substantia est primum, & nobilissimum ens, à quo dependent accidentia; sed hoc prædicatur, quando dicimus: substantia est ens: ergo prædicatur definitio de definito. Tunc sic: ergo est prædicatio non superioris de inferiori vilo modo, nec rationis secundum quid præcisæ, sed eiusdem de se ipso, quod est æqualis de æquali absolute. Hoc autem totum est contra ipsos autores; nam Pater Rubius asserit, ens esse rationem superiorem, non solum superioritate nominis, sed etiam rationis, quæ præscinditur secundum quid.

¹⁴³ Vtrumque sic patet. Quia definitio est idem, quod definitum, & definitum non est præcisum à definitione; quia adæquate definitum constituitur essentialiter definitione, vnde nec simpliciter, nec secundum quid præscinditur ab illa. Secundum sic convincitur. Quando prædicatur aliquid de aliquo, quod convertitur cum illo, prædicatio est æqualis de æquali, & non superioris de inferiori; sed primum, & nobilissimum ens, &c. quod prædicatur de substantia, convertitur cum illa, quia est verum dicere: substantia est primum, & nobilissimum ens, &c. primum, & nobilissimum ens, &c. est substantia: ergo est æqualis de æquali: ergo non superioris, nec secundum quid, quia illud, quod est adæquatum cum aliquo; id est æquale illi, non excedit, nec exceditur ab alio; quia æqualitas consistit in indivisibili adæquatione; alias, si superaret, vel superaretur aliquomodo, quod necessario requiratur ad superioritatem secundum quid, esset æquale, ut supponimus, & non esset æquale.

Dices, esse superius ens, quia quod prædicatur de substantia, potest applicari accidentibus secundum ipsorum naturam.

¹⁴⁴ Sed contra, quia in ente sunt duo: & ratio significata per nomen, & ipsum nomen entis: si ens sumatur secundum rationem significatam, non prædicatur de substantia, quod prædicatur de accidenti, sed aliud distinctissimum; nam quando prædicatur, substantia est ens, dicitur: substantia est primum, & nobilissimum ens; & quando prædicatur de accidenti, dicitur: est ens secundum, & per attributionem ad substantiam; sed primum, & nobilissimum ens, & ens habens attributionem ad illud, non sunt idem, sed distincta, imo aliquomodo habent oppositionem realiter: ergo non prædicatur idem de accidenti, ac de substantia: ergo secundum rationem significatam per nomen ens nulla datur superioritas; Tunc enim datur superioritas in prædicatione, quando idem secundum significatum prædicatur de multis; quia cum illa superioritas sit communitas, & non communitas nominis æquivoci, necessario debet esse communitas rei significatæ; sed quando aliquid non prædicatur de multis, non est commune, quia communitas est respectu multorum: ergo superioritas, quæ coniungitur cum communitate, petit quod sit in significato nominis; sed in prædicatione entis significati per nomen ens nulla datur communitas, sed primo diversitas per vos: ergo nulla datur superioritas nec secundum quid.

¹⁴⁵ Probatur absolute, quod sit falsa sententia adversariorum; quia distinctæ prædicationes sunt hæc: substantia est primum, & nobilissimum ens,

Quaest. V. Vtrum Ens praescindatur. 161

ac hanc: substantia est ens: ergo falsa est doctrina allentium esse eandem praedicationem. Antecedens sic patet. Quia illa sunt distincta, quae separantur in aliquo; sed illae praedicationes separantur, ita ut formali praedicatione praedicetur ens, & non praedicetur primum ens, v. g. in hac: Primum, & nobilissimum ens est ens; sed in formali praedicatione de primo ente non potest praedicari; Primum ens est primum ens, quia haec praedictio est identica, sicut Petrus est Petrus: ergo in formali praedicatione separantur: ergo non sunt idem.

146 Declaratur amplius. Quia in hac praedicatione: Primum ens est ens, & in hac: secundum ens, quod dependet à primo, est ens; praedicatur de illis aliquid, in quo vere, & realiter conveniunt non solum quoad nomen, sed etiam quoad rem, & rationem; quia ut supra demonstravimus, vere, & proprie conveniunt haec duo subiecta, accedens, & substantia in habendo essentiam realem: essentia autem realis significatur per nomen ens, quod commune est accidenti, & substantia, sed non convenit accedens cum substantia in hoc quod sit primum ens; quia in hoc primo differunt, sicut Deus non convenit cum creatura in esse entis independentis, cum primo in hoc diversificentur, & idem non possit esse ratio formaliter conveniendi primo; & ratio formaliter differendi primo respectu eiusdem; sed in quo conveniunt, est in aliquo universaliori praedicto, nempe in habendo esse: Ex quo, & ex primacia entis constituitur substantia ut primum ens: unde non est idem formaliter absolute adhuc in ipsa substantia, ens, & primum ens, imo primum ens, tanquam inferius entis consistat ex ratione superiori entis, & ex primitate illius. Et ideo haec est vera praedictio: Primum ens est ens; Et non est vera praedictio aequalis de aequali; alias posset dari conversio, ens est primum ens; quod nullus huc usque accepit; nec est inferioris de superiori; alias esset indirecta praedictio; ergo est superioris de inferiori: ergo non sunt idem haec praedicationes: substantia est ens: substantia est primum, & nobilissimum ens, quia una est praedictio de praedicto communi, in quo vere conveniunt accedens, & substantia; Et alia est de praedicto aequali, in quo primo differunt substantia, & accedens: sicut Deus, in quantum est primum independentens ens, primo differt à creatura, & in quantum est ens, primo convenit cum creatura, quia vere, & realiter creaturae sunt entia, & vere, & realiter creaturae non sunt entia independentia: ergo falsa est solutio.

Dices, praedicari quidem ens non abstracte cognitum, sed restrictum per subiectum.

147 Sed contra, quia vel concipitur ens ut quid commune, (quod intendimus,) vel clare concipiuntur substantia, & accedens secundum proprias rationes: Sic autem, haec praedictio non est formalis: substantia est ens. Quia si subiectum, & praedictum eodem modo noscuntur, ens enim concipitur clare secundum quod est substantia, & quando de substantia praedicatur. Item substantia concipitur sub ratione substantiae: ergo non est formalis, quia sic sonat: substantia est ens id est, substantia, est substantia.

148 Virgetur, quia per te in accidenti non concipitur ens ut distinctum à differentia; alioquin, R. P. I. de P. de Penafels, Theol. Schol. Tom. I.

posset abstrahi ens: ergo accedens eodem modo concipitur, & sub ratione entis, & sub ratione accidentis.

Nec verò iuvat, conceptum entis etiam concipi substantiam sub ratione substantiae, & sic differt subiectum à praedicto. Non enim iuvat, quia cognitio clara de alio obiecto non facit propositionem formalem, nam si concipias clare sub ratione hominis Petrum, & Paulum, & nihil aliud, tunc praedictio hominis de Petro non sit formalis per claram notitiam de Paulojnam cognitio de Paulo, in quantum Paulus est, quid interest praedicationi de Petro: ergo sit formalis praedictio hominis de Petro; quia Petrus clare cognoscitur sub ratione Petri, & confuse sub ratione hominis, sub qua conveniunt Petrus, & Paulus.

SUBSECTIO VII

Amplius confirmantur dicta.

Virgetur ex illo principio sicutcumque potentia correspondet propriis actibus; sed ratio obiectiva entis habet potentiam passivam ad abstractionem: ergo correspondere potest ei abstractio per conceptum formalem entis. Maior est cetera Minor probatur. Potentia passiva ad abstractionem fundatur, vel est ipsa independentia unius rationis obiectivae ab alia; sed ratio obiectiva entis est independentis in suo esse essentiali à rationibus obiectivis Dei, & creaturae, substantiae, & accidentis: ergo ratio obiectiva entis habet abstrahibilitatem passivam, seu potentiam ad abstractionem formalem entis. Maior est certissima. Quia distinctio actualis, vel formalis per intellectum nihil est aliud quam praeciso mentali per conceptum representantem hoc, non representato alio: ergo praescindibile, vel abstrahibile nihil erit aliud quam isto modo distinguibile: ergo potentia ad abstractionem in conceptu obiectivo est ipsamet distinctio virtualis reddenda actualis per conceptum formalem entis. Porro huiusmodi distinctio virtualis in independentia fundatur huius rationis obiectivae ab alia; quia ideo est potens aliquid mentaliter representari separatim ab alio, quia in suo esse essentiali independentis est ab alio: ergo de primo ad ultimum tota abstrahibilitas passiva obiecti in independentia, & distinctione virtuali consistit.

Minor satis conspicua est ex generali conceptu superioris, & ex particulari conceptu entis sicut omne superius in quantum tale, est independentis in suo esse essentiali ab inferioribus, quia primum est, & superioritas adfert excellentiam independentiae; sed ens est superius ad substantiam, & accedens; Deum, & creaturam secundum ipsam rationem obiectivam significatam: ergo ipsa obiectiva ratio independentis est, & virtualiter distincta, quia etiam de conceptu superioris est virtualis distinctio ab inferioribus.

Idem robustius patet ex ipso conceptu entis; Ens enim non includit essentialiter particulares rationes, & modos entium, ut supra late probavimus, sed essentialiter solum dicit realitatem secundum potentiam logicam, seu non repugnantiam ad existendum; sed quicquid essentialiter non includit aliud, est independentis ab aliis, & distinctum.

distinguitur virtualiter ab illo per ordinem ad conceptum entis; quo repræsentatur sine illo: ergo ratio obiectiva entis est independens, & distincta virtualiter à rationibus obiectivis substantiæ, & accidentis, Dei, & creaturæ. Cumque tota abstrahibilitas obiecti consistat in huiusmodi independentia, & distinctione virtuali, negari non potest rationi obiectivæ entis, potentia præcindibilitatis, & consequenter neque actu s, & extrinseca forma actualis præcisionis per conceptum mentis; est ergo ratio entis obiectiva simpliciter præcisa ab inferioribus.

152 Confirmatur. Quia per conceptum formalem mentis, neque Deus, neque creatura, neque accidens, neque substantia repræsentantur explicitè, & clarescunt partialibus modis, quibus differunt ad invicem; sed realitas entis, in qua omnia conveniunt, & confuse continentur; sed hæc est præcisio simpliciter illius rationis obiectivæ entis: ergo simpliciter præcinditur. Minor constat ex explicatione; Maior probatur. Quia substantia, & accidens, Deus, & creatura conveniunt intrinsece in ratione obiectiva entis in omnibus intrinsece reperta: ergo conceptus formalis entis explicitè repræsentat solum rationem communem obiectivam realitatis, in qua confuse, & potestative includantur inferiora. Consequentia probatur. Ratio obiectiva, in qua multa intrinsece conveniunt repræsentari potest explicitè per unum conceptum formalem non repræsentatis differentijs: ergo. Si enim per conceptum formalem repræsentantur substantia, & accidens, Deus, & creatura, quatenus conveniunt in intrinseca ratione realitatis, necesse est, quod immediate, & explicitè ista realitas significetur, in qua confuse hæc inferiora lateant.

Dices, non solum realitatem, sed etiam differentias actu cognosci, quia actu confuse includuntur in ente.

153 Sed contra, & vergetur. Quia illa solum confuse actu includuntur in aliquo, quæ etiam includuntur in definitione clara actualiter, v. g. in homine confuse includitur animal rationale actu, & ideo ex hoc colligitur quod in definitione clara illius continentur actu animal & rationale clare; sed in definitione clara entis ut sic clare non continentur inferiora entis actu, v. g. substantia, & accidens, Deus & creatura: ergo ens ut sic confuse actu non includit inferiora. Maior huius syllogismi evidens est, præcipue in metaphysica, ubi agitur de quidditatibus, & essentijs rerum, & sic quidquid in illa essentia metaphysica actu continetur per definitionem claram, actu potest explicari; & sic datur duplex definitio in homine, vna ut explicet compendiosè per immediatam constitutivam, & hæc est animal rationale. Alia est ut explicet per rationem communissimam entis, & omnia prædicata inferiora expresse, & distinctè posita, v. g. hoc est ens per se, corporeum, &c. usque ad rationale, ubi omnia actu contenta essentialiter in homine, expresse ponuntur in definitione.

154 Minor præcipui syllogismi sic probatur, quia hæc est definitio essentialis entis ut sic: ens est realis essentia primo omnium constitutiva rei: vel hæc ens reale est illud, quod est aptum ad existendum realiter. Quod autem hæc sint definitiones essentielles entis sic patet. Quia illa ratio entis, quæ non solum est in Deo, sed etiam in omnibus creaturis est quædam aptitudo logicæ

sumpta ad existendum; & ideo de quo prædicatur ens reale, prædicatur etiam aptitudo logica ad existendum realiter, vnde æqualiter se habent aptitudo ad existendum, & ens; quia tam late patet ens in prædicatione, ac aptitudo ad existendum, & convertuntur ad invicem est ens: ergo aptum existere realiter, est aptum existere: ergo ens, quia aptum existere opponitur immediate non enti, quia non ens, id est, nihil, non potest existere; sed non se habet unum respectu alterius; sicut passio, ut patet evidenter discurrenti: ergo se habet ut definitum, & definitio; ita ut aptitudo ad existendum realiter, sit definitio, quia clarius explicat quod confuse est ens; sed in tota hac definitione entis, non declaratur actu substantia, vel accidens: ergo actu non est confuse in ente substantia, & accidens.

SECTIO ULTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

155 Ad primum ex Aristotele respondetur, Philosophum loquutum fuisse de significatione mediata, & non de immediata. Mediate autem dicitur ens significare decem prædicamenta, quia significat conceptum præcisum simpliciter, & mediante illo inferiora, in quibus includitur; quia intellectus postquam cognovit ens simpliciter præcisum, potest illud concipere in ordine ad inferiora.

156 Ad secundum, distingo Maiorem: non potest præcindi, præcissione mutua, & adæquata, concedo Maiorem: præcissione non mutua, & inadæquata, nego Maiorem. Et ad probationem illius, distingo etiam Maiorem: non remanet in illo, à quo præcinditur, si præcindatur præcissione adæquata, & mutua, sicut animal præcinditur à rationali, concedo Maiorem; si præcindatur præcissione inadæquata, & non mutua, nego maiorem.

157 Præcisio adæquata, & non mutua nihil aliud est quam exclusio duorum conceptuum ad invicem, ita ut nec unus includatur in altero, neque e contra, ut in exemplo posito de animali; quod mutuo, & adæquate præcinditur à rationali, quia nec animal includitur in rationali; nec e contra, Præcisio autem inadæquata, & non mutua est; quando vna ratio non includit in suo conceptu aliam rationem; & sic potest concipi sine illa, licet e contra ipsa includatur in illa ratione, à qua præcinditur, ut animal includitur in homine, atque ideo non potest præcindi ab homine mutua, & adæquata præcissione, quia licet animal posset concipi sine homine, quod nullus contrariorum negat; homo autem non potest concipi sine animali; nec potest separari ab illo: Ita similiter se habet ens respectu perfectitatis, & inalieitatis, quia includitur essentialiter in illis, non tamen includit illas essentialiter; Et ideo potest concipi sine illis, licet perfectitas, & inalieitas non possint concipi sine ente; Et ut totum hoc semel capias.

158 Advertendum est, quid sit præcisio rationis, ad fugiendas æquivocationes, quæ fieri possunt in hac materia. Præcisio enim rationis nihil est aliud quam concipere convenientiam; & similitudinem plurium per unicum actum formalem repræsentantem solum expresse, & clare id in quo illa

illa conveniunt non representando rationes particulares, per quas differunt ipsæ res, v.g. præscindere ens, nihil aliud est, quam concipere expresse, & formaliter non repugnantiam ad existendum realiter, non conceptis rationibus particularibus substantiæ, & accidentis; quod poss. fieri, probaturum est, & hæc dicitur distinctio inadæquata, & includentis ab incluso.

159 Sed, (vt hoc optime advertit Hurtadus *disp. 2. Metaph. section. 3. subsect. 2. §. 42.*) hæc distinctio rationis includentis ab incluso, quæ datur inter ens, & eius inferiora, maxime differt à distinctio- ne reali includentis ab incluso, in qua necessario debent dari duo extrema adæquate distincta distinctione excludentis ab excluso, v.g. Materia distinguitur ab homine distinctione includentis ab incluso, & à forma distinctione excludentis ab excluso. Et ratio est; quia distinctio realis dicit necessario realem negationem vnius extremi ab alio; distinctio autem rationis, præcipue quæ est mte præcisiva, nullo modo dicit negationem vnius extremi respectu alterius, sed tantum concipi vnum extremum non concepto alio.

Sed quæres primo, vtrum ens sic præcisum possit comparari cum perfectitate, & inalicitate.

160 Videtur quod non, quia omnis comparatio petit necessario distinctionem; sed tunc nulla datur distinctio in ente; ergo non possit comparari. Probatur Minor. Quia vt datur comparatio, debet concipi ex vna parte vnum extremum, & ex altera aliud. Tunc sic vnum extremum esset ens præcisum, & aliud esset perfectitas; sed intellectus in perfectitate necessario concipit ens; ergo vel concipit idem ens, quod est præcisum; & sic non dabitur comparatio, quia non datur distinctio. Vel concipit aliud ens distinctum à præcisio, quod est falsum; quia ens præcisum non transcendit; sed esset aliud, quod transenderet, & aliud, quod præscinderetur.

161 Respondetur, quod bene potest fieri talis comparatio, & quod datur sufficiens distinctio inter ens, & perfectitatem; quia perfectitas distinguitur ab ente saltem inadæquate, non tamen inde sequitur quod sit aliud ens, quod præscinditur, & aliud, quod includitur in perfectitate; sed idem sub diversis statibus; sicut idem est animal; in sententia omnium Doctórum, quod præscinditur ab homine, & quod includitur in illo. Comparatio autem non fit inter ens, & ipsum ens, sed inter ens, & perfectitatem.

162 Præterea; advertendum est, quod, vt constat ex *Logicis, disputatione 3. quæst. 7. conclus. 3.* quod universalitas non destruitur per contractionem; atque ideo intellectus potest concipere ens in substantia, & accidenti per modum vnius essentialiter inclusi in utroque, & sic non datur distinctio inter ens, quod præscinditur, & quod includitur in suis inferioribus.

163 Quæres secundo, vtrum ens quando comparatur ad substantiam, & accidens, maneat præcisum ab illis?

164 Respondetur, quod duplex potest esse comparatio: Prima est, qua ens concipitur expresse in substantia, & accidenti, & tunc non manet præcisum, sed ex vi ipsius comparationis contrahitur ad illas. Et ratio est evidens. Quia tunc aliquis conceptus contrahitur quando concipitur expresse in inferioribus; sed ex eo quod ens comparatur cum substantia, & accidenti, modo dicto, cognoscitur expresse in illis; ergo contrahitur; sicut ex eo

R. P. Alph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

quod animal cognoscatur expresse in homine, & equo, contrahitur ad illos. Secunda autem comparatio potest esse quatenus intellectus non concipit expresse ens in perfectitate, & inalicitate; sed tantum expresse ipsas perfectitatem, & inalicitatem, & tunc intellectus concipit ens per modum superioris ordinando illud ad inferiora, & tunc non contrahit ens, sed tantum concipit illud vt contrahibile.

Ad primam confirmationem, distinguo Maiorem: ens non potest præscindi ab ente; ens commune, & expresse, non potest præscindi ab ente particulari, & confuso, & quod expresse sit perfectitas, vel inalicitas nego Maiorem; ab ente commune, & expresse concedo Maiorem. Et distinguo Minorem: Sed modi sunt formaliter ens, particulare, & confusum concedo Minorem, commune, & expresse nego Minorem; sunt enim expresse perfectitas, & inalicitas.

Ad secundam confirmationem, distinguo Maiorem: Implicat præscindi, &c. si maneat coniunctum adæquate, & mutuo, nego Maiorem. Et eodem modo distinguo Minorem: sed ens secundum rationem manet coniunctum, &c. adæquate, & mutuo, nego Minorem; inadæquate, & non mutuo, concedo Minorem. Et ad probationem Maioris concedo Maiorem; Et distinguo eodem modo Minorem: manet adæquate, & mutuo coniunctum; nego Minorem; inadæquate, & non mutuo concedo Minorem. Et distinguo consequens: ergo implicat separari, &c. adæquate, & mutuo concedo consequentiam; inadæquate, & non mutuo nego consequentiam.

Explico solutionem. Aliquid dupliciter ab alio separatur: adæquate, vel inadæquate. Adæquate vnum separatur ab alio quando extrema ita se habent, vt nec vnum includatur in alio, nec è contra, & hoc modo separatur animal à rationali.

Inadæquate autem vnum separatur ab alio quando vnum includitur in alio, non verò è contra; & ita separatur animal ab homine, quia licet homo includat animal; nihilominus animal non includit hominem in suo conceptu, & sic licet animal possit separari ab homine, homo tamen non potest separari ab animali.

Exemplum autem, quod affertur: quod ideo animal realiter non potest separari à rationali, quia manet realiter coniunctum cum illo, non valet; quia ideo non potest separari realiter ab illo, quia manet coniunctum adæquate, quia adæquate identificatur cum illo. Quod patet evidenter. Quia quando aliquid non identificatur adæquate cum alio realiter, potest esse realiter coniunctum cum illo, & inclusum in illo substantialiter, & separari ab illo realiter, v.g. si Deus poneret materiam primam Petri, qui est Limæ, Romæ sine illius anima, quod fieri posse probabile est in Physicis, tunc materia prima Petri esset coniuncta cum Petro Limæ, & inclusa substantialiter in illo; sed Romæ esset separata ab illo realiter, quia realiter Romæ non esset Petrus. Et corpus Christi Domini realiter includitur in Sacramento Eucharistiæ, & est coniunctum cum illo in altari, & in Cælo est separatum realiter à Sacramento Eucharistiæ.

Et hoc non solum fit supernaturaliter, sed etiam naturaliter in animo rationali, qui includitur essentialiter, & realiter in brachio, & est coniunctus cum illo; sed in capite est idem ani-

X x mus

mus rationalis separatus à brachio realiter : ergo idem realiter potest esse coniunctum cum aliquo, & separatum ab illo realiter simul sine distinctione sui ipsius, quia non adæquate identificatur cum illo ; sed ens non adæquate identificatur per rationem cum perfectitate : ergo potest per rationem esse coniunctum cum perfectitate, & separatum ab illa, & tunc ens est quasi in duplici loco, & in duplici statu, scilicet præcisionis, & contractionis ; & sicut animus rationalis separatus à brachio non distinguitur realiter à seipso incluso essentialiter in brachio ; Ita similiter ens præcisiuum non distinguitur per rationem à seipso incluso in perfectitate, Si vero ens præcisiuum sumatur re-duplicative pro ut præcisiuum, necessario distinguitur à se ipso pro ut contracto, & incluso in perfectitate ; sicut animus rationalis separatus à brachio, distinguitur à se ipso pro ut incluso in brachio.

171 Ad tertiam confirmationem, distingo Maiorem : importans rationem abstractam simpliciter adæquate, & mutuo, concedo maiorem ; inadæquate, & non mutuo, nego maiorem. Et concedo minorem, & distingue consequens : ergo ens non est simpliciter præcisiuum, adæquate, & mutuo, concede consequentiam ; inadæquate, & non mutuo nega consequentiam. Et constat ex dictis.

172 Ad Tertium principale distingue maiorem : sequeretur processus in infinitum, in conceptibus obiectivis nega maiorem ; in conceptibus formalibus, transeat maior. Tunc autem sequeretur processus in infinitum in conceptibus obiectivis, quando intellectus præcinderet distinctam rationem obiectivam per distinctos actus. Quod nõ ita contingit in præcissione entis ; nam per primam, secundam & tertiam præcisionem concipitur idem ens, ut constat ex dictis. In conceptibus autem formalibus dicitur dari processus in infinitum, quia possunt dari infiniti conceptus formales, qui repræsentent idem ens, quod non est absurdum.

173 Ad quartum, distingue maiorem : conceptus simpliciter præcindibilis mutuo, concede maiorem ; præcindibilis non mutuo, nega maiorem. Et de hoc redibit quæstio infra.

174 Advertendum est ante solutionem quinti argumenti, quod difficile visum est pluribus, distinctionem præcisiivam posse cadere supra entitates realiter, & formaliter distinctas, vel supra entitates virtualiter tantum distinctas. Quæ distinctio præcisiiva nihil est aliud quam cognitio unius non cognito alio, & sic possum cognoscere Petrum, non cognitis Ioanne, & Paulo, vel alijs individuis realiter distinctis : vel possum cognoscere animal non cognito rationali, à quo non distinguitur realiter formaliter.

175 Hanc distinctionem præcisiivam vocat Hurtadus distinctionem rationis *disputatione 11. metaphysica, sect. 3. §. 48.*

176 Sed non recte meo videri. Tum, quia ipse Hurtadus *disput. 5. metaphysica section. 7.* cum dicat universale fieri per hanc cognitionem, & distinctionem præcisiivam, §. 77. asserit, non esse ens rationis, quod etiam affirmat Eximius noster Doctor 1. *tomo metaphysica, disputation. 6. sect. 6. num. 8.* Et clarius *section. 7. num. 2.* Vbi asserit, universale absolutum esse ens reale, & fieri per cognitionem præcisiivam, per quam solum habet denominationem extrinsecam realem : ergo per cogni-

tionem præcisiivam, qua unum cognoscitur sine alio, nihil fingitur : ergo non datur ens rationis per illam.

Et si infest, quod ibi intellectus distinguit id, 177 quod non est distinctum ; sed distinguere id, quod non est distinctum, est fingere distinctionem : ergo intellectus fingit distinctionem ; sed fingere distinctionem, est facere ens rationis : ergo intellectus tunc facit ens rationis : ergo illa distinctio præcisiiva est ens rationis.

Respondetur, distinguendo Maiorem, distinguit in actu exercito concedo maiorem : distinguit in actu signato nego maiorem. Et sic non facit intellectus tunc ens rationis, quia ut faciat ens rationis, quod sit distinctio, debet concipere intellectus in re, quam distinguit ab alia, negationem intrinsece illius, à quo distinguitur, ut quando in animali, v. g. intrinsece cognoscit negationem rationalitatis, tunc fingit illam negationem, quia habet illam pro obiecto, & ponit illam intrinsece in animali, in quo non datur talis negatio.

Distinctio autem in actu exercito nihil aliud 178 est quam conceptio inadæquata alicuius rei, quatenus non concipitur secundum omne illud, quod habet in se ; in qua cognitione nulla datur falsitas, fictio, nec deceptio ; quia talis cognitio conformatur cum suo obiecto, ut quando intellectus in homine concipit animal non concipiendo rationale, concipit rem ut est in se, quia homo in se est animal. Et etiam si tunc prædicaretur animal de homine, prædicatio esset verissima, ut hæc : homo est animal : ergo ex eo quod concipiat unum obiectum, non cognito alio, nihil fingit intellectus.

Dicitur autem illa distinctio rationis : Primo, 180 quia est ab intellectu, qui est ratio. Secundo, quia est fundamentum proximum ad ens rationis, scilicet ad illam negationem, quam postea fingit intellectus.

Et si iterum infest : ergo bene poterit Deus facere hanc distinctionem rationis. Patet consequentia, solum repugnat divino intellectui effectio entis rationis ; sed hæc distinctio non est ens rationis : ergo non repugnat fieri à divino intellectu.

Respondetur, negando primam consequentiam. Et ad illius probationem nega maiorem ; Quia etiam repugnat divino intellectui concipere rem inadæquate, quia Deus propter infinitatem suæ cognitionis petit comprehendere omnem re, quam cognoscit ; cum autem distinctio præcisiiva petat cognitionem inadæquatam sit ut repugnet Deo ; sit igitur distinctionem præcisiivam non esse ens rationis, & posse cadere supra entitates, tam realiter formaliter distinctas, quam virtualiter tantum distinctas, quo posito.

Respondetur quinto argumento negando antecedens, & ad probationem illius distingue maiorem quantum ad primam partem : vel sapientia ut sic distinguitur realiter à iustitia ut sic, & à subiecto, vel quasi subiecto illius, distinguitur distinctione reali præcisiiva, concede maiorem, distinctione reali negativa, nega maiorem. Et sic omnis iustitia distinguitur ab omni sapientia, & etiam ab omni subiecto, vel quasi subiecto distinctione reali præcisiiva ; hoc autem nihil aliud est quam quod realiter cognoscatur iustitia, ut sic non cognita realiter misericordia ut sic, quia cognitio realis, quæ attingit iustitiam ut sic, non attingit

attingit realiter misericordiam; quia autem cognitio iustitiæ cognoscit illam non cognita misericordia, dicitur præcisio, aut distinctio præcisiva, sed non dicitur distinctio negativa, quia realiter, cum veritate non potest negari misericordia vt sic de iustitia vt sic, dicendo: misericordia realiter non est iustitia; sed cum hac diversitate; quod sapientia divina contrahit sapientiam vt sic per identitatem realem formalem cum iustitia divina, & cum ipso Deo, qui est subiectum; vel quasi subiectum illius; sapientia autem creata contrahit rationem sapientiæ vt sic, non solum præcisiva, sed etiam negativa; quia distinguitur à iustitia creata, & à subiecto illius realiter formaliter.

84 Et si hoc argumentum aliquid probaret, etiam probaret quod inter res creatas non posset dari præcisio inter conceptus; qui univoce conveniunt. Quod ita probò manifeste. Scientia vt sic creata comparata cum qualitate spirituali vt sic: vel illa scientia vt sic distinguitur à qualitate spirituali vt sic; distinctio reali? Et hoc non. Quia omnis ratio scientiæ distingueretur realiter ab omni ratione qualitatis spiritualis; quod est falsum, quia actus intellectus scientificus est idem realiter cum qualitate spirituali; ergo non omnis actus scientificus distingueretur realiter ab omni qualitate spirituali.

85 Vel scientia vt sic creata distinguitur solum per rationem à qualitate vt sic spirituali? Et hoc etiam non; quia actus intellectus scientificus non distingueretur realiter, sed solum per rationem ab actu voluntatis, qui est qualitas spiritualis; vel actus scientificus vt sic distinguitur à qualitate spirituali vt sic, utraque distinctio reali, & rationis. Et hoc etiam non; quia actus intellectus scientificus distingueretur ab actu voluntatis utraque distinctio reali, & rationis; quod est absurdum.

86 Vel actus scientificus vt sic distinguitur à qualitate spirituali vt sic distinctio præcisiva reali, & rationis; quod est absurdum; quia non potest præcindi talis ratio distinctionis. Quid igitur adversarij respondebunt huic argumento? Certe, vt bene respondeant, respondere debent id, quod nos respondimus suo argumento. Et vt hoc argumentum virgeat etiam contra Scotum, qui illo intendit probare distinctionem ex natura rei inter attributa divina.

87 Advertendum est, quod in sententia Scoti, actus liber divinus non distinguitur ex natura rei ab actu necessario divino. Tunc sic argumentor: actus liber vt sic potest præcindi in sententia Scoti ab actu creato, & ab actu divino libero; & etiam actus necessarius vt sic. Vel actus necessarius vt sic distinguitur ab actu libero vt sic realiter? Et hoc non; quia actus liber divinus distingueretur realiter ab actu necessario divino? Quod negant Scotistæ. Vel actus liber vt sic distinguitur solum per rationem ab actu necessario vt sic; & per consequens actus liber divinus solum per rationem distingueretur ab actu creato necessario; Et ita applicetur totum argumentum præcedens, quod eodem modo solvendum est, vt à nobis solum est quintum argumentum.

88 Secundo Respondeo ad argumentum Scoti: in iustitiâ vt sic substracto nullam dari distinctionem respectu misericordiæ, neque realem, neque rationis, neque præscindentem à reali, & rationis, solum enim in tali substracto datur perfectio,

& essentia iustitiæ præscindendo à distinctione omni; quia illud datur in substracto rationis communis vt sic, quod abstrahitur à particularibus, & prædicatur de illis, sed dum abstrahitur iustitia vt sic à iustitia creata, & increata solum abstrahitur id, in quo conveniunt tales iustitiæ, sed non conveniunt in distinctione respectu misericordiæ, & solum conveniunt in perfectione iustitiæ: ergo solum abstrahitur ab illis perfectio essentialis iustitiæ. Minor illa sic probatur; quia in iustitia creata respectu misericordiæ creata datur distinctio realis, & non rationis; in iustitia increata respectu misericordiæ increata solum datur distinctio rationis, & non realis, ita vt in vna detur distinctio, quæ non datur in alia: ergo neque ab illis simul potest abstrahi distinctio reali, neque distinctio rationis, quia in nulla ex illis simul conveniunt. Item non potest abstrahi distinctio vt sic præscindens à distinctione reali, & distinctione rationis; quia vt in *Logica* demonstravimus ab ente reali, & ab ente rationis nihil præscinditur commune: ergo à iustitia creata, & increata non præscinditur ratio distinctionis respectu misericordiæ, sed solum perfectio iustitiæ; unde in substracto iustitiæ vt sic nulla distinctio datur, quæ abstrahatur ab inferioribus; ac proinde quæ possit prædicari de illis; quia id solum prædicatur de aliquibus, quod præscinditur ab ab illis. Verum est quod intellectus, comparando iustitiam vt sic cum misericordia vt sic tribuat illi distinctionem rationis; quam in se non habebat tale substractum, quia distinctio non prædicatur de inferioribus, quia est secunda intentio conveniens iustitiæ vt sic ratione talis status, vt videre est in secunda intentione generalitatis, & speciei, quæ licet conveniant animali, & homini, non prædicantur de inferioribus; propter rationem dictam.

Ad sextum, respondetur negando antecedens. 182 Et ad illius probationem, distingue maiorem: concipitur tota ratio entis, præcisive vt ratio entis est, concede maiorem, vt est talis ratio entis, & expresse per se nega maiorem. Et distingue minorem: sed tota ratio entis dicit per se nega, & inalicitatem, tota ratio entis præcisive vt ens est, nega minorem; tota ratio entis tam communis, quam particularis, per quam conveniunt, & differunt formaliter inferiora, concede minorem. Sed intellectus solum præcindit id, in quo conveniunt formaliter inferiora, non autem id, per quod differunt; atque ideo abstrahet totam rationem entis, quæ est per modum convenientiæ, non autem illam, quæ est per modum differentiæ, vt probatum est; quia solum illud concipitur, vt probatum est; quod essentialiter includit ens vt ens est; cum autem ens vt ens non includat essentialiter inferiora, fit inde vt non concipiantur inferiora.

Ad septimum, nega antecedens, & ad illius probationem distingue antecedens: ille conceptus non esset ad aliud, negative nega antecedens; præcisive concede antecedens, & nega consequentiam. Et ad probationem illius distingue maiorem: omne illud, quod non est ad aliud, est absolutum; quod non est ad aliud negative, concede maiorem; præcisive nega maiorem (vel vt alij loquuntur, permissive, vel privative.) Et exemplum est manifestum in animali, in quo non valet argumentum: animal vt sic non est rationale: ergo est irrationale; sed de hoc dixi plura supra.

X Et

Et eodem modo respondetur ad plura alia argumenta, quæ possunt fieri in hac materia; scilicet, utrum ille conceptus ut sic sit finitus, vel infinitus, per se, vel in alio, à se, vel ab alio: Quibus omnibus respondetur, non esse unum, nec alterum, sed præscindere ab utroque.

Octavum, & nonum argumentum petunt alias duas quæstiones.

QVÆSTIO VI.

Utrum detur unus conceptus formalis præcisus entis?

SECTIO I.

Placita adversariorum proponuntur.

P R I M A sententia asserit, nullum dari conceptum entis formalem, qui unus sit & terminetur ad ens quatenus ens; unde negat simpliciter dari unum conceptum formalem entis præcisum. Hanc sententiam confuse, & obscure defendit Caietanus *opusculo de analogia nominum*, cap. 4. & 6. Caietanum sequitur Ferrata *contra Gentem*, cap. 34. Eandem sententiam sequitur Pater Fonseca *libro 4. Metaphysica*, cap. 2. q. 2. sect. 3. Ad cuius explicationem dividit conceptum formalem entis in omnino distinctum, omnino confusum; & partim distinctum, partim confusum. Primum vocat eum, qui determinate, & expresse repræsentaret omnes entitates simplices, seu non compositas ex natura communi, & differentia contrahenti, & hunc asserit, nec dari posse in creaturis, cum solus Deus hæc omnia determinate, & expresse intelligere possit. Alterum vocat eum, qui omnes eiusmodi entitates simplices repræsentaret confuse, & indeterminate; quem dicit conceptum quid nominis à quibusdam, testatur, ob imperfectionem.

2. Tertium vocat eum, qui unam simplicem naturam expresse, & determinate repræsentat, ceteras vero implicite, & indeterminate; sic se habet conceptus formalis substantiæ generis summi, qui substantiam expresse, & determinate repræsentat; quantitatem vero, & ceteras naturas implicite, & indeterminate, quatenus omnes cum substantia proportionem quadam conveniunt; eodem modo posse secari conceptum obiectivum.

3. Tertio addit, quemlibet conceptum duobus modis posse dici unum, nempe aut ratione, aut re. Huius exemplum sit conceptus omnium hominum ut homines sunt; qui unus re, & ratione est, nam est una numero qualitas, & eodem prorsus modo repræsentat naturam humanam, quæ multiplicata est in individuis. Primi exemplum sit eadem natura humana, qui obiectivus conceptus est ratione duntaxat unus, cum in diversis sit, diversa numero substantia.

4. Demum animadvertit, duobus item modis, quemlibet conceptum dici posse præcisum ab alijs, uno re, altero ratione. Præcisum re, qui est re ipsa præcisus ab ijs, à quibus dicitur præcisus, qualis est conceptus formalis, quo concipitur homo ut communis respectu eorum, quibus Socratem concipimus, & Platonem. Præcisum vero ra-

tione nominat eum, in cuius ratione nihil includitur eorum, quæ sunt propria conceptibus, à quibus præcisus est: Quo pacto se habet uterque conceptus hominis communis à particularibus; nam neque in repræsentatione conceptus formalis, quo concipimus hominem communem; includitur repræsentatio cuiusquam particularis entitatis; nec enim in quidditate ipsius hominis communis includitur quicquam proprium alicui particulari.

Sectio vero quinta ex his fundamentis asserit primo, conceptum formalem entis posse non solum esse unum re, sed etiam præcisum ab omnibus conceptibus formalibus membrorum dividendum. Asserit secundo, dictum conceptum formalem entis nec esse unum ratione, nec item præcisum ratione ab omnibus conceptibus formalibus membrorum dividendum. Asserit tertio, illum conceptum formalem entis, qui est omnino confusus, etsi possit dici simpliciter præcisus ab omnibus formalibus membrorum dividendum, non posse tamen simpliciter dici unum conceptum, nisi eo modo, quo nomen vocale æquivocum simpliciter, & sine adiectione dicitur unum nomen; quibus pronuntiatis alia tria *sestione quarta* præmisit eorum; primum, conceptum obiectivum necesse unum re, nec præcisum re ab omnibus obiectivis membrorum dividendum. Secundum, talem obiectivum conceptum esse unum ratione tantum secundum quid. Tertium dictum conceptum esse præcisum ratione ab omnibus membrorum dividendum, etiam secundum quid tantum; Idque putat apertum, loquendo de conceptu omnino distincto, & de partim distincto, & partim confuso.

Aliter *Mañus libro primo de ente*, cap. 34. explicat hanc sententiam; duo asserendo. Primum, dari unum conceptum formalem præcisum, avulsum, & secundum rem distinctum à conceptu Dei, & creaturæ substantiæ, & accidentis. Secundum, talem conceptum entis præcisum, & avulsum non esse perfectum, sed imperfectum. Videtur autem vocare conceptum perfectum totam suorum inferiorum entitatem, repræsentantem; Imperfectum vero non totam entitatem repræsentantem. Rationes pro hac prima assertionem sunt quæ communiter pro nostra sententia adducuntur à Doctoribus.

Secundum vero assertum sic probat, adnotando conceptum formalem entis communem substantiæ, & accidentibus tantum repræsentare ea, in quibus illa differunt. Unde colligit futurum necessarium imperfectum. Rationes ecce, Quæ sunt unum secundum proportionem, non sunt unum simpliciter, sed multa simpliciter habentia tamen unam, & eandem habitudinem, sed ens est analogum secundum proportionem: ergo illius conceptus includit multa, scilicet substantiam, & accidentia, Deum, & creaturas ut sunt unum secundum proportionem. Deinde, si conceptus entis perfectus esset præcisus à conceptibus substantiæ, & accidentium, sequeretur, quod nihil collocaretur in definitione accidentis ea ratione, quæ est ens, quod non collocaretur in definitione substantiæ, quia quod competit accidenti ut ens est, (si illud habuerit unum aliquem conceptum præcisum) debet quoque convenire substantiæ; atqui hoc est falsum omnino, quia in definitione accidentis, ut ens est, continetur substantia, auctore Philosopho 7. *Metaphysica*, in definitione vero substantiæ

Quaest. VI. Vtrum Conceptus, &c. 167

substantia ut ens est, non continetur accidenti: ergo. Vltimo, quia si daretur is conceptus esset univocus, quod implicat: ergo. Hæc pene ad verbum Mañius.

9 Pater autem Rubens tractatu de analogia, n. 28. negat sequutus Ferraram 1. contra gentes, cap. 34. conceptum formalem entis esse unum. Movetur;

10 Primo, quia analogum convenit cum æquivoco in eo quod significat multa simpliciter diversa; sed auditò nomine æquivoco elicit intellectus diversos conceptus formales propter diversitatem significatorum: ergo & auditò nomine analogo.

11 Secundo, quia unitas conceptus formalis sumitur ex unitate conceptus obiectivi per illum representati; sicut unitas imaginis ex rei representatae unitate; sed conceptus obiectivus entis non est unus: ergo nec formalis.

12 Neutrum urget; non primum, quia maior est falsa; non secundum, quia veritate caret. Vtrumque tamen patet ex dictis supra.

13 Alia sententia negat; dari unum conceptum formalem entis; quia iudicat, creaturam, & Deum, substantiam, & accidentia in ratione entis nec analogice; nec univocè convenire; sed solum æquivocè; cum autem omnia æquivoca non possint univo conceptui sed pluribus; licet uno nomine significari, & representari; inde evenit, ut nequeat dari unus conceptus entis formalis terminatus ad Deum, & creaturas representans illa obiecta sub ratione entis.

Hæc sententia probatur, quia magis distant Deus, & creatura in ratione essendi, & habendi essentiam, quam sydus, & piscis, & animal latrabile; quæ nomine canis significantur; atqui hæc propter diversitatem essendi, & distantiam in habendo essentiam, sunt æquivoca, & quia talia sunt, non possunt univo conceptui formali significari: ergo à fortiori, quia Deus, & creatura maiorem diversitatem, & distantiam habent in essendo, erunt æquivoca; nequebuntque univo conceptui formali representari.

15 Sed opinio hæc tanquam delirium rejicitur ab omnibus; nam ex supra dictis evidenter patet, Deum, & creaturam essentialiter convenire in ratione essendi; ita ut tam creatura, quam Deus sint essentialiter entia; & simpliciter talia debeant nominari, & ut sic concipi: unde in ratione indivisibili essentia metaphysice uniuntur; & sic in illa ratione representari possunt.

SECTIO II.

Nostri sententia proponitur.

16 Prima conclusio, conceptus formalis entis est unus, & præcisus secundum rem, & rationem à conceptibus formalibus accidentis, & substantia. Hæc conclusio est communis iam, & probatur.

17 Primo, quia ille conceptus non representat realiter substantiam & accedens; Deum & creaturam; sed solum ens: ergo ille conceptus realiter non est representatio substantia, &c. unde distinguitur realiter à conceptui substantia, & accidentis, cum distinctio realis sit negatio unius respectu alterius, ac proinde præcindetur realiter à conceptui substantia; (idem enim est præ-

cindi realiter, & distingui realiter; præcipue quando existit unum, non existente alio, ut contingit in præfenti, siquidem existit expressa cognitio entis, non existente expressa cognitione Dei, & creaturarum) Prima pars consequentiæ sic probatur, quia illud, quod realiter non representat aliquod obiectum, non potest esse realiter representatio illius; sed conceptus entis non representat realiter substantiam, & accedens: ergo non est representatio substantia, & accidentis.

Antecedens primum, in quo est tota difficultas, sic probatur. Primo, quia id representatur per conceptum formalem, quod est obiectum terminativum, vel continetur in obiecto terminativo illius, quatenus obiectum talis conceptus est; sed in ente, quod est obiectum illius conceptus formalis quatenus tale est, non continentur inferiora illius, quæ sunt substantia, & accedens actu, vel consue, vel expresse, ut latissime demonstratum manet questione præcedenti; & ex dicendis infra, amplius patebit: ergo conceptus formalis entis non representat realiter substantiam, & accedens. Maior est evidens, quia illud est obiectum quatenus obiectum alicuius intellectus, quod obicitur illi, & representatur in illa; ita ut in tantum sit obiectum formaliter, in quantum potest obijci, & representari à cognitione.

Dixi enim formaliter, nam bene potest dari aliquid in aliquo obiecto, quod non cognoscatur à conceptu, illud tamen, quod datur & continetur in illo, non est reduplicative, & formaliter ut in obiecto; sed solum specificative, & materialiter; nam in luce, & colore est existentia ut talis, & essentia; & nihilominus visio non videt existentiam, aut essentiam, quia cognoscere illas quatenus tales, est proprium munus intellectus, quia autem illa continentur in obiecto terminativo visionis, non reduplicative ut in obiecto terminativo illius; sed tantum materialiter, & specificative; inde est, quod non cognoscantur, nec percipiuntur à visu. Si autem continerentur in obiecto terminativo formaliter, terminarent visionem actu, eo modo, quo ipsum obiectum; unde actu cognoscerentur ab intellectu, & representaretur à cognitione. Quod clarius patet in relatione similitudinis, aut identitatis, quæ reperitur in luce, quæ obiectum visus est, & nihilominus non percipitur à visu talis relatio, quia non continetur in luce formaliter ut in obiecto visus. Quod etiam contingit in voluntate hominis respectu Angeli, quæ continet actum liberum, & cognita intuitive ab Angelo voluntate humana, non cognoscitur actus liber; quia licet contineatur in tali voluntate, non tamen continetur in ipsa formaliter, sed solum materialiter, quatenus est obiectum cognitionis naturalis, & necessariae Angeli: ergo id, quod formaliter terminat cognitionem, formaliter representatur in illa, &c.

Probat idem antecedens secundo; quia ut Aristoteles docet 1. de interpretatione per voces exprimimus nostros formales conceptus, sed hæc vox ens, non solum materialiter, sed etiam formaliter habet unam significationem ex primæva impositione, ex vi cuius non significat immediate, & formaliter naturam aliquam indeterminatam, & propria ratione, sub qua ab alijs distinguitur; sed potius ut inter se conveniunt, vel

vel similia sunt; unde minime significat plura ut plura, quia non representat illa secundum quod inter se differunt: ergo signum evidens est huic voci ens, respondere etiam in mente unum conceptum formalem, quo immediate, adaequate, & clare concipiatur, quod per hanc vocem significatur, hoc est, habere esse sub hac communi ratione; vel potius è contrario hoc signo colligimus ex tali modo concipiendi res vno conceptu talis nominis impositionem processisse.

Tunc sic illa vox terminata ad ens distinguitur, & praescinditur realiter ab his vocibus, substantiam, accidens, ens per se, & ens in alio, significantibus, ut ex ipsis terminis patet; sed voces significant conceptus, vel proportionantur cum conceptibus formalibus: ergo conceptus formalis representans ens, distinguitur à conceptibus significantibus substantiam, & accidens, & praescinduntur ab illis. Unde tres istae cognitiones formales, ens, substantia, accidens, non minus realiter distinguuntur, quam illae voces ens, substantia, accidens.

21 Vergetur, experimento. Quia dum audimus nomen ens, ipsa experientia convincitur, mentem nostram non distrahi; aut dividi in plures conceptus, sed potius colligi ad unum, sicut cum concipit hominem, animal, &c. ergo signum evidens est, conceptum formalem entis esse unum sicut est unus conceptus animalis.

22 Tertio probatur idem antecedens. Nam si dum concipio ens, conciperem etiam substantiam, & accidens, ac proinde representarentur illa in cognitione entis, similiter representarentur omnia alia praeter substantiam, & accidens, ut sic, v. g. Deum, & creaturas, item conciperetur Deus secundum relationes divinas, sed hoc est falsum; nam ens cognoscitur per cognitionem naturalem, & relationes divinae per cognitionem supernaturalem: ergo id, ex quo sequitur, &c. sequela illa sic probatur. Quia ideo cognitio entis representat substantiam & accidens per vos, ac proinde intellectio, & conceptus entis non praescinditur à conceptibus substantiae, & accidentis, quia ens transcendit substantiam, & accidens; sed etiam transcendit Deum, & relationes divinas: ergo cognitio entis esset cognitio relationum divinarum. Praeterea. Quia non solum cognitio entis, cognoscerentur accidens, & substantia, sed etiam omnia inferiora, quae transcendentur à substantia, & accidente; nam sicut ens, quia transcendit substantiam, & accidens, non potest unico actu cognosci sine substantia, ita substantia, quia transcendit completam, & incompletam substantiam, non poterit cognosci sine illis; quia ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis. Item completa substantia non poterit concipi sine Deo, Angelo, homine, leone, &c. sicut neque incompleta substantia quin cognoscatur materia, forma, & unio. Neque accidens sine absoluto, & respectivo; neque absolutum sine quantitate, qualitate, &c. sed hoc est plane absurdum; alias omnia creata, & increata, actualia, futura, & possibilia secundum ultimas differentias singulares earum unica cognitione simpliciter, representarentur ab intellectu hominis: ergo licet cognoscatur ens, non debent necessario cognosci omnia inferiora entis, quia esset infinita cognitio; Imo neque aliqua debent necessitate

cognosci cognitio entis, quia non datur maiora ratio aliquorum quam omnium; siquidem tota ratio propter quam cognoscerentur aliqua inferiora est transcendentia entis in illa; sed transcendentia entis est aequalis in omnibus: ergo ratione transcendentiae omnia cognoscerentur unica cognitione. Ne ergo haec absurda sequantur, dicendum est, cognitionem entis in communi, non esse eandem ac cognitionem inferiorum entis, sed potius distingui unam ab alia, & existere realiter unam sine alia; ac proinde praescindi realiter conceptum entis ut sic à conceptibus particularium entium.

SUBSECTIO I.

Secundum principale argumentum ponitur.

Secundo sic argumentor. Quia cognitio evidens naturalis, & scientifica distinguitur, & praescinditur realiter à cognitione probabilis, confusa, seu fidei tam supernaturali, quam naturali, sed cognitio entis ut sic in metaphysico sapiente est cognitio clara, scientifica, & evidens; & cognitiones particularium entium aliquae sunt fidei divinae, & supernaturales; aliae fidei humanae; aliae opinativae; aliae falsae, & erronae: ergo cognitio entis ut sic distinguitur, & praescinditur realiter à cognitionibus particularium entium. Maior quoad primam partem, sine controversia est vera; nam in metaphysica evidenter agitur de ente ut sic, ac proinde propria, & vera definitio illius essentialis traditur, dicendo: ens reale est quod non repugnat existere à parte rei, &c. quae cognitiones in omnium sententia evidenter continentur: ergo cognitio entis ut sic est cognitio evidens in metaphysico sapiente. Minor quoad secundam partem evidenter probatur, quia cognitio unionis hypostaticae, cognitio gratiae habitualis, characteris sacramentalis, visionis beatificae, & reliquorum habituum, & actuum supernaturalium inimitabiles auctoritati divinae sunt cognitiones fidei supernaturales, & si imitantur tales cognitiones auctoritati humanae, sunt fidei humanae. Item existentia Angelorum cognoscitur non scientificè, sed per fidem, vel per opinionem, ut tractatu de Angelis late probavimus.

Item Philosophi cognoscunt evidenter intellectum humanum esse ens, & nihilominus, opinative tantum cognoscunt esse accidens. Unde postquam demonstrant in homine dari entitatem productivam intellectuum, inquirunt, sitne substantia, vel accidens? & tali quaesito respondent alij dicentes identificari cum anima, ac proinde esse substantiam; alij vero negantes talem identitatem, ac proinde affirmantes esse accidens solum probabilibus fundamentis nixi, unde talis cognitio est opinio, & non scientia.

Tandem omnes cognoscunt evidenter, quantitatem esse realitatem, & nihilominus controversatur inter reales, & nominales, an sit substantia, vel accidens; sed unio hypostatica, gratia, habitus, & actus supernaturales, &c. sunt particularia entia inferiora respectu entis ut sic: ergo cognitiones particularium entium sunt fidei divinae; fidei humanae, & opinativae. Item, inter illas opiniones sunt aliqua falsae, & erronae, ut supra late probavimus. Et ratio est evidens. Quia veritas confit

Quæst. VI. Vtrum Conceptus, &c. 169

consistit in indivisibili. Vnde à sola vna ex duabus opinionibus contradictorie oppositis debet attingi, quia impossibile est vt duæ cognitiones contradictoriae sint simul veræ; ergo altera, quæ non attingit veritatem, necessario est erronea, & falsa; ex quo evidenter colligitur esse verissimam totam nostram Minorem quoad vtramque partem; videlicet cognitionem entis vt sic esse scientificam, evidentem, & claram; & cognitiones particularium entium esse confusas, obscuras, falsas, & erroneas, &c.

14 Maior prima, & præcipua est evidens, in omnium sententia: Nam cognitio naturalis, & supernaturalis distinguuntur inter se realiter; neque in vnam, & eandem entitatem possunt coalescere; vt in *Physicis disputat. de potentia obedientiali* demonstravimus.

Item, scientia ratione suæ evidentie, & claritatis distinguitur realiter ab opinione, & fide humana propter obscuritatem, & fallibilitatem earum; nam ex obiecto formali distinguuntur specie, & essentialiter; atqui duæ species distinguuntur realiter, vt videre est in actu odij, & actu amoris, in actu metaphysico, & logico, in actu mathematico, & physico; qui omnes distinguuntur realiter, quia specie, & essentialiter ex obiecto formali distinguuntur; alias, si vna, & indivisibilis entitas esset duarum specierum completarum, etiam posset dari à parte rei vna entitas, quæ simul esset homo, & equus, Leo, & Elephas essentialiter, & sic omnis chimæra posset existere à parte rei; quod non solum naturaliter, sed etiam supernaturaliter ab omnibus negatur posse contingere, quia asserunt implicare evidentem contradictionem, cuius fundamentum non est aliud, nisi quod duæ species sint vna, & eadem entitas, in quo maxima, & immediata repugnantia elucet; sed actus fidei divinæ, & actus fidei humanæ, ille supernaturalis, hic naturalis, actus scientiæ, & opinionis, actus verus, & falsus sunt diversæ species, & essentialiter distincti in suo ordine actuum intellectus, non minus, ac in ordine substantiæ homo, & equus distinguuntur specificiter; ergo cognitio evidens naturalis scientifica, & cognitio fidei, opinionis, & erronea distinguuntur, & præcise distincte realiter.

15 Confirmatur cum Patre Hurtado. Specie distinguuntur actus, quo concipio ens vt sic ab actu, quo clare concipio accedens, & quo concipio substantiam, & ab vtraque simul: ergo est vnus actus. De consequentia non dubium, quia si non esset ab vtraque distinctus, non differret ab vtroque. Duæ primæ antecedentis partes etiam liquunt. Tertia probatur, quia actus, quo concipio ens vt sic, illud facit prædicabile prædicatione formali, & non identica; actus autem, quo concipiuntur substantia, & accedens, non faciunt ens prædicabile formaliter, sed identice: ergo differunt illi actus. Antecedens patet, quoad primam partem, quia hæc prædicatio: substantia est ens, non est identica, sicut hæc, Petrus est Petrus. Secunda pars probatur, quia si ens conciperetur, & conceptu proprio substantiæ, & alio accidentis, vtrumque obiectum non prædicaretur de substantia, esset enim falsa propositio hæc: substantia est ens, quia haberet hunc sensum: substantia est substantia, & accedens: ergo tantum prædicaretur substantia cognita in ratione substantiæ: ergo hæc propositio, substantia est ens, esset identica. Patet consequentia: quia propositio

R. P. Ideph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

identica est quia subiectum, & prædicatum, & sunt realiter idem, & eodem modo noscuntur: vt Petrus est Petrus, vel hic homo; sed in hac propositione substantia est ens, subiectum, & prædicatum sunt idem, (vt patet, & concipiuntur eodem modo: ergo est identica. Probo Minorem. Quia *ly ens*, per te est substantia clare cognita vt substantia, quæ in subiecto eodem modo concipitur: ergo subiectum, & prædicatum eius propositionis: substantia est ens, eodem prorsus modo concipiuntur.

Dices, quantum ad rem prædicatam esse idem prædicatum cum subiecto, non tamen quantum ad modum prædicandi; (vt aiunt Dialectici).

Contra, modus prædicandi est etiam idem, quia 17 modus concipiendi prædicatum est per te idem cum modo concipiendi subiectum, quia vtrumque est ens cognitum clare vt substantia; Dialectici autem loquuntur de prædicato cognito diverso modo, ac subiectum, vt in hac enuntiatione, Petrus est homo: prædicatum enim concipitur vniversalius; quam Petrus, & non in particulari. Quapropter idem homo prædicatur de Paulo quantum ad modum, quod repugnet; si homo supponeret quantum ad modum pro solo Petro cognito in particulari: ergo si ens ex parte subiecti est substantia clare cognita: similiter, & ex parte prædicati, prædicatio erit identica: ergo vt sit formalis, opus erit, vt ens significet eam confuse cum accidente, vt homo significat Petrum confuse cum Paulo.

Declaratur amplius, ens vt sic, (quamvis non prædicatur vnivoce) est vniversale, & ratio logice communis substantiæ, & accidenti: ergo ens vt sic cognoscitur vno actu non repræsentante in particulari substantiæ, & accedens. Probo consequentiam; quia obiectum cognitum duobus actibus in particulari secundum suas differentias, non potest prædicari vt quid commune; quia duo actus clari circa duas differentias, illas in se distinguunt, & (vt ita dicam) æquivalent; nec dant vnicaem communem, quæ oritur ex actu confuso non discernente differentias; ea enim ratione Deus non facit vniversalia, quia penetrat omnes differentias; nec nos facimus hominem vniversalem per vnum, vel plures actus; quibus concipimus clare Petrum, & Paulum; Ratio à priori est, quia tunc re, & ratione sunt omnino plura obiecta, & nullo modo vnum; licet eodem actu noscantur.

SVBSECTIO III.

Tertia ratio principalis ponitur.

19 Tercio sic specialiter argumentor. Intellectus noster distinguit conceptum entis prout sic à creato, & increato, substantia, & accidenti; sed hæc distinctio consistit in separatione conceptuum formalium, secundum quam vno conceptu cognoscatur ens prout sic, & altero particulare ens creatum, vel increatum: ergo datur vnus conceptus formalis, præcise pro solo ente vt sic. Maior est certa, & evidens, quia conceptus communis differt ratione à particulari, vt satis in Logica probatum est; & quia ens secundum se, & prout tale neque dicitur creatum, neque increatum, neque substantiam, neque accedens,

Y non

non enim ens est essentialiter Deus, neque essentialiter creatura; neque essentialiter substantia; neque essentialiter accidens, ut exploratum est: Quod autem non est essentialiter aliud, distinguitur ab illo, ad minus virtualiter à parte rei, & actualiter per intellectum: ergo ens provt sic distinguitur per intellectum à creato, & increato, substantia, & accidenti. Minor non est minus certa, & probata est ad longum in nostra hac metaphysica, dum ostendimus intellectum divinum non facere distinctionem rationis præcisi-
vam; quia non partitur conceptus formalis multiplicitatem; nam distingui per intellectum est separari penes conceptus mentis; separari autem penes conceptus, est dari distinctos conceptus mentis, & cognoscere vnum obiectum, altero non cognito; in quo consistit inadæquatio conceptuum, necessaria ad distinctionem per intellectum. Quare si ens provt sic distinguitur per intellectum à creato, & increato, substantia, & accidenti, oportet ut concedatur vnus conceptus formalis re ipsa distinctus à conceptu formali substantiæ, & à conceptu formali accidentis, & à conceptu formali entis creati, & à conceptu formali entis increati, per quem representetur ens inadæquate secundum id solum, quod sibi essentialiter est.

30 Confirmatur, quod est per se intelligibile sine alijs intellectus noster cognoscit vno simplici conceptu formali distincto realiter à conceptibus formalibus aliorum obiectorum, sed ens est cognoscibile sine substantia, & accidenti, Deo, & creaturis: ergo vnicui conceptu simplici formali ab intellectu nostro cognoscitur realiter distincto à reliquis conceptibus formalibus substantiæ, & accidentis, Dei, & creaturæ. Maior est certa. Quia intellectus noster, cum sit finitus, & limitatus, cognoscit multis actibus, quæ seorsim cognoscibilia sunt ad differentiam divini intellectus, qui propter infinitam perfectionem in intelligendo, vnicui simplicissimo actu omnia cognoscit. Probatur minor, quod est ens sine alijs virtualiter, ut supra probavimus, est intelligibile sine illis, quia intelligibilitas consequitur ens provt ens; sed ens provt tale, est ens sine substantia, & accidenti, Deo, & creaturis: ergo est intelligibile sine illis. Probatur minor, quod est prius tale quam aliud, est tale sine illo, quia prius non dependet à posteriori, sed prius est ens constitutum in esse entis, quam substantia, & accidens, Deus, & creatura: ergo est ens sine illis. Probatur minor. Id quod in vnoquoque est prius, est eius essentia, quod vero illi accidit, posterius est, sed substantia, & accidens, Deus, & creatura non sunt de essentia entis provt tale, sed accidunt enti provt ens est, ut patet de se: ergo prius est ens provt tale in suo esse essentiali constitutum, & ad se, quam substantia, & accidens, Deus, & creatura; & quam ipsum ens provt ad aliud, quia vnumquodque prius est ad se, & in se, quam ad aliud, & in aliud. Habeo ergo evidenter ens esse cognoscibile sine substantia, & accidenti, Deo, & creaturis, & consequenter dari vnum conceptum formalem distinctum re ipsa à reliquis representantem ens.

Urgetur, quia constitutum alicuius est prius constituto, quia est quasi causa illius, & causa est prior suo effectui vel quasi effectui; sed ens constituit substantiam, & accidens: ergo est prius illis: ergo intelligibile prius; quia res eo modo

est intelligibilis quo est ens, quia intelligibilitas est passio entis, &c.

Secunda pars, scilicet quod sit vnus, sic probatur. Quia est indivisus in se, & divisus à quolibet alio: ergo vnus secundum rem. Consequentia liquet. Antecedens constat ex superiori assertionem quoad primam partem, ex qua bene inferitur secunda. Quia si talis conceptus est entis, ut sic clare cogniti, non vero alicuius entis particularis ut talis expresse cogniti: ergo est divisus à quolibet conceptu entium particularium ut talium realiter, & consequenter vnus secundum rem, etenim longo diversus ante omnem operationem intellectus est actus, quo ego concipio substantiam determinate, & clare; aut qualitatem, & relationem, cum hic terminetur, & representetur ut imago naturalis rei particularem minime transcendentem cetera entia, siue creata, siue increata, ab eo, quo attingo determinate, & clare ens ut rem communem, & permeantem omnia determinata entia, ut Deum, substantiam, quantitatem, relationem, &c. quare harum rerum conceptus ultimatè resoluuntur in alterum entis ut sic, & alterum particularis entis, &c. quod esse nequit verum, absque distinctione talium formalium conceptuum. Vnde sicut in nobis ex distinctione reali conceptuum obiectivorum colligitur necessario distinctio realis actuum formalium; ita etiam ex distinctione per rationem in conceptibus obiectivis, eadem distinctio formalium realis inferitur; ut patet, dum cognoscimus in Deo misericordiam, non cognita iustitia clare, tales actus realiter distinguuntur, quibus ea, quæ sunt idem iure, distinguimus cognoscendo inadæquate.

Deinde, quæ dicunt inter se veram similitudinem, & convenientiam, possunt representari ut talia per vnam imaginem; sed Deus, & creatura, substantia, & accidens dicunt inter se veram similitudinem, & convenientiam: ergo possunt per vnam, & eandem imaginem ut similia, & convenientia representari. Maior ex terminis videtur clara, cum similia ut talia sint vnum potius quam multa, & sic exprimi, nata sint per eandem imaginem. Minor etiam prima liquet ex dictis supra, & alijs, cum ratio entis intrinsece omnibus illis, atque essentialiter conveniat, & vere, ac formaliter enuncietur: at talis imago vna, esset formalis conceptus, ut patet: ergo ille simul esset vnus, & non plures.

Deinde, conceptus formalis entis non est vnus: ergo multi: ergo duo saltem, alter substantiæ, alter accidentis; sed neuter horum, vel vterque est conceptus formalis entis ut sic: ergo conceptus formalis entis est vnus, & non multi, omnia videntur nota præter minorem, quam sic probabo. Conceptus formalis entis ut sic est rei vniuersalis, & communis, logicè substantiæ, & accidentis; sed neuter horum conceptuum, vel vterque est rei vniuersalis, & communis logicè substantiæ, & accidenti: ergo. Maior constat; quia ens ut sic enuntiatur vere, formaliter, & intrinsece de substantia, & accidenti, non ut æquale, & inferius, sed ut inæquale, & atque superius, & consequenter ut vniuersale, & vtrique commune: ergo formalis conceptus entis ut sic est rei vniuersalis, & communis logicè substantiæ, & accidenti. Minorem ostendo, quia substantia ut substantia non est quid vniuersale, & commune substantiæ,

sua ratione imaginis rationem claræ representationis alterius, & includendo esse illius confusam imaginem, & non potius distinctam, & claram. Unde sicut implicat representationem claram alicuius obiecti includere eiusdem representationem confusam, ita pariter implicat è cōverso representationem claram entis ut sic, ac confusam substantiæ, & accidentis includere horum representationes claras, quales sunt notitiæ substantiæ, & accidentium secundum proprias rationes in effectuum: ergo.

43. Confirmatur, quia ideo per te conceptus formalis hominis est ratione præcisus à conceptibus formalibus Socratis, & Platonis; quia in representatione hominis non includitur representatio Platonis, & Socratis; atqui in representatione entis ut sic non includitur etiam representatio Dei, & creaturæ: ergo. Minorem probō, quia representatio conceptus formalis entis ut sic, est representatio rationis universalis, vere, & intrinsece enuntiabilis de creatura, & Deo ut inferioribus quoad prædicationem, & representatio conceptus formalis Dei, aut creaturæ est representatio rei particularis, & minime enunciabilis de creatura, & Deo vere ut inferioribus quoad prædicationem: ergo in representatione formalis conceptus entis ut sic non includitur representatio conceptus formalis Dei, aut creaturæ, cum nequeat representatio rei communis, & universalis constare ex representatione rei non universalis, & communis.

44. Ais, obiectum representatum per conceptum formalem entis ut sic includi in obiecto adæquate representato per conceptum formalem Dei, aut creaturæ, & sic in representatione conceptus formalis entis ut sic includi representationem conceptus formalis Dei, aut creaturæ; nam obiectum unius est aliquid proprium alterius obiecti.

45. Contra, quia etiam representatum obiectum per conceptum formalem animalis ut sic includitur in obiecto representato per conceptum formalem equi, aut leonis, & tamen in representatione clara animalis ut sic non includitur representatio clara equi, aut leonis: ergo similiter nec in representatione clara entis ut sic includitur representatio clara Dei, aut creaturæ: ergo sicut formalis conceptus animalis ut sic est simpliciter ratione præcisus à conceptu formali equi, sive leonis; ita & conceptus entis ut sic à conceptu formali Dei, & creaturæ: unde, sicut animal ut sic distincte cognitum non est magis proprium equi, quam leonis, quia utriusque commune; ita ens ut sic clare cognitum non est magis proprium Dei, quam creaturæ, quia utriusque commune saltem analogice.

46. Dices, non includi animal in ratione ultima leonis, aut equi; nec leonem, aut equum in animalis; secus vero ens includitur in ratione ultima, exempli gratia substantiæ, & hæc in ente; unde nequit ens præscindi simpliciter ratione à substantia, bene animal à leone.

47. Contra, quia vel sermo est de inclusione actuali, vel potestativa: si de prima, falsum est, substantiam includi in ente, ut constat ex sæpe dictis; nam sic de ratione entis ut sic esset substantia, & consequenter accidens. Si de altera, verum est, substantiam contineri sub ente, non in ente secundum propriam, & ultimam rationem, quod non impedit præcisionem simpliciter; vel in concepti-

bus obiectivis, vel in formalibus, & consequenter nec in ente respectu suorum inferiorum. Quod vero ens includatur, quia est transcendens, in ultima ratione substantiæ; animal autem, quia non est transcendens, non imbibatur in ultima ratione leonis, solum convincit non dari mutuum, & adæquatam simpliciter præcisionem inter ens, & differentias contrahentes ens; sicut datur inter animal, & rationales; quare non licet inferre non dari præcisionem simpliciter secundum rationem saltem inadæquatam ex parte conceptus formalis entis ut sic à conceptibus substantiæ ut sic, & accidenti ut sic; Imo addo, ex inclusione obiecti unius actus in obiecto alterius, male colligi in ratione unius actus includi rationem formalem alterius, & sic non esse ratione præcisos, ut in scientia de animali, & opinione de homine pater: quoniam neutrum est de ratione alterius, cum tamen animal includatur in homine, quod etiam cernitur in eodem obiecto terminante modo claram, & evidentem notitiam; modo inevidentem, & obscuram ratione diversorum mediorum, & tamen una notitia non est, neque esse potest de ratione alterius; quare licet ens includatur in substantia, quia tamen conceptus formalis entis ut sic fertur in ens commune, & illimitatum; conceptus vero substantiæ formalis in ens particularis, & limitatum; qui conceptus neque est, nec esse potest de ratione alterius, & sic ille præscinditur simpliciter ab homine secundum rem, & rationem.

Ex dictis infero, non se habere conceptum formalem entis ut sic quoad unitatem ut se habet nomen æquivocum, quia vel nomen æquivocum sumitur in esse vocis, & materialiter; aut in ratione significandi, & formaliter: si primo modo, unum quidem simpliciter est, cum sit una simpliciter, & realiter vox. Si altero modo, non unum, sed plura simpliciter significat, cum plures habeat significationes ad placitum; at conceptus formalis entis ut sic tam inesse qualitatibus, & materialiter, quam formaliter, & in representando, cum unum ratione simpliciter obiectum representet; est unus simpliciter, & non plures. Imo licet daremus plura representare, & sic esse plures in ratione imaginis, tamen ea plura non representaret à casu, & tanquam omnino diversa, ac disparata ut nomen æquivocum, sed potius ut convenientia, atque similia sub ratione formalis convenientiæ.

Si tamen dicas, etiam dari æquivocum à consilio: Bene, sed rogo, an tale æquivocum à consilio cum analogo recurat, & sit medium inter æquivocum, & univocum, vel recurat cum æquivoco quatenus extreme opposito univoco? si primum: ergo iam conceptus formalis entis erit analogus, & non se habebit sicut nomen æquivocum; quod etiam adhuc à me supra negatum est. Si alterum: ergo iam inter univocum, & æquivocum non datur medium; quod est contra sententiam adversariorum, dividentem nomen in univocum, analogum, & æquivocum.

SVBSECTIO IV.

Secunda Conclusio ponitur.

Sententia P. Fonseca mihi maxime displicet. 50
Primio ergo displicet divisio conceptus formalis

malis in omnino distinctum, & omnino confusum, & partim distinctum, & partim confusum; quia vitiosa, cum detur per membra minime contenta sub diviso. Nam hic est sermo de conceptu formali entis ut sic, an sit vnus simpliciter, vel plures? conceptus autem ille distinctus omnino, non est entis ut sic, cum sit Dei, substantia, & aliarum entitatum simplicium tam existentium quam possibilium, & consequenter entium in particulari, & sic plures simpliciter in representando: ergo non ad rem; quia hic non quaerimus de conceptibus entium particularium, sed potius de conceptu representante convenientiam omnium entium in ratione non repugnandi ad existendum, ac proinde repraesentante ens ut sic.

¶ Conceptus etiam omnino confusus non continetur sub diviso, quia impossibilis, ut infra ostenditur. Nec magis comprehenditur ultimus, cum non sit entis ut sic, sed potius proprius conceptus formalis substantiae ut substantia esset; vel simul entis, & substantiae, à quo longe diversus est conceptus entis ut sic, ut patet ex dictis.

¶ Deinde rogo, an substantia ut sic possit concipi distincte in ratione substantiae, quin omnes substantiae attingantur in particulari, vel non? si primum dederis, cur etiam ens non poterit cognosci formaliter in ratione entis distincte, quin in particulari, & expresse omnia entia tam existentia quam possibilis cognoscantur? An quia transcendens? Non, quia etiam substantia ut sic transcendit creatam, & incretam, completam, & incompletam. An quia analogum? Non, tum quia in mea sententia, neque ens est analogum, neque substantia. Tum etiam, quia in tua sententia non solum ens, sed etiam substantia ut sic est quid analogum: An quia ens importat immediate ea omnia? Non, tum quia, ut visum est supra, id omnino falsum est; Tum quia si sit verum, substantia etiam importaret omnes substantias in particulari immediate. Si alterum dicas: ergo nulla res communis, & abstracta potest attingi conceptu formali omnino distincto, sed necessario omnia eius inferiora cognoscendo in particulari, & expresse; & sic tantum Deus conceptum formalem omnino distinctum habebit; quod videtur absurdum.

¶ At, id contingere solum in analogis, non vero in univocis, quia nomen univocum importat vnā rationem simpliciter communem inferioribus, ut patet in animali respectu hominis, & bruti; animal enim non significat immediate hominem, & brutum, sed naturam viventem, & sensitivam utique communem, & aequaliter convenientem; & sic potest cognosci distincte non cognitit in particulari homine, & bruto, secus vero contingit nomine analogo, quale dicitur esse ens, aut substantia ut sic, importat namque omnia analogata immediate, & sic nequit attingi conceptu formali distincto, nisi in particulari omnia etiam analogata cognoscantur.

¶ Contra primo, quia, ut saepe demonstravi, hoc nomen ens non est analogum; sed univocum, ergo ex hac parte corrumpit tua argumentatio.

¶ Contra secundo, quia vel sermo est de analogis importantibus aliquam rationem intrinsecam vni analogato, extrinsecam ceteris? & de his verum est importare immediate sua omnia analogata, licet vnum primario, cetera secundario. Ut sanum, quod nequit cognosci distincte secundum omnem suam significationem, nisi omnia sa-

na in particulari, & expresse cognoscantur; quod fiet per plures conceptus, & non vnum saltem in representando; & de his analogis non est sermo in praesenti, sed de illis, quae important aliquam rationem inventam intrinsece, & essentialiter in suis analogatis, quale est ens (non in mea, sed in tua sententia, quam per impossibile suppono esse veram, ut adhuc ea supposita, te fortiter oppugnem,) quod intrinsece convenit, & essentialiter Deo; & creaturis, substantiae, & accidentibus, & talia analogata non asserunt immediate omnia sua analogata, sed tantum rationem illam omnibus communem, in qua dicunt similitudinem, & convenientiam simpliciter, & intrinsece; quare in hoc analogata haec non differunt ab univocis, nam cum animal concipis, vel concipis in confuso hominem, & brutum, ut voluit nominales, vel aliquid ratione praecisum ab utraque, ut docent communiter ceteri? si primum, etiam dum concipis ens ut sic, concipies Deum, & creaturam confuse, & clare dum concipis Deum, & creaturam, ut his vocibus exprimentur; sicut animal clare cognoscis, distincte cognitis homine, & bruto, ut his vocibus importatur.

¶ Si alterum? Ergo sicut dum concipis animal ut sic, non concipis immediate hominem, & brutum; quia homo, & brutum sunt talia animalia, & non animal ut sic; ita dum concipis ens ut sit, non concipis immediate Deum, & creaturam, cum Deus, & creatura sint talia entia, & non ens ut sic commune Deo, & creaturæ. Vnde sicut conceptus animalis simpliciter est praecisus ab homine, & bruto, ita ens à Deo, & creatura; & sicut animal distincte cognoscitur, non cognitit homine, & bruto in particulari, ita ens non cognitit Deo, & creatura in particulari.

¶ Deinde, interrogo, cur omnino distinctus conceptus debet solum repraesentare omnes entitates simplices, seu non compositas ex natura communis, & differentia contrahente, & non cetera, si ens ut sic tam haec, quam illas continet. Vnde sicut nihil datur in Deo, substantia, aut relatione, quod entis rationem excludat, ita nec in corpore, animali, aut paternitate; imo est impossibile naturas simplices repraesentare commissa hypothesi; quod ens immediate plura significet; quia analogum, quod saepe falsum esse docuimus, nam si immediate importat Deum, & creaturam, addens, & substantiam, rogo quam substantiam, an genus summum praedicamenti constitutivum? an superiorem aliam? Non primam, quia inter eam, & ens mediat altera, quae praescindit à completa, & incompleta, & sic iam esset mediatum significatum. Aut si velis esse immediatum, necessario dicendum est ens non importare omnem entitatem simplicem, cum incompleta substantia sit entitas simplex, & non importetur. Non praecisam à completa, & incompleta; quia etiam est analogum quid, & sic importabit immediate tum incompletam, tum completam; imo actualement incompletam, & possibilem, & actualement completam, & possibilem, quod manifeste experientiae plane repugnat.

¶ Nec magis verum est illud de conceptu omnino confuso; nam idolum, seu verbum, quod intellectus humanus format, audita voce ens, aut est vnum numero in essendo, & in representando; aut vnum in essendo, & plura in representando; aut plura in essendo, & in representando; aut plura in essendo, & vnum in representando; Si primum;

primum, est vna numero qualitas representans vnum numero obiectum, & hoc clare, non vero entitates omnes simplices tam existentes quam possibiles confuse, & indeterminate.

59 Si alterum? representabit ergo plura simul obiecta longe diversa, imo infinita existentia, & possibilia, & possibilia secundum particulares rationes, quod fieri nequit absque distincta cognitione; nam si ea omnia cognoscas vt convenientia in aliqua illis ratione communi, talis convenientia, & ratio communis erit obiectum determinatum illius conceptus, qui erit vnus, & non plures; sicut vnicui datur obiectum immediatum, ratio scilicet, in qua conveniunt.

60 Item, quia ex hac tua sententia sequeretur ens neque esse vnivocum neque analogum, sed æquivocum omnino; sed hoc est absurdum inter omnes: ergo ens, seu conceptus formalis eius non terminatur ad particularia entia secundum quod diversa sunt, & quatenus differentia, seu secundum differentias expressas. Minor, & consequentia sunt evidentes. Maior sic demonstratur, quia illud est nomen æquivocum, quod significat res quatenus primo differunt, & non secundum quod conveniunt in aliqua ratione superiore, sed hoc nomen aut conceptus ens, terminatur ad accedens significandum quatenus accedens est ad substantiam vt substantiam, ad Deum vt Deum, ad creaturam vt talis est, sed hæc omnia vt sic concepta expresse significantur vt differunt: ergo conceptus entis terminatur ad obiecta quatenus primo differunt, & diversificantur.

Dices, Deum, & creaturam convenire in ratione entis, ac proinde conceptum entis non esse æquivocum.

61 Sed contra, quia licet illa obiecta alias conveniant, nihilominus provt significantur hoc nomine ens, non significantur quatenus conveniunt, sed potius quatenus differunt, quia significantur secundum expressas differentias, & vt genere, & specie diversificantur: ergo nomen illud, vel conceptus erit æquivocum, quia materialiter, se habet respectu conceptus formalis convenientia ipsorum, cum in ipso conceptu non representetur illa, sed solum, vt dixi, diversitas obiectorum. Exemplo manifestatur. Ideo canis est nomen æquivocum, quia significat plura obiecta, quatenus differunt, & secundum differentias, expressas, licet alias illa obiecta, pisces, stella, & animal latrabile conveniant in ratione entis, & in ratione substantiæ; quæ convenientia non tollit æquivocationem nominis canis, quia se habet materialiter respectu nominis, & tanquam si non esset, quia non exprimitur per ipsum nomen canis, quia in tali nomine non representatur nisi differentia illorum. Vnde etiam si aliquomodo representetur convenientia, representatur tamen admixta differentiis expressis, quia per illum conceptum representantur tria obiecta specie, & essentialiter differentia; sed per conceptum entis per vos representantur non solum tria, sed innumera obiecta secundum differentias expressas, & quatenus essentialiter differunt, & diversificantur, scilicet Deus, creatura, accedens, substantia, quæ obiecta secundum quod talia sunt, maxime differunt: ergo licet alias illa conveniant, cum talis convenientia pura non representetur per conceptum illum formalem, sed potius representetur diversitas inter illa, vel si representetur aliquomodo, representatur nihilominus admix-

ta differentiis expressis illorum: ergo illa materialis convenientia, quæ est quasi per accedens respectu talis conceptus nullo modo impedit æquivocationem entis, sicut materialis convenientia trium obiectorum conceptus canis non tollit æquivocationem illius: ergo supposita vestra sententia, nomen ens, neque est vnivocum neque analogum, sed potius maxime æquivocum. Ne ergo hoc sequatur, dicendum est, conceptum entis non terminari ad inferiora entis secundum quod talia; sed potius ad convenientiam illorum puram sine admixtione cum differentiis.

Si tertium, cuilibet formali conceptui correspondebit suum obiectum proprium; quod attinget distincte, non vero obscure, & confuse, cum aut esset Dei, aut substantiæ, aut quantitatis determinate.

Vltimum tamen dici nequit, cum secum afferat implicationem claram, nam impossibile est, talem entis conceptum formalem omnino confusum; nam vt de se patet, nullus datur conceptus formalis elicitus à scientia metaphysica, (quæ quatenus scientia, evidens, & clara est) ita confusus in vna consideratione, qui in altera non sit distinctus; nam vel terminatur ad rationem aliquam particularem, vel communem? Si ad particularem vt Bucephalum, v.g. talis conceptus erit distinctus absolute provt terminatur ad proprium obiectum, licet si comparatur ad aliud, ad quod non primario tendit, quod de eodem Bucephalo possum cognoscere media intuitiva cognitione, aut clarissima definitione dicatur confusus. Si ad communem, v.g. animal terminetur conceptus ille, erit distinctus simul, quatenus naturam animalis representat determinate, licet sit confusus respectu hominis, & bruti inferiorum eius. Vnde pari modo loquendo, licet conceptus formalis entis sit confusus respectu particularium entium vt talia entia sunt, & quatenus continentur in potentia in ente, nihilominus erit distinctus respectu eius rationis superioris, & communis omnibus entibus particularibus. Nequit igitur dari conceptus aliquis formalis à scientia metaphysica emanans omnino confusus, cum debeat esse imago naturalis, & determinata alicuius imaginati determinate, vt videtur notum.

Tertius autem conceptus partim distinctus, & partim confusus, minus aridet, quia conceptus formalis expresse, & distincte representans substantiam genus summum vt confuse representaret alias naturas quatenus omnes eum substantia proportionem quadam conveniunt, deberet etiam simul expresse hanc proportionem representare; sed illam non representat: ergo nec confuse quantitatem, & ceteras naturas. Maior videtur nota, quia nequeunt multa vt proportionata importari alicui vni, quin talis importetur eorum proportio, ratione cuius talia multa importantur. Minor patet. Tum quia nulla dari talis proportio videtur, nam illa esset in ratione substantiæ, & hoc non, quia nullum accedens dicit proportionem ad substantiam in ratione substantiæ, cum non participet rationem substantiæ, quod necessarium est. Si autem dicas esse in ratione entis? Bene, sed illa importabitur per ens, si forte importatur; non per substantiam; tum quia longe aliud est conceptus formalis substantiæ expresse, & distincte cognitæ, & conceptus proportionis inter accidentia, & substantiam; imo si talis proportio, per eum conceptum importaretur, necessario ea importaretur in

in recto, substantia vero, & accidentia in obliquo, vel hac in recto, illa autem in obliquo, vtrumque tamen cum tua doctrina pugnat; primum, quia iam esset conceptus formalis determinatus, & expressus solius proportionis indeterminatus, & confusus substantiae, & accidentium. Secundum, quia iam tam expresse, & determinate conceptus ille repraesentaret accidentia, quam substantiam, cum non esset maior ratio ad vnum, quam ad alterum.

65 Ais, quantitatem, & ceteras naturas accidentales, dicere ordinem ad substantiam tanquam primum analogatum entis; & hinc oriri posse distincte, & expresse concipi, quia accidentia saltem confuse vna concipiuntur.

66 Sed contra, quia vel sermo est de substantia vt sic abstracte à creatura, & increata, & hoc non, quia iam esset de ratione substantiae divinae vt concepta expresse accidentia conciperentur, quod absurdum est, vel sermo est de substantia vt sic creata, & completa; & hoc etiam non, vt patet in substantia Angelica, qua expresse, & distincte concepta; non quantitas, aut cetera omnia accidentia saltem confuse concipiuntur; quidquid enim est de conceptu superioris, est de conceptu inferioris, vel est sermo de substantia vt sic corporea, & completa; & hoc non, tum quia accidentia vel non recipiuntur in toto composito, & sic posset concipi expresse, & distincte, non conceptis accidentibus confuse. Tum quia esto in ea recipiantur, tamen lapis, & lignum distincte, & expresse valent concipi, non conceptis accidentibus confuse; & consequenter substantia corporea, & completa vt sic.

67 Deinde, conceptus formalis expressus, & distinctus substantiae, vel est conceptus substantiae in esse substantiae, vel in esse subiecti, & substantiantis accidentia? Si primum; ergo talis nequit esse confusus quantitatis, & ceterarum naturarum; cum nullum dicant ordinem, aut convenientiam cum substantia in esse substantiae. Si secundum, iam erit conceptus proprietatis substantiae; & non substantiae, in esse substantiae, ac consequenter conceptus formalis distinctus, & expressus substantiae in esse substantiae non erit confusus quantitatis, erit etiam impropria locutio, quia improprie conceptus expressus materiae, aut alicuius actus, seu potentiae dicitur confusus formarum, vel obiecti; & sic conceptus subiecti distinctus, confusus eorum, qui recipere valent, quemadmodum quantitatis etiam, aliorumque accidentium expressus conceptus, vocaretur improprie confusus substantiae, ad quam dicitur habitudinem.

68 Praeterea, illi conceptui patrum distincto, & partim confuso deberet respondere similis obiectivus; de quo rogo, an possit enunciari de infra se contentis? Nec ne? Si potest; ergo de quocumque enunciaretur ea substantia, diceretur & accidentia, quod absurdum est. Si non potest, qua de causa? nil enim apparet, quod impedire possit talem enunciationem, cum ratio illa esset superior, & contineretur in infra se contentis. Vnde cum talis obiectivus repugnet conceptus, repugnat etiam & formalis illi respondens. Ex quibus patet, quid de obiectivi conceptus divisione censendum sit, eiusque membris; cetera enim huius authoris prominciata ex infra tradendis impugnanda sunt.

SUBSECTIO V.

Tertia Conclusio ponitur.

69 Falsa est sententia Mafij, quae sibi contradicit, & probatur. Quia conceptus formalis entis re distinctus, & avulsus à conceptu Dei; & creaturae; ideo vocatur imperfectus; quia non continet totam entitatem suorum inferiorum; sed similiter conceptus formalis animalis non repraesentat totam entitatem suorum inferiorum, hominis nimirum, & bruti; ergo erit etiam imperfectus; sed admissa hac imperfectione conceptus animalis est simpliciter, & absolute avulsus, atque praecisus ab homine, & brutis; ergo, & conceptus entis formalis à Deo, & creaturis, quod negas.

Ais, nullum gradum animalis reperi in homine, qui non reperiatur in bruto; at datur aliquis gradus entis in Deo; qui non sit in creatura, cum hac sit ab alio, ille vero à se, & independens.

70 Contra primo, quia licet verum sit nullum gradum animalis formaliter considerati dari in homine; qui non sit in bruto; tamen conceptus animalis non importat totam entitatem hominis, & bruti, sed aliquod eorum; ergo adhuc erit imperfectus, quia incompletus; nec, inquam, perfectus esse poterit, cum nequeat ille conceptus animalis esse simul totius hominis, & totius bruti secundum rationem convenientiae; & differentiarum. Praeterea, licet detur aliquid in Deo, quod non conveniat creaturae, id non impedit entis praecisionem simpliciter, quia etiam in homine datur aliquid non existens in bruto; & tamen animal simpliciter abstrahitur. Vnde sicut id, quod homini convenit; & non bruto; non convenit homini ratione animalis praecise, iam enim, & bruto convenit, sed ratione adiuncti, videlicet differentiae; Ita similiter, si quid Deo convenit, & non creaturae; non Deo convenit praecise, & formalissime loquendo, ratione entis vt sic; alias, & omni enti conveniret; sed ratione modi superadditi; quare ex hac parte non impeditur etiam conceptum formalem entis ita esse praecisum, vt dicatur simpliciter praecisus, & avulsus.

71 Deinde, rationes pro assertione prima Mafij communiter vsurpantur à Doctores, vt probent dari vnum entis conceptum simpliciter abstractum. Quae vero secundam confirmant, adducunt etiam communiter negantes eundem conceptum simpliciter praecisum. Vnde si haec sententiae inter se pugnant, vt videtur clarum; rationes etiam pugnare debent, & consequenter sine consequentia vsurpantur ab hoc authore; etenim si ex prima ratione conceptus formalis entis re differt à formali substantiae, & accidentis; rogo, quid illi conceptui sic distincto corresponsdeat obiective? An ens ratione praecisum simpliciter à substantia, & accidente, an sola substantia, vel solum accidens, vel vtrumque?

72 Si primum? Quomodo talis conceptus formalis non est etiam simpliciter avulsus à conceptibus formalibus substantiae, & accidentis; cum implicet esse obiectivum conceptum simpliciter abstractum, & non formalem?

73 Si secundum, aut tertium, iam talis conceptus formalis, non erit secundum rem praecisus à formali.

mali substantiæ, vel accidentis, cum sit formalis substantiæ, aut accidentis: illi namque aut sola obijciunt substantiæ, aut solum accidens.

75 Si ultimum, iam non erit vnus avulsus, & præcisus a conceptu substantiæ, & accidentium, sed plures simul, alter substantiæ, alter quantitatis, alter relationis, &c. quod est contra manifestam experientiam.

76 Præterea, si ex secunda ratione eatenus conceptus formalis entis re ipsa distinguitur a conceptu formali suorum inferiorum, quatenus solum attingit id, quod est per illum, intellectus minime cogitans, siue substantiæ, vel accidentis: ergo illi conceptui solum obijciunt id quod est, non vero substantiæ, vel accidentis, & consequenter nec modi eorum, igitur si obiectum nec est substantia, nec accidens, nec includit modos eorum, erit simpliciter abstractum, & præcisum a modis, & substantia, ac accidente, & consequenter conceptus etiam formalis talis obiecti representativus.

77 Ad hæc, si ex tertia ratione, ideo differt secundum rem conceptus formalis entis a conceptu formali substantiæ, & accidentis, quia potest intellectus certè scire aliquid esse ens, dubitare tamen siue substantiæ, vel accidentis: ergo per similem conceptum formalem certè, atque scientificè attingit obiectum, quod nec est substantia, nec accidens, sed quid utroque superius, & communius, & consequenter subtractum simpliciter a substantia, & accidente; unde, & idem formalis conceptus erit quoque simpliciter præcisus, & avulsus a conceptu substantiæ, & accidentis, secus enim non dubitaret, aut falsam imberet opinionem, existimando tale ens habere rationem substantiæ, cum esset accidens; ut ergo bene colligimus ex eo quod certo sciatur aliquid esse animal, dubitetur vero quale sit, an equus, vel leo, conceptum animalis esse simpliciter præcisum a conceptu equi, & leonis; ita & conceptum entis a conceptu substantiæ, & accidentis, quod certo sciatur lumen esse ens, & dubitetur, siue accidens, vel substantia.

78 Ulterius, si ex quarta ratione, quia ab omnibus similibus abstrahi potest conceptus aliquis formalis re ipsa distinctus, & substantia, ac accidens assimilantur in ente, ideo potest abstrahi re ipsa distinctus conceptus formalis entis, & avulsus a conceptu substantiæ, & accidentium: ergo talis conceptus repræsentabit suorum inferiorum similitudinem, & convenientiam. Male ergo postea asseritur, solum repræsentare ea, in quibus substantia, & accidens differunt; imo repugnat saltem respectu nostri intellectus, quod per eandem numero actum repræsentantem convenientiam, similitudinemque expressam, importentur modi substantiæ, & accidentium, quibus differunt, cum ut tales, sint primo diversa obiecta, & nequeant per eandem imaginem naturalem exprimi, aut representari, ut videtur manifestum.

79 Deinde, si ille formalis conceptus terminatur ad inferiora ut similia in ratione entis inventa essentialiter, & intrinsece in eis se habebit ut animalis conceptus formalis, eritque simpliciter præcisus; nam si conceptus animalis terminatur ad inferiora, videlicet hominem, & brutum ut similia, & convenientia in ratione animalis, etiam conceptus entis, si convenientia hominis, & bruti in esse animalis est convenientia simpliciter, ita & convenientia substantiæ, & accidentium in ratione entis, cum substantia sit ens

simpliciter, & intrinsece, ac essentialiter. Quare vel neganda est præcisio simpliciter univocis, vel concedenda analogis importantibus rationem intrinsece repertam, & essentialiter in analogatis.

Testimonium verò Angelici Doctoris convincit sane ens descendere ad inferiora per additionem; (ut visum est supra & latius infra videbitur) & conceptum substantiæ, & accidentium ultimo resolui in conceptum entis, quod verissimum est, sed id nequit stare cum Malij assertionem quarta, docente ens immediate significare Deum, creaturas, substantiam, & accidentia; nam si per ens immediate hæc importantur, quomodo ad illa ens descendit per additionem? aut quomodo conceptus substantiæ ultimo resoluitur in conceptum entis, si per ens immediate ipsa asseritur substantia; imo & accidentia; quare neque Deus, aut creatura, neque substantia, vel accidens resolvi possunt in conceptum entis ultimatè, cum hic importet omnia entia immediate, in quæ nequit resolvi Deus, vel creatura, aut ens aliud particulare. Imo nec cum alijs duabus assertionibus eadem quarta consistit, ut facile patet ex dictis. Porro eiusdem argumenta pro secundo pronuntiatio, eo tendunt ut probent entis conceptum formalem non esse simpliciter præcisum. Imo si recte expendantur, nec vnum, sed plures, cuius oppositum satis supra demonstratum est.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

Ad primum negatur suppositum, quod conceptus formalis entis sit analogus, quia ut iam probavimus, univocus est. Deinde, licet concederemus conceptum illum entis esse analogum, negamus tamen audito nomine analogo formare intellectum diversos conceptus formales, & sic negamus similitudinem, & comparisonem a Rubio factam nominis analogi cum æquivoco quantum ad hoc; & ratio est, quia nomen æquivocum significat res omnino diversas ut tales, nomen autem analogum intrinsece significat res convenientes in vna ratione præcisa superiori, & ideo unico conceptu possunt hæc concipi, & non illa.

Ad secundum concedo Maiorem, & primo nego suppositum, quod conceptus obiectivus entis, de quo hic loquimur, sit analogus, sed potius univocus. Deinde, concedamus suppositum, videlicet, quod sit analogus: nego tamen quod conceptus obiectivus entis non sit univocus, ut videre licet in Patre Suarez, Hurtado, &c.

QVÆSTIO VII.

Quomodo ens contineat inferiora?

SECTIO I.

Adversaria sententia proponitur.

Prima sententia asserit, ens continere actum confuso sua inferiora. Sic Caietanus, Ferras

Quaest. VII. Quomodo contineat, &c. 177

ra, Sonzinas, Doct. Rubius, Smiglesius, & alij, quia illud continet actu aliquid, cum quo identificatur realiter, sed ens identificatur cum perfectitate, & inalicitate, cum accidente, & substantia: ergo, Maior sic probatur. Ideo substantia continet actu perfectitatem, quia identificatur cum illa: ergo illud, quod identificatur, &c.

Secundo, quia omne, quod est ens, continetur actu in ente, sed perfectitas, & inalicitas sunt entia: ergo continentur actu in ente. Minor sic probatur, quia inalicitas ut talis est, non est nihil: ergo aliquid: ergo ens.

Tertio, quicquid est in substantia actu, continetur actu in ente: sed perfectitas est actu in substantia, & continetur in ea: ergo perfectitas est actu, & continetur in substantia actu. Maior sic probatur, quia si includeret substantia aliquid actu, quod actu non contineretur in ente, distingueretur ab ente tanquam includens ab incluso, siquidem & includeret ens, & aliquid, quod non includit actu ens; sed hoc est falsum: ergo, Minor haec sic probatur, quia si distingueretur tanquam includens ab incluso, daretur processus in infinitum; nam si substantia distingueretur sic ab ente, quia includeret aliquid, quod non includit ens, de ipso incluso, interrogo, an distingueretur ab ente, vel non? si distinguitur ab illo, debet esse tanquam includens ens, & addendo aliquid supra ens; de illo addito iterum interrogo, an distingueretur ab ente, vel non? & sic proceditur in infinitum. Si non distinguitur: ergo aliquid particulare non addit aliquid supra ens: ergo neque substantia: ergo falsum est, quod dicitur.

4. Confirmatur, si ens non diceret actu totum, quod actu dicit substantia, substantia esset composita, & resolvable in duos conceptus tanquam in partes componentes, scilicet in perfectitatem, & rationem entis: sed hoc est impossibile: ergo.

5. Vigetur, substantia includit entitatem, & modum perfectitatis, sed perfectitas etiam includit entitatem, quia perfectitas est quaedam entitas: ergo perfectitas includit actu totum, quod includit actu substantia. Tunc sic arguuntur, & conceptus entis differt a conceptu perfectitatis solum per claritatem, & non per eminentiam alicuius, quod in illo etiam actu non contineatur: ergo continet actu quicquid continet perfectitas: ergo totum quod actu continet substantia, continet ens.

SECTIO II.

Alia notantur.

6. Advertendum est, triplicem esse cognitionem obiecti, aliam actualis obiecti, aliam potentialis; unde alia actualis dicitur, alia potentialis cognitio. Cognitio potentialis, ut explicat D. Thomas opusculo 55, est per quam cognoscitur aliquid univertale, v. g. animal ut commune ad hominem, & ad equum: unde haec cognitio terminatur ad quandam naturam superiorem potentem se communicare inferioribus, & quatenus habet potentiam ut ad illa contrahatur, & propter hanc potentiam obiecti refutari in cognitionem vocatur ipsa cognitio potentialis.

7. Haec potentialis cognitio, alia est expressa, quia R. P. Ildaph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

per illam cognoscitur potentialitas obiecti, & simul percipiuntur tanquam termini illius potentialitatis distincte, & expresse inferiora illius, ut v. g. cognitio, qua cognosco animal ut sic non sistendo in cognitione illius, ut habet potentiam ad communicandum se multis in confuso cognitis, sed expresse, & expresse, & cum distinctione percipiendo quae sunt haec inferiora; in quorum essentia continetur, penetrando naturam, & proprietates illas; v. g. cognoscendo quod homo, qui inferior est animalis, ac proinde terminus potentialitatis ipsius sunt risibilitas, & admirabilitas.

Alia cognitio est confusa, quando solum cognoscitur animal cum potentia ad multa sub hoc conceptu obscuro multitudinis in communi, nihil clare, distincte, & expresse cognoscendo de illis multis in particulari. Vocatur confusa, quia non est hominis, aut leonis clare per eorum proprietates, & essentias, ita ut illi cognitioni clare, & expresse corresponsdeant formalitates peculiare in obiecto existentes, ratione cuius intellectus tali cognitione informatus possit reddere rationem talis obiecti proprie, & adaequate.

Cognitio actualis est, quae terminatur ad obiectum cognoscendum secundum ea, quae actu reperiuntur in ipso. Quare ex actuali continentia obiecti, actualis denominatio refunditur in cognitionem, v. g. cognitio, qua cognoscitur homo, non secundum inferiora illius; sed potius secundum quod est animal, & rationale, quia haec praedicata actu reperiuntur in illo, & illum actu constituunt essentialiter. Haec est duplex, alia distincta, alia confusa: Distincta est, quando obiectum repraesentatur per talem cognitionem secundum formalitates, quas actu continet secundum propriam, & peculiarem rationem earum. Et huiusmodi cognitio est, v. g. illa, per quam cognosco hominem esse entitatem per se corpoream, viventem, sensibilem, rationalem; vel cognitio, qua cognoscimus hominem compositum ex materia, & forma rationali.

Confusa est, qua cognoscitur totum actuale, non expresse percipiendo id, per quod constituitur actu, ut quando cognosco hominem sub hoc conceptu confuso explicatum per nomen homo, nihil exprimendo de ratione animalis, & rationalis. Has duas cognitiones egregie explicat P. Fons. 1. meth. cap. 2. quast. 2. sect. 1. dicens, cognitio distincta totius essentialis tunc habetur, cum nihil essentiae illius relinquitur, quod particulatim non percipitur, veluti cum species percipitur cognito genere summo illius, & omnibus differentiis, quibus constat, haec autem est cognitio omnino distincta; illa autem, quae datur per genus proximum, & ultimam differentiam, etiam solet communiter distincta appellari. Cognitio vero confusa totius essentialis illa est, quando totum illud essentialis secundum se apprehenditur, sed tamen ea quae ad illius essentiam pertinent, non particulatim expresse concipiuntur, veluti cum species secundum se apprehenditur, nihil explicando de genere, & differentia illius.

Advertendum est secundo, rem aliquam dupliciter posse continere aliquam formalitatem, vel potestate, vel actu. Continentia actualis adhuc subdividitur in duplicem continentiam. Alia, est actualis expressa ut v. g. continentia generis,

Z

neris, & differentia in definitione. Altera est continentia actualis confusa, & hæc bifariam etiam sumuntur; primo accidentaliter, secundo essentialiter. Accidentaliter est, quando ex vi talis continentia reperitur in continente aliquid prædicatum non pertinens essentialiter, & quidditative ad constitutionem illius, v.g. quando in homine cognoscitur existentia vel substantia, aut risibilitas, &c. Relicta autem hæc, quia de ea non agimus, loquimur enim de continentia essentiali actuali sive confusa, sive expressa, quæ ambæ in hoc conveniunt, quod illud, quod continetur actualiter in continente, sit de conceptu essentiali continentis; continentia autem potentialis est illa, quæ datur in ratione universalis respectu suorum inferiorum, de qua dixi plura in Logica agens de natura generis.

12 Ad cognoscendum autem quando aliquid actualiter confuse contineatur in alio, vel expresse, hæc regula sumitur ex Divo Thoma *opusc. 5*, ut attendatur ad significationem nominis illius obiecti. Tunc enim in aliquo obiecto continetur vel expresse, vel confuse aliqua formalitas, sine qua significatio illius nominis non potest salvari sive expresse, sive confuse; unde si mens reflectat supra obiectum cognitum, sine dubio inveniet in illo obiecto aliqua prædicata ita inclusa in illo, ut ipsum in nullo statu possit esse sine illis, ita ut si per impossibile, aut possibile tolleretur aliquod illorum, iam non esset illud obiectum, sed aliud distinctum ab illo; quod totum explicatur exemplo hominis, qui potest confuse concipi non concipiendo expresse rationem entis, substantia, &c. sed si mens reflectatur supra ipsum, inveniet in illo formalitates entis, substantia, corporis, &c. ita inclusas in ipso, ut sub nullo statu possit esse, & conservari homo sine aliqua illarum. Unde si per impossibile ab illo tolleretur aliqua ex illis formalitatibus, etiam si remanerent aliæ, iam non esset homo, sed aliud obiectum distinctum ab homine, v.g. si tolleretur formalitas rationalitatis, non maneret homo, sed aliud obiectum; in qua fundatur infallibilis regula Summularum sumpta ex Aristotele, scilicet quod ex ablatione prædicati essentialis non manet eadem essentia, quia ut inquit Philosophus, essentia sunt sicut numeri: qui destruuntur ex ablatione cuiuscunque unitatis. Item si auferatur ab homine formalitas entis, aut substantia, ut sic, absolute destruetur homo qui est inferior respectu substantia, ut patet ex illo certissimo axiomate Dialecticorum, nimirum: ex negatione alicuius rationis inferioris, ut v.g. non est substantia: ergo non est homo; quia implicat, dari hominem in aliquo statu sine substantia. Quod etiam explicatur exemplo eiusdem hominis physice sumpti; si enim aliquis dubitaret, quid includeret actualiter homo quidditative: an quantitatem, vel albedinem, formam rationalem, aut materiam primam? Respondendum esset, quod includeret formam rationalem, & materiam primam; non vero albedinem, & quantitatem. Et ratio est assignata, quia homo physice potest esse sine quantitate, & albedine, non tamen sine materia, & forma, quia ablata materia, vel forma, necessario destrueretur homo formaliter ex vi ablationis illarum.

13 Dixi, formaliter, quia bene potest contingere quod destruaturnum ex ablatione alterius, so-

lum propter necessariam connexionem, quæ datur in illo respectu alterius, etiam si non includat illud, cum quo connectitur actualiter in suo conceptu, ut in sententia probabili omnipotentia destrueretur destructis possibilibus, & relatio destruitur ex ablatione sui termini, etiam si non includat intrinsece illum in suo conceptu; tunc autem omnipotentia destrueretur, non formaliter ex defectu alicuius intrinseci significati, seu prædicati, sed consequenter ex defectu alicuius extrinseci connotati, cum quo habet necessariam connexionem.

SECTIO III.

Conclusio ponitur, & probatur.

ENS nullo modo continet actu sua inferiora; sic Patet Suarez, Albertin. Molin. & alij.

Probatur primo auctoritate Divi Thomæ *opusc. 5*, ubi sic ait: sicut sunt genera universaliora, & in potentia, ita genera confusa, quia universaliora sunt, & continent in se sua inferiora in potentia, & non in actu; sicut universalissimum comparatum ad substantiam, & accidens continet illa. Vbi, qui scit aliquid in universalibus, scit illud indistincte. Sic Angelicus Doctor. Vbi clarissime, & expresse nostræ sententiæ favet, utendo eisdem pene verbis, quibus tenet conclusionem explicamus. Quam etiam tenet aperte Aristoteles. 2. lib. *Metaphysica*, textu 22. & 4. lib. eiusdem *Metaphysica*, textu 9. & 7. *Metaphysica*, textu 6. & alijs in locis, ubi passim comparat ens universalissimum cum entibus particularibus eo modo, quo comparat genera cum speciebus, sed genera in sententia Aristotelis, v.g. animal ut sic, arbor ut sic nullo modo continent actu sua inferiora, sed in potentia: ergo similiter ens non continet actu, sed in potentia sua inferiora.

Ratione primo sic probatur conclusio. Illud solum includitur actu in conceptu entis obiectivo metaphysice, quod necessario requiritur ad veritatem huius nominis ens, vel quod potest cognosci per actum expresse representantem conceptum entis, ita ut sine illo non possit expresse percipi ens adequatè; sed neque ad veritatem nominis ens, requiritur perfectas, vel inalieitas, nec ad conceptum expressum adequatum entis: ergo perfectas, & inalieitas non includuntur in conceptu obiectivo entis actu metaphysice, & essentialiter. Maior est certa. Ideo enim manifeste colligimus in homine includi subsistentiam, quia non potest verificari nomen homo de obiecto quod non includat subsistentiam, ratione cuius non potest dici: Verbum Divinum assumpsit hominem, ut definitur in Consilio Ephesino, primo Nizeno, & Constantinopolitano, quia non assumpsit naturam, & supposititalitatem, hoc est suppositum humanum, sed solum humanitatem; de qua non potest cum veritate prædicari nomen homo. Clarius exemplum; Ideo colligimus à posteriori evidentè, obiectum huius nominis animalis metaphysice, & essentialiter actu includere hæc duo prædicata vivens, sensibilis; quia nomen anima non potest verificari illo modo, aut cum veritate prædicari de aliquo subiecto, in quo non includitur actu essentialiter ratio viventis sensibilis. Unde de lapide non prædicatur nomen animal,

Quæst. VII. Quomodo contineat, &c. 179

animal, aut verificatur de illo; quia in lapide non continetur vivens sensibilis; quod continetur actu in obiecto animalis. Ex quo etiam sequitur quod per expressum conceptum non possit concipi animal, quin concipiatur vivens sensibilis; ergo illud solum includit conceptus entis obiectivus, &c.

17 Minor sic demonstratur quantum ad primam partem. Tunc ad veritatem alicuius nominis necessario requiritur aliqua formalitas, quando non potest tale nomen verificari de aliquo subiecto, quod non habet illam formalitatem; sed nomen ens potest verificari de subiecto, quod non habet inalienitatem, v. g. ergo inalienitas non requiritur ut nomen ens verificetur de aliquo subiecto. Maior est certa, ut patet ex dictis. Probatur. Minor. Quia hæc est vera propositio: Deus est ens; ubi nomen ens verificatur de Deo; sed in Deo non datur inalienitas: ergo nomen ens ad sui veritatem non requirit inalienitatem. Et idem argumentum potest fieri de perfectitate. Nam de albedine, & luce verificatur nomen ens, cum lux, & albedo existant, & sint à parte rei; ac proinde non repugnet existere, & nihilominus, neque lux, & neque albedo continent perfectitatem, cum sint vera, & physica accidentia, & non substantia; ergo nomen ens non requirit ad sui veritatem formalitatem perfectitatis.

18 Deinde probatur eadem minor quantum ad secundam partem. Quia tunc aliqua formalitas includitur confuse, & actualiter in aliquo obiecto, quando ita se habet illud, ut si mens reflectat supra ipsum, necessatio per conceptum expressum cognoscat, & percipiat talem formalitatem includam in ipso; sed inalienitas non se habet ita respectu entis: ergo ens non includit illam actu confuse. Maior constat ex dictis. Minor est evidens, quia si mens reflectat supra ens ante cognitum confuse à se ipsa, per conceptum expressum, non cognoscat inalienitatem in ipso, quia sufficienter cognoscitur ens, si cognoscatur ut aptum ad existendum; sed ens potest cognosci ut aptum existere sine inalienitate, ut videre est in humanitate Christi, in quo concipitur aptitudo ad existendum sine aptitudine ad inhaerendum: ergo ens ad sui perfectam cognitionem non requirit cognitionem inalienitatis: ergo ens non includit actu confuse inalienitatem, &c.

19 Confirmatur, quia illud, quod actu confuse continetur in ente actu expresso, debet necessario includi in eius definitione scientifica, sed in definitione scientifica entis minime includitur actu expresso accidens, vel substantia: ergo in ente ut sic non includuntur actu confuse. Maior est evidens, quia omne, quod actu metaphysice confuse includitur in definito, includitur actu expresse in aliqua ipsius definitione, v. g. animal, (& idem est de homine) solum illud includit actu confuse, quod in definitione simpliciter distincta animalis explicatur, v. g. in hac definitione includitur expresse quidquid confuse includitur in animali: est ens per se corporeum vivens sensibilis. Quid enim aliud præter hæc prædicata includuntur confuse actu metaphysice in animali? Certe nihil. Et ratio evidens est, quia cum definitione, ut patet ex regulis bene definiendi habeat omnes has condiciones, quod sit adæquate convertibilis cum definito; quod neque excedat definitum, neque excedatur ab illo, inde evenit, quod si ex alio capite est omnino simpliciter distincta, & expressa definitio, ne excedatur à definito.

R. P. de Ideph. Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

nito; quidquid actu metaphysice, & essentialiter confuse includitur in definito, debet actu expresse includi in definitione illa.

Minor præcipua sic probatur, quia hæc est omnino expressa definitio entis: ens reale est, quod potest existere à parte rei, sumpto ly posse, pro potentia logica non repugnantia; & est definitio essentialis, quia datur per potentiam ad existendum; quæ essentialis est omni enti reali; nam illud, per quod distinguitur essentialiter unum ab alio, essentialis illi est, sed ens reale distinguitur essentialiter à chymæra, & nihilo, quia enti reali non repugnat existere realiter; quod repugnat essentialiter chymæra, & nihilo; ergo est essentialis definitio. Quod autem sit definitio, sic probatur; quia est oratio simpliciter convertibilis cum ente, & explicans illud, quod confuse est in ente essentialiter. Unde erit oratio explicans essentiam rei, & sic & definitio erit; sed in tota hac definitione nulla mentio fit accidentis, vel substantia; ergo accidens, & substantia non includuntur actu expresse in entis definitione.

Dices, quod definitio essentialis entis ita debet constitui: ens est aptum existere realiter ut substantia, & accidens, & sic in definitione essentiali entis exprimitur, substantia, & accidens.

Sed contra: Ergo de Deo potest prædicari substantia, & accidens; atqui hoc est absurdum; Deus non est accidens: ergo definitio essentialis entis non constituitur modo dicto ab adversariis. Prima consequentia patet evidenter, de quocumque prædicatur definitum, debet prædicari definitio essentialis illius, sed de Deo prædicatur ens, quod est definitum: ergo de illo prædicatur definitio essentialis illius, quæ est substantia, & accidens. Maior est evidens, quia ideo de Petro prædicatur definitio essentialis hominis, scilicet quod sit animal rationale, quia de illo prædicatur definitum, scilicet homo. Et ratio huius est manifesta, quia definitio, & definitum convertuntur, suntque æqualia in prædicatione; & ideo à logicis dicuntur ad convertentiam. Minor præcipua est etiam evidens, quia ens prædicatur essentialiter de Deo. Consequentia legitime inferitur, & est hæretica; ergo propositio aliqua, ex quo colligitur mediate, vel immediate, est falsa; sed non potest esse alia, nisi illa quæ ut definitio essentialis entis est tradita ab adversariis: ergo, &c.

Secundo contra, quia ens est commune prædicatum accidenti, & substantia, quia de utroque non solum nomen entis, sed etiam ratio prædicatur; sed in definitione rationis communis essentialis non debent poni inferiora, vel subiecta illius prædicati communis: ergo in definitione entis, quod est commune, & superius prædicatum non debent poni substantia, & accidens, quæ sunt inferiora illius. Minor est certa, quia ideo in definitione animalis non ponuntur homo; equus, leo, &c. quia sunt inferiora animalis, & in definitione substantia ut sic nullo modo ponuntur substantia corporea, & spiritualis, quia illa sunt subiecta prædicationis communis substantia ut sic. Et ratio evidens est, quia in definitione alicuius definiti non debent poni ea, quæ sunt extra essentiam illius; sed inferiora alicuius rationis communis sunt extra essentiam illius. Unde dixit Aristoteles 4. Metaph. differentias, & species esse extra rationem generis: ubi Philosophus per rationem generis non solum indicat id, quod proprie

genus est, sed potius quamcumque rationem superiorem, & communem, extra cuius conceptum essentialem sunt inferiora, vt optime adnotavit Divus Thom. supra dictum librum, *lectio 4.* ergo inferiora non debent poni in definitione superioris; atqui ens est conceptus communis respectu accidentis, & substantiæ: ergo accidens, & substantia, quæ sunt inferiora illius non debent poni in definitione essentiali entis.

24 Illustratur hoc exemplo Dei, quia Deus definitur essentialiter, in cuius definitione essentiali non ponuntur personalitates Patris, Filij, & Spiritus Sancti; quia Deus est vna ratio communis realiter tribus oppositis personalitatibus. Quod autem Deus definiatur sine personalitatibus, patet ex hac definitione: Deus est ens per se intellectuale omnino independens à quocumque alio in omni genere causæ. Ecce quomodo in hac definitione essentiali Dei nulla mentio sit relationum divinarum. Alias, si in definitione essentiali Dei includerentur personalitates divinæ essentialiter, constituendo ipsum Deum, vnaquæque persona constitueretur ab alijs; vnde Pater constitueretur per spirationem passivam, & filiationem, & sic Pater esset Filius, & Spiritus sanctus, & e contra Filius, & Spiritus sanctus essent Pater; nam quidquid est de essentia rationis communis, est de essentia vniuersaliusque, cui communicatur talis ratio, & prædicatur de illo. Vnde quia de Deo prædicatur independentia, etiam prædicatur de Patre, & sic quia est verum dicere: Deus est independentens, similiter est verum dicere: Pater est independentens; sed de Deo quatenus communicatur Patri, & Filio prædicatur quidquid est in eius definitione, & in definitione Dei est filiatio; ergo de Deo prædicatur filiatio; sed Deus prædicatur de Patre: ergo de Patre prædicatur filiatio essentialiter; & sic erit verum dicere: Pater essentialiter est filius; quæ est hæresis manifesta. Ne ergo hoc absurdum sequatur, dicendum de essentia Dei non esse personalitates, neque in definitione essentiali illius poni; quia in definitione essentiali alicuius prædicati communis non debet poni ratio, cui communicatur; sed ens est prædicatum commune respectu substantiæ, & accidentis: ergo neque substantia, neque accidens debent poni in definitione entis vt sic: ergo substantia, & accidens non includuntur actu confuso in ente vt sic.

25 Confirmatur secundo, quia ens, vt est obiectum metaphysicæ, & quatenus communicatur essentialiter omnibus rebus tam creatis quam increatis, concipitur secundum vltimum modum rationem essentia, & secundum vltimum modum præscindendi essentiam à quocumque accidenti, quia quando metaphysica agit de aliquo obiecto, agit de illo sub ratione essentia, hæc enim est ratio obiectiva huius scientiæ, & ideo licet agat de accidentibus, non agit quomodocumque de illis; sed principaliter, & primario agit de essentia accidentis sub ratione essentia: ergo si agit de ente vt ens est, agit de essentiali ratione entis, agendo de intrinsecis principijs primo constitutivis entis, hoc enim est munus metaphysicæ, quia cum agat de omnibus rebus, de quibus cæteræ scientiæ agunt, vt diximus *disputatione 1. Metaphysica*, vt à cæteris scientijs distinguatur, agit de illis sub ratione essentia: ergo solum actu sive confuso, sive expresse includit ens quatenus est obiectum Metaphysicæ cognitionis illud, quod est actua-

liter de essentia illius; sed de essentia entis nullo modo est neque perfectas, neque inalicitas: ergo nullo modo includuntur in ente actu perfectas, & inalicitas. Minor illa est evidens, quia quidquid est de essentia superioris, est de essentia cuiuscumque inferioris contenti sub illo, secundum illud principium dici de omni: Atqui substantia, & accidens per vos sunt de essentia entis, vt ens est superius Deo, Angelo, & homini: ergo substantia, & accidens sunt de essentia Dei, Angeli, & hominis. Vnde erit verum dicere: Deus non solum est substantia, sed accidens, & homo erit accidens, & substantia quod est falsissimum: ergo falsum est dicere, substantiam, & accidens esse de essentia entis.

Urgetur, quia illud axioma: Dicitur de omni: non solum à nobis, sed etiam ab ipsis adversarijs ita explicatur, vt quidquid reperitur actu in superiori, dum tamen sit prima intentio, & non secunda, prædicatur de omni contento sub superiori, siue illa prima intentio sit accidentalis, siue essentialis. Cui maxime concordat aliud principium, seu axioma dialecticum: quidquid actu realiter continetur in prædicato alicuius subiecti, etiam debet contineri in subiecto talis prædicati, v. g. quia in albo vt sic, quod est prædicatum Cygni, continetur actu confuso subiectum corporeum, & expresse continetur albedo, etiam in Cygno, de quo prædicatur album, continetur eodem modo, & subiectum, & albedo. Et quia in vivente vt sic includuntur confuse ens, & substantia, & vivens vt sic quatenus præscinditur ab spirituali, & corporeo, prædicatur de Deo, etiam in Deo confuse continetur actu substantia, & ens; sed in ente vt sic, quod est commune prædicatum Dei essentialiter, quia de Deo quidditative prædicatur, actu continetur confuse accidens, & substantia, creatum, & increatum: ergo essentialiter includuntur actu confuso hæc omnia in Deo: vnde erit vera hæc hæresis: Deus essentialiter, & est creatura, & accidens; vel est creatura, vel accidens; quia quidquid prædicatur de prædicato alicuius, prædicatur etiam de subiecto talis prædicati tam confuse quam expresse actu. Sicut enim se habet expressum superioris ad expressum inferioris, ita se habet confusum superioris, (quodcumque illud sit, dum tamen non sit secunda intentio) ad confusum inferioris, quia ratio adæquata, quare expressum superioris convenit inferiori, est illud ipsum principium supradictum dici de omni, hoc est, quia illud superius est de essentia huius inferioris, vt homo respectu Petri, animal respectu hominis, vivens respectu vtriusque; sed etiam ratio superior quatenus actu confuso continet prædicata, & formalitates, manet in esse superioris, & non desinit esse talis, cum non solum per expressum, sed etiam per confusum constituitur in tali esse: ergo de essentia inferioris non solum est id, quod actu expresse continetur in superiori, sed etiam quod actu confuse continetur in illo; sed de essentia Dei, quod est inferius entis, non possunt esse prædicata, & formalitates accidentis, & creati: ergo accidens, & creatum non possunt contineri actu confuso in ente.

Amplius declaro hoc, quia nihil potest dari 27 in conceptu communi, & superiori multis, quod destruat communiter, & communicationem illius respectu omnium inferiorum. Vnde non potest includere aliquid, quod officiat indeterminationi, & indifferentiæ illius; sed si ens includeret actu

Quaest. VII. Quomodo contineat, &c. 181

actu rationem creati, & increati, accidentis, & substantia, talis inclusio destrueret communicationem entis respectu Dei, & creaturatur: ergo ratio entis actu non includit rationem creati, & increati. Minor sic probatur. Quia si in ratione entis includeretur ratio creati, & accidentis, &c., non posset participari ens a Deo; quia in Deo non potest reperiiri ens cum rationibus creati, & accidentis, neque determinate, neque indeterminate, quia Deus non est indifferens, & indeterminate ad rationem creati, & increati, sed determinate, & infinite est ens perfectissimum cum summa determinatione ad esse. Deistat quod est determinatum ad unam rationem oppositam, non potest esse indeterminatum ad aliam oppositam, v. g. Petrus non est indifferens ad hoc ut sit Bucccephalus, vel Petrus; sed determinate est Petrus, & homo, & contra vero animal, quia ad nihilum est determinatum ex se intra differentias contentas sub latitudine animalis: ex se, & ex sua essentia potest coniungi cum aliqua illarum indifferenter, & cum quacunque.

Explicatur hoc exemplo claro. Materia Caeli in sententia adversariorum non potest uniri alijs formis distinctis à proprijs, quia est ex natura sua determinata ad illam; ac proinde hoc caelum est incorruptibile; ergo si Deus de se, & ex sua essentia est determinatus ad esse increati, & substantia: ergo nullomodo potest habere rationem creati, & accidentis; ergo non potest participare esse à ratione superiori continente essentialiter rationem creati, & accidentis; sed ens per vos actu confuso continet essentialiter rationem creati, & accidentis: ergo non participatur à Deo, neque ipsum, se Deo communicat, quia non est communicabile aliquid alicui, quod non potest participare illud, v. g. Ideo lapis ut sic non est communicabilis homini, & Angelo, quia homo, & Angelus non possunt participare esse lapidis ab ipso: ergo similiter in nostro casu, si ens continet actu rationem creati, & accidentis, nullomodo poterit participari à Deo.

Ex alio capite, si continet rationem substantia, & increati, non poterit se communicari accidenti, & creaturatur, quia accidens, & creatura nullomodo possunt participare ab ente esse substantia, & esse increati; alijs creatura esset increata, & accidens esset substantia, quod est falsissimum: ergo continentia confusa actualis differentiarum, & inferiorum in ente officit communitati ipsius, & impedit communicationi indifferenter ipsius; ac proinde ens ut sic non erit commune Deo, & creaturis, &c.

Dices, rationem illam entis inventam ubique cum illa præcisione, & indeterminatione, inveniri etiam cum continentia actuali confusa differentiarum; cum autem non invenitur cum præcisione in Deo, ideo non reperiri cum continentia actuali differentiarum in ipso.

Sed contra, quia licet ratio communis multis invenitur non in statu præcisionis, & abstractionis, sed in statu contractionis, semper est cum omni illo, quod actu continet sive confuse, sive expresse quatenus tale est, v. g. quia animali metaphysice sumpto conveniunt actu confuso vivens, substantia, ens; & quia actu expresse conveniunt ipsi animalitas, conveniunt illi in quocumque statu sive separationis, sive contractionis, & etiam conveniunt inferioribus omnibus animalis eo modo sive expresse, sive confuse; nam non solum

animal ut præcisum est vivens, & est substantia; sed etiam ut est in homine, & in equo; & ideo illa prædicata confuse conveniunt homini non solum divisive, sed omnia collective. Et ratio evidens est; quia nihil potest concipi, nec esse sine adæquata essentia constitutiva illius, atqui omnia prædicata sive expressa sive confuse metaphysice constituunt essentiam adæquatam illius; ergo nullibi, nec villo modo potest concipi illa res sine illis prædicatis sive in confuso, sive explicito, quæ actu continentur in illa metaphysice: sed ens ut sic, & quatenus tale est, metaphysice actu continet esse creatum, & increatum; ergo illa prædicata conveniunt enti semper, & in quocumque statu sive præcisionis, sive contractionis, & omnibus inferioribus illius.

Deceptio autem solutionis adversariorum consistit in hoc, quod non distinguat prædicata rationis, quæ conveniunt rationi communi, ut superioris generis, speciei, totius potentialis, & alia id genus à prædicatis realibus, illa enim cum formaliter conveniant illi ratione status præcisionis destructo illo statu, non illi conveniunt, & ideo nec inferioribus, nec illi ut in illo statu non est, quia ut sic destruitur, v. g. quia possibili in statu possibilitatis ex vi ipsius status formaliter convenit contradictio existentia; destructo illo statu, dum producit, vel extrahitur extra causas, non convenit possibilitati contradictio existentia; sed potius existentia ipsa; sic similiter animali ut sic, quia convenit ut præcisum est, esse universale, esse genus, dum contrahitur animal non convenit illi ratio universalis, & in sententia omnium sine villo discrimine inferioribus illius minime hæc prædicata conveniunt; quis enim potest dicere, hominem esse genus, Petrum esse speciem, & universale; sed omnia prædicata realia, quæ conveniunt superiori sine vlla dubitatione conveniunt omnibus inferioribus; quia secundum illa constituit essentialiter inferiora superior: ergo si ens continet actu hæc prædicata realia, ratio creati, & increati; omnia illa collective reperiuntur in quocumque inferiori.

Præterea, quia nulla ratio præcisa, & indeterminata, & indeterminatione potest inveniri in aliquo inferiorum, siquidem talem præcisionem, & indeterminationem habet operatione intellectus, & non à se, quare impossibile est omne quod exigit solutio in omni materia tam univoca, quam analogica; ac per consequens nihili habendum quod dicitur; unde ea ratio, quæ sub tali præcisione, & indeterminatione enti convenit in nullo inferiorum potest reperiri, quia ratio superior, non participatur secundum denominationem rationis, quia illæ denominationes non sunt res, quæ participantur, sed conditiones participandi id quod actu includitur in obiecto participato.

Dicunt alij, ita se habere in præsentis conceptum entis, substantia, & accidentis sicut conceptum definitionis, & definiti; unde sicut in conceptu definitionis clare importatur illud, quod actu confuso reperitur in definito, sic in his conceptibus accidens, & substantia includitur clare, & expresse quod actu continetur confuse in ente.

Sed contra, quia illa se habent tanquam definitum, & definitio, quando ab uno ad aliud convertibiliter fit argumentum, v. g. est homo: ergo animal rationale, & è contra; sed non arguitur

bene: Deus est ens: ergo accedens, & substantia: ergo nulla est solutio. Item quia definitum non dicitur præcise à definitione. Præterea, quia quidquid convenit definitioni, convenit essentialiter definito; sed ens præcise dicitur ab inferioribus simpliciter, & absolute, ut supra late demonstratum manet, & in sententia adversariorum saltem secundum quid. Et ex alio capite non convenit enti, quod convenit accidenti, & substantiæ, quia accidenti, & substantiæ convenit esse ens per se, & in alio, enti autem minime convenit; alias oppositæ rationes eidem convenirent: ergo non se habent ut definitio, & definitum.

SVBSECTIO IV.

Secundum argumentum principale ponitur.

36 **O**Via illud includitur actu sive confuso, sive expresse in aliquo obiecto metaphysico, quod est talis conditionis, ut sine illo tale obiectum ut terminans illam cognitionem non possit reperiri neque salvari, sed obiectum huius cognitionis ens, perfecte salvatur sine substantia, & accidenti: ergo in ente neque confuso, neque expresse actu includuntur substantia, & accedens. Maior, (præterquam quod est expressa sententia adversariorum) sic demonstratur: Ideo homo includit actu animalitatem, & rationalitatem confuso, quia homo ut est obiectum huius cognitionis actualis non potest nec reperiri, nec salvari sine animalitate, & rationalitate in confuso, & hoc obiectum persona, ut diximus, quatenus terminat cognitionem illius, determinate actu, non expresse, sed confuso continet naturam intellectualem, quia persona ut sic nullomodo potest nec reperiri, nec salvari sine natura intellectuali, & contra vero animal, cum non contineat actu nec expresse, nec confuso rationale, potest salvari, & reperiri perfecte sine rationalitate in equo. Et ratio à priori est: quia continentia actualis alicuius quatenus talis, pertinet ad constitutionem alicuius eo modo, quo fuerit continentia actualis, ut in homine continetur actu personalitas, quia hominem constituit actu in esse personæ, quod non habet humanitas, & humanitas datur actualiter in homine, quia constituit hominem in esse hominis formaliter; & albedo datur actualiter in Cygno, quia constituit illum actu album formaliter; sed res quatenus taliter in suo esse constituitur, & taliter constituta significatur, non potest reperiri, nec salvari sine suo constitutivo actuali: ergo sine illo, quod actu reperitur, & continetur in aliquo, si ut sic significetur, non potest salvari, nec reperiri illud ut v. g. divinitas, quia quatenus divinitas est, includit independentiam, non potest salvari sine illa. E contra verò ideo colligimus non contineri filiationem in divinitate actu essentialiter, quia reperitur, & salvatur sine illa essentialiter in Patre, & cognoscitur evidenter per metaphysicam sine filiatione.

37 Minor præcipua sic probatur, quia ens ut est potens ad existendum proprie, & realiter optime reperitur, & perfecte terminando cognitionem potentis existere proprie, & vere, & distincte absolute à nihilo, & à chimæra, salvatur in substantia, v. g. divina sine accidente, & in creatura salvatur simpliciter proprie, & vere, v. g. in Angelo potentia ad existendum vere, & realiter quatenus

distinguitur à nihilo, & à chimæra sine ratione independentiæ, & increati; & in accidente reperitur illa potentia vere, & realiter, & proprie sine perfectitate, & sine independentia Dei; nam accedens ut distinguitur à Deo, & à substantia ut sic, habet potentiam ad existendum vere, & realiter sine aliqua metaphora; nam vere, & realiter ad terminandam veram actionem Dei, habet potentiam extrahentem illud ab statu possibilitatis ad actualitatem veram, & realem, per quam ut ens creatum vere, & realiter opponitur nihilo, & chimæra, & in prima demonstratione metaphysica, ubi agitur de essentia in communi, & de attributis in communi rei, & potentis vere, & realiter existere reperitur, & salvatur hoc obiectum ens nulla facta mentione de accidente, & substantia, de Deo, & creaturis.

Item, quia illud, quod non dependet essentialiter ab aliquo, nec connectitur cum illo essentialiter; potest salvari sine illo; sed ens non dependet essentialiter, nec connectitur cum inalienitate, vel perfectitate: ergo sine illis salvari potest. Maior est evidens, ut supra demonstratum manet. Minor sic probatur. Ratio, quæ indifferens est ad multa, & multis oppositis communicatur, non dependet ab illis, nec connectitur necessario actu cum illis, ut videre est in substantia ut sic, quæ licet transcendat ultimas rerum differentias, nec connectitur necessario, nec dependet ab illis, ita ut non possit cognosci sine illis, siquidem in hac cognitione: substantia est ens per se; ibi proprie cognoscitur sine inferioribus; & animal nullam habet connexionem necessariam actualem cum rationali, vel irrationali, & ideo cognoscitur præcise antequam fiat universale animal sine inferioribus, & realiter simpliciter datur animal in equo sine rationali, & in homine sine irrationali. Et ratio evidens est, quia ratio communis, & indifferens potest communicari oppositis, v. g. rationali, & irrationali, sed si dependeret, & necessario connecteretur cum aliquo oppositorum, non posset contrahi, nec habere actualem, & necessariam connexionem cum alio opposito, v. g. quia materia prima est indifferens ad formam rationalem, & irrationalem, non habet dependentiam essentialem, & necessariam actualem connexionem cum aliqua illarum, quia alteri non communicaretur. Quod patet evidenter. Nam quando materia prima actu est informata anima rationali pro ut sic, non potest communicari irrationali. Patet clarius in aere: Ideo enim aer nullam habet actualem dependentiam essentialem, aut connexionem cum luce, aut cum tenebris, quia est indifferens tam ad lucem quam ad tenebras; præsertim quia opposita pugnant circa idem subiectum, & ex natura sua petit unum oppositum expellere aliud ex eodem subiecto, sed illa ratio indifferens ad opposita est illud subiectum, circa quod pugnant illa opposita: ergo non possunt compati in illo. Tunc sic: ens non solum quoad nomen, quia iam esset æquivocum, sed etiam quoad obiectum nominis quatenus dicit non repugnantiam ad existendum, communicatur indifferenter Deo, & creaturis, accidenti, & substantiæ, quæ habent inter se oppositionem contradictoriam mediatam: ergo potest salvari; & reperiri sine villa, vel altera differentia illarum. Unde actu non continet aliquam illarum. Vide alia argumenta à nobis adducta disp. 3. q. 5. pro nostra conclusione.

Declaratur amplius hoc, quia tunc obiectum alicuius

Quaest. VII. Quomodo contineat, &c. 183

alicuius cognitionis includit actu aliquid, quando significatio illius cognitionis prope terminatur ad illud, non potest salvari sine illo, quod includitur in obiecto ipsius; sed significatio cognitionis entis salvari in accidente sine substantia, & in substantia sine accidente: ergo neque includit obiectum illius cognitionis, aut accidens, aut substantiam actu. Maior est certa, ut patet ex exemplis adductis in notabili. Et ratio a priori est, quia cognitio non potest salvari quando est adaequata obiecto, sine eo, quod datur in suo obiecto, quia tota, & adaequate est representatio illius. Unde si ipsa representatio non potest reperiri sine aliquo existente in obiecto, signum evidens est, nec ipsam cognitionem, de cuius essentia est representatio, posse salvari; evidens enim est ex parte obiecti id, sine quo salvari non potest representatio, esse actuale obiectum representationis.

Ex quo sequitur evidenter esse actualiter contentum in obiecto illius, quia representatio adaequatur cum suo obiecto in eo quod obiectum illius est, & terminat formaliter ipsam cognitionem; sed aliquid, quod actu est in obiecto, sive confuso, sive expresse, non representaretur in ipsa cognitione; & ipsa cognitio posset salvari sine illo actu contento, primo non adaequaretur cum illo, & simul adaequaretur cum ipso, secundo; non representaret, & representaret simul illud; representaret, ut iam supponimus; non representaret, siquidem sine illo obiecto non representato in se salvaretur representatio, sed salvari sine obiecto in se representato, est salvari sine representatione illius: ergo iam idem sine seipso salvaretur; quod est impossibile, quia idem non potest esse sine se ipso: ergo cognitio, quae est idem quod representatio obiecti, non potest salvari sine representatione eiusdem.

Minor praecipua sic probatur, quia quando cognoscitur substantia, cognoscitur entitas per se quatenus opposita nihilo; ubi entitas simpliciter quatenus entitas est, cognoscitur ab illa cognitione, & nihilominus in illa substantia non datur ratio accidentis: ergo cognitio substantiae quatenus terminatur ad ipsam substantiam secundum se, cognoscitur ut entitas vera, non cognitio accidentis; & idem est de accidenti, ubi non cognoscitur substantia: ergo significatio entis salvari in substantia sine accidenti, quod patet manifeste in Deo, ubi cognoscitur perfectissima ratio entis sine substantia.

Confirmatur, quia inferiora entis non sunt de conceptu essentiali entis: sed illud, quod non est de conceptu essentiali alicuius, non includitur actualiter in illo quidditative, & metaphysice, sive clare, sive confuso: ergo inferiora entis nullo modo includuntur actualiter in ente. Maiorem supra probavi latissime, dum egi de praecisione entis. Et ratio eius est, quia quando potest dari aliquis conceptus sine alio, non potest includere illum quidditative, & metaphysice actu; quo enim alio argumento (dicant adversarii,) esset convincendus, qui diceret Petreitatem esse de essentiali conceptu hominis; nisi quia homo existit in Ioanne, ubi non est Petreitas: ergo quocumque aliquid conceptus potest esse, & salvari sine alio, non includit actualiter, & quidditative illum, sine quo potest esse; sed ens potest esse sine perfectitate in accidente: ergo perfectitas non est de conceptu essentiali entis: & idem argu-

mentum fieri potest de inalietate, & alijs inferioribus entis: ergo inferiora entis non sunt de conceptu essentiali illius. Minor praecipua constat ex notabilibus. Nam ideo animal non includit actualiter, sive confuso, sive expresse rationale, & irrationale; quia non sunt de conceptu essentiali animalis; sed inferiora entis non sunt de conceptu essentiali illius: ergo non includit illa actualiter.

Et si aliquis dicat, quod etiam animal includit actualiter sua inferiora confuso: ergo etiam ens includet sua.

Primo est hoc falsissimum, ut videre est ex demonstrationibus, quas fecimus contra huiusmodi modum loquendi in *Logica*, tractatu de genere, ubi efficaciter probatum est genus non includere actu sive confuso, sive expresse sua inferiora. Videantur ibi dicta, illis enim supersecedo, ne actum agatur.

Secundo, non soluit argumentum hac solutione, neque est contra finem quaestionis, quia nostrum intentum in ea, & praecedenti est probare, ens esse simpliciter praecisum a suis inferioribus, & unum simpliciter, sicut est unum, & praecisum animal, & quodlibet aliud genus, quod adversarii libenter fatentur, & patet manifeste. Quia vel ens est simpliciter praecisum; etiam si includat actualiter sua inferiora, vel nullum genus erit simpliciter praecisum; sed hoc secundum est absurdum: ergo licet ens includat actualiter sua inferiora, poterit esse simpliciter praecisum. Probatur Maior. Ideo ens non esset simpliciter praecisum, quia includeret actu sua inferiora; sed omne genus iuxta responsum datam includit actualiter sua inferiora: ergo nullum genus esset simpliciter praecisum: ergo ut hoc non dicatur, dicendum est, vel quod ens est simpliciter praecisum etiam si includat actualiter sua inferiora; vel quod genus non includit actualiter sua inferiora; ergo neque ens illa includit actualiter. Patet ultima consequentia. Ideo genus non continet; nec includit actualiter sua inferiora, quia inferiora illius non sunt de conceptu essentiali generis; sed inferiora entis non sunt de conceptu essentiali entis: ergo ens non continet illa actualiter.

Confirmatur iterum, diverso modo convenit enti perfectitas, & aptitudo ad existendum; sed aptitudo ad existendum convenit enti actualiter: ergo perfectitas non convenit actualiter enti. Maior est evidens, quia enti in quocumque statu convenit aptitudo ad existendum; sed non convenit illi perfectitas in quocumque statu: ergo diverso modo convenit enti aptitudo ad existendum, ac convenit illi perfectitas. Minor praecipua etiam est evidens, quia enti convenit actualiter, & essentialiter id, per quod distinguitur a nihilo; sed a nihilo distinguitur per aptitudinem ad existendum: ergo aptitudo ad existendum convenit actualiter, & essentialiter. Prima consequentia patet. Ideo ens includit actualiter aptitudinem ad existendum realiter, quia in quocumque statu sit ens reale, habet aptitudinem ad existendum realiter. Vel dicant adversarii, quo alio argumento esset convincendus, qui diceret, ens non includere actualiter aptitudinem ad existendum realiter, nisi quia semper illam includit ens in quocumque statu. Vel si aliquis protervus diceret, quod ens reale convenit chimæra, & quod chimæra non habet aptitudinem ad existendum realiter.

realiter; ita esset convincendus. Aptitudo ad existendum realiter convenit enti actualiter, & essentiali; sed chimæra non habet aptitudinem ad existendum realiter; ergo chimæra non est ens reale; quia implicat, quod sit aliquid ens reale, sine illo, quod actualiter, & essentialiter includit. Tunc sic argumentor: ens reale datur in substantia sine inaleitate, & in accidente sine perfectitate; ergo inaleitas, nec perfectitas non est de conceptu essentiali entis, nec illam includit actualiter, & essentialiter.

46 Et si dicas, quod inaleitas non est de conceptu entis, quod est in substantia, sed est de conceptu entis, quod est in accidente.

47 E contra est, quia etiam qui diceret ens reale esse in chimæra, posset dicere, quod aptitudo ad existendum realiter est de conceptu essentiali entis realis, quod datur in ente existente realiter, & quod non est de conceptu essentiali entis realis, quod datur in chimæra, quia illud prædicatum limitatur à subiecto iuxta propriam naturam subiecti; sed ex eo omnes Doctores colligunt evidentem in chimæra non esse ens reale, quia non est in illo aptitudo ad existendum realiter, quia nulla res potest dari sine sua essentia: ergo similiter colligitur evidenter, vel quod perfectitas non sit de conceptu essentiali entis realis, quandoquidem ens reale reperitur in accidente sine perfectitate, vel quod accidens non est ens reale, quia non habet in se perfectitatem, quæ est de conceptu essentiali entis realis.

SVBSECTIO V.

Vltimum argumentum ponitur.

48 Si illi modi continerentur actu in ente velut rationes constituentes ens continerentur, vel ut dividentes illud: Non primum; quia impossibile est, vnum ut vnum modis, seu differentijs oppositis constitui; sed ens est vnum simpliciter præcisum, ut supra probavimus; ergo. Item, quia illud, quod est prius alio, non potest constitui ab illo, respectu cuius est prius, prius enim non dependet à posteriori; & in constitutivis datur circulus vitiosus; nam quod constituit ut prius, vere constituit posterius: ergo si iterum posterius constituit prius, de primo ad vltimum idem à se ipso constitueretur; sed ens est prius modis per se, & in alio, nam isti modi sunt entia: ergo non constituitur illis. Minor sic probatur, quia quod est vniuersalius respectu particularis, est prius particulari; sed ens est vniuersalius respectu perfectitatis, & inaleitatis; nam illud est vniuersalius, quod multis communicatur, id est, illi particulari, & alijs; sed ens communicatur perfectitati, & inaleitati, & cui convenit inaleitas, convenit esse ens, & idem est de perfectitate: ergo ens est illis vniuersalius.

49 Nec etiam potest dici secundum; quia iam ille conceptus entis actu esset divisus in duos, & ita ille conceptus non esset vnus, cuius oppositum supra probavimus. Et nunc vergetur. Interrogando, quid sit actu includere illos duos modos: Aut enim est, quod in re ipsa, communis ille conceptus entis actu includat in rebus illis, in quibus existit, illos modos: Aut est, quod in ente, seu in conceptu illo obiectivo ut præcisè terminante talem conceptum formalem, includantur actu illi modi oppositi: Primum horum est verum: sed

non est ad rem; quia hic conceptus obiectivus consideratur ut præcisus, & adequatus conceptui formali entis ut sic, & non secundum totam realitatem, quam in re habet in omnibus inferioribus, hoc enim modo conceptus entis nec præcisus esse potest, neque vnus, cum includat actu totum id, quod ad distinctionem omnium generum, & conceptuum est. Nec proprie, ac vere dici potest conceptus entis ut sic, sed potius plures conceptus omnium entium secundum totas realitates eorum, à quibus conceptus præcisus entis, re ipsa non distinguitur. Et sicut non valet bene: Homo ut sic includit actu Petrum, & Paulum, quia conceptus obiectivus hominis prout in re ipsa existit, realiter ipsa individua includit; imo non est aliud præter illa; nec magis distinguitur in re homo à suis individuis, quam ens à substantia, & accidente; valde autem improprie propter hanc causam dicitur hoc: ergo similiter falsum dicemus, esse accidens, & substantiam actu in ente ut sic propter illam identitatem realem.

Loquendo autem de conceptu entis præciso in se alio sensu, qui magis est ad rem, falsum est dicere, includere actu modos oppositos inferiorum generum, quia ut sic solum includit id, quod representatur per conceptum formalem eius; sed per illum non representantur hi modi, neque expresse, ut patet, neque confuse, ut supra primo argumento, & confirmatione vltima demonstravimus. Et etiam, quia intellectus ut sic concipiens nihil horum percipit, ut ex dictis, & ex ipsa experientia patet; non enim alia ratione homo dicitur non includere actu individua; sed potentia tantum, nisi quia ut representatur per conceptum formalem præcisum hominis, non considerantur in illo aliqua individua; sed solum ratio hominis.

Vergetur amplius, si ens contineret actu substantiam, & accidens, hoc nomen ens simul significat, & accidens, & substantiam: sed hoc est falsum: ergo. Maior est evidens, quia hoc nomen significat ens, & quidquid actu continet ens; (sicut hoc nomen homo significat hominem, & quidquid actu continet ille;) sed actu continet substantiam, & accidens: ergo. Minor sic probatur, quia sicut voces exprimunt conceptus formales entis; ita etiam immediate significant obiecta, quæ per huiusmodi conceptus immediate representantur; nam in tantum deserviunt ad exprimendos conceptus, in quantum illud ipsum, quod conceptus naturaliter representant, voces ex impositione significant; & ideo vox interdum in communi imponitur, quia conceptus, quem exprimit, communis etiam est: ergo illud etiam, quod est immediatum obiectum formalis conceptus, est mediatum significatum vocis adæquate illi conceptui, huiusmodi autem est hoc ens respectu conceptus formalis, (ens dico in communi.)

Quod sic amplius declaratur. Quia hæc vox 52 ens ita significat plura, ut ex vnica, & prima impositione illa omnia comprehendat: ergo signum est non significare illa immediate, sed medio aliquo conceptu obiectivo communi omnibus illis. Antecedens patet ex differentia inter significationem huius vocis, & aliarum, quæ per solam proportionalitatem, vel extrinsecam habitudinem ad vnum analogam sunt; nam in cæteris semper vox ex primæva impositione significat vnum tantum; postea vero per metaphoram aliquam

translata

Quæst. VIII. Quomodo contrahatur, &c. 185

translata est ad significandum aliud; unde fit ut immediate significet utrumque quasi duplici impositione, & significatione, in quo cum aequivoce convenit; solumque differt, quod in aequivoce utraque impositio est æque prima, & non manata ab altera, sicut in prædictis.

53 Exempla sunt sanum, & etiam à multis afferuntur risus, qui ex primæ impositione solum significat risum hominis; postea vero translata est ad significandum agri amœnitatem; at vero nomen ens ex propria, & primæ impositione habet communem significationem omnibus entibus, ut patet. Tum ex communi usu, & apprehensione talis vocis; Tum ex formali significatione illius, quod est esse, quod de se commune, & intrinsicum est omnibus rebus entitatibus. Consequentia prima clara est. Vna vox non potest ex vi unius impositionis significare plura ut plura, sed ut sunt aliquomodo unum, & ideo de ratione vocis communis est ut saltem secundum rationem, & in ordine ad conceptus, quos voces exprimit, non significant immediate plura ut talia, sed ut unum; nam propter hanc immediatam significationem rationis communis entis potest propriissime ens esse medium in syllogismo, & distribui dicendo: omne ens est verum, sed homo est ens; ergo, & dividi in substantiam, & accidens, non enim sola vox ibi dividitur, sed etiam ratio essentialis utriusque significata per vocem.

54 Item fit comparatio dicendo: Hoc ens est perfectius alio, & sic, ut experientia constat, auditio nomine entis, certum est aliquid nos concipere, & non substantiam, neque accidens; dicere enim non possumus, nos sentire in vocis conceptu, quia id est contra experientiam; alium enim conceptum format, qui scit vocis ens significationem, quam qui ignorat; hic enim concipit vocem, & ibi sistit, vel dubitat, quid ea voce significetur; ille vero præter vocem concipit rem significatam, & de significatione nullo modo dubitat, & tamen non concipit substantiam, neque accidens; imo de quadam re cognoscit evidenter esse ens, & vere esse, & dubitat an sit substantia, vel accidens; nam de relatione cognoscimus evidenter esse ens, & tamen dubitamus, an sit substantia, vel accidens; imo falso asseritur ab aliquibus esse substantiam; ergo hæc vox ens habet aliud immediatum significatum, quod sit quedam ratio communis, ubi nulla ratio inferior actu continetur.

55 Ultimo sic probatur, quia ens est simpliciter præcisum, & unum, ut probatum manet *quæstione præcedenti*, quia omnis ratio convenientiæ præcinditur simpliciter à differentiis, sicut videre est in Deo, respectu personalitatis, & in substantia respectu corporeitatis, & spiritualitatis, & in animali respectu hominis, & equi; sed illud, quod est simpliciter præcisum ab aliquo, & unum simpliciter per illam rationem, non potest esse simul propterea præcisum coniunctum cum illo, à quo præcinditur, quia quod est præcisum, est cognitum sine illo, à quo præcinditur; & quod est unum, non potest continere actu differentias oppositas in se; quando autem aliquid continetur in aliquo actu, quatenus obiectum est cognitionis, cognoscitur cum illo, vel in illo, si quidem continetur cognoscitive, id est, per cognitionem, & ex vi illius; ergo non præcinditur, quod iam ut præcisum supponitur, unde præcinditur, & non præcinditur.

R. P. Ideph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

Ad primum nego maiorem; nam animal identificatur realiter cum rationali, & nihilominus non continet actu rationale per vos, quia, ut bene ait P. Suarez, non debet argui à modo concipiendi nostro ad rem ipsam ut est à parte rei, & ideo licet à parte rei identificetur una ratio cum alia, potest ita concipi, ut una non includat aliam ratione distinctionis virtualis, quæ datur inter ipsas, ut videre est in specie, quæ concepta secundum rationem communem in divinis, non includit differentias individuales etiam si habeat identitatem cum illis. Ad probationem nego antecedens; substantia enim non ideo continet actu perfectitatem, quia identificatur cum illa, sed quia essentialiter constituitur ab ipsa, & quia est de definitione quidditativa illius; ac proinde non potest præcindi ab illa.

Ad secundum respondetur distinguendo Maiorem: omne, quod est ens sub communi ratione entis concedo; omne, quod est ens particulare, seu differentia entis nego.

Ad tertium nego Maiorem. Ad probationem Maioris, distinguo Maiorem; distingueretur tanquam includens ab incluso, absoluta distinctione nego Maiorem; distinctione per maiorem expressionem ex parte perfectitatis concedo Maiorem. Itaque licet substantia includat perfectitatem, quam non includit ens, nihilominus hæc inclusio non est alicuius formalitatis, quæ distinguitur absolute ab ente, sed solum formalitatis, quæ magis exprimit ens, ut patebit ex dicendis *quæstione sequenti*.

Ad confirmationem, distinguo Maiorem: si ens non includeret actu totum, quod actu dicit substantia, &c. si illud, quod non includit ens, & includitur in substantia, ita distingueretur ab ente, ut excluderet à suo conceptu ipsum ens, concedo; si id, quod non includit ens, & includitur in substantia, non distinguitur ab ente adæquate, sed solum per maiorem expressionem nego; quod contingit in præsentī casu, & ideo substantia non est proprie composita ex ente, & perfectitate; neque est resolvable in duos conceptus. Exemplo manifestissimo declaratur. Persona divina non dicitur proprie composita adhuc per rationem, quia licet persona præter divinitatem dicat relationem, nihilominus personalitas non distinguitur à divinitate, ita ut excludat ipsam divinitatem à suo conceptu, sed potius includit illam; unde magis exprimit divinitatem, & sic distinguitur ab illa per maiorem, & minorem expressionem. Quæ distinctio tollit compositionem personæ; quia ad propriam compositionem requiritur, ut extrema illa, inter quæ datur unio, distinguantur ad invicem distinctione excludentis ab incluso, eo modo quo animal, & rationale distinguuntur. Tunc sic: In præsentī dubio, licet substantia includat perfectitatem, quæ non includitur in ente, nihilominus talis perfectitas non excludit à suo conceptu ens, sed potius includit in ipso rationem essentialē entis, & solum distinguitur à tali ratione, per maiorem expressionem; ergo ratione talis distinctionis non potest dici substantia propria composita, nec illa potest resolvī

A a in

in duos conceptus adæquate distinctos, sed solum in conceptus distinctos per maiorem, & minorem expressionem.

- 60 Ad confirmationem concede totam illam. Et ad argumentum inde deductum nega antecedens, ut amplius constabit ex dicendis *quæstione sequenti*.

QVÆSTIO VIII.

Quomodo contrahatur ens ad sua inferiora.

SECTIO I.

Sententie Adversariorum proponuntur.

- 1 **P** R I M A sententia asserit ens contrahi ad sua inferiora per negationem formalem additam supra ens, ita ut ipsam negationem non transcendat ens. Sic Sozinas. 4. *Metaphysica*, quæst. 1. ad 2. & quæst. 19. ad 7. Et lib. 5. q. 14.

- 2 Probatur sic primo, ens contrahitur ad substantiam propria contractione: ergo debet addere supra ens substantia aliquid, quod non sit ens: sed sola negatio non est ens: ergo per solam negationem additam contrahitur ens ad substantiam.

- 3 Secundo, quia per illud contrahitur ens ad substantiam, per quod distinguitur substantia ab accidentem; sed substantia distinguitur solum per negationem inaleitatis: ergo contrahitur, &c.

- 4 Secunda sententia est Patris Suarez in *metaphysica* tom. 1. ubi asserit, contractionem entis fieri per meram, & solam maiorem expressionem entis sine aliqua additione; neque ex parte unius, neque ex parte alterius. Hæc opinio maxime plausibilis est in hoc tempore apud Neotheticos.

- 5 Probatur sic primo, quod hic modus sit possibilis, exemplis: nam cum dividimus quantitatem in bicubitam, vel tricubitam, &c. non potest intelligi quod conceptus bicubitæ quantitatis resolvatur in conceptum quantitatis, & bicubitæ; quia impossibile est, quod concipiatur bicubitum non concepta quantitate. Signum ergo est, illos duos conceptus solum distingui sicut expressum, & consulum. Idem fere est in conceptu caloris ut octo, cuius signum etiam est quod conceptus communis caloris non solum includitur in toto calore ut octo, sed etiam in singulis gradibus eius. Cum ergo dicitur calor ut octo, non additur modus distinctus faciens compositionem cum calore ut sic, sed exprimitur, & concipitur calor prout est in re.

- 6 Si autem hic modus possibilis est, quod in præfenti sufficiat, sic suaderi potest. Primo, quia hoc modo expeditur facile difficultas sæpe in superioribus inculcata, & explicatur quomodo ens possit dicere conceptum præcisum secundum rationem, & nihilominus determinatur ad inferiora, & intine includitur in omnibus absque processu in infinitum.

- 7 Secundo, quia hoc modo salvatur optime quomodo suprema genera dicant conceptus simpliciter simplices, & nihilominus possit ab eis ab-

strahi conceptus entis per solam præcisionem intellectus.

Tandem, contra hanc sententiam sic explicata nulla occurrit difficultas alicuius momenti, ut ex solutione argumentorum patebit.

SECTIO II.

Nostri sententia proponitur.

P R I M A conclusio: sententia Sonzinatis est falsa, & probatur sic primo. Quia omnia particularia entia quidditative distincta, ad quæ contrahitur ens, habent sua propria constitutiva essentialia, per quæ ad invicem essentialiter differunt, & per quæ contrahunt rationem entis; sed hæc constitutiva propria non sunt negationes: ergo ens non contrahitur ad illa per negationes. Maior est evidens, quia nihil aliud est constitutum proprium intrinsecum alicuius inferioris, nisi ratio illa; per quam ad illud constituendum contrahitur ratio communis intrinsece, ita ut per eandem rationem contrahatur ens ad esse particularis essentialis, & talis essentia constituta distinguitur, & differat à quolibet alio essentialiter, quod non fuerit eiusdem essentialis cum ipso, v. g. proprium constitutum essentialis hominis est rationale, quod est ratio contrahens communem conceptum animalis, media qua contractione vnitur ratio communis animalis cum tali rationali, & constituitur homo distinctus essentialiter ab equo, cuius differentia est ipsum rationale, media qua distinguitur essentialiter ab equo, & à cæteris quæ non sunt eiusdem speciei cum ipso. Item constitutum proprium Dei est ratio independentiæ, per quam contrahitur ens ut sic ad constituendum Deum, media qua distinguitur ab omni ente creato: ergo omnia particularia entia habent sua propria constitutiva essentialia, per quæ contrahitur ens ad illa, & per quæ ipsa distinguuntur ab alijs essentialiter.

Minor præcipua sic probatur. Primo à posteriori, quia omnia entia particularia habent proprietates, passionem, & attributa, quibus exornantur talia entia, & oriuntur à constitutivis proprijs essentialibus talium entium particularium, v. g. Deus habet infinitam scientiam, metem, & mixtum dominium universale in omnes creaturas. Item Angelus habet perfectissimum intellectum, scientiam comprehensivam rerum inferiorum, voluntatem excellentissimam, virtutem motivam efficacissimam; homo habet visibilitatem, admirabilitatem, capacitatem disciplinæ, &c. Quæ omnes perfectiones sunt proprietates illorum entium, quæ oriuntur, vel quasi profluunt non à ratione communi illorum, per quam conveniunt cum alijs essentialiter distinctis ab ipsis; sed potius à rationibus particularibus, & proprijs earum, per quas differunt ab alijs, & differentia ipsarum appellantur, sed hæc proprietates non sunt negationes, sed positivæ formalitates: ergo differentia illæ, à quibus profluunt, & constitutiva essentialia propria entium particularium, à quibus dimanant, vel quasi dimanant, debent esse positivæ, & non negationes. Maior est certissima, quia si proprietates orirentur, vel quasi dimanarent, à rationibus communibus, & non à proprijs constitutivis differentialibus particularis

Quaest. VIII. Quomodo contrahatur, &c. 187

particularis entis, tales formalitates neque essent proprietates, nec deberent appellari attributa propria, & passiones illorum, sed potius communia praedicata, quia necessario deberent convenire omnibus, quibus convenirent praedicata illa communia, à quibus profluunt tales proprietates, v. g. risibilitas non est propria passio Petri, quatenus distinguitur à Ioanne, sed potius est commune praedicatum respectu Ioannis, & Petri, quia non convenit illi ratione Petreitatis, nec profuit in illo à tali differentia, sed potius à ratione hominis, quæ est communis Petro, Ioanni, &c. ergo similiter in nostro casu, si omnipotentia Dei, v. g. non convenit Deo ratione propriae differentiae, per quam contrahit ens, & per quam distinguitur à quolibet ente creato, sed potius ratione praedicati communis Deo, & creaturis, sine dubio omnipotentia convenit etiam entibus creatis, & non esset proprium attributum Dei, & idem est de risibilitate, &c. sed hæc omnes formalitates conveniunt talibus entibus particularibus ut propria attributa eorum, ac proprietates ipsorum: ergo ita debent illis convenire ut non oriuntur, vel quasi oriuntur à praedicatis communibus eorum, sed potius à proprijs, & particularibus constitutivis eorumdem, per quas contrahunt ens, & differunt ab omni alio, quod non fuerit eiusdem essentiae cum ipso.

Minor sine controversia est vera; quia nullus unquam dixit omnipotentiam, infinitam scientiam in Deo, risibilitatem in homine consistere primario in negatione; quia primario, & essentialiter non sunt carentiae, seu remotiones alicuius entis, sed potius sunt affirmativae perfectiones, ac proinde positivae formalitates, imo si hæc essent negationes, nullum indicium reperiretur ad affirmandum dari aliquod ens positivum in universis, quia nulla est differentia, neque ullum, potest discerni assignari inter has proprietates, & positivae quaecumque entia, quæ assignentur ab adversarijs; nam omnia quæ concurrunt in illis, sine dubio concurrunt in his proprietatibus: ergo tales proprietates sunt positivae, & non negationes.

Consequentia illa præcipua sic demonstratur. Quia omnis causa, vel quasi causa primaria, seu radix, à qua oritur, vel quasi oritur aliqua proprietas positiva, debet esse positiva, & non negatio primario, & formaliter; sed illae proprietates oriuntur, vel quasi oriuntur tanquam formalitates positivae à constitutivis proprijs essentialibus, & differentijs entium particularium, per quas differunt ab alijs, & contrahunt ens: ergo tales differentiae, & constitutiva propria non sunt negationes, sed positivae formalitates.

Maiores certissima, quia nullus effectus, aut proprietas est perfectior essentia, & causa, à qua profuit, vel quasi profuit, quia effectus, vel proprietas accipiunt esse, vel quasi accipiunt à suis essentijs; atqui id, quod est imperfectius, non potest dare esse perfectiori se, alias daret quod non continet, siquidem tribueret perfectius esse, quam in se habet, quod est contra evidentissimum illud axioma: Nemo dat quod non habet. Unde nihil inferioris ordinis potest attingere, ut radix prima per modum causae, aut quasi causae rem superioris ordinis, ratione cuius negamus posse hominem esse causam principalem Angelis: ergo nulla essentia, quæ est causa, vel quasi causa proprietatis potest esse imperfectior ipsa proprietate, quia proprietas est accessorium respectu es-

R. P. de Ideph. Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

sentiae, & est secundarius conceptus ipsius, ac proinde accidens, vel quasi accidens eiusdem. Quis enim unquam dixit risibilitatem esse perfectiorem hominis essentia? misericordiam divinam adhuc nostro modo intelligendi esse perfectiorem divinitate? certe nullus.

Sed si essentia, à qua profuit, vel quasi dimanant proprietates positiva, esset negatio, perfectior esset proprietas quam essentia, & esset eius quam causa, quia positivus conceptus est perfectior negatione secundum se; Imo multi ex Doctoribus gravissimis asserunt, negationem secundum quod negatio est, nullam perfectionem in se continere: ergo essentia illa, seu differentia essentialis, à qua profluunt, vel quasi profluunt proprietates positivae, non sunt negationes, sed positivae entitas.

Urgetur, à tenebris, cæcitate, & morte nullae proprietates, aut effectus possunt oriri, qui sint positivae formalitates, ut ipsa experientia patet; & hoc propter solam rationem, quam assignamus, videlicet quod sint formalitates negativae: ergo contra, ut aliquae formalitates positivae profluant, necesse est, ut essentia, à qua dimanant, vel quasi dimanant, sint positivae. Et ratio est, quia in conceptu negativo nihil datur positivum: ergo nullum esse positivum potest tribuere, alias iam daret quod non haberet; sed à differentijs particularium entium profluunt, vel quasi profluunt proprietates positivae tanquam à prima radice earum: ergo illae differentiae non sunt negationes, sed positivae; atqui ens ut sic contrahitur per differentias illas, à quibus dimanant tales proprietates positivae: ergo ens non contrahitur per negationem, sed per positivae formalitates.

Secundo probatur à priori conclusio. Quia illa praedicata essentialia, quibus constituuntur, adaequate positivae ac perfectissima entia, sunt positivae; sed differentiae, & modi, quibus contrahitur ens ad Deum, Angelos, homines, &c. sunt constitutiva essentialia eorum, quæ entia positiva perfectissima sunt, praesertim Deus, de quo nullus unquam dubitavit; sed potius unanimi consensu omnes Doctores Ecclesiae docent, & affirmant esse ens positivum perfectissimum: ergo modi, seu differentiae contrahentes ens ad constituendum talia entia positiva, non sunt negationes, sed positivae formalitates. Maior est evidens; quia constitutum non habet aliud esse ab esse eorum, à quibus constituitur, quia constitutiva essentialia non constituunt in genere causae efficientis producendo extinsecare, sed potius intrinsecare exhibendo proprium esse; sed constitutum est adaequate, & essentialiter positivum: ergo constitutiva illius tanquam praedicata essentialia sunt positiva.

Dices, ens ut sic, quod est unum ex constitutivis, est positivum, & hoc sufficit ut constitutum sit positivum, etiam si differentia, quæ concurrat ad talem constitutionem, sit negativa.

Sed contra; quia positivum ut sic est bonum, negativum autem comparatum positivo iudicatur malum; sed bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu: ergo ut constitutum sit simpliciter positivum, omnia concurrentia ad talem constitutionem debent esse positiva, alias non ex integra causa positivum erit, quare non positivum, sed negativum diceretur. Unde si Deus solum habet unum constitutivum positi-

A a 2 yum,

vum, alterum autem negativum primario, & per se, non positivum, sed negativum absolute dicendum est; præcipue, quia ille modus, qui negativus iudicatur, non est commune constitutivum, sed proprium, & ultimum, per quod præcipue, & proprie Deus in esse Dei constituitur; unde ab illo præceptum denominationem habebit exemplo manifestissimo declaratur. Ideo cæcus, & tenebrosus dicuntur simpliciter negativa constituta, quia ultima constitutiva illarum sunt negationes, etiam si detur in illis aliud constitutivum positivum: ergo si ultima differentia rei, per quam ultimo, & proprie constituitur illa, est negatio, etiam si concurrat aliud constitutivum positivum ad talem constitutionem, tale constitutum erit negativum, & non positivum.

18 Minor præcipua evidens est, quia illud est constitutivum essentiale alicuius entis particularis, quod immediate contrahit rationem communem ut ex tali contractione rei contrahunt immediate rationem communem entis, & ex tali contractione resultat unum per se essentialiter: ergo modi, & differentie sunt constitutiva essentialia rei. Quod adeo evidens est, ut nullus etiam cæcitiens possit hoc in dubium revocare. Quis enim ignorat, rationalitatem, quæ est differentia contrahens animal, & perfectitatem, quæ est modus contrahens ens, esse prædicata essentialiter constitutiva hominis, & substantie? Imo si vere loquamur, dicendum est differentias rerum non solum esse constitutivas essentialiter, sed potius ultimo, proprie, ac perfectissime constitutivas.

19 Tertio sic argumentor, si ens contraheretur ad sua inferiora per solum negationem; substantia, & accidens non distingueretur essentialiter, sed hoc est falsum: ergo. Probatur Maior. Tunc aliqua non distinguuntur essentialiter, licet unum dicat negationem alterius, quando fundamenta negationum non distinguuntur essentialiter per aliquas differentias positivas, sed si ens contraheretur per negationem, substantia non distingueretur ab accidenti per aliquam differentiam positivam: ergo non distingueretur essentialiter. Maior est evidens. Ideo enim Petrus, & Paulus non distinguuntur essentialiter, quia licet Petrus dicat negationem Pauli, nihilominus talis negatio non supponit differentiam positivam essentialiter distinctam in Petro, & Paulo. Et ratio huius est evidens, quia omnis negatio est conceptus secundarius: ergo præsupponit conceptum primarium: ergo nulla res distinguitur essentialiter ab alia per negationem. Patet consequentia. Nulla res potest distingui ab alia per conceptum secundarium, sed omnis negatio est conceptus secundarius rei simpliciter, in qua invenitur: ergo nulla res potest distingui essentialiter ab alia per negationem. Maior est lumine naturæ nota. Nam ideo homo non distinguitur essentialiter ab equo per risibilitatem, quia risibilitas est conceptus secundarius hominis, qui supponit necessario conceptum primarium completum, scilicet animal rationale, quod est ultimum constitutivum hominis: ergo supponit ultimum distinctivum hominis. Patet evidenter consequentia. Ultimum constitutivum est ultimum distinctivum; sed conceptus secundarius supponit ultimum constitutivum: ergo supponit ultimum distinctivum: ergo conceptus secundarius non potest distinguere essentialiter rem,

Confirmatur, omne distinctivum eo modo, quo est distinctivum; est constitutivum rei: ergo si conceptus secundarius esset distinctivus essentialiter, esset etiam constitutivus essentialiter: ergo non esset conceptus secundarius, quia nullus conceptus secundarius constituit essentialiter rem; sed omnis negatio est conceptus secundarius: ergo non potest distinguere essentialiter rem. Probatur Minor, omne illud, quod supponit aliud ut subiectum, vel quasi subiectum, à quo dimanet, vel quasi dimanet, non potest esse conceptus primarius ipsius subiecti; sed omnis negatio ita se habet, (& loquor de negatione, quæ coniuncta est cum aliquo positivo): ergo omnis negatio est conceptus secundarius: ergo nulla res potest distingui per negationem ab alia essentialiter; sed substantia supra ens solum addit negationem secundum adversarios, & etiam accidens: ergo totum ens positivum, quod est in substantia, non distinguitur essentialiter à toto ente positivo, quod est in accidente. Ex quo etiam sequitur quod Deus, & creatura non distinguuntur essentialiter in ratione positiva propria Dei, & creaturæ, & quod Deus in ratione propria positiva sua non est perfectior creaturæ; quod parum consonum est nostræ fidei, & lumini naturæ repugnans; quia corrumpet tota nostra Philosophia, nam omnia entia, cum sint æqualis perfectionis secundum adversarios, æquales haberent etiam proprietates & operationes; sed hoc est falsum, & contra evidentem experientiam; quis enim dicat, equum habere æquales operationes cum homine: ergo homo habet perfectius principium operandi, quam equus, sed principium operandi non est negatio, sed aliquid positivum: ergo in homine datur aliquid positivum perfectius, quod non datur in equo.

SVBSECTIO I.

Tertium argumentum principale ponitur.

11 Tertio argumentatur, quia convenientia, & differentia positiva debet fundari in rationibus positivis, sed Deus, & creatura conveniunt, & differunt positive: ergo per rationes positivas, sed conveniunt in ratione entis, & differunt per modos creati, & increati, per se, & in alio: ergo tam ens quam modi sunt aliquid positivum, & non negatio. Maior patet ex terminis. Minorem quoad secundam partem probo; adversarij enim dant alteram partem, quia Deus in esse Dei, & creatura in esse substantiæ, & accidentis habent essentias positivas reales perfectas, sed differunt per eandem essentias, quia non distinguuntur essentialiter ab alia per aliquod distinctum esse à se, ut latissime in Logica, tractatu de Universalibus, & in questione: *Utrum substantia habeat, &c.* demonstratum manet: ergo positive differunt, siquidem medium formale differendi est essentia positiva.

Præterea, quia negatio essentialis non consequitur alteram negationem, sed quid positivum, ut patet in homine, aut Leone, ille namque huius importat essentialem negationem, ut asserit Divus Thomas ratione differentie positivæ; unde, & contractio animalis ad utrumque fit, per aliquid positivum, quod consequitur negatio; sed substantiam ut substantiam consequitur negatio essentialis accidentis: ergo ratione alicuius positivis non

Quæst. VIII. Quomodo contrahatur, &c. 189.

non ratione entis ut sic, alias etiam accidens, quod est ens, diceret negationem accidentis, unde esset, & non esset accidens; ergo ratione modi positivi, & non negationis, quia non est aliud positivum in substantia: ergo ipse modus positivus erit.

21 Declaratur, quia si substantia constituitur negatione in esse substantiæ, per negationem contrahentem ens, vel accidens, constituitur etiam per negationem, vel per aliquid positivum: si primum, quæro de illa negatione, de quo sit? neque enim apparet, de quo esse possit, nisi de perfectate, siquidem inalicitas, & perfectitas opponuntur; tunc autem sequitur circulus vitiosus inintelligibilis. Nam perfectitas erit negatio inherentiæ, & inherentiæ perfectitatis, & sic dabitur negatio negationis; sed negatio negationis non est pura negatio, sed connectitur essentialiter cum positivo, vel est positivum explicatum per negationem: ergo. Et ratio est, quia pura negatio est alicuius positivum: v.g. nihilum est negatio entis, & non connectitur cum aliquo ente positivo; negatio autem montis, vel cæcitatis est positivum explicatum per negationem in homine, & in Deo. Possibilitas autem, quia est negatio non pura, connectitur essentialiter cum positivo: ergo si modus perfectitatis contrahens ens est negatio negationis, connectitur cum aliquo positivo, sed non connectitur cum ente, quia cum ente ut sic non connectitur negatio inherentiæ: ergo connectitur cum alio positivo, quod erit in substantia, sed non est aliud positivum præter ens, nisi modus contrahens ens ipsum; ergo modus ille erit positivus.

24 Si secundum: ergo iam ens contrahitur ad suum inferius, non per negationem, sed per positivum: ergo a fortiori ipsa substantia contrahet ens per positivum modum. Patet ista consequentia, quia substantia est perfectior accidenti: ergo constitutum illius proprium non debet esse negatio, sed positivum, quia iam non substantia accidens, sed accidens potius substantiam perfectione superabit.

25 Item, quia substantia quatenus talis est, & ex propria ratione illius formali, ut in confesso est apud omnes, excedit in perfectione accidens, & ideo ab adversariis dicitur substantia principalis, & perfectius analogatum respectu accidentis; sed propria ratio substantiæ est modus per se: ergo ex vi talis modi dicit maiorem perfectionem: ergo modus per se non est pura negatio; alias substantia ex vi propriæ rationis non excederet in perfectione accidens; quia pura negatio ut negatio nullam dicit perfectionem, ut videre est in nihilo. Hæc consequentia sic probatur; quia substantia non excedit accidens ratione entis ut sic, quia in illa ratione univocantur, ut late probatum manet supra; ergo excedit accidens ratione modi; ergo modus est perfectio, quia excedit substantiam accidens, sed perfectio non est negatio; sed positivum: ergo ille modus erit positivus, & non negatio, licet explicetur per negationem, sicut simplicitas Dei est positivum quid, & inæqualitas in homine etiam, & nihilominus explicatur per negationem.

26 Vltimo, quia, ut bene advertit Pater Suarez, non potest intelligi, quid Sonzinarem in hanc sententiam induxerit, cum ipse non ponat conceptum obiectivum entis præcisum ab hoc distincto: substantia, vel accidens, quia si ab his non abstrahitur, nullo modo contrahente indiget; Quo-

modo enim, ait Sonzinas, contrahitur per negationem, siquidem ubi non datur capacitas præcisionis, nullo modo potest subsequi contractio: unde sola ablatione alterius membri in illo distincto, alterum determinatum relinquitur, id autem, quod relinquitur, non potest intrinsece constitui per solam ablationem alterius, sed per id, quod intrinsece, & proprie est positiva perfectio, alias homo posset constitui per animal, & solam meram ablationem ininibilitatis, quod nullus amens diceret, sed per positivam perfectionem rationalitatis.

SVBSECTIO II.

Nostra secunda conclusio ponitur, & probatur.

Ratio entis simpliciter una, atque præcisa est 27 contrahibilis ad sua inferiora: probatur; quia omne totum potentiale est contrahibile ad sua inferiora, sed ratio entis simpliciter una, atque præcisa est totum potentiale: ergo est contrahibilis ad sua inferiora. Illatio patet in *Davis*. Maior videtur ex terminis manifesta, & convincitur inductione; etenim omne totum potentiale dicit ordinem ad totum actuale, cuius pars intrinseca, & constitutiva est media unione ad alteram partem minus patentem. Unde proprium totius potentialis aliquid importat actu totius actualis, & aliquid virtute, & potestate, cui si adiungatur per contractionem, unum efficiet compositum, aut constitutum. Minorem vero sic ostendo. Ratio entis simpliciter una, atque præcisa non est totum actuale respectu substantiæ, & accidentis, cum non sit actu quidquid est substantia, & accidentis, secus enim de nullo vere enuntiaretur, & coalesceret ex duplici extremo primo opposito, atque diverso: ergo est totum potentiale, cum non sit medium inter actuale totum, & potentiale.

Ais, rationem illam simpliciter unam, atque 28 præcisam, nec esse totum actuale, nec potentiale respectu substantiæ, & accidentis; sed partem actualem utriusque.

Contra, quia nulla pars actualis unius extremi, ut actualis pars est, habet rationem superioris enuntiabilis formaliter de multis etiam oppositis, atque diversis; sed ratio entis simpliciter una, atque præcisa habet rationem superioris comparata ad substantiam, & accidens, de quibus formaliter, licet sint opposita, enuntiari potest: ergo ut sic nequit dicere rationem partis actualis respectu unius inferioris, maxime cum pars ut pars ex dictis in *Logica, cap. de genere*, non prædicetur de toto, cum debeat prædicatum continere quidquid subiectum, si non actu, saltem potestate. Ratio ergo entis, si tantum dicit rationem partis actualis, nec de substantia enuntiabitur, quam ut pars componitur; nec de accidente, ad quod minime pertinet. Explicatur hoc. Materia prima nullo modo prædicatur de toto, quod actu constituit, quia distinguitur ab illo, & non continet quidquid continet totum; nec prædicatur de alio, quod non componitur, quia minime pertinet ad illud; sed ens quatenus pars actualis, in ea ratione, qua pars metaphysica est, & quatenus distinguitur à toto potentiali, nullo modo continet id, quod continet totum, quia semper una pars excludit aliam;

A a 3 &c

& ideo componit cum illa, alias non componeret: ergo metaphysice non potest predicari de toto, quod constituit; neque de accidente, ad quod non pertinet. Quod etiam probant omnia argumenta, quibus in Logica probavimus genus, v.g. animal sumptum ut partem, non posse predicari de homine, & brutum: videantur dicta à nobis ibi.

Nec video aliquod discrimen inter ens, & animal quoad hoc, sed potius video eandem rationem formalem dari in ente, ac in animali, ne predicetur; nam tota ratio quare animal non potest predicari sumptum ut pars actualis, est ipsa ratio partis, quæ facit, ut id, quod est pars, non contineat, neque actu, neque potentia totum id, quod continet subiectum; sed per vos in ente datur ratio partis actualis: ergo propterea sic non continet actu, aut potentia quicquid continet subiectum: ergo ut pars actualis non potest predicari de illo. Igitur ut predicetur ens, debet sumi ut ratio superior præcisa, non præcisione partis à toto, sed totius potentialis ab inferioribus, quæ in potentia contineat, & ad ipsa contrahibilis sit, & communicabilis illis ut quid universale, sed omne universale est prædicabile de inferioribus: ergo ens sumptum hoc modo erit prædicabile metaphysice, & sumptum ut pars minime erit prædicabile, quia prædicabile est passio universalis, & pars ut pars non est universale, ut patet ex dictis latissime in Logica, quia universale ut tale est totum potentiale, ac superius, & pars ut pars neque est totum respectu totius, quod componit, quia unum totum non componit aliud, neque est superior respectu totius, quod constituit; ergo evidenter sequitur, falli adversarios in sua solutione.

SVBSECTIO III.

Quarta conclusio ponitur.

- 29 **C**ontractio entis considerata ex parte entis in ordine ad inferiora, & quatenus ens ex parte sua est solum totum potentiale, quod non continet actu differentias inferiorum est per aliquod additum supra ens, & non per maiorem expressionem solum: probatur.
- 30 **P**rimo, quia tunc additur aliquid alicui ex parte ipsius, quando de novo adiungitur aliquid illi, quod antea non erat actu in ipso; sed in contractione entis ad constituendam substantiam, & accidens adiunguntur enti, & cum ipso ente uniuntur modi per se, & in alio, qui antea non erant actu, neque reperiebantur in ipso aut confuse, aut expresse: ergo contractio entis ex parte ipsius fit per aliquod additum supra ipsum ens. Maior evidens est: quia addere aliquid alicui de novo nihil aliud est quam adiungere illi aliquid de novo, ut ex additione reali patet; intellectui enim additur actus intellectus realiter, dum intellectus producit, quia adiungitur intellectui, & unitur illa entitas intellectionis de novo, quæ antea non erat in intellectu, & è contra, ideo in Deo nulla potest dari realis additio de novo, quia nihil de novo, quod antea Deus non haberet, potest aliquo modo illi adiungi realiter, quia propter omnes catholicos acriter in Caietanum invehuntur ex eo quod asseruerit, in exercitio divinæ voluntatis, & intellectus dari additionem

realem in Deo, quia Deus incapax est, sicut diminutionis, sic augmenti, quia Deus omnino immutabilis est, tam physice quam moraliter; si autem Deus esset capax alicuius additionis de novo realiter, sine dubio mutaretur, præcipue, quia cum Deus sit actu infinite perfectus, actu habet omnem perfectionem; unde nulla est excogitabilis perfectio, quæ possit de novo addi supra Deum; si vero aliqua excogitaretur perfectio, quam ante hunc diem, v.g. non habebat actu Deus, & hodie adiungeretur Deo de novo, adderetur illa perfectio Deo; & nihil est addi de novo supra aliquid, nisi adiungi illi de novo, hoc est, quod antea non erat actu in illo.

Minor præcipua sic probatur, quia ens, de quo loquimur, est ens simpliciter præcise à modis per se, & in alio, ut latissime probatum manet, & in illo ente ut sic præciso actu ante contractionem minime continentur illi modi, sed potentia. Tunc sic: illa contractio entis fit ad constituendam substantiam, vel accidens, quæ constitutio non fit solum per modum perfectitatis, quia substantia non est perfectitas solum, nec fit solum per rationem entis ut sic, nec per rationes entis, & perfectitatis cum discretionem, & separationem sumptas: ergo per conjunctionem perfectitatis ad ens, limitando, & contrahendo ipsum ens ad esse substantiæ: ergo in illa contractionem adiungitur illa perfectitas enti; sed illa perfectitas antea non erat actu in ente: ergo adiungitur in illa contractionem aliquid enti de novo: ergo illa contractio fit per aliquod additum, de novo supra ens, unde non solum per maiorem expressionem.

Secundo, quia sicut se habet coniunctio, seu contractio divinitatis ad constituendam personam media relatione (per intellectum, quia à parte rei neque coniunctio, neque contractio datur in divinitate respectu personalitatis, sed pura, & simplicissima identitas:) sic se habet contractio entis ad constituendam substantiam medio modo perfectitatis; sed in illa contractionem additur divinitati relatio, & hoc modo constituitur persona: ergo similiter in contractionem entis additur supra ens modus perfectitatis. Maiorem sic probo, nam sicut ens contrahibile per modum perfectitatis est ratio communis transcendens non solum substantiæ, sed etiam modo illi contrahenti; & actu in se non continet nec confuse, nec expresse perfectitatem, vel inaleitatem, sed in potentia; ita divinitas est prædicatum commune tribus divinis personis, & imbibitur, seu transcendit non solum divinas personas, sed etiam divinas relationes, & non continet actu formaliter illas in suo conceptu divinitatis essentialiter, sed solum eminenter, & quasi virtualiter: ergo ita se habet contractio entis ad constituendam substantiam medio modo perfectitatis, sicut determinatio divinitatis media relatione filiationis, v.g. ad constituendum filium. Minor præcipua sic probatur, quia in constitutione personæ per divinitatem coniungitur cum divinitate actu perfectio quædam relativa formaliter realis, non realiter, per rationem tamen distincta, quæ antea non dabatur formaliter in conceptu præciso divinitatis ut sic: ergo.

Præterea, quia conceptus divinitatis expresse, nec confuse relativus actualis est, non confuse, quia relatio non est de essentia divinitatis vlllo modo, nec clare, quia conceptus expresse divinitatis solum est ens absolutum, & independens, & confusum

Quaest. VII. Quomodo contrahatur, &c. 191

confusum attributorum omnium; sed relationes paternitatis, & filiationis non sunt ens absolutum, & commune tribus divinis personis: ergo conceptus divinitatis non est conceptus clarus; neque confusus relationum. Vnde quando actualiter formaliter adiungitur relatio, additur illa divinitati nostro modo intelligendi.

34 Tertio, quia ens, quod est totum potentiale, est perfectibile, si in contractione perficitur per modos, sed omnis perfectio alicuius potentialis perfectibilis fit per additum perfectionis supra perfectibile: ergo ens, quod perficitur in contractione per modum per se, additur talis modus, & contractio fit per additionem supra illud. Maior sic probatur. Supposito quod certum sit, ens nihil minus esse totum potentiale, & perfectibile, quod supponitur ex *superiori questione*, & sic patet. Nam ens est totum superius continens in potentia inferiora illius; & ex alio capite est capax coniungendi se cum modo increato ad constituendum Deum, sed ille modus increatus est summa, & infinita perfectio: ergo evidenter constat, & esse totum potentiale, & esse perfectibile respectu modorum, nam perfectius existit ens, in Deo, quam in statu separationis, quod contingit ex eo quod perficitur medio modo illo increato; hoc supposito.

35 Sic probatur Maior, quia illud, quod est totum potentiale, & perfectibile per aliquam perfectionem, quando coniungitur illi perfectioni, perficitur per illam; v.g. quando intellectus coniungitur lumini glorie, vel visioni beatifica, quia coniungitur perfectioni, perficitur ab illa; sed in contractione ens, quod est totum potentiale, & perfectibile, coniungitur cum modo increato, & modo per se, qui sunt perfectiones simpliciter simplices: ergo perficitur in contractione ab illis. Minor praecipua sic probatur, quia impossibile est quod perficiatur aliquid potentiale, nisi perfectio actus, & informet illud; perfectio enim non perficit aliquid nisi in genere causae formalis, dando se, & exhibendo se illi, quod perficit, & reducendo potentialitatem illius, & imperfectionem media sui exhibitione ad actualitatem, & ad esse perfectum, sed non potest actuare perfectio, & informare perfectibile, & potentiale, nisi per unionem, & coniunctionem perfectionis de novo cum perfectibili; ubi non erat antea illa perfectio, haec autem est definitio additionis perfectionis: ergo omnis, &c.

36 Confirmatur primo; Ideo datur in Deo incapacitas alicuius additionis realiter, & alicuius perfectionis adiunctae Deo, quia nulla perfectio potest informare Deum, & actuare illum de novo, quae antea non datur in ipso, quia Deus per suam ipsam perfectionem simplicissimam est omnis perfectio simpliciter, & contra, si de novo per impossibile daretur perfectio, & actuaretur Deus ab illa, quae antea non erat in ipso Deo, sine dubio daretur additio realis perfectionis in ipso, quae antea carebat ille; quia nihil aliud est addi aliquid alicui, nisi id, cui additur, augeatur in illa ratione, v.g. in aservo lapidum fit additio alicuius lapidis, qui additur ipsi, quando augetur ille aservus, per illum lapidem additum, & intentio qualitatis fit per additionem gradus ad gradum, quia adiungitur primo gradui alia perfectio qualitatis, quae antea non dabatur in tali qualitate, media qua adiunctione augetur illa qualitas.

Clarius explicatur exemplo animae rationalis: nam ideo animae rationali mediante potentia obedientiali additur de novo gratia habitualis, quia gratia, quae est perfectio supernaturalis, adiungitur de novo animae rationali, quae antea non erat in anima, & ipsa perficitur, & accipit augmentum perfectionis: ergo omnis coniunctio, & actus perfectionis respectu alicuius subiecti perfectibilis, in quo antea non dabatur illa perfectio, est per propriam additionem supra illud; sed enti coniunguntur modi increati, & perfectitatis de novo, qui antea non erant in ipso actu, siue confuso, siue expresso, ut *questione superiori* late probavimus, dum contrahitur ad inferiora, ut ipsa inferiora constituantur: ergo contractio entis considerata ex parte ipsius non solum est per maiorem expressionem, sed potius per additionem differentiarum supra illud.

Confirmatur secundo, quia omnis potentialitas rationis superioris, ac communis multis tollitur, actuatur, determinatur, ac limitatur per aliquem actum illi coniunctum, quem respiciebat, ut vna cum eo tertium constitueret, sed talis actus coniunctus est aliquid superadditum potentialitati: ergo omnis determinatio alicuius potentialitatis rationis, & superioris multis fit per additionem alicuius, sed contractio entis fit determinando potentialitatem illius, & reducendo illam ad actualitatem per modos, & differentias coniunctas enti: ergo talis contractio est per propriam additionem. Minor illa prima sic probatur, quia omnis actus, qui erat extra potentiam, & coniungitur potentiae, extrahit potentialem, cui coniungitur, ad esse actuale; sed quoties extrahitur aliquid ab vno statu ad aliud intrinsece, supra illud, quod extrahitur, additur aliquid, ut videre est in possibilitate, quae extrahitur ab illo statu negativo ad statum positivum existentiae per additionem existentiae supra ipsam; & intellectus antequam intelligat, est potentialis, à quo statu extrahitur per additionem actualis intellectus: ergo si ens extrahitur ab illa potentialitate ad actualitatem essendi, cum illa extractio fiat per actum, qui est extra ens, necessario debet esse per additionem illius, si autem non adderetur illud esse modi contrahentis ens, non vere contraheretur ad constituendum aliquid inferius; ideo enim definitum nullo modo potest contrahi ad aliquam partem definitionis, quia supra definitum non potest addi aliqua pars definitionis de novo; quare, quando ponitur definitio, dicitur maior expressio solum supra definitum poni, quia nihil est expresse in definitione, quod antea non esset actu confuso in definito, sed modi illi contrahentes, qui coniunguntur enti, nullo modo continebantur actu in illo: ergo actu adduntur supra ens ad constituendum inferius entis.

SVBSECTIO IV.

Quarta ratio principalis ponitur.

38 Quando constitutio alicuius fit per constitutiva, quae habent aliquo modo oppositas rationes, talis constitutio fit per additionem vnius constitutivi supra aliud; sed constitutio substantiae fit per ens, & per modum perfectitatis, quae

quæ habent aliquomodo oppositas rationes: ergo fit per additionem vnius respectu alterius, aut supra alteram; sed non per additionem entis supra modum per se: ergo per additionem modi per se supra ens. Hæc vltima Minor sic patet, quia nunquam fit additio totius potentialis, & perfectibilis supra perfectionem, sed potius perfectionis supra perfectibile, quia perfectibile, & perfectio, potentiale, & actus se habent vt subiectum, & forma; sed subiectum non additur supra actum, nec materia supra formam, sed potius forma, & actus supra subiectum, & materiam: ergo. Maior præcipua sic probatur, quia quando constitutiva sunt oppositæ rationis, & concurrunt ad constituendum vnum, ita concurrunt tanquam distincta vniuersalia vt vniantur illa inter se, ratione cuius vniouis, actus, qui non continebatur in potentia, addatur supra illud; ergo quando constitutio alicuius, fit per constitutiva, &c. Antecedens hoc sic probatur. Quia addi vnum alteri nihil aliud est quam vnum poni supra alterum media vnioue, in quo non reperiebatur illud, ideo enim parieti additur albedo, dum dealbatur, quia albedo ponitur supra parietem media vnioue, in quo antea non dabatur talis albedo: ergo nihil aliud est vnum addi alteri, quam poni, &c.

39 Minor præcipua sic probatur, quia constitutio substantiæ fit per ens, & per modum perfectitatis, ita vt ens sit transcendens modum per se, modus autem per se non transcendat ens, ens est potentiale, & indifferens respectu substantiæ, & accidentis, modus autem per se est determinatio, & actualitas respectu substantiæ, sed potentiale, & actuale, indifferens, & determinatum, transcendens, & non transcendens sunt aliquomodo oppositæ rationis, vt de se patet, cum vnum dicat negationem conditionis alterius, vel formaliter per intellectum, vel virtualiter à parte rei: ergo constitutio substantiæ, quæ fit per ens, & perfectitatem, fit per constitutiva, quæ sunt aliquomodo oppositæ rationis: vnde ex parte entis fiet additio. Explicatur hoc. Ideo quando coniungitur intellectio cum intellectu ad constituendum hominem intelligentem, fit additio intellectiois supra intellectum, quia concurrunt duo constitutiva intelligentis, quæ aliquomodo habent oppositas rationes: intellectio enim est actus, intellectus autem potentia. Item, quando inhaerentia coniungitur albedini, & substantia naturæ, fit additio harum respectu illarum, quia tales formalitates, quæ coniunguntur, aliquomodo inter se opponuntur, seu, vt melius loquar, sunt formalitates diuersæ rationis; sed ens, & perfectitas, quæ coniunguntur ad constituendam substantiam, sunt formalitates diuersæ rationis, & oppositæ aliquomodo, & perfectitas actu ante coniunctionem cum ente in ipso ente non continebatur: ergo quando coniungitur perfectitas enti, & ens contrahitur per ipsam ad constituendam substantiam, talis contractio fit per additionem perfectitatis supra ens, & non per solam maiorem expressionem ex parte entis.

40 Vrgetur, ratio entis est simpliciter præcisa à substantia, & accidenti: ergo vere, & simpliciter contrahitur ad substantiam; sed vera & simpliciter contractio non est solum maior expressio illius formalitatis, quæ contrahitur per aliam; sed potius illa formalitas contracta simpliciter indiget aliquo addito vt contrahatur vere: ergo

ens, quod vere contrahitur ad substantiam per perfectitatem non est solum per maiorem expressionem ex parte entis, sed potius per additionem perfectitatis supra ipsum. Minor illa sic probatur, Ideo ens non contrahitur ad propriam definitionem, nec animal dicitur contrahi per propriam; sed solum dicuntur magis exprimi, & explicari per illas, quia definitiones respectu definitiuorū nihil addunt, sed solum exprimunt id, quod actu in ipsis erat: ergo omnis vera contractio petit vt non solum magis exprimat id, quod contrahitur, sed potius vt addatur aliquid; quia quid contrahitur post præcisionem simpliciter, non distinguitur ab illo, ad quod contrahitur post talem præcisionem solum penes modum significandi clare, & confuse, sed penes formalitates significatas in illo conceptu simpliciter præciso actu non inclusas, vt ex terminis constat, & aduersarij huiusmodi præcisionem concedentes simpliciter admittant, quibus sine dubio assentiendum est in re, si dicant ens non distingui à substantia, & accidenti: solum penes modos significandi; nam illi, qui hoc sentiunt, non ponunt ens simpliciter præcisum à substantia, & accidenti. Præterea, quia si ille modus perfectitatis, & ens ex parte entis solum distinguntur per maiorem expressionem, distinguentur solum penes modum significandi, non per res significatas: sed ens, substantia, & accedens non distinguntur secundum solum modum significandi; sed etiam secundum formalitates significatas: ergo non distinguntur solum per maiorem expressionem: ergo quando coniunguntur in contractione, vna non est solum maior expressio respectu alterius, sed potius erit vera additio. Probo Minorem. Ens essentialiter, vt supra probauimus, non includit ipsas formalitates substantiæ, & accidentis; ergo distinguitur ab illis non solum ex modo significandi; sed etiam secundum formalitates significatas. Antecedens constat. Consequentiam probo, quia quidquid essentialiter non includit aliud, distinguitur ab illo secundum formalitatem illius, & non solum penes modum significandi eandem formalitatem: sed ens essentialiter non includit ipsas formalitates substantiæ, & accidentis: ergo distinguitur ab illis secundum formalitates significatas, & non solum secundum modum significandi eandem formalitatem; sed ea, quæ distinguntur non solum in modo significandi, sed etiam secundum formalitates, ita vniuntur vt vna addatur alteri ex parte illius, quæ excludit ipsam: ergo quando ens coniungitur perfectitati in contractione metaphysica, quia excludit illam à suo conceptu, ita coniungitur ipsi vt proprie addatur supra ens.

Vrgetur, determinatio rationis superioris, & communis per inferiorem; sequitur abstractionem, seu præcisionem illius: ergo si determinatio, aut contractio ex parte rationis superioris fit per maiorem expressionem, ita etiam se habebit præcisio, aut abstractio; atqui præcisio ex parte rationis superioris secundum magis, & minus clarum solum est tantum imaginaria, & secundum vocem, minime secundum rem; ergo & determinatio illo modo erit imaginaria, & sine fundamento; atqui falsum est dicere præcisionem entis à suis inferioribus esse tantum imaginariam secundum vocem, & non secundum rem, cum asseratur ratio entis non solum secundum quid, sed simpliciter abstracta, & præcisa à suis inferioribus

Quaest. VIII. Quomodo contrahatur, &c. 193

inferioribus: ergo pariter falsum erit dicere, determinationem, seu contractionem entis ad sua inferiora fieri per solam maiorem expressionem ex parte entis, quod simpliciter praescinditur, & contrahitur.

42 Primum antecedens constat in omnium sententia, nec renuunt concedere adversarij. Illatio colligitur manifeste. Minorem probō, quia si inter definitum, & definitionem asseratur praecisio, erit imaginaria, & secundum vocem; aut titulum, non secundum rem; quia definitio, & definitum non distinguuntur nisi secundum clarum, & obscurum: ergo praecisio secundum magis, & minus clarum tantum est imaginaria, & secundum vocem, minime autem secundum rem. Minor, & consequentia tenent. Maiorem ostendo; quia si definitum esset praecisum à definitione, vel è converso, aut definitio contineret idem, quod definitum; aut minus: sed nihil horum convenit definito respectu definitionis, aut è converso: ergo non erit praecisio inter utrumque secundum rem, sed mere secundum vocem. Illatio cum minori constat. Maior sic ostenditur, quia tunc datur praecisio vera adhuc per rationem, cum vnum ita cognoscitur sine alio, vt cognitum excludat aliud, sine quo attingitur per notitiam, sive ab hoc excludatur, sive non, vt patet in animali, & quantitate; animal enim praecisum à rationali excludit illud, quia cognoscitur sine illo; excluditur etiam à rationali, quia hoc potest cognosci sine animali, & sic datur mutua praecisio, & exclusio inter utrumque. Similiter quantitas iuxta mentem contrariorum abstracta à bicubito excludit vt sic determinatam eam extensionem, sine qua per intellectum attingitur, non tamen excluditur à bicubito, quia haec nequit concipi sine quantitate, & sic non erit mutua praecisio, & exclusio: unde nec quantitas dicit totum quod importat bicubitum, nec animal idem, quod rationale. Ex hoc oritur aliud valde notandum, quod praecisa quantitas, & animal vt sic non sunt quid limitatum, & particulare, nec recurrunt cum extremis, à quibus praescinditur; ergo si definitum secundum rem abstraheret à definitione, vel è converso eorum alterum non contineret idem quod alterum, vel minus illo, & consequenter non essent aequè limitata extrema, aut dicerentur ad convertentiam; quod evidenter nudum veritate elsparet igitur admissa ratione entis vnius simpliciter; atque praecisi eius ad inferiora contractionem non fieri per maiorem solam expressionem.

43 Tandem ex supra dictis habetur ratio entis vnam simpliciter, atque praecisam esse contrahibilem ad sua inferiora, vt totum potentiale atque superius; sed omne contrahibile ad inferiora vt totum potentiale, & superius determinatur per rationes particulares virtute contentas, & formaliter additas supra superius; ergo similiter ratio entis determinatur, & contrahitur ad inferiora; sed contrahi per rationes particulares virtute contentas, &c. non est determinari per solam maiorem expressionem conceptus eiusdem confusi: ergo maior prima relinquitur probata: minorem sic ostendo. Ratio communis & superior multis vt totum potentiale, est quid indeterminatum, illimitatum ac indifferens: ergo cum descendit ad vnum vel alterum inferiorem, determinatur ac limitatur per aliquod ex parte inferiorum non commune: ergo particulare non actu contentum: ergo virtute, & potestate ac proinde non per solam maiorem expressionem liquet igitur minor prima, & consequentia à paritate rationis. Declaratur amplius; quia maior expressio tantum, ex suo conceptu non est limitativa ac contractiva alicuius praedicati superioris, & communis; sed manifestativa solum actu latentis alicuius in ratione cognita obscure, vt patet in homine, & in animali rationali; rationes vero particulares inferiorum in superiori non continentur actu confuso iuxta dicta supra; tum etiam quia rationes illae particulares inferiorum constitutivae, & distinctivae non sunt maiores expressiones respectu quarum ratio illa communis dicatur praecisa, indifferens, ac illimitata, cum eius conceptus non mere confusionis, nec rationis particularis conceptus sit tantum etiam claritatis; sed uterque rei diversae alter communis superioris illimitata, & transcendens, alter inferioris particularis limitati, & non transcendens: ergo.

Declaratur amplius, conceptus qui solum differunt secundum claritatem, & obscuritatem, ita se habent, vt totum quod actu continet vnus, contineat & alter, vt patet in conceptu definiti, & definitionis; sed conceptus entis non continet actu totum, quod actu continet conceptus substantiae: ergo non differunt solum penes obscuritatem, & claritatem: ergo conceptus entis vt sic non descendit ad substantiam, v. g. solum per maiorem expressionem: illa minor patet, quia in conceptu aliquo obiectivo praeciso solum continetur actu id quod vel representatur actu & expresse per conceptum formalem, vel saltem est de intrinseca quidditate, & essentia obiecti expresse representati per conceptum formalem; sed per conceptum praedictum rationem entis non representantur actu expresse inferiora, & modi perfectitatis, & inalicitatis, quia nulla esset praecisio rationis communis ab illis, & praeterea non sunt de intrinseca, & essentiali ratione entis vt probatum est; ergo in conceptu praeciso entis non continentur actu etiam confuse inferiora seu modi perfectitatis, & inalicitatis: minor est certa, maior autem inde constat; quod omnis praecisio obiectiva alicuius rationis ab alia inferiori est solum in re praecisa, denominatio extrinseca à conceptu formali entis representante vno absque alio: ergo ea solum continebuntur actu in aliquo conceptu obiectivo, quae per conceptum formalem representantur expresse, vel sunt partes seu rationes pertinentes ad constitutionem essentialem rei expresse representatae.

Dixi, vel sunt partes, &c. propter cognitiones aliquas seu conceptus formales representantes aliqua tota indistincte vt conceptus formalis representans hominem indistincte, hoc est non representans expresse animal, & rationale, ex quibus essentialiter constituitur homo; nam in huiusmodi conceptibus obiectivis continentur actu rationes essentielles eorum, sed modi perfectitatis, & inalicitatis non sunt tales comparatione entis vt sic.

Ultimo confirmatur, quia rationes obiectivae, quarum vna se habet vt communis indeterminata, atque transcendens, altera vt inferior particularis determinata, & non transcendens, nequeunt solum differre penes maiorem, & minorem expressionem

pressionem ex parte utriusque: atqui ratio entis simpliciter una atque præcisa habet se ut superior communis indeterminata, & transcendens, & ratio perfectæ, v. g. se habet ut inferior particularis determinata, & non transcendens: ergo non differunt penes meram maiorem, & minorem expressionem, considerata distinctione ex parte entis. Maior habetur nota ex terminis, cum sola maior aut minor expressio, nequeat inducere tam diversa ac opposita prædicata, quorum unum destruit alterum, nec simul esse potest cum illo. Minor constat ex sæpe dictis; etenim ratio illa cum nec sit æqualis substantiæ aut accidenti, nec erit inferior, nec continebitur sub alio ut superiori, necesse est ut sit superior cum nullum aliud restet extremum; si autem superior, & indifferens ad substantiam, & accidens, erit communis utrique; si vero communis, indeterminata necessario, quod autem sit transcendens patet ex supradictis: ergo Minor quoad primam partem est clara, nec minus evidens quoad secundam, cum ratio modi per se, aut in alio maneat sub ente quod importat essentialiter, nec sit aliquid universale, & commune tum substantiæ, tum accidenti; sed huius tantum vel alterius proprium, & consequenter determinatum ac non transcendens ut liquet: ergo consequentia legitime inferitur.

- 46 Tunc sic arguo, talis est contractio unius extremi per aliud, qualia sunt extrema; sed in præfenti extrema non se habent tantum ut magis, & minus expressum: ergo nec contractio fit penes solam maiorem, & minorem expressionem conceptus confusi: maior omnibus innotescit, minor iam est probata in priori syllogismo, tenebit igitur illatio.

SVBSECTIO V.

Ultima conclusio ponitur.

- 47 Si hæc contractio consideretur ex parte perfectæ in ordine ad ens, solum est per maiorem expressionem; unde additio illa non est mutua.

48 Explicatur hæc conclusio, quia oppositorum eadem est ratio, & disciplina, ut fert commune proloquium: sed abstractio quæ est opposita contractioni non est mutua ex parte utriusque extremi; sed tantum ex parte entis, unde perfectas non potest præscindi ab ente licet ens præscindatur à perfectate, quia ens imbibitur, & continetur actu in perfectate, perfectas autem nullo modo continetur actu in ente: ergo contractio, quæ opposita est illi non erit per additionem mutua ex parte perfectæ; sed tantum ex parte entis simpliciter præcisi: sic explicata nostra conclusio, probatur.

- 49 Primo, quia hæc contractio ex parte modi per se fit ex parte illius, qui essentialiter est ens, ita ut formaliter includat rationem entis, & nihil sit in illo modo per se quod non sit ens essentialiter: ergo contractio huiusmodi fit per maiorem expressionem solum ex parte modi, & non per superadditum: consequentia sic patet, quia eo modo est contractio ex parte illius quod contrahit, quo est ipsum quod contrahit; sed modus per se qui est contrahens rationem entis se habet respectu illius, ut magis exprimens rationem

confusam entis quæ includitur essentialiter illo; ergo Minor est clara: consequentia hæc sic patet, ideo definitio est magis exprimens definitum, & non est aliquod additum supra illud, quia in definitione nihil est expressum actu quod non contineatur actu confuso in esse definiti, sed nihil exprimitur per perfectatem actu in quo non includatur actu ens, & non sit actu confuse ens formaliter: ergo fit per maiorem expressionem ex parte ipsius modi per se, & non per aliquid superadditum.

Dices tunc aliquid distinguere ab alio tanquam expressum à confuso, quod se habet ut definitio respectu definiti; sed modus per se non est definitio entis: ergo non distinguitur eiusmodi.

Sed contra manifeste, quia duplex est genus eorum quæ distinguuntur tanquam confusum, & expressum. Primum est illud in quo adæquate exprimitur quicquid est in confuso actu, & hæc distinctio est inter æqualia, ut est definitio respectu definiti, nihil enim reperimus in homine actu, quod non sit etiam actu in definitione prima hominis, v. g. in hac animal rationale.

Aliud genus est illorum quæ distinguuntur confuse, & expresse inadæquate; illud nimirum quod non exprimit aliud adæquate secundum omnem capacitatem expressibilitatis, quæ datur in confuso; hoc autem non potest se habere sicut definitio respectu definiti, quia inter definitionem, & definitum debet dari æqualitas: exemplum sit relatio paternitatis non omni modo quo potest exprimi divinitas, cum alio modo etiam explicetur per filiationem &c. & ideo expressio divinitatis per paternitatem non est adæquate expressio, ac proinde non est definitio divinitatis, & ratio est utriusque, tum quia divinitas transcendit paternitatem, ac proinde nihil est in paternitate in quo non imbibatur divinitas, unde paternitas nihil est quod non sit divinitas, ac proinde ex parte sua distinguitur à divinitate solum per maiorem expressionem; tum etiam, quia divinitas est communis paternitati, & filiationi, ac proinde non convertitur cum paternitate, sed latius patet quam illa, quia extenditur præter paternitatem filiationis, &c. ratione cuius non possunt esse æquales in conversione: ergo non se habent ut definitio, & definitum.

Tunc sic, ens transcendit perfectatem: ergo perfectas distinguitur solum ab ente per maiorem expressionem, sed perfectas non est æqualis enti, quia ens est commune perfectæ, & inaliquitatis: ergo non exprimit perfectas ens adæquate, & æqualiter: ergo non est definitio ipsius: ergo datur duplex genus eorum quæ distinguuntur per maiorem expressionem, unum quod adæquate exprimit confusum, alterum quod inadæquate, primum erit definitio, secundum autem nullo modo erit definitio, quia non adæquate, sed determinate, & particulariter tantum exprimit sine aliqua convertibilitate inter exprimens, & expressum: ergo falsum est dicere omne exprimens aliud esse definitionem illius.

Secundo probatur principaliter, quia si contractio ex parte modi non esset solum maior expressio entis; sed additio, & absoluta distinctio de modo per se, posset dici absolute quod non sit ens;

Quæst. VIII. Quomodo contrahatur, &c. 195

ens, sed de modo per se non potest verificari quod non sit ens: ergo talis contractio non est per additionem, sed solum per maiorem expressionem ex parte modi. Maior sic probatur, quia ideo verificatur hæc propositio de ente, ens non est modus per se, quia non distinguitur ens à modo perfectitatis ex parte ipsius entis per maiorem expressionem solum; & similiter ideo verificatur hæc propositio, rationale non est animal, quia animal non transcendit rationale, & rationale ex sua parte quando contrahit animal, non solum exprimit illud; sed etiā addit aliquid supra illud; & contra, hæc propositio non potest verificari rationale non est ens, quia rationale non addit aliquid supra ens, sed tantum exprimit magis ens: ergo si modus distingueretur absolute ab ente ex parte sui, addendo aliquid supra illud in contractione, & non solum exprimens quod est confusum de modo, verificaretur quod non est ens; & ratio evidens à priori est, quia prædicatio ubi verificatur huiusmodi propositio non fit solum ex modo significandi, id est non verificatur vel falsificatur propter modum confusum, & expressum (alias nulla vera propositio esset formalis, & contra nunquam verificaretur prædicatio inter definitum, & definitionem, quod est falsum) sed propter res significatas; unde si inter subiectum, & prædicatum solum datur confusio, & expressio semper verificabitur prædicatio: si autem datur in subiecto res significata quæ non datur in prædicato; & sic diversæ significatæ rationes reperiuntur, non verificabitur prædicatio: ergo si modus perfectitatis per vos ex parte sua addit aliquam formalitatem significatam supra ens, quæ non sit solum maior expressio entis de modo perfectitatis, verificabitur quod non sit ens. Minor sic probatur, quod illud de quo verificatur, quod est ens, de illo non potest verificari, quod non sit ens, quia iam duæ contradictoriæ verificantur de eodem, sed de modo per se, quia distinguitur à nihilo verificatur quod sit ens essentialiter, non enim distingueretur à nihilo essentialiter si non esset ens essentialiter: ergo de illo modo non potest verificari quod non sit ens.

Confirmatur, quia illud distinguitur tanquam expressum à confuso solum, quod non potest præcindi ab illo, quia est proprium, & adæquatum constitutum illius; sed modus non potest præcindi ab ente illo modo, quia ens est intrinsece, & adæquate constitutum illius: ergo modus per se distinguitur ab ente solum ut expressum à confuso: maior est evidens, nam ideo animal rationale non potest præcindi ab homine, & bicubitus non potest præcindi à quanto, quia bicubitus distinguitur tantum à quanto, & animal rationale ab homine ut expressum à confuso, & sunt etiam adæquate constitutiva illorum; alius exemplum, Paternitas divina distinguitur solum ex parte sui à divinitate tanquam expressum inadæquatam à confuso, quia non potest præcindi ab illa à qua adæquate, & totaliter constituitur relatio paternitatis essentialiter: & ratio à priori est, quia quando vnum præcinditur ab alio cognoscitur vnum ut non inclusum in alio, quia præcisio non est quæcumque non cognitio, sed cognitio illius ut non inclusi in alio: sed idem non potest cognosci, ut constitutum essentialiter alicuius, & non ut inclusum in illo: ergo quod est essentielle constitutum

R. P. de Ideph. Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

ratione alicuius, non potest præcindi ab illo: unde è contra, si aliquid non præcinditur ab alio erit, quia includitur ut essentia in illo, & sic illud in quo includitur ut essentia adæquate non poterit præcindi ab ipso quod includitur, quia tantum expresse, & confuse distinguentur; quare ad hoc ut aliquid præcindatur ab alio, debet habere aliquam formalitatem quam non transcendat illud præcisum; minor præcipua sic probatur, quia licet ens possit præcindi à perfectitate, non tamen perfectas ab ente; nihil enim, ut diximus; potest præcindi à sua essentia adæquate, alias esset essentia, & non essentia ut late in Logica demonstro questione de Unitate formali an distinguatur à numerali, ubi primum conceptum essentia explicui, quod autem ens sit de essentia perfectitatis questionibus sequentibus demonstrabitur, & admittitur ab omnibus Thomistis cum quibus nunc pugnavimus: ergo iam perfectas nihil habet quod non sit ens; unde omne quod habet perfectas, clare est maior expressio entis quod includitur in ipsa: ergo hæc contractio, quæ fit per perfectitatem distinctam ex parte sui ab ente, solum tanquam exprimentem; licet inadæquate rationem entis, fiet necessario ex parte modi per maiorem expressionem sine aliqua additione ex parte ipsius.

Præterea, quia hæc contractio entis ad substantiam media perfectitate, si non esset ex parte perfectitatis per maiorem expressionem esset, quia impossibilis est additio ex parte entis in hac contractione sine aliqua additione ex parte modi; cum mutuo se respiciant: sed hoc non obstat: ergo bene potest esse additio ex parte vnius sine additione ex parte alterius; minor si probatur, ut patet ex explicatione huius conclusionis, quia si potest dari abstractio non mutua, quæ est opposita contractioni, poterit dari illa contractio cum additione non mutua, cum oppositorum eadem sit ratio, & disciplina accomodato modo; item quia sine dubio potest dari distinctio ex parte vnius, ita ut non includat aliud extremum, aliud autem extremum necessario includat; & transcendat distinctum extremum, sic poterit dari & additio ex parte vnius sine additione ex parte alterius.

Ultimo principaliter probatur, quia si ex parte modi daretur additio, daretur ille celebris processus (apud adversarios maxime timendus) in infinitum, sed processus in infinitum nullo modo conceditur ab ipsis: ergo non datur additio ex parte modi; minor patet. Maior sic probatur, quia ideo datur additio in contractione entis ad substantiam, quia ad hoc ut contrahatur, & determinetur ens non potest fieri per ipsum ens: sed necesse est fieri per aliquam determinationem additam supra ipsum ens, & ratio est, quia determinatio in hoc distinguitur à maiori expressione, quod maior expressio non fit per aliquid quod non sit confusum actu sine aliqua additione ex parte obiecti per maiorem claritatem, & confusionem, quæ tantum se habent ex parte cognitionis; determinatio autem cum sit limitatio, & coarctatio amplitudinis, & capacitatis illius, quod ex se non est limitatum, & determinatum, necesse est ut fiat per aliquid ab ente distincto, & hoc est evidens in sententia Adversariorum.

Tunc sic, si ex vi determinationis, & limitatio- nis entis ad inferius esset necessaria ex parte in-

B b 2 ferigis

ferioris additio, vbi cumque esset illa determinatio daretur talis additio, quia vbi cumque est eadem ratio formalis, est idem effectus vel quasi effectus formalis; sed ens determinatur, & limitatur, non solum ad constituendam substantiam, sed etiam ad constituendum modum perfectitatis, quia non solum est de essentia substantiæ, sed etiam de essentia perfectitatis: vnde vere, & proprie contrahitur ad constitutionem perfectitatis; nam in ea est ratio entis modificata, & aliter ac in substantia, & aliter ac in modo inaleitatis; ergo potest ibi ratione distinguere in ipso modo perfectitatis, quatenus distinguitur ab inaleitate, & ab ipsa substantia ratio entis, quæ modificatur, & limitatur ad modum perfectitatis, & ratio illa contrahens, limitans, & determinans rationem entis ad modum perfectitatis, ratione distincta ab illa, qua modificatur ad ipsam substantiam, vt modificatio ipsa diversæ rationis sit; vnde fiet additio in illa limitatione, & contractione ad perfectitatem, ita vt addatur aliquid supra ipsum ens. Item in illa ratione etiam per quam modificatur ens ad perfectitatem est ratio entis similiter modificata, limitata, & determinata: ergo debet fieri altera additio per aliquid aliud distinctum; iterum de illo distincto fiet idem argumentum, & sic procedetur in infinitum: ergo.

58 Ne autem hoc absurdum concedamus, dicendum est quod licet contractio entis considerata ex parte entis sit per additionem alicuius quod non sit actu in ente, ex parte autem modi contrahentis sit per maiorem expressionem vbi sistit totus processus, quia ab additione bene progreditur ad expressionem, ab expressione autem ad nullum aliud progrediendum est; sistendum igitur in illa est, quia sit per aliquid quod continetur actu secundum omnem suam formalitatem adæquatam ipsum ens.

59 Vt autem penitus hoc intelligatur, adverte quod supra probavimus quod ens continet confuse sua inferiora non actu, sed potestate, quando autem intellectus contrahit aliquam rationem necessario concipit ex vna parte rationem superiorem contrahibilem, & ex alia parte rationem inferiorem contrahentem, quia actus intellectus contrahivus necessario est comparatio: omnis autem comparatio est cognitio duorum extremorum, & sic per illum conceptum contrahivum expresse concipitur ratio contrahens, & contrahibilis; tunc autem aliquid contrahitur per maiorem expressionem ex parte inferiorum, quando exprimitur conceptus qui confuse continetur sub conceptu contrahibili, & illum includebat: sed quando contrahitur ens, per conceptum contrahitur, qui confuse continebatur sub ente, & includebat ipsum ens in se: ergo contractio entis sit per maiorem expressionem conceptus inferioris.

60 Et si istas etiam quando contrahitur animal contrahitur per maiorem expressionem.

61 Sed contra, quia hoc est falsum, & ratio disparitatis est manifesta, quia animal contrahitur per rationalitatem in qua nullo modo includitur, & sic datur mutua præcisio; vnde potest cognosci rationalitas sine animali, sicut animal sine rationalitate; vnde tam ex parte animalis quam ex parte rationalitatis quando coniunguntur datur mutua additio, sicut quando coniunguntur materia, & forma, physice fit additio mutua rea-

lis ex parte vtriusque, quia mutuo realiter se excludunt ea que realiter coniunguntur; sed animal, & rationale per rationem mutuo se excludunt: ergo quando coniunguntur per rationem, in tali conjunctione datur mutua additio per rationem: è contra vero perfectas non excludit ens, sed potius essentialiter includit ipsum, licet ens excludat perfectitatem à suo conceptu, itaque exclusio non est mutua: ergo quando coniunguntur per rationem perfectas, & ens, in tali conjunctione dabitur additio ex parte illius quod excludit alterum, & non ex parte illius quod includit, & non excludit aliud: vnde cum ex parte entis datur talis exclusio, ex parte ipsius solum dabitur in vniione additio per rationem, sed ex parte perfectitatis comparatæ ad ens non datur exclusio entis: ergo non datur additio supra ens.

Ex quibus manifeste colligitur substantiam in tali contractione non componi proprie, & in rigore ex ente, & perfectitate, sed solum constitui, quod vt intelligatur advertendum est maximam esse diversitatem, inter rem compositam metaphysice, & constitutam ex pluribus formalitatibus, quia vt aliqua res componatur necessario requirit quod includat actualiter plures conceptus vel formalitates distinctas inter se distinctione excludentis ab excluso, v.g. homo est compositus metaphysice, quia includit actualiter conceptum animalis, & rationalis, qui conceptus distinguuntur mutuo distinctione excludentis ab excluso, quia neque animal, &c.

Constitutio autem solum requirit quod dentur in re plures conceptus, non tamen requiritur quod ipsi conceptus distinguantur mutuo inter se distinctione excludentis ab excluso, sed potest salvari constitutio per distinctionem solum vtriusque extremi ratione maioris aut minoris expressionis, & ideo ens licet transcendat differentiam substantiæ, & non excludatur ab ipsa constituit substantiam, imo communiter dicitur definitio nem constituere definitum, v.g. animal rationale, hominem, inter quæ extrema non se excludunt sed solum distinguuntur per maiorem, & minorem expressionem.

Sed in ipsa constitutione datur duplex genus, aliud rei completa per completam constitutionem, aliud rei quasi incompleta, & vt melius loquar simplicissimæ adhuc per rationem nostro modo intelligendi conceptæ ratione indivisionis, & transcendentis in ipsam rem constitutam in esse differentis vel quasi differentis: exemplum manifestum est, in constitutione substantiæ, & perfectitatis, vtrique enim per ens constituitur, sed diverso modo: nam quando constituitur substantia concurrunt ens, & perfectitas magis complexe; vnde ens consideratur quasi completum totum potentiale, & quasi completa natura, ex qua, & ex perfectitate tanquam ex differentia quasi completa constituitur substantia quasi in ultima perfectione, & complemento; at vero quando ens constituitur perfectitate, consideratur non vt natura completa, aut vt totum potentiale, sed potius vt simplicissima ratio transcendens, & sic perfectitas constituitur per ens, quasi magis simplex ratio, quam substantia; vnde ex ipsa perfectitate constituta per ens tanquam per prædicatum simplicissimum transcendens, & ex ipso ente per modum naturæ rationalis, aut per modum cuiusdam totius potentialis, constituitur

Quæst. Vltima, vtrum ens præscindatur. 197

constituitur substantia quasi magis completa quam perfectas; & magis complexa. Explicatur amplius exemplo sumpto ex divinis, nam divinitas quæ transcendit relationes, constituit, & personam, & ipsam relationem, relationem simplicissime per modum prædicati transcendentis, personam autem per modum naturæ completæ: unde nostro modo intelligendi magis complexæ constituitur persona per divinitatem quam personalitas, & ideo ex relatione seu personalitate constituta per divinitatem simplicissime per modum prædicati transcendentis, & ex ipsa divinitate tanquam ex natura completa constituitur tota persona completa, quæ magis complexa, & magis completa nostro modo intelligendi concipitur; sicut quoad modum significandi, quam personalitas.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta Adversariorum solvuntur.

- 65 Ad primum primæ sententiæ respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam absolute, ad hoc enim ut detur vera contradio non est necesse quod ratio contrahens sit non ens absolute, sed sufficit quod sit aliqua formalitas entis actu non contenta in ente ut sic v.g. perfectas.
- 66 Ad secundum respondetur concedendo maiorem, & negando minorem.
- 67 Ad primum argumentum secundæ sententiæ constat ex exemplis, respondemus confirmare nostram secundam partem conclusionis, & ideo illam eisdem exemplis comprobabimus: bicubitum enim ex parte ipsius non potest præscindi à quanto, & ex hac parte potest dici quod non addat aliquid supra quantum, sed solum maiorem expressionem (dixi potest dici, quia multi negant rationem bicubiti non addere aliquid supra ipsum quantum adhuc ex parte ipsius) quantum vero optime præscinditur à bicubito ex parte sui, quia cognoscitur in tricubito sine bicubito, & e contra, & sic ex parte sui additur in bicubito aliqua formalitas quæ actu non est in quanto ut sic.
- 68 Ad secundum argumentum respondetur negando, illo modo defendendi quæstionem, aliquem à difficultatibus se posse expedire, imo necessarium esse maioribus implicari, ut probatum manet secundæ nostræ conclusioni.
- 69 Ad tertium respondemus quod licet salvetur ex illa parte illa difficultas, salvatur tamen illa supposito modo, maiores secum difficultates compatiente, quæ omnes nostro modo facile solvantur.
- 70 Ad ultimum respondeo negando quod non occurrat difficultas aliqua, cum pateat ex nostra secundæ conclusionis quot, & quam graves difficultates emergant contra illum modum absolutum defendendi quæstionem Adversariorum.

QVÆST. VLTIMA.

Vtrum ens præscindatur, & distinguatur ex natura rei ab inferioribus, Deo videlicet, & creatura, & à differentiis eorum.

SECTIO I.

Sententia adversaria proponitur.

PRIMA sententia est omnium Scotistarum assentientium ens distingui, & præscindi ex natura rei formaliter à differentiis Dei, & creaturarum.

Probatum primo hæc sententia, quia impossibile est ut eadem res secundum idem conveniat cum alia, & ab ea differat realiter: sed Deus à parte rei convenit cum creatura in esse entis, & differt ab eadem per differentiam increati & divini: ergo ratio entis in Deo, & ratio divini, aut increati non sunt idem à parte rei, sed potius à parte rei differunt formaliter aut distinguuntur ex natura rei. Maior est certa, quia convenire, & differre aut mediate, aut immediate, involunt contradictionem; sed in eodem respectu eiusdem neque mediata, neque immediata contradictio potest verificari: ergo eadem res secundum idem non potest convenire cum alia, & ab ea differre realiter; minor est certa, quia de homine non potest verificari quod sit non homo, aut quod sit equus; primum propter immediatam contradictionem, secundum propter mediatam: ergo in eodem respectu eiusdem non possunt verificari illo modo duæ contradictiones sive mediate sive immediate: minor prima, & præcipua est certa, & astat ex supradictis.

Declaratur hoc amplius, in substantia respectu entis ut sic, quia si in substantia ratio substantiæ, & entis est omnino eadem: ergo quidquid est de essentia substantiæ, est de essentia entis, alioqui differunt essentialiter; nam quocumque addito, vel ablato mutatur essentia, si autem differunt essentialiter: ergo in re ipsa habent distinctionem aliquam; nam essentialis ratio in re ipsa consistit, si autem quidquid est de essentia substantiæ est de essentia entis, sequitur, & rationem substantiæ reperiri in accidenti cum quo convenit in ratione entis, & non reperiri, quia revera accidens non est substantia, sed dissimile substantiæ; sequitur etiam substantiam esse similem accidenti in ratione entis, & non esse similem in eadem ratione; esse similem, quia hoc supponitur, non esse similem, quia ratio entis in substantia non est eiusdem modi cum ratione entis in accidenti.

Confirmatur, quia illa quæ habent distinctas definitiones, sunt distincta ex natura rei; sed ratio entis, & ratio creati vel increati habent distinctas definitiones; nam ratio entis est quæ potest existere; ratio increati quæ est independens ab alio, ratio creati quæ dependet essentialiter: hæc autem sunt definitiones distinctæ: ergo. Maior sic patet, quia definitio conformatur cum obiecto

BB 3 seu

seu cum esse definiti: sed definitiones distinguuntur ex natura rei: ergo, & definita.

5 Secundo sic probatur, quia ea quæ separantur à parte rei distinguuntur realiter; sed ratio entis separatur à parte rei à ratione increati vel creati: ergo ratio entis distinguitur ab illis à parte rei. Maior sic patet, quia ratio entis reperitur in creatura sine increato, & in Deo sine creato: ergo ratio entis separatur tam à creato quam ab increato.

6 Tertio, quando de vno verificatur quod negatur de altero à parte rei, illa non sunt idem à parte rei: sed de ratione entis verificatur à parte rei quod sit constitutiva essentialiter creaturæ; de ratione autem increati negatur hoc ipsum: ergo ratio entis, & ratio increati distinguuntur ex natura rei. Maior est certa secundum illud axioma, impossibile est idem simul esse & non esse.

7 Confirmatur, quia idem respectu eiusdem non potest esse fundamentum relationis æqualitatis, & inæqualitatis; sed ratio entis est fundamentum æqualitatis inter creaturam, & Deum, quia creatura, & Deus in ratione entis æqualiter conveniunt, cum talis convenientia sit univoca; ratio autem creati est fundamentum inæqualitatis in creatura respectu Dei: ergo ratio entis, & ratio creati distinguuntur ex natura rei. Maior est clara, quia eadem quantitas, v. g. palmari non potest esse æqualis cum alia palmari, & simul inæqualis respectu illius, quia æqualitas, & inæqualitas dicunt negationem contradictionis, quæ non potest villo modo verificari.

SECTIO II.

Nostra Sententia probatur.

Conclusio: ens ut sic non præscinditur neque distinguitur à parte rei formaliter à differentia Dei increata, neque à differentia creata; unde in Deo ratio entis constitutiva Dei, & ratio à se seu increata, quæ ultimo constituit Deum, non distinguuntur formaliter ex natura rei.

8 Probat ratione, primo, quia in Deo inter constitutiva absoluta ipsius non solum datur identitas; sed etiam omniidentitas à parte rei; sed omniidentitas excludit omnem, & quancumque distinctionem, in ea ratione qua est omniidentitas; ergo omnis distinctio à parte rei excluditur in Deo inter absoluta constitutiva ipsius: sed ens, & increatum sunt absoluta constitutiva Dei: ergo inter illa constitutiva Dei excluditur omnis distinctio à parte rei; sed distinctio formalis ex natura rei est aliqua distinctio à parte rei: ergo excluditur à Deo inter ens, & increatum, ac proinde ens quod est in Deo, & constituit ipsum, non distinguitur ex natura rei à differentia increati.

9 Maior prima, & præcipua est evidentissima, quia quidquid est in Deo formalissime in ratione absoluti est infinitum simpliciter in omni genere perfectionis; sed quicquid est infinitum simpliciter in omni genere perfectionis, continet omnem perfectionem simpliciter in ea ratione qua tale est; ergo est omne in illa ratione qua est infinitum simpliciter: sed inter absoluta constitutiva Dei datur identitas formalissime: ergo talis identitas est infinita simpliciter, in omni genere identitatis: ergo non solum est identitas; sed etiam omniidentitas.

Confirmatur, quia omnis perfectio quæ datur in Deo absoluta, ex eo quod sub ratione independentiæ, hoc est ratione entis à se est infinita simpliciter in omni genere pertinente ad illam perfectionem; est omnis in ea ratione qua est perfectio, v. g. quia in Deo datur sapientia ratione independentiæ divinæ, non solum est sapientia, sed etiam omni-sapientia, & quia datur in Deo potentia, non solum datur quomodo eumque potentia, sed etiam omnipotentia.

Atqui identitas quæ datur inter absoluta prædicata Dei, convenit Deo formalissime ratione independentiæ ipsius, & ex eo quod sit Deus ens à se: ergo non solum est identitas, sed etiam omni-identitas à parte rei, hoc est infinita in omni genere identitatis, sicut sapientia est infinita in omni genere sapientiæ, & sic non dantur duæ sapientiæ in Deo; sed unica sapientia à parte rei, sicut non dantur duæ simplicitates absolute à parte rei, sed unica simplicitas; sicut etiam unica tantum sanctitas aut bonitas moralis, seu impeccabilitas absoluta datur, & idem est de misericordia, iustitia, &c. quæ nullo modo multiplicantur à parte rei, quia vnaquæque est infinita simpliciter simplex; quod econtra contingit in relationibus divinis, quæ multiplicantur à parte rei, quia licet sint perfectiones, nihilominus non sunt simpliciter simplices, ex eo quod vnaquæque non est melior ipsa quam non ipsa, & quam opposita ipsius.

Minor prima, & præcipua sic probatur, quia omnis, & quancumque distinctio inter absoluta à parte rei, opponitur à parte rei omni identitati; sed omniidentitas excludit, quancumque rationem sibi oppositam à parte rei: Ergo omniidentitas divina inter absoluta excludit omnem, & quancumque distinctionem à parte rei: minor sic probatur, quia in Deo nulla datur oppositio vera, & à parte rei inter absoluta prædicata, ita ut dentur in Deo formaliter duæ absolute formalitates oppositæ inter se: unde solum concedit fides Catholica oppositionem inter relativa divina, nullo autem modo patitur nostra fides asserere posse vnum prædicatum absolutum opponi alteri absoluto prædicato, v. g. quia sapientia est absolutum prædicatum divinum, non habet oppositionem in divinis, ac proinde excludit à Deo quodcumque prædicatum sibi oppositum; & sic excludit omnem, & quancumque ignorantiam, seu errorem; sicut etiam sanctitas divina excludit à Deo omnem malitiam: quia sanctitas, & malitia opponuntur; item, quia in Deo datur independentia omnimoda, & hæc opponitur dependentiæ, excludit omnem dependentiam; tandem quia in Deo datur omni-perfectio quæ opponitur omni imperfectioni, & cuicumque imperfectioni, non solum excludit à Deo imperfectionem ut sic; sed omnem, & quancumque imperfectionem, sive realiter, sive ex natura rei; sed omniidentitas opponitur omni non identitati, hoc est omni distinctioni: ergo excludit omnem distinctionem à parte rei existentem sive ex natura rei sive realiter, sicut, v. g. omnipotentia divina non solum excludit omnem impotentiam; sed etiam quancumque ex natura rei impotentiam.

Et ratio à priori videtur esse, quia absolutum prædicatum in Deo est infinita perfectio sine illo genere simpliciter, & absolute, ac proinde sine aliqua limitatione includit necessario in illo genere

tere omnem perfectionem: ergo certissimum est prædicatum illi oppositum dicere aliquam imperfectionem, quia si non diceret imperfectionem, sed perfectionem, non opponeretur cum tali prædicato, sed potius identificaretur cum illo, cum tale prædicatum non opponatur, sed potius identificetur cum omni perfectione simpliciter simplici, vel cum omni perfectione, quæ non dicit imperfectionem.

14 Quod aliter contingit in perfectionibus relativis; quæ non petunt identificare secum omnem perfectionem; etiam si sit perfectio sine imperfectione, quare Paternitas divina non identificat secum filiationem, & ratio est, quia paternitas non est perfectio simpliciter simplex, & sic potest habere in divinis una relatio alteram sibi oppositam non ratione imperfectionis, sed quia non petit identificare secum omnem perfectionem sine imperfectione, quia non est perfectio simpliciter simplex, ac proinde infinita in omni genere perfectionis, vt iam dixi.

15 Sed absoluta perfectio est perfectio simpliciter simplex: ergo identificat secum omnem perfectionem: ergo non opponitur alicui perfectioni sine imperfectione; vnde si opponitur alicui formalitati, talis formalitas opposita necessario includet imperfectionem, quia si non includeret illam sed potius esset aliqua perfectio, non opponeretur realiter illi, sed potius identificaretur à parte rei cum illa sine vlla oppositione.

16 Sed omne prædicatum quod habet imperfectionem excluditur à Deo: ergo omne oppositum prædicatum respectu alicuius prædicati absoluti existentis formaliter in Deo, excluditur ab ipso propter imperfectionem quam dicit tale oppositum prædicatum.

17 Sed omniidentitas divina opponitur omni, & cuiusque distinctioni siue reali, siue ex natura rei: ergo omnis, & quæcumque distinctio siue realis siue ex natura rei, in absoluta essentia Dei dicit imperfectionem: ergo necessario debet excludi ab omni identitate ratione suæ infinitæ perfectionis, quod manifeste patet in sanctitate divina, & simplicitate quæ excludunt à Deo omnem, & quæcumque malitiam, & compositionem siue realem, siue ex natura rei repertam, quia ex vi oppositionis quam habent cum absoluta sanctitate, & simplicitate habent imperfectionem, cuius incapax est Deus, & ratione cuius debent excludi ab ipso: sed omniidentitas opponitur omni distinctioni, & cuiusque distinctioni siue reali siue ex natura rei: ergo omniidentitas necessario excludit à Deo omnem, & quæcumque distinctionem siue realem siue ex natura rei.

18 Minor in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia omne id quod est universale siue formaliter siue eminentissimo modo, in vno genere non solum opponitur universali opposito affecto signo universalitatis; sed etiam cuiusque contento sub tali opposito universali, v.g. omnis homo non solum opponitur nulli homini, sed etiam alicui non homini, & cuiusque non homini, & hoc ita vt ex vi veritatis illius excludatur omnis veritas oppositi; quare quia hoc est verum, omnis homo est animal rationale, absolute excluditur veritas ab his oppositis, nullus homo est animal rationale; aliquis homo non est animal rationale; quicumque homo non

est animal rationale, & hoc quia vnum oppositum universale non solum destruit aliud universale oppositum, sed etiam omne contentum sub illo.

Item omnipotentia Dei quæ non est formaliter universalis, sed eminentissimo modo ex eo quod est infinite perfecta simpliciter, in omni genere, ratione cuius signo illo universali omni afficitur, non solum opponitur omni impotentia, sed etiam alicui impotentia, & cuiusque impotentia siue reali siue ex natura rei, &c. Item omnisimplicitas Dei à parte rei, quia excellentissimo, & eminentissimo modo habet universalitatem, non solum opponitur omni compositioni, sed etiam alicui compositioni, & cuiusque compositioni siue reali siue ex natura rei, & ratione talis oppositionis excludit omnisimplicitas Dei omnem, & quæcumque compositionem, siue realem, siue ex natura rei; universalitas autem illa eminentissima quam perfectiones divinæ habent ideo his provenit, quia sunt à se independentes, & increatæ absolutæ.

Sed identitas divina & absoluta perfectio Dei est infinita simpliciter, & est à se independentes, & increata: ergo est universalis eminentissimo modo; eo modo quo omnipotentia, omnisapientia, omnisimplicitas, &c. ac proinde necessario est omniidentitas: ergo opponitur non solum omni distinctioni inter absoluta cuiusque distinctione, & alicui distinctioni siue reali siue ex natura rei, ac proinde necessario excludit omnem, & quæcumque distinctionem siue realem siue ex natura rei inter absoluta prædicata Dei.

Patet hoc evidenter, quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis: sed tota ratio formalis propter quam omnisapientia Dei excludit omnem, & quæcumque ignorantiam, seu errorem à Deo, siue talis ignorantia sit realis siue ex natura rei est, quia omnisapientia est absolutum prædicatum universale eminentissimo modo, & infinite perfectum, ratione cuius debet expellere à Deo omne oppositum sibi: sed omniidentitas inter absoluta prædicata est perfectio simpliciter simplex infinita, & ratione talis infinitatis est universalis eminentissimo modo, ac proinde est perfectio absoluta: ergo debet necessario habere rationem formalem propter quam ita supponat omni distinctioni, & cuiusque distinctioni siue reali siue ex natura rei, vt illam omnino excludat à Deo inter absoluta prædicata.

Urgetur, quia Deus ex vi suæ infinitæ fecunditatis petit distinctionem realem inter relationes divinas, ita petit illam vt inter tales relationes nulla detur identitas, siue realis siue ex natura rei: vnde inter tales relationes reperitur omni distinctio quæ excludit omnem, & quæcumque identitatem: sed ipse Deus qui petit distinctionem inter relationes divinas excludentem omnem identitatem inter illas, siue realem siue ex natura rei, petit omniidentitatem inter absoluta: ergo talis identitas est illa vt excludat omnem, & quæcumque siue realem siue ex natura rei distinctionem inter absoluta prædicata divina, sicut distinctio illa inter relationes excludit omnem, & quæcumque identitatem inter easdem relationes; quia eadem ratio datur in distinctione relationum ac in identitate absolutorum prædicatorum.

Declaratur

23 Declaratur amplius, quia omnis contradictio seu oppositio contradictoria debet excludi à Deo, quia in nullo subiecto possunt verificari duæ contradictoriae simul verae.

24 Sed si in Deo supposita omni identitate divina inter absoluta simul daretur distinctio ex natura rei inter eadem absoluta daretur contradictio, & verificarentur duæ contradictoriae simul verae: ergo nullo modo potest dari in Deo distinctio ex natura rei inter absoluta supposita omni identitate inter eadem.

Maiores est certissima, quia impossibile est idem simul esse, & non esse.

25 Minor in qua est tota difficultas sic demonstratur, tunc dantur duæ contradictoriae simul verae quando dantur affirmatio universalis alicuius praedicati, & negatio eiusdem praedicati simul verae; sed supposita omni identitate esset vera haec propositio, in Deo datur omniidentitas inter absoluta, & supposita distinctione ex natura rei quam vos ponitis, verificaretur haec propositio in Deo, daretur simul aliqua non identitas inter absoluta: ergo iam verificarentur duæ contradictoriae simul verae. Patet consequentia, quia omniidentitas inter absoluta, & aliqua non identitas inter eadem sunt affirmatio, & negatio; sed supposita vestra sententia de Deo verificatur omniidentitas, & aliqua non identitas, &c. ergo verificantur simul de eodem Deo affirmatio, & negatio eiusdem identitatis, ac proinde affirmantur duæ contradictoriae simul verae.

26 Quod autem verificetur de Deo aliqua non identitas, patet manifeste, quia aliqua distinctio est aliqua non identitas, quia aliqua distinctio est subdistinctione ut sic opposita identitati ut sic: sed distinctio ut sic est non identitas essentialiter: ergo aliqua distinctio est aliqua non identitas, quia quicquid convenit superiori convenit omni contento sub illo secundum illud principium, dici de omni, v. g. quia brutum ut sic opponitur homini ut sic, est verum dicere brutum non est homo, & quia tale brutum est aliquid brutum contentum sub bruto ut sic, est verum dicere tale brutum, quia est aliquid brutum est aliquid non homo; sed distinctio ut sic, quatenus opponitur identitati ut sic est non identitas, & talis distinctio continetur sub distinctione ut sic: ergo sicut est aliqua distinctio, ita est aliqua non identitas.

27 Sed in Deo per vos datur aliqua distinctio à parte rei, videlicet distinctio formalis ex natura rei: ergo necessario datur in Deo aliqua non identitas à parte rei inter absoluta praedicata; sed ex alio capite datur in Deo omniidentitas à parte rei inter absoluta praedicata: ergo inter eadem absoluta, & in eodem Deo datur omniidentitas à parte rei, & aliqua non identitas à parte rei quae est aliqua distinctio à parte rei opposita identitati: ergo à parte rei datur affirmatio, & negatio eiusdem de eodem cum veritate utriusque, & sic dabuntur duæ contradictoriae simul verae; sed hoc est falsum: ergo si datur omniidentitas in Deo, nulla debet dari distinctio inter absoluta praedicata Dei à parte rei, quia unum praedicatum absolutum nihil sibi oppositum patitur in divinis, praecipue si sit oppositum contradictorium.

28 Vergetur, ideo enim non possunt verificari de Deo haec propositiones, in Deo datur omnis perfectio sine imperfectione, in Deo non datur aliqua perfectio sine imperfectione, quia illae pro-

positiones sunt affirmatio, & negatio eiusdem de eodem, ac proinde duæ contradictoriae, quae neque de Deo, neque de vlla creatura possunt verificari: sed haec propositiones sunt affirmatio, & negatio eiusdem de eodem; in Deo datur omniidentitas à parte rei inter absoluta praedicata; in Deo non datur aliqua identitas à parte rei inter eadem absoluta praedicata: ergo non possunt verificari de Deo simul; sed supposita vestra sententia verificantur à parte rei: ergo falsa est vestra opinio. Minor illa quoad omnem identitatem, patet ex supradictis, ubi demonstravimus sicut in Deo datur omni sapientia, omni bonitas, omni simplicitas, &c. propter independentiam & infinitatem illarum perfectionum, ita similiter propter eandem infinitatem, independentiam, & illimitationem dari in Deo omniidentitatem à parte rei.

Quoad secundam partem sic probatur, quia distinctio non compatitur cum identitate in ead ratione, quia distinctio est, quia una dicit negationem alterius: unde si in Deo daretur distinctio realis inter absoluta, nullo modo daretur identitas realis inter ipsa, ut videre est in relationibus divinis propter oppositionem contradictoriam quam dicunt inter se: sed per vos à parte rei datur aliqua distinctio, videlicet ex natura rei: ergo ex natura rei inter absoluta non datur identitas: ergo in Deo non datur aliqua identitas à parte rei: ergo est verum dicere in Deo datur omniidentitas à parte rei, in Deo non datur aliqua identitas à parte rei, scilicet identitas ex natura rei.

Dices, non implicare contradictionem inter omniidentitatem, & aliquam non identitatem, quia omniidentitas non est universalis formaliter, sed solum eminentissimo modo, ad hoc autem ut detur contradictio debere esse inter propositiones universalem, & particularem formales.

Sed contra primo, quia contradictio eodem modo existit inter propositiones, quarum obiecta sunt universalis, & particularis formaliter: ac inter propositiones, quarum obiecta sunt universale eminentissimo modo, & particulare: sed in his propositionibus, in Deo datur omnis identitas à parte rei, in Deo non datur aliqua identitas à parte rei, obiectum unius est universale eminentissimo modo, affirmatum, & obiectum alterius est particulare negatum: ergo sunt affirmatio, & negatio contradictoriae; maior sit demonstratur, v. g. in his propositionibus, in Deo datur omni sapientia sine imperfectione, in Deo non datur aliqua sapientia sine imperfectione, ecce propositiones contradictoriae quae non possunt verificari simul de Deo propter veram, & propriam contradictionem quam involvunt in se non minus, ac haec, omnis homo est animal, aliquis homo non est animal; sed illae propositiones ita se habent, ut prima obiectum non sit universaliter formaliter, sed universale eminentissimo modo, & secunda obiectum est particulare: ergo falsum est dicere contradictorias propositiones necessario petere ut obiectum unius sit universale formaliter, & obiectum alterius particulare, cum sufficiat esse obiectum primae universale eminentissimo modo, & obiectum secundae particulare.

Sed in his propositionibus, quarum una est affirmativa, & altera negativa obiectum primae est universale

Quæst. Vltima, vtrum ens præscindatur. 201

vniversale eminentissimo modo, & secunda est obiectum particulare: ergo sunt proportionales propriæ contradictoriæ, ac proinde falsa erit solutio Adversariorum.

Secundo contra, quia vniversale eminentissimo modo æquivaleret vniversali formaliter ablati imperfectionibus; unde sicut vniversale formaliter comprehendit sub se omnia singularia, & particularia cum imperfectione pluralitatis, ita similiter sine tali imperfectione: Imo cum summa perfectione vniversale eminentissimum comprehendit, & continet in se omnia particularia, respectu quorum dicitur vniversale: atqui vniversale formale ratione talis comprehensionis potest esse obiectum propositionis contradictoriæ, & immediate contradicentis propositioni obiecti particularis contenti sub ipso, si illa sit affirmativa, & hæc negativa, vt patet ex dictis: ergo similiter vniversale eminentissimum potest esse obiectum propositionis contradictoriæ, seu contradicentis alteri propositioni habenti pro obiecto particulare comprehensum sub tali vniversali, dum tamen prima propositio sit affirmativa, & secunda sit negativa, quia vbi datur eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis. Unde sicut hæc propositio vniversalis formaliter, omnis homo est animal, destruit, & excludit omnem veritatem ab hac propositione, aliquis homo non est animal, quia illa vniversaliter opponitur isti per affirmationem, & negationem, ita similiter in Deo datur omniidentitas, destruit omnem veritatem ab hac propositione, & in ipsa in Deo inter absoluta non datur aliqua identitas, &c. quia prima sicut opponitur omni distinctioni ita opponitur cuicumque distinctioni contradictoriæ ratione affirmationis, & negationis; ac proinde si verificatur in Deo, vt vere, & propriè verificatur omniidentitas, non poterit verificari aliqua distinctio, quia verificabitur hæc propositio in Deo non datur aliqua identitas in ea ratione qua datur aliqua distinctio, videlicet ex natura rei, & sic erit verum dicere in Deo non datur omniidentitas, quia idem est non omnis ac aliqua non; sed per vos non datur aliqua identitas, scilicet ex natura rei, quia datur distinctio ex natura rei inter absoluta: ergo æquipollens illi verificatur, scilicet in Deo non datur omniidentitas: sed ex alio capite verificatur, in Deo datur omniidentitas, sicut omni sapientia: ergo in Deo verificabuntur simul hæc duæ contradictoriæ, in Deo datur omniidentitas, in Deo non datur omniidentitas à parte rei.

SUBSECTIO I.

Aliquæ solutiones Adversariorum diluuntur.

Respondent Adversarij omniidentitatem divinam non opponi in Deo distinctioni ex natura rei: sed solum distinctioni reali inter absoluta, & ideo non excludere à Deo distinctionem ex natura rei, excluderet autem inquit si omniidentitas divina opponeretur distinctioni ex natura rei, quia in divinis simul non reperiuntur inter absoluta duo opposita, eo modo quo reperiuntur inter relativa duo supposita inter se opposita, v.g. Pater, & Filius.

Sed contra, quia omnis identitas in Deo opponitur. R. P. Ildeph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. 1.

nitur adæquate omni distinctioni eo modo, quod adæquate opponitur omnis sapientia omni ignorantia, omni errori, & omni inscientia, & omnis potentia adæquate opponitur omni impotentia, & omnis simplicitas adæquate opponitur omni compositioni: ergo inadæquate opponitur omnis identitas alicui distinctioni; quia quando vnun vniversale opponitur alteri adæquate, opponitur etiam inadæquate alicui inferiori contento sub vniversali sibi adæquate opposito, v.g. quia omnis simplicitas opponitur omni compositioni adæquate, inadæquate opponitur alicui compositioni, quæ continetur sub omni compositione, & idem est de omni sapientia respectu alicuius ignorantia, sed omnis identitas est vniversalis, vt diximus, & opponitur omni distinctioni, quæ vniversalis est: ergo inadæquate opponitur alicui distinctioni contentæ sub omni distinctione; atqui distinctio ex natura rei est aliqua distinctio contenta sub omni distinctione à parte rei: ergo omnis identitas divina opponitur inadæquate, verè, & propriè distinctioni ex natura rei; sicut opponitur omnis sapientia ignorantia ex natura rei; & omnis simplicitas compositioni à parte rei ex natura rei. Ratio à priori est infinitas divinæ identitatis; illimitatio, & independentia illius; sed per vos vnun prædicatum absolutum excludit quodcumque sibi oppositum propter infinitatem, & perfectionem vnus, & propter imperfectionem sui oppositi; inter absoluta enim, si detur oppositio in divinis; talis oppositio est propter imperfectionem alterius oppositi: ergo si identitas divina opponitur distinctioni ex natura rei, sine dubio excludet illam à Deo inter absoluta prædicata ipsius; sicut simplicitas divina excludit compositionem ex natura rei, quia opponitur illi.

Confirmatur, quia nihil maius essentiale potest reperiri, nec cogitari, quam essentia Dei, & nihil attributale maius attributis Dei, vt constat ex communi consensu Patrum Ecclesiæ; Deus enim, vt ait Augustinus, maior est in omni ratione, quam possit intellectus attingere; quod etiam confirmat Divus Dionysius de divinis nominibus, cap. 1. fere initio de Dei natura agens: Ignorantia, inquit, summæ eius essentia, ac natura, quæ omnem orationem, sensum, essentiamque vincit, scientiam ei tribuere debemus. Sancti Nazianz. orat. 49. post medium: Certe, (inquit) hoc est Deus, quod cum dicitur, non potest dici; cum æstimatur, non potest æstimari, cum definitur, ipsa definitione crescit, quem omnia nesciunt, & metuendo sciunt; Origen. lib. 1. Periar. cap. 1. quid, (inquit) in omnibus intellectualibus tam præstans omnibus, tam inæstimabiliter, atque ineffabiliter præcellens est quam Deus? Sancti Chrysostom. in id psalm. 47. Magnus Dominus, & laudabilis nimis; magnus, (inquit) dicunt; sed quam magnus non dicunt, hoc enim nemo scit; Et ideo subiunxit, & laudabilis valde, non enim est finis eius magnitudinis; quod autem dicit, est eiusmodi: oportet eum tanta gloria afficere, & laudare id, quod supra omnem modum, &c. Theodotus Episcopus Ancyrae tomo 6. Concilii Ephesini, cap. 10. Divina (inquit) natura humana mentis captum effugit; sublimior est quam quæ nostro sensu attingi queat. Sanctus August. lib. 5. de Trinitate, cap. 1. Intellegamus, (inquit) Deum, si possumus quantum possumus; Et cum præclara de eius excellentia

C c dixisset.

dixisset, subdit: Quisquis Deum ita cogitat, & si non dum potest omnino invenire quid sit, pie tamen cavet, quantum potest aliquid de eo sentire quod non sit. Sanctus Anselmus *De Incarnatione Verbi. cap. 4. col. 3.* probat esse unum tantum Deum, quia est summum bonum, hoc enim est quod sic præstat alijs vt nec par habeat, nec præstantius. *Et in Prologo cap. 15.* ergo (inquit) Domine, es quiddam maius, quam cogitari possit. Et sanctus Bernardus *lib. 5. de consideratione ad Eugenium*: Quid est (inquit) Deus? quo nihil melius, nihil maius excogitari potest. Et Arist. *lib. 9. Ethic. cap. 4.* ait: Deum habere summum bonum omni intellecto esse maius. Tandem Cicer. *lib. 1. de natura Deorum*. Ea est (inquit) Dei vita, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius excogitari potest. Et Seneca in *praefatione librorum questionum naturalium*: Quid est, (inquit) Deus? mens univerti. Quid est Deus? quod vides totum, & quod non vides totum: sic deum magnitudo sua illi redditur, qua nihil maius excogitari potest. Ecce authores hi ita constituunt Deum vt sit summum, & maximum in sua natura, & perfectionibus, ita vt sicut nulla potest natura excogitari maior quam natura Dei, ita nulla perfectio divina potest excogitari maior altera, quæ non sit in Deo. Ratio evidens à priori est, quia cum Deus in quacumque ratione sit infinitus, & intellectus creatus sit finitus in quacumque ratione, excedit Deus intellectum creatum; vnde nihil potest intellectus ultra Deum maius Deo concipere; imo quando concipit Deum, si recte concipiat, iudicat Deum ita esse summum vt sit quid maius omnibus excogitabilibus, ac proinde nihil posse excogitari, quod non sit minus Deo in quacumque perfectione; ergo intellectus concipit Deum in eodem statu perfectionis, vt tam in natura, quam in attributis sit summe perfectus.

36 Tunc sic: quando aliquid est summum in aliquo genere, nullo modo potest habere admixtam aliquam rationem oppositam in illo genere, v. g. quando datur calor summus, nihil potest dari frigiditatis, quia summitas caloris vt in summitate conservetur, & simpliciter summus appelletur, non debet habere admixtam frigiditatem sibi oppositam, neque in summo, neque in remisso gradu, & ideo in igne non datur minima etiam pars frigiditatis, quia in igne datur summus calor, qui vere non esset talis, si haberet admixtam aliquam partem frigiditatis. Item, quia Beata Virgo est summe sancta nullum habet admixtum secum, etiam minimum peccatum, aut minimam culpam etiam levissimam, quod aliter contingeret si haberet aliquod peccatum veniale, & ratio est quia summum in vnoquoque genere est perfectissimum; sed vt ait Dionysius, bonum, & perfectissimum debet esse tale ex integra causa, malum autem seu imperfectum ex quocumque defectu; vnde si Angelus haberet aliquam corruptibilitatem naturalem, etiam si non haberet omnem, non posset vocari summe incorruptibilis naturaliter; quapropter, quia Angelus habet compositionem etiam minimam ex subsistentia, & natura, quæ inter substantiales minima est, non potest vocari summe simplex, quia si summe simplex esset, simpliciter & absolute omnem excluderet compositionem oppositam simplicitati, itaque quia hoc est certissimum in natura, quotiescumque naturaliter datur summitas in aliquo

genere excluditur opposita ratio in illo genere.

Sed Deus est summe idem in absolutis vt his 37 verbis docet Ricard. de sancto Victore *lib. 12. cap. 17.* vbi summa simplicitas ibi vera, & summa unitas, summaque identitas; quidquid ergo in summo bono est vere, & summe, unum est neque aliud, & aliud ibi esse potest; sed idem ipsum est totum quod est eodem modo, loquitur Concil. Trident. *sessio 18. post medium*, vbi docet Deum habere summam identitatem in essentia, & attributis, & in relationibus respectu essentiae, & confirmat Concilium Lateranense *can. 4.* quod antea dixerat Dionysius, asserens Deum esse in summis, & pulcherrimis identitatis perfectionibus collocatum, cuius vestigijs insistent Bernard. *lib. 5. de consid. ad Eugenium*, inquit esse vnice unum, & simplicissimam unitatem, imo, & meram simplicitatem, & identitatem, & ratio manifesta demonstrat tum à paritate rationis, quia quodcumque attributum divinum absolutum est summum in ea ratione qua tale est, & ideo sapientia divina est summa sapientia, & bonitas summa bonitas, & potentia summa potentia; nam sicut natura, & essentia divina est summa in ratione naturæ, & essentiae, ita similiter quodcumque attributum illius debet esse summum simpliciter, & absolute; cum autem identitas inter absoluta sit perfectio, attributum divinum debet esse in ratione identitatis summa omni modo positive, quia habet omnem gradum identitatis negative, quia excludit omnem rationem sibi oppositam, vt videre est in simplicitate divina, quæ quia talis est, est summa tam positive quam negative, igitur Deus in absolutis summe omni modo idem est.

Ergo excludit inter absoluta quaecumque 38 rationem etiam minimam oppositam, sed quaecumque distinctio etiam minima, sive modalis, sive ex natura rei adæquate vel inadæquate opponitur summe identitati Dei; ergo talis identitas excludit omnem, & quancumque distinctionem sive realem, sive ex natura rei inter absoluta: ergo nulla datur ex natura rei distinctio in Deo. Minor illa sic demonstratur, quia quidquid est subdistinctione vt sic, participat rationem oppositionis sive maximam, sive minimam, sive adæquatam, sive inadæquatam respectu identitatis vt sic, quia quidquid convenit superiori convenit omni contento sub illo; sed distinctio vt sic opponitur identitati vt sic eo modo quo rationale vt sic opponitur irrationali vt sic, & eo modo quo albedo vt sic nigredini vt sic, & simplicitas vt sic compositioni vt sic: ergo distinctio ex natura rei quæ est inferior, & participat rationem distinctionis vt sic, respectu cuius est inferior, participabit rationem oppositionis respectu identitatis vt sic, & respectu omnium quæ sub identitate vt sic comprehenduntur cum hoc tamen discrimine vt respectu identitatis ex natura rei non possit compari in eadem entitate, quia est perfecta, & adæquata opposito, cum alijs autem identitatibus possit compari in subiectis imperfectam identitatem habentibus, & non summam identitatem, quia minima oppositione opponitur illis, v. g. calor vt duo potest compari cum frigiditate vt tria, quia frigidum vt tria est imperfectum in ratione frigiditatis, & nihilominus aliquam imperfectam, & minimam oppositionem habet calor vt duo cum frigiditate

Quæst. Vltima, vtrum ens præscindatur. 203

te vt tria, quia sunt sub membris oppositis vt sic, participando quicquid convenit realiter illis, quando autem vt supra dixi summa frigiditas datur, nihil datur caloris, quia summum ratione suæ excellentiæ & perfectionis maxime opponitur non solum cum summe opposito, sed etiam cum minimo existente sub ratione oppositi vt sic itaque quantum ad expellendum ab eodem subiecto quodcumque etiam minimum contentum sub opposito vt sic exerceat propriam, & perfectissimam rationem oppositionis, vt videre est in summa sanctitate Dei, quæ non solum opponitur peccato aut culpæ vt sic, sed etiam cuiusque etiam minime culpæ existenti sub peccato, & culpa vt sic ratione cuius expellit à Deo omnem, & quamcumque minimam culpam: sed identitas divina est summa in ratione identitatis inter absoluta: ergo non solum opponitur summe distinctioni, sed etiam cuiusque etiam minime distinctioni existenti sub distinctione vt sic à parte rei, sed distinctio ex natura rei est vera, & propria distinctio formalis à parte rei: ergo tali distinctioni opponitur vere, & proprie summa identitas quæ datur in Deo inter absoluta, quæ oppositio sufficit vt expellat illam à Deo inter absoluta.

39 Confirmatur hoc, hæc summa identitas ita est vt alia maior illa excogitari non possit vt patet ex supradictis; sed sic est quod si Deus haberet distinctionem ex natura rei inter absoluta, ino plures distinctiones ex natura rei vt vos asseritis, posset alia maior identitas excogitari intra rationem identitatis Dei inter absoluta: ergo nullo modo potest dari in Deo distinctio ex natura rei inter absoluta: minor sic demonstratur, quia illa est maior identitas, quæ habet minus distinctionis, quam ea quæ habet aliquam distinctionem, sicut illa est maior sapientia quæ minus ignorantia habet, quam ea quæ habet aliquid ignorantia, sed potest excogitari in Deo identitas inter absoluta sine vlla distinctione, sive reali, sive ex natura rei vt à Divo Thom. & omnibus eius discipulis intelligitur: ergo iam potest excogitari supposita vestra sententia, maior aliqua identitas identitate divina, si quidem potest excogitari identitas, quæ nihil distinctionis habeat inter absoluta.

40 Exemplo demonstratur, ideo quando concipimus Angelum, concipimus maiorem identitatem, ac est illa quam concipimus in homine, quia in homine concipimus identitatem admixtam pluribus distinctionibus, siquidem concipimus in homine distinctionem integram, distinctionem inter materiam, & formam, & distinctionem inter essentiam, & subsistentiam; in Angelo autem concipimus identitatem substantialem sine distinctionibus illis physicis, & solum cum distinctione ex subsistentia, & natura, & inter illas, ac proinde cum minori distinctione; item quando concipimus identitatem Dei concipimus maiorem identitatem Angeli identitatem, quia identitatem Dei concipimus non solum cum minori distinctione, sed etiam sine vlla, & identitatem Angeli concipimus cum pluribus distinctionibus: ergo si identitas Dei per vos, & quam vos ponitis, habet distinctionem ex natura rei, ac proinde aliquam distinctionem à parte rei, & quam nos ponimus, nullam habet etiam minimam distinctionem formalem seu ex natura rei: ergo maior identitas est quam nos ponimus in Deo ea quam vos ponitis in ipso: ergo alia excogitari potest maior ea identitate quæ per vos reperitur in Deo.

gitari potest maior ea identitate quæ per vos reperitur in Deo.

Sed non potest alia maior excogitari ea quam nos ponimus inter absoluta prædicata divina: ergo evidenter sequitur identitatem divinam non esse eo modo quo vos asseritis: sed potius eo modo quo nos cogitamus.

Igitur absolute dicendum est nullo modo dari in Deo distinctionem ex natura rei, neque vlla alia opposita identitati vt sic, sive adæquate, sive inadæquate, sive quomodocumque etiam minime opponatur.

Explicatur exemplo, si aliquis hæreticus diceret in Deo non dari compositionem realem, sed solum compositionem ex natura rei formaliter, evidenter convinceretur hoc modo: simplicitas divina, quia summa est in ratione simplicitatis, talis est conditionis, vt neque alia sit simplicitas neque excogitari possit maior tali divina simplicitate: Sed si in Deo detur compositio ex natura rei, etiam si non detur compositio realis potest esse maior, & excogitari maior simplicitas simplicitate divina, nam si daretur alia, quæ neque distinctionem haberet ex natura rei, neque compositionem ex natura rei, & sic cogitaretur sine vlla compositione, maior cogitaretur, & maior esset simplicitas, quam ab hæretico cogitaretur, quia illa est maior simplicitas quæ minus habet compositionis: ergo illa simplicitas quæ excogitatur ab hæretico non est divina, vere, & realiter sed ficta, & illa erit vera, quæ à catholicis concipitur, & tota ratio est, quia est maior quæ concipitur à catholicis quam quæ concipitur à tali hæretico: sed à nobis concipitur maior identitas in Deo, quam ab Scotistis ex eo quod illi ponunt identitatem admixtam alicui distinctioni, & nos ponimus identitatem inter absoluta prædicata non solum cum minori distinctione, sed potius sine vlla à parte rei: ergo nostra est ponenda in Deo, & non quæ excogitatur ab Scotistis; nam Deus vt ponitur ab Scotistis non est summe idem, neque omnidem, nec maior omni alio qui excogitari potest, ac proinde non est infinite perfectus.

Dices Deum non esse capacem illius identitatis provt excludit omnem distinctionem etiam ex natura rei, ratione cuius incapacitatis etiam si non habeat omnimodam identitatem, vt à nobis ponitur esse summum Deum in ratione idem, & summe perfectum, quapropter maxima esset confusio inquit Scotistæ, si Deus nullam haberet distinctionem, ne igitur confusio detur inter attributa divina, dicendum est identitatem divinam non expellere distinctionem ex natura rei.

Sed contra primo, quia ratio entis vt sic quæ formalissime datur in Deo, & quæ per vos distinguitur ex natura rei à differentia increati, ita est eadem vt in se ipsa nullam habeat distinctionem etiam ex natura rei, quia ratio illa entis provt distinguitur à quacumque differentia contrahente illam, est omnino irresolubilis in duos conceptus, quia est simplicissima vt ipsi Scotistæ docent; nam licet rationem entis, & alias rationes inferiores distinguant ex natura rei inter se, & ab ipso ente, nihilominus in ipsa vltima ratione entis nullam ponunt distinctionem ex natura rei: ergo iam datur aliqua perfectio in Deo quæ in se ipsa nullam habet distinctionem ex natura rei. Præterea modus metaphysicus, seu vt melius loquar, differentia, seu formalitas increata contrahens

hens rationem entis in Deo, quia est ultima ratio distinguendi Deum à creaturis est simplicissima, & summe ac omnino eadem in seipsa, sine ulla distinctione, ex natura rei in sententia Scoti; rationem tribuit Scotus, quia differentia ultima ex eo quod talis sit, est irreducibilis in plures formalitates, ne detur processus in infinitum inter distinctiones ex natura rei, & etiam quia talis differentia non esset ultima, siquidem daretur in illa ratio superior, & inferior, &c. atqui talis differentia increata formaliter est in Deo essentialiter constituens Deum in esse entis increati, & infiniti.

6 Ultimo in Deo datur actus liber voluntatis, quo decrevit creare mundum, &c. & actus necessarius quo se amat naturaliter Deus, & quo Pater, & Filius producant Spiritum sanctum, & hi actus sunt perfectiones divinae, & nihilominus non distinguuntur ex natura rei in sententia Scoti, & Scotistarum in quo Scotus, & Scotistae opponuntur Cajerano, asserenti actum liberum addere supra necessarium formalitatem distinctam ex natura rei, ab actu necessario: sed Deus per vos nullam habet imperfectionem aut confusionem inter actum liberum, & necessarium in ratione increati, seu indifferentia ultima, & in ratione entis, ex eo quod habeat omnimodam identitatem formalem à parte rei excludentem omnem, & quancumque distinctionem etiam ex natura rei inter illas perfectiones, & formalitates, & in ipsis, & in essentia illarum.

47 Ergo similiter nullam habebit confusionem aut imperfectionem, sed potius summam, & infinitam perfectionem, ex eo quod inter absoluta prædicata ita habeat omniidentitatem, ut ratione illius excludat omnem distinctionem, & quancumque sive minimam sive realem, sive ex natura rei.

48 Secundo contra, quia impossibile est ut aliquod subiectum sit incapax alicuius prædicati, & formalitatis quam de facto habet, quia ab actu ad potentiam evidens est consequentia, sed Deus de facto habet inter actum liberum, & necessarium ita summam identitatem ut excludat ab illis omnem distinctionem sive realem, sive ex natura rei; item in voluntate divina non distinguitur ex natura rei formalitas amandi, & odio habendi, & nihilominus tales perfectiones reperiuntur in Deo, imo ratio principij quæ datur in Patre, & quæ datur in Filio respectu Spiritus sancti non distinguuntur ex natura rei, quia est una ratio formalissima principij.

49 Item in ipso intellectu divino ratio cognoscendi, seu scientia simplicis intelligentiæ, & scientia visionis; hoc est scientia libera, & necessaria non distinguuntur ex natura rei, ac proinde datur omnimoda identitas inter tales formalitates, & idem est de formalitate entis in se ipsa, & informalitate increati considerata respectu sui ipsius, in quibus datur omnimoda identitas de facto sine ulla distinctione.

50 Ergo falsum est dicere Deum esse incapacem omniidentitatis seu summæ identitatis, ut à nobis ponitur, excludentis omnem, & quancumque distinctionem etiam formalem ex natura rei, imo absolute dicendum est Deum esse omnino capacem ita summæ identitatis, ut excludat omnem distinctionem, & quia secundum Concilium Nicensum, & Sancti Ecclesiæ Doctores in Deo idem est esse ac posse Deus, quia capax est talis identi-

tatis, de facto habet illam in omnibus formalitatibus absolutis, quia si semel habet hanc identitatem inter aliquas perfectiones, signum evidens est habere illam non esse aut imperfectionem aut confusionem; sed ex alio capite habere identitatem summam, ut excludat omnem distinctionem, est tanta perfectio ut alia maior ea excogitari non posset, & indicat in Deo infinitam perfectionem; imo, & opposito modo habere identitatem dicit imperfectionem, & limitationem ut patet ex dictis: ergo tam excellens identitas concedenda est in Deo inter absoluta excludens omnem, & quancumque distinctionem.

Tertio contra, quia ex eo quod aliquod subiectum non sit capax alicuius maioris perfectionis non debet dici summus, & infinite perfectus in ea ratione, v.g. ex eo quod Angelus non sit capax ex natura sua tantæ simplicitatis, ut excludat omnem compositionem sive ex natura rei, sive modalem non debet dici summe, & infinite simplex; item ex eo quod homo sit incapax completæ spiritualitatis aut sapientiæ infinitæ, ex eo quod habeat aliquam spiritualitatem, & aliquam sapientiam non potest dici summe sapiens, & summe spiritualis, & ratio à priori est, quia summa, & infinita ratio non est illa quæ cum sit aliqua, est incapax maioris, alias si Deus esset incapax infinite scientiæ, dum tamen haberet aliquam posset dici summe, & infinite sapiens, quod est falsum, quia ex hoc principio colligeretur quancumque creaturam esse summam in quocumque prædicato essentiali, ex eo quod sit incapax alterius maioris, & sic Angelus esset summe, & infinite intellectivus, summe, & infinite volitivus, summe, & infinite sanctus, quæ omnia sunt summa absurdum.

Ad rationem igitur summitatis duo requiruntur quando summitas est omnimodo perfecta, primum ut in ea ratione habeat, & sit capax omnis perfectionis sine imperfectione quæ datur in illo genere.

Secundo ut ita sit pura talis perfectio ab opposita ratione, ut nihil habeat admixtum alterius sibi oppositæ, quod manifeste patet in summa perfectione divina, quæ ideo talis est ut contineat omnem, & quancumque perfectionem sine imperfectione, & excludat omnem, & quancumque imperfectionem, & idem est de sapientia divina, iustitia, &c. quare si Deus, aut non haberet, aut non esset capax omnis perfectionis, & ideo necessario requireret aliquam imperfectionem oppositam omni perfectioni, nullo modo diceretur summe perfectus, summe sapiens, summe idem, imo propter illas rationes absolute dicendus esset incapax summæ perfectionis, potius quam summe perfectus, & summe sapiens.

Ergo si per vos inter absoluta, Deus non debet omnem gradum identitatis realem, & ex natura rei excludendo omnem distinctionem ex natura rei, sed potius est incapax omnimodæ identitatis continentis omnem identitatem, ratione cuius habet distinctionem ex natura rei, potius dicendus est incapax summæ, & infinitæ identitatis, quam summe idem habens summam, & omniidentitatem, ac proinde appellandus est Deus limitatus, & imperfectus in ratione identitatis, sicut si in Deo non daretur omnes gradus sanctitatis ratione propriæ incapacitatis, ac proinde concederetur, aliquem gradum culpæ vel peccati, non diceretur ratione talis incapacitatis summe,

Quaest. Vltima, vtrum ens praescindatur. 205

summe, & infinite sanctus sed potius diceretur limitate, & imperfecte sanctus.

55 Vltimo contra, quia tunc datur confusio quando datur multitudo, & pluralitas sine ordinat- qui attributa divina non sunt plura neque multa à parte rei sine ordine: sed potius ratione identitatis summae sunt una simplicissima perfectio: ergo nullo nullo modo ratione talis identitatis potest dari confusio in Deo ut videre est in actu libero, & necessario Dei, in quibus ratione identitatis excludentis omnem distinctionem etiam ex natura rei nulla datur confusio, quia nulla datur pluralitas sine ordine, itaque ad confusio- nem duo requiruntur, & inordinatio, & plurali- tas; unde confusio opponitur pluralitati ordi- natae, minime autem opponitur simpliciter aut omniidentitati; sed potius Deus ex eo quod sit omnino idem sine vlla pluralitate est incapax tum confusio- nis, tum ordinationis oppositae confusio- ni, sicut quia Deus est spiritualis, & immu- tabilis est incapax tenebrarum, & incapax lucis oppositae tenebris; unde male argueretur dicendo Deus non habet lucem corpoream: ergo habet tenebras sibi oppositas; nam deberet probare qui sic argueret, Deum esse capacem lucis, & carere illa quia tenebrosus est id quod est capax lucis, & non habet illam.

56 Sic similiter male argueretur qui diceret, Deus est summe idem in absolutis, ita ut excludat om- nem distinctionem sive realem sive ex natura rei: ergo habet confusio- nem, mala enim est haec argu- mentatio, quia deberet probare potius habere Deum pluralitatem, & distinctionem inter abso- luta, & praeterea deberet tendere talem pluralita- tem esse sine ordine ut colligeretur dari confusio- nem in Deo.

57 Quapropter tantum abest ut ex summa identi- tate probari possit confusio inter absoluta praedicta, quin potius evidenter demonstretur inca- pacitas omnino tum ad confusio- nem, tum ad ordi- nationem oppositam confusio- ni, quia talis ordi- natio petit multitudinem ordinatam quae nullo modo datur inter absoluta praedicta.

58 Exemplo manifesto demonstratur ex eo quod nulla datur distinctio realis, seu realiter inter ab- soluta praedicta Dei, nullo modo potest argui di- cendo: ergo datur confusio realis & realiter inter talia attributa quin potius debet argui dicendo: ergo inter absoluta datur incapacitas confusio- nis realis, & realiter ex eo quod Deus ratione ta- lis identitatis realis sit incapax multitudinis ordi- nabilis, & inordinabilis: ergo similiter ex iden- titate omnimoda in omni genere, non debet argui confusio, sed potius omnimoda incapacitas con- fusio- nis in omni genere, quia datur omnimoda inca- pacitas multitudinis, quae necessario requiritur tum ad confusio- nem, tum ad ordinationem illi oppositam.

59 Igitur quod recte colligetur, est quod in Deo nullo modo à parte rei sunt distincta, & plura praedicta absoluta, sed vnum simplicissimum omnino idem, quod summam & infinitam perfe- ctionem indicat in Deo excludentem omnem im- perfectionem, quae daretur in ipso ratione omnis, & cuiuscumque distinctionis sive realis sive ex na- tura rei.

60 Declaratur amplius, si aliquis poneret tres re- lationes divinas, aut tres personas increatas sine ordine illo mirabili quem habent prima, secun- da, & tertia Patris à nullo producti, Filij producti

per intellectum à Patre, Spiritus Sancti proceden- tis à Patre, & Filio per voluntatem, sine dubio tunc posset colligi confusio inter divinas perso- nas, quia supponendo esse plures, ponuntur inor- dinate aut sine ordine.

61 Contra vero, si aliquis haereticus negaret tres personas realiter distinctas, & diceret, tres quas nos damus non esse plures; sed unicam omnino eandem, sine vlla distinctione sive reali, sive ex natura rei: ad hoc ut Catholicus Theologus pru- dens convinceret huiusmodi haereticum, non de- beret arguere dicendo: ergo datur confusio in per- sonis divinis, quia iure quidem optimo irrideret haereticus talem Catholicum argumentum, imo pos- set haereticus dicere tantum abesse ut ex unica persona arguatur confusio, quin potius arguitur recte incapacitas confusio- nis, quia ex vi unitatis, & identitatis omnimoda inter divinas personas tollitur multitudo quae necessario requiritur ad confusio- nem.

62 Item, si tua solutio valeret, posset optime Ethni- cus dicere dandos esse plures Deos, & non asse- tendum dari solum vnum omnino eundem sine vlla distinctione sive reali sive ex natura rei, quia per te ex eo quod nulla datur distinctio sive rea- lis sive ex natura rei attributorum absolutorum; sed potius summa identitas unitas, & simplici- tas eorum; datur confusio attributorum eorumdem: sed nulla datur distinctio Deorum; sed potius summa identitas unitas, & simplicitas Dei: ergo datur confusio per vos; sed haec est monstruo- sa, & falsissima argumentatio: ergo similiter fal- sa erit argumentatio vestra quia ex summa identi- tate attributorum excludent omnem, & quam- cumque distinctionem ex natura rei colligitur dari confusio- nem attributorum.

63 Dices, ex nostra solutione colligi non solum negandam esse omnem distinctionem Deo inter attributa realem, & ex natura rei; sed etiam vir- tualem, ac per aequivalentiam quae vera distinctio est.

64 Sed contra manifeste, quia distinctio virtualis, aut per aequivalentiam solum est summa identitas Dei aequivalens distinctioni simpliciter formali. Unde tantum abest ut haec distinctio per aequiva- lentiam, aut virtualis debeat excludi à Deo qua- tenus est summe idem, quin potius petatur à sum- ma perfectione, & illimitatione infinita identita- tis Dei; nam ex eo quod talis identitas est sim- plicissima, & unitissima sine vlla distinctione actuali petit ut Deus aequivaleat pluribus distin- ctis, quae aequivalentia non opponitur identitati summae quia non est proprie distinctio; sed aequi- valentia ad distinctionem; Si enim esset proprie distinctio actualis, etiam minima opponeretur summae identitati divinae, ac proinde excludere- tur sine dubio omnino à Deo, quia duo opposita absoluta in Deo, neque in minimo gradu compa- riuntur in Deo propter summam perfectionem at- tributi absoluti existentis in Deo in summo gradu perfectionis.

65 Exemplo demonstratur, quod enim formaliter habeat Deus successionem in sua actu duratione, etiam minima sive realem sive ex natura rei arguit imperfectionem in Deo, ratione cuius, & propter summam simultatem, & permanentiam divinae eternitatis debet excludi à duratione divina, & ni- hilominus aequivalentia successionis aut virtualis successio nullo modo est excludenda à Deo, quia haec potius arguit summam perfectionem, in di-

vina simultanea, & indivisibili perfectione divina eternitatis quam aliquam imperfectionem, & ideo non opponitur tali eternitati omnino permanenti; sed potius est summa perfectio illius ratione pure actualitatis quae reperitur in tali aequivalenti successione, prima autem formalis successio etiam minima pugnat cum infinita perfectione divina, & ideo omnino excludenda est à Deo; deinde divisibilitas formalis, aut extensio formalis in loco pugnat cum indivisibilitate, & in extensione formali divina, & ideo extensio formalis seu divisibilitas formalis excluditur à Deo, non autem extensio per aequivalentiam, aut virtualis, quia hæc nullo modo opponitur formali inextensioni, & indivisibilitati divinæ.

66 Ergo similiter omnis, & quaecumque distinctio formalis actualis etiam minima sive realis sive ex natura rei pugnat cum omni identitate, & summa perfectione illius, & ideo excluditur à Deo inter absoluta omnis, & quaecumque distinctio sive realis sive ex natura rei formalis, & actualis; contra vero, quia distinctio virtualis seu per aequivalentiam non est actualis neque formalis, non solum non pugnat cum summa identitate omnimoda divinæ, sed potius est perfectio illius, quia in Deo non solum est perfectio esse summe idem, sed etiam aequivalere distinctis non solum ex natura rei; sed etiam realiter, ut videre est in actibus liberis, & necessariis divinis, qui licet non habeant distinctionem ex natura rei, habent tamen distinctionem virtutalem per aequivalentiam, ex eo quod licet non distinguantur eo modo quo differunt formaliter actus necessarii, & liberi creaturarum, nihilominus aequivalent illis indistinctione, & ideo eadem entitas divini actus est libere, & necessaria perfectiori modo quam actus voluntatis creatæ sunt liberi, & necessarii in creaturis.

67 Quapropter, si actus liber, & necessarius in divinis nullam haberent distinctionem, neque formalem, neque virtutalem aut per aequivalentiam, nullo modo possent esse una simplex unitas quæ simul sit libera, & necessaria.

68 Præterea, quia omnis libertas actus petit indifferenciam, & contingentiam ad essendum vel non essendum, quæ contingentia in creaturis est formalis, ita ut actus liber Dei possit esse, & definire esse formalissime, quia autem illa ut est in creaturis dicit imperfectionem, nullo modo datur in Deo; datur tamen in ipso contingentia ad essendum, & non essendum per aequivalentiam, & modo quo eam late explicuit materia de prædeterminatione, quæ aequivalentia est summa perfectio in divina libertate.

69 Ergo similiter erit summa perfectio omnidentitatis divinæ quod illa aequivalet pluribus, & infinitis distinctionibus: unde tantum abest quod illa excludatur à summa identitate Dei, & opponatur illi, quin potius necessario erigatur ab illa ex vi suæ infinitæ perfectionis.

SVBSECTIO II.

Secunda principalis ratio ponitur.

70 **S**I in Deo distinguerentur ex natura rei formaliter ratio entis, & differentia increata, daretur vera, & formalis compositio ex natura rei inter tales rationes: sed in Deo nullo modo po-

test dari aliqua vera, & propria compositio formalis à parte rei secundum fidem catholicam: ergo in Deo non distinguuntur ex natura rei formaliter ratio entis, & ratio increati, neque vlla attributa absoluta inter se: consequentia est evidens supposita maiori, & minori; minor est certissima secundum fidem, & luminis naturali nota. Prima pars definita est in Concilio Florentino Constantinopolitano. Constantiensis, & in Concilio Lateranensi cap. firmiter, de summa Trinitate, ubi decernitur Deum esse summe, & omnino simplicem sine aliqua compositione, etiam minima, de quo latissime Doctores agunt i. p. agendo de simplicitate divina, quibus remitto Lectorem. Secunda pars de evidentia huius simplicitatis excludentis omnem, & quaecumque compositionem evidenter à me demonstratur in metaph. tractatu de Deo.

Maiores, in qua est tota difficultas, sic probatur, 71 quia nihil aliud est in bona metaphysica compositio ut sic, nisi distinctorum unio ut sic, v. g. compositio realis realiter est distinctorum realiter unio, & compositio modalis est distinctorum modaliter unio, imo, & compositio rationis, est unio distinctorum per rationem; sed per vos ens, & differentia increata habent distinctionem ex natura rei in Deo, & uniuntur ad constituendum unum Deum: ergo vere, ex natura rei componunt Deum in esse entis increati.

Hæc consequentia sic probatur, quia ubi est 72 ratio formalis alicuius effectus, vel quasi effectus formalis, datur talis effectus vel quasi effectus, saltem in universissima ratione: sed distinctio in re vera ut sic cum unione, & constitutione, aut coniunctione est ratio formalis compositionis, & hæc datur in Deo ex natura rei formaliter: ergo in Deo datur compositio ex natura rei vera.

Dices verum esse quod datur in Deo distinctio 73 ex natura rei, non tamen dari compositionem ex natura rei, quia non datur unio inter tales rationes formales.

Sed contra manifeste, quia illæ formalitates 74 erunt ex natura rei divise, & discrete: ergo ex natura rei non constituent unum Deum in esse unius Dei, & entis increati formalissime; patet hæc consequentia, quia ad hoc ut constitutiva constituent unum in ea ratione qua illud constituunt, debent habere indivisionem & unitatem, quia nemo dat quod non habet, alias in effecta formali daretur aliqua formaliter, & non daretur nec contineretur in ratione formali formaliter constituyente tale constitutum, quod esse omnino falsum late supra demonstravimus.

Sed illæ rationes constitutivæ Dei, ex natura 75 rei non habent unitatem, sed potius divisionem, & discretionem: ergo ex natura rei non possunt constituere unum Deum: sed potius constitutum per illa erit unum discretum, & plura simpliciter: atqui Deus neque realiter, neque ex natura rei est plura simpliciter, & unum per accidens; sed potius ex natura rei est unus: ergo constitutiva eius habent unitatem ex natura rei; sed non habent unitatem identitatis ex natura rei, cum potius per vos habeant distinctionem ex natura rei: ergo habent unitatem unionis, & compositionis, quia non datur medium inter unitatem identitatis, & unitatem compositionis in subiecto quod est unum.

Dices non habere unitatem compositionis, quia hoc dicit imperfectionem.

Sed

Quæst. Vltima, vtrum ens præscindatur. 207

Sed contra, quia per vos non habent ens, & differentia increata vnitatem vnionis, & compositionis, & ex alio capite per vos non habent vnitatem identitatis ex natura rei formaliter, quia vbi datur distinctio ex natura rei non potest dari identitas ex natura rei: ergo nullam vnitatem ex natura rei habent; ergo ex natura rei nullam vnitatem tribuunt Deo, quia nemo dat quod non habet; ergo ex natura rei constituunt Deum tribuendo illi pluralitatem; ergo Deus ex natura rei est plures, & non vnus: sed hoc est contra fidem catholicam definitum contra Gilbertum Corretanum: ergo nullo modo potest dici pluralitatem ex natura rei accipere Deum, à constitutivis, neque esse plures; ergo ex natura rei, constitutiva quatenus talia habent vnitatem inter se, vt constituent Deum in esse vnus ex natura rei; cum ergo per vos talia constitutiva non sint vna ex natura rei vnitatem identitatis, necesse est vt sint vna vnitatem vnionis, & compositionis, hoc est vt sint vnitatem atque constitutiva vnita, & habentia vnitatem compositionis constituent componendo; ergo constitutiva Dei componunt Deum ex natura rei, ac proinde Deus erit ex natura rei compositus: sed hoc est falsum; ergo falsa vestra sententia.

⁷⁷ Dices sufficere in talibus constitutivis vnitatem identitatis realis ad hoc vt Deus sit vnus omnino, etiam si non habeat identitatem ex natura rei, neque vnitatem compositionis.

⁷⁸ Sed contra, quia ex hac tua solutione sequitur Deum esse vnum realiter, & non plura realiter; non autem sequitur vt Deus sit vnus ex natura rei; patet hoc, quia identitas in vno genere non tribuit identitatis vnitatem in alio, v.g. identitas physica quæ datur in Angelo, & simplicitas tam integralis quam essentialis non tribuit Angelo identitatem metaphysicam inter naturam, & substantiam, & identitas realis quæ datur in esse substantiali Angeli non tribuit identitatem ex natura rei, inter naturam angelicam, & suppositualitatem: ergo similiter licet Deus habeat identitatem realem inter sua attributa, & constitutiva essentialia, ratione huius identitatis non habet per vos identitatem ex natura rei inter constitutiva, & attributa: ergo licet habeat vnitatem identitatis realis, non ideo habebit vnitatem identitatis ex natura rei, sicut, v. g. ex eo quod anima rationalis habeat vnitatem identitatis inter prædicata superiora, & inferiora realiter, non inde sequitur habere vnitatis identitatem per rationem, & tota ratio est, quia idem est vnitas identitatis ac ipsa identitas: sed per vos licet Deus habeat identitatem realem inter constitutiva, nihilominus non habet identitatem ex natura rei formaliter inter ipsa: ergo licet habeat vnitatem identitatis realis, & realiter, nihilominus non habebit vnitatem identitatis ex natura rei, & ex alio capite talis identitas, & vnitas identitatis realis non dat neque tribuit Deo vnitatem vnionis, & compositionis ex natura rei inter illa constitutiva: ergo talis vnitas identitatis realis nullam tribuit indivisionem ex natura rei: ergo licet illa constitutiva sint indivisa realiter, nihilominus manebunt divisa, & discreta ex natura rei; ergo manebunt plura ex natura rei, sed plura vt plura in aliquo genere non possunt constituere in illo genere vnum vt vnum, vt ex se patet, quia implicat vt constitutivum existens sub carentia alicuius formalitatis, tribuat con-

stituto talem formalitatem, ideo enim vnitates discreta, quæ numerus vocatur, quatenus sub carentia continuationis sunt, nullo modo possunt constituere vnum continuum, quia numerus seu vnitates discreta sunt sub carentia continuationis quam haberet effectus, sed constitutiva divina ex natura rei seu in illo genere sunt sub carentia vnitatis, & indivisionis, tum identitatis tum vnionis: ergo in illo genere sunt plura divisa, & discreta; ergo in illo genere non possunt constituere vnum vt vnum: sed necessario constitutum erit plura, & maximum vnum per accidens.

Explicatur hoc, substantia Angeli, & Ange-
lus non habent distinctionem realem, quia mo-
dus, & res nullo modo distinguuntur realiter,
sed solum modaliter vel ex natura rei, ratione
cuius communiter dicitur à Thomistis, & à P.
Vazquez, imò & ab Scoto, & ab Scotistis mo-
dum realiter identificari cum re cuius est modus;
vnde licet substantia Angeli, & natura Angeli-
ca habeant identitatem realem, quia tamen non
habent identitatem ex natura rei, licet habeant
vnitatem identitatis realis, non habent vnitatem
identitatis ex natura rei, quapropter vt consti-
tuerent Angelum in esse vnus suppositi, necesse
fuit vt haberet vnitatem vnionis, vel composi-
tionis ex natura rei, alias si ex natura rei vel in
illo genere non haberent vnitatem compositionis,
nec vnitatem identitatis, etiam si in alio ge-
nere essent idem, & haberent vnitatem, nullo
modo possent constituere vnum suppositum per
se; sed potius ex natura rei essent plura, & consti-
tutum per illa, esset vnum per accidens: ergo si-
militer in nostro casu, si per vos etiam si habeat
vnitatem identitatis realis, aut realiter Deus in-
ter sua constitutiva, nihilominus tamen ex natu-
ra rei formaliter non habet vnitatem ex natura
rei identitatis aut vnionis, sequetur evidenter
realiter esse vnum Deum per se, ex natura autem
rei formaliter non esse vnum per se, sed potius
vnum per accidens, & plura simpliciter: sed hoc
non admittis, & adhuc concedendo identitatem
realem negatis identitatem ex natura rei, ac
proinde vnitatem in tali genere: ergo vt conse-
quenter loquamini, debetis dicere dari in Deo
vnitatem vnionis ex natura rei, & composi-
tionis.

Explicatur amplius, quia in vestra sententia in
homine animal, & rationale non distinguuntur
realiter, sed solum formaliter ex natura rei, & ni-
hilominus in homine datur compositio formaliter
ex natura rei vt sit vnus in tali genere, quia
per vos omne ens creatum quatenus habet di-
stinctionem, & vnitatem est compositum: ergo
identitas realis non tollit compositionem ex na-
tura rei quando ex natura rei datur distinctio, &
datur vnitas.

Atqui per vos licet in Deo detur identitas
realis inter constitutiva, nihilominus ex natura
rei datur distinctio formalis, & ex alio capite da-
tur vnitas ex natura rei: ergo talis identitas non
tollit compositionem ex natura rei, licet tollat
compositionem realiter, quia vnum genus non
obstat neque obest alteri ex eo quod non detur
transitus à genere ad genus, vt manifeste videtur
inter formalitates distinctas per rationem, quæ
vt constituent vnum per rationem, necessario de-
bent habere vnionem aut compositionem per
rationem, alias per rationem nullam haberent
vnitatem,

uitatem, & ideo nullam possent dare constituto per ipsa, siquidem nullam haberent unitatem neque compositionis neque identitatis per rationem, in quo casu non sufficeret identitas realis inter illa prædicata ad hoc ut constituerent unum per rationem, quia identitas in vno genere non sufficit ad constituendum unum in alio genere.

81 Confirmatur, quia illud quod non obest definitioni alicuius, non potest obesse definito illius quia sunt omnino idem, v. g. implicat quod mors obest existentiae hominis a parte rei, & quod non obest existentiae animalis rationalis: sed identitas illa realis in Deo non obest cominus constitutiva illius sint distincta, & non divisa, ac proinde indivisa: ergo non obest cominus sint vere unita, & composita, quia indivisio distinctorum est definitio unionis.

82 Dicunt multi ex Scotistis illa constitutiva neque uniri inter se nec componere Deum, quia sunt omnino inseparabilia.

Sed contra, quia separabilitas, aut inseparabilitas in rebus est distincta formalitas ab unitate earum: ergo inseparabilitas non tollit unitatem, siquidem in vna, & eadem entitate possunt reperiri duæ illæ formalitates, v. g. substantia Angeli, & natura ipsius sunt omnino inseparabiles: item forma cæli, & materia illius dicunt naturalem inseparabilitatem, & nihilominus illa naturaliter component unum suppositum Angelicum, & ista unum cælum; item ratio entis quæ identificata est realiter cum differentijs, & ratio animalis identificata cum rationali propter talem identitatem sunt omnino inseparabilia, & nihilominus component ex natura rei unum hominem.

83 Clarius, & evidentijs: conservatio Angeli, quatenus actio Dei, & substantia Angeli conservata, ita sunt inseparabiles ut nec divinitus possit substantia Angeli existere sine omni conservatione divina, & nihilominus ex illa conservatione, & substantia Angeli componitur unum conservatum intrinsece, quia Angelus conservatus est concretum intrinsecum ex formali, & materiali copulatis: nam conservatio quatenus terminatur ad Angelum afficit illum; sed impossibile est quod forma intrinseca afficiat, & denominet aliquod subiectum, quin uniat illi intrinsece, in quo distinguitur illa efficientia ab efficientia extrinseca: ergo si Angelus afficitur intrinsece per conservationem quamcumque, componit cum illa unum concretum, non obstante inseparabilitate inter omnem conservationem, & substantiam Angeli conservatam: ergo licet formalitas constituti unius sit inseparabilis ab alia, poterit uniri cum illa si simul concurrant ad constituendum unum: atqui constitutiva Dei, etiamsi inseparabilia sint ex natura rei sunt distincta & constituunt ex natura rei unum Deum: ergo ex natura rei component Deum ut unum.

SECTIO III.

Tertio principaliter arguitur, & oppugnatur sententia adversaria.

84 **Q**uia id quod formaliter, & absolute est aliquod subiectum, non distinguitur ab illo neque absolute neque formaliter; sed per seitas in Deo realiter, & formaliter est ens, & idem est

de differentia increata: ergo per seitas non distinguitur ab ente vilo modo formaliter.

Maiores evidens, quia id quod absolute, & formaliter est tale, habet identitatem absolute, & formaliter cum illo, ac proinde formalissime est idem cum eodem; sed illud quod absolute, & formaliter est idem cum alio non distinguitur ab illo absolute, & formaliter, quia cum identitas opponatur distinctioni in eo genere quo fuerit identitas, in eo genere expellet distinctionem, quia unum oppositum excludit aliud sibi essentialiter oppositum.

Minor præcipua probatur, quia illud de quo prædicatur realiter, & formaliter ens, est formaliter, & realiter ens; sed ens prædicatur realiter de per seitate: ergo per seitas est realiter, & formaliter ens; minor in qua est difficultas sic demonstratur primo, quia de per seitate prædicatur quod non repugnet existere a parte rei; sed non repugnans existere formalissime a parte rei, & ex natura rei est ens: ergo de per seitate prædicatur quod sit ens formalissime, & a parte rei, minor est evidens, quia ens in tota sua latitudine, & quatenus tale, est id quod potest existere; seu quod non implicat existere, nam ens reale quatenus tale formalissime est obiectum omnipotentiae divinae, & oppositum impossibile; sed oppositum impossibile, quatenus tale, est quod non repugnat existere, quia impossibile quatenus tale repugnat existere: ergo ens formalissime quatenus tale five realiter, five ex natura rei est quod potest existere vel non repugnat existere.

Maiores sic demonstratur, quia inter duo contradictoria nullum datur medium; quare si de aliquo subiecto non potest prædicari unum contradictorium, necesse est ut prædicetur & aliud, v. g. quia de homine aut de lapide non potest prædicari quod sit Deus, necesse est ut prædicetur quod non sit Deus, quæ veritas innititur illi evidentissimo principio metaphysico, videlicet quodlibet, vel est vel non est: sed de per seitate nullo modo potest prædicari ex natura rei repugnans existere, aut quod implicet existere: ergo necesse est prædicari de ipsa non repugnans existere ex natura rei.

Declaratur amplius, ab actu ad potentiam, evidens est consequentia; sed per seitas non solum realiter; sed etiam ex natura rei existit, & est: ergo ex natura rei potest existere, & esse sine ulla repugnantia ad existendum, & essendum, quapropter sicut irridetur aliquis iure optimo, qui diceret homini ridenti implicare, & repugnare posse ridere, ita similiter irridendus est qui dixerit per seitati ex natura rei formalissime existenti repugnare esse, & existere: ergo evidenter sequitur per seitatem formalissime posse existere, & non repugnare esse: sed quicquid non repugnat existere, & potest existere in ea ratione qua potest, est ens formalissime: ergo per seitas, quæ ex natura rei non repugnat existere ex natura rei erit ens: ergo ex natura rei identificatur cum ente, ac proinde ex natura rei non distinguetur ab ente.

Secundo quicquid est positivum ex natura rei, ex natura rei formalissime est ens; sed per seitas ex natura rei est positiva: ergo per seitas ex natura rei formaliter est ens: maior meo videri est evidens, quia quicquid est positivum opponitur immediate negativo (loquor enim de positivo obiective

obiectiue non de positivo quoad nomen hoc est non ens, vel nihil: sed quod immediate opponitur non ens est ens: ergo quicquid est positivum est ens, de quo late tracto agendo de primo attributo entis. Minor sic demonstratur primo, quia perfectas est constitutum primum positivum in quantum positivum: sed quicquid est constitutum primum positivum, est positivum: ergo perfectas est ex natura rei quid positivum. Maior est evidens, quia perfectas primario constituit substantiam: sed substantia ex natura rei est positiva: ergo perfectas primario est constitutiva positivum: minor illa sic probatur, quia eo modo debet esse primum constitutum quo est constitutum, quia inter constitutum & constitutum datur convenientia, & proportio in gradu essendi: sed constitutum est positivum: ergo constitutum debet esse positivum, & non negativum.

⁹⁰ Explicatur hoc, ideo differentia increata est positiva, quia primario, & per se constituit Deum qui positivus est: item rationale est in ordine positivo, quia homo quem constituit est in ordine positivo: sed perfectas constituit primo ex natura rei substantiam, quæ primario, & essentialiter est positiva: ergo perfectas est primo, & per se positiva.

⁹¹ Ratio autem à priori est, quia negatio semper sequitur aliquod positivum, in quo fundatur, quia negatio est secundarius conceptus, ac proinde accessorius respectu alicuius principalis, quod non potest esse aliud nisi positivum: ergo negatio non potest esse primum constitutiva, sed potius debet secundario advenire post illud positivum, quod sequitur, & in quo fundatur, ita ut quasi prius deat in constitutione positivum quod sequitur negatio, quam negatio ipsa quæ fundatur in tali positivo. Exemplo manifestum demonstratur, rationale dicit negationem irrationalis seu bruti, quia autem talis negatio sequitur rationale, ex eo quod negatio sit, dicimus non primario constituitur hominem, sed secundario: item veritas seu transcendentalis, sive individualis non constituit primario, sed secundario, ex eo quod negatio est; unde ens prius constituit, quam veritas transcendentalis, quia talis veritas sequitur ens, & ens præsupponitur ad illam.

⁹² Item singularitas positiva constituit prius singulare quam veritas individualis, ex eo quod veritas individualis, quia negatio præsupponit singularitatem positivam quam sequitur, itaque negatio maxime assimilatur accidenti in hac proprietate, quod non possit constituitur primario, ac proinde quod sit secundarius conceptus rei; nam sicut accidens semper præsupponit aliquod subiectum substantiale, quod sequitur, & in quo subiectatur, ita similiter negatio semper præsupponit aliquod positivum, quod antecedit ipsam negationem, & cui affigatur ipsa negatio, ratione cuius non potest negatio se communicare constituendo, nisi primario se communicet positivum illud cui innititur talis negatio, & sic positivum illud erit primum constitutum; negatio autem erit secundario, & nullo modo poterit induere rationem primarij constitutivi.

⁹³ Ergo si perfectas primario constituit positivam entitatem substantiæ, in omnium sententia etiam Adversariorum, evidenter, & manifeste se-

R. P. Ildeph. de Peñañel, Theol. Schol. Tom. I.

quitur esse quid positivum.

Secundo, quia perfectas, & non perfectas opponuntur contradictorie ex natura rei: ergo perfectas, & non perfectas sunt extrema, quorum unum est positivum, & alterum negativum; hoc enim petit natura contradictoria, ut ex definitione illarum manifestum est: sed perfectas non est extremum negativum cum affirmativum sit: ergo est positivum, præcipue, quia illud est negativum extremum quod sufficitur negatione aliqua significata hoc nomine, vel particula *non*: atqui non perfectas afficitur tali particula: ergo est extremum negativum, ex quo sequitur manifeste, perfectas esse extremum positivum, tam realiter quam ex natura rei formaliter.

Vergetur, quia id quod est radix alicuius formalitatis positive est prædicatum positivum, quia nihil datur in effectu quod non contineatur in causa, aut radice, quia cum effectus habeat esse à causa, si est positivus debet esse à causa positiva: ideo enim gradus intellectus seu rationalis, & animalis sunt gradus positivi, quia sunt radices ratiocinandi, & sentiendi, quæ positivæ formalitates sunt: sed perfectas est radix substantiæ ex natura rei, & quatenus per vos distinguitur ab ente: ergo est positiva entitas ex natura rei. Patet consequentia, quia substantia ex natura rei est positiva formalitas, sed perfectas est causa seu radix à qua accipit esse substantia, quatenus positiva: ergo ipsa perfectas erit quid positivum.

Vergetur principaliter, quia id quod habet essentiam ex natura rei, & habet esse est ens: sed perfectas adhuc ut per vos distinguitur ab ente habet essentiam, & esse: ergo perfectas ex natura rei formalissime est ens, & prædicatur ens de ipsa. Maior est evidentiissima, quia habere esse, & esse ens seu habere essentiam sunt synonyma entis: atqui cui convenit obiectum unius synonymi convenit obiectum alterius: ergo quod habet esse, & cui convenit habere essentiam ex natura rei, conveniet ex natura rei esse ens, & erit formalissime ens, ut ex terminis patet. Minor illa sic demonstratur, quia quod tribuit alicui essentialem gradum debet in se habere essentiam, & habere esse: sed perfectas tribuit substantiæ gradum essentialem entis per se: ergo perfectas habet essentiam, & esse.

Vergetur, quia quicquid distinguitur essentialiter ab aliquo, habet essentiam distinctam ab eo à quo distinguitur, quia per idem distinguitur res primario, per quod primario constituitur: unde si homo distinguitur essentialiter ab equo, necesse est ut habeat essentiam, per quam distinguatur ab eo: sed perfectas, quatenus talis formalissime, & ex natura rei, distinguitur essentialiter ab accidente, non solum specificè, & modo quo rationale distinguitur ab equo, sed etiam genericè, quidditative, essentialiter, eo modo quo homo, & arbor distinguuntur: ergo perfectas habet essentiam, & esse quidditative distinctum ab accidente, ac proinde habebit veram essentiam, & veram esse: item, omne quod est à parte rei ex natura rei, habet suam essentiam, per quam primario, & quidditative constituitur, & ratio est manifesta, quia omne quod est à parte rei est definibile essentialiter per sua prædicata essentialia à quibus primario, & quidditative constituitur: sed quicquid est definibile per sua prædicata essentialia, habet essentiam, & esse verum quidditativum:

D4 ergo

ergo omne quod est à parte rei ex vi naturæ ipsius, habet veram essentiam, & esse: ergo est ens ex natura rei: sed perfectas sine vlla fictione vere, & proprie ex natura rei, est in substantia, & est vere essentialiter definibilis: ergo est verum ens.

97 Præterea, quia cui ex natura rei convenit attributum entis, debet esse ens: sed perfectas convenit unitas, veritas, & bonitas, quæ sunt attributa entis: ergo perfectas ex natura rei est ens. Maior est evidens, quia attributum est inseparabile ab essentia illius, cuius est attributum; quare ab attributo ad essentiam optima fit illatio: quapropter si per impossibile conveniret alicui præter Deum esse omnipotentem, immensum à se, & independentem, sine dubio conveniret ei essentia. Deinde si alicui convenit risibilitas, necessario convenit essentia hominis, licet risibilitas, quia est proprietas, & non attributum, non habeat tam necessariam connexionem cum homine, sicut attributa cum ente.

98 Minor est certa, quia perfectas est indivisa in se, & divisa ab accidenti: ergo est una à definitione unitatis; item perfectas est appetibilis ex natura rei: ergo est bona, tandem sub quacunque præcognitione perfectas concipiatur, & sub quacunque distinctione existat, est intelligibilis; unde vos intelligitis ipsam ut ex natura rei distinctam, ab ente: sed omne quod est intelligibile, quatenus tale habet intelligibilitatem, seu veritatem transcendentalem: ergo. Sed hæc omnia sunt attributa entis: ergo attributa entis conveniunt vere, & proprie perfectas ex natura rei.

Tandem, quicquid est, & quicquid datur à parte rei, potest esse subiectum affirmationis, vel negationis, quia quodlibet vel est vel non est; sed perfectas vere datur à parte rei: ergo potest esse subiectum affirmationis, vel negationis. Essendi cum veritate interrogo à vobis de perfectas an sit, vel non sit: non potestis dicere non esse: ergo debetis affirmare de perfectas, quod sit: sed id quod est, & quod habet esse ex natura rei, ex natura rei est ens: ergo perfectas ex natura rei, & formalissime est ens. Minor illa sic probatur, quia quod non est, seu quod nihil est, nihil potest facere, aut constituere; atqui perfectas essentialiter facit, & constituit substantiam; & ens per se: unde falsissimum est dicere perfectas nihil facere, & nihil constituere, alias substantia quæ constituitur à perfectas nihil esset: ergo substantiæ perfectas formalissime ex natura rei vere est, ac proinde falsum est dicere quod non sit.

100 Vergetur, quia id quod opponitur enti rationis, & est positivum, debet esse ex natura rei formalissime vel sub non esse vel sub esse, & hoc ita necessario ut aliter non possit contingere, quia inter duo illa contradictoria universalissima comprehensa in illo principio, quodlibet est vel non est, nullum datur medium, quia adæquata divisio universalissima omnium, debet necessario comprehendere quicquid non est fictum (videlicet à parte rei) sed differentia illa perfectas datur sine fictione à parte rei: ergo comprehenditur ex natura rei formalissime necessario sub aliquo membro vel sub esse, vel sub non esse.

101 Sed non comprehenditur sub non esse, quia negatio est, & negatio prædicatur essentialiter,

& ex natura rei de omnibus membris aut inferioribus, contentis sub tali negatione; atqui negatio essendi non prædicatur formalissime ex natura rei de perfectas, alias esset verum dicere perfectas vere, & realiter non est, neque datur à parte rei ex natura rei, quod est falsissimum, & ex terminis patet. Deinde quia, ut supra probavimus, perfectas est id de quo prædicatur positiva formalitas, aut prædicatum positivum: ergo non prædicatur de eo negatio, alias de eodem prædicarentur simul affirmatio, & negatio, positivum, & negativum: ergo duæ contradictoriae, quod est impossibile, quia impossibile est idem simul esse, & non esse: sed perfectas, quatenus constituit substantiam positivam est positiva: ergo non est negatio: ergo negatio essendi ut sic non prædicatur ex natura rei de perfectas; unde duplex negatio essendi verificabitur de perfectas ex natura rei; siquidem nunc fatemini de perfectas ex natura rei verificari non negatio essendi, seu non verificari negatio essendi: sed duæ negationes essendi sunt affirmatio essendi: ergo perfectas ex natura rei non est sub non esse, sed potius sub esse ut sic: sed esse ut sic est ens ut sic, & ens ut sic prædicatur formaliter de omni contento sub illo: ergo ens ut sic prædicatur ex natura rei absolute de perfectas, dicendo perfectas est ens: ergo perfectas ex natura rei non distinguitur ab ente.

Dices de perfectas non prædicari quod sit ens absolute: sed solum quod sit ens secundum quid, & secundum quid sit.

Contra, quia nihil aliud sonat illud prædicatum, est absolute, nisi habens essentiam absolute, & simpliciter oppositam nihilo, uti debetur existentia: sed perfectas habet essentiam; seu quidditatem positivam, ut supra probavimus, oppositam nihilo, & non enti: ergo simpliciter est ens & simpliciter habet esse. Minor quoad secundam partem sic probatur, quia illud quod immediate opponitur contradictorie nihilo, & non enti, habet essentiam non solum oppositam, sed maxime oppositam nihilo: atqui perfectas immediate, & contradictorie opponitur nihilo: ergo habet essentiam maxime oppositam illi: Minor hæc sic demonstratur, quia illud contradictorie opponitur alteri, quod opponitur illi, ut positivum negativo: sed nihilum est negativum, & perfectas ex natura rei est positiva: ergo perfectas contradictorie, & immediate opponitur nihilo; præcipue, quia quando unum excludit aliud, negando illud, opponitur contradictorie illi: sed nihil negat perfectas objective, & formaliter in hac propositione: perfectas negat nihil (perfectas non est nihil): ergo inter perfectas, & nihil datur oppositio contradictoria, ac proinde perfectas habebit essentiam simpliciter, & simpliciter esse.

Dicunt adversarij distinguere ab ente perfectas: tem ex natura rei, quia perfectas non est ens ut quod, neque habet esse ut quod, sed potius ut quo, vel ut quale.

Sed contra manifeste, quia illud est quo, respectu alicuius, quod formaliter constituit illud in esse talis cōcreti, & contra non potest esse quo, respectu illius, quod non constituit formaliter, ut patet manifeste in albedine, quæ est quo, respectu albi, & non est quo, respectu nigri, quia album constituit formaliter, & non nigrum, & humilitas est quo, respectu hominis, & non respectu

Quæst. Vlt. vtrum ens distinguatur, &c. 211

Et lapidis, sicut inherencia non est quo respectu substantiæ, licet sit quo respectu accidentis, quia accidens constituit formaliter inesse inherenti, & non constituit substantiam: sed perfectas nullo modo constituit ex natura rei ens, vt ens, tanquam ratio formalis ipsius, quatenus entis: ergo perfectas ex natura rei non potest esse ens vt quo, neque vt quale, licet sit substantia vt quo, aut vt quale, ex eo quod constituat substantiam formaliter, vel vt ratio formalis illius.

105 Minor sic demonstratur, quia illa ratio formalis quæ proprie, & ultimo constituit aliquid inferius essentialiter vt tale, non potest esse ratio formalis constituendi superius illius essentialiter, v. g. quia rationale constituit ex natura rei formaliter proprie, & ultimo hominem non potest constituere animal vt tale, quatenus est superior ipsius hominis, & quia sensibile constituit formaliter animal non potest formaliter constituere substantiam, quatenus talis est, quia est superior respectu animalis.

106 Ratio autem à priori est, quia differentia diuidentes, & contrahentes rationem superiorem, sunt extra rationem essentialem illius: sed si essent constitutivæ rationis superioris, & constituerent ipsam vt quo, formaliter essent de essentia illius: ergo differentia inferiorum contrahentes rationem superiorem non sunt constituentes, neque constituunt rationem superiorem. Minor est clara, quia id quod constituit vt quo, aliquid concretum formaliter est de essentia illius: sed per vos differentia inferiores constituunt vt quo rationem superiorem: ergo differentia illius essent de essentia rei superioris: ideo enim rationale est de essentia hominis, quia hominem constituit vt quo, formaliter, & sensibile est de essentia animalis, quia constituit animal vt ratio formalis: sed differentia inferiores constituunt rationem superiorem vt quo, formaliter: ergo sunt de essentia illius, atqui ex Aristotele, & ex omni bona metaphysica, differentia inferiores sunt extra rationem essentialem superioris: ergo non constituunt illam vt quo, formaliter: ratio à priori est, quia differentia inferior aduenit superiori rationi iam completæ in suo esse, quia ratio superior, quando coniungitur cum differentia sua inferiori, habet completam essentiam in esse superioris, vt videre est in animali dum contrahitur per rationale, quod iam completum in esse animalis, hoc est in esse viventis sensibilis descendit ad rationale, vt cum illo constituat hominem.

107 Tunc sic, perfectas constituit essentialiter ultimo, proprie, formaliter vt quo, substantiam in esse substantiæ, quæ est inferior respectu entis vt sic: perfectas enim est vltima differentia propria per quam substantia constituitur in esse substantiæ, & differt vltimo ab accidenti: ergo perfectas vltimo, & proprie est constitutiva substantiæ.

Ergo non potest constituere vt quo ens, quatenus ens, & quatenus superius respectu substantiæ.

108 Præterea, quia ens in sententia Scoti non est complexum sed simplicissima ratio irresolubilis, in alios duos conceptus, ex alio capite ante omnem contractionem tanquam prima omnium ratio præsupponitur complete constitutum: ergo non constituitur perfectate, quia cum esset complexum ex ratione superiori, & differentia illa

R. P. de N. deph. Pen. asel, Theol. Schol. Tom. I.

perfectatis, ac proinde resolveretur in illa duo constitutiva ex natura rei distincta: quapropter esset prima vt supponitur, & non esset prima ratio, quia ante se supponit duo constitutiva illa.

Vrgetur, quia perfectas est quo constituitur substantia, non in esse entis, sed in esse substantiæ: ergo solum respectu substantiæ erit quo, & in alijs rationibus erit quod, quas non tribuit substantiæ, v. g. anima rationalis est quo hominis, & nihilominus est spiritualis vt quod; item est substantia vt quod, & ens vt quod; sed substantiæ non tribuit esse ens perfectas: ergo in esse entis non erit quo, sed quod.

De illo enim quod, interrogo an sit aliquid vel nihil: sed non est nihil; ergo aliquid, & ex alia parte est quod: ergo est aliquid vt quod: sed aliquid vt quod est ens vt quod: ergo perfectas ex natura rei non est quo ens, sed quod ens. Explicatur exemplo, licet enim nigredo sit nigrum vt quo, tamen esse rationem quare aliquid sit nigrum, non habet vt quo, sed vt quod, alias si ipsa esset ratio nigrefaciendi vt quo, esset assignandum nigrefactum vt quod, formale; quod non potest assignari: si igitur differentia perfectatis est quo, constituitur substantia formaliter in ea ratione erit constitutum quod, formale in gradu essendi; habens esse: sed habens esse vt quod est ens quod: ergo perfectas est ens vt quod.

Vltimo absolute argumentor contra omnem solutionem, quia perfectas quæ vocatur ens quale ens; quo modus seu affectio entis est quid positivum, vt probatum est supra, & conceditur ab adversarijs.

Atqui ipsum ens vt quod, est etiam positivum, & distinguuntur ex natura rei: ergo conveniunt in ratione positivi vt sic: sed à quacumque convenientia intrinseca potest abstrahi ratio illa conveniendi secundum Scotum: ergo ab ente, & perfectate potest abstrahi ratio positiva vt sic.

Tunc sic de illo positivo interrogo per quid contrahatur ad modum perfectatis constituendum & ad ipsum ens vt quod, si est per modos ex natura rei distinctos ab ipso positivo vt sic, eo modo quo perfectas contrahens ens distinguitur ex natura rei ab ente; contra primo: ergo iam ens non est prima ratio totius realis convenientiæ: sed datur alia superior ente vt sic, quod est absurdum contra ipsos adversarios.

Secundo contra, quia iam ens vt sic non erit simplicissima ratio, sed divisibilis, & resolubilis in rationem positivam vt sic, & in modum illum ex natura rei distinctum, per quem contrahitur positivum vt sic ad esse entis vt sic.

Vltimo contra evidentius, quia ex hac solutione Scoti, & Scotistarum sequitur processus in infinitum, adeo formidabilis ipsis, quem vt solum illum fugerent, coacti sunt introducere, vel ad introducendam distinctionem ex natura rei inter ens vt sic, & modum entis seu differentiam contractivam illius.

Processus in infinitum sic probatur, quia illa ratio positiva superior respectu entis vt sic, & perfectatis, contrahitur ad perfectatem, & ad ens vt sic per modos ex natura rei distinctos ab ipso positivo vt sic.

Tunc sic, ille modus constitutivus entis est positivus, quia constituit aliquid positivum vt positivum; nam ens vt constituitur per illum modum, est immediate oppositum non positivo, & non enti seu negationi essendi: ergo ipsum ens

De d. x. debet

debet esse positivum ut constituitur à tali modo: sed aliquid constituens positivum ut tale non potest esse negatio positivi, quia quod est sub vno opposito contradictorio, non potest constituere alterum sibi contradictorium; alias idem constitueret, & destrueret, vel ut melius loquar, esset constitutivum, & destrutivum alicuius, quod ex ipsis terminis repugnat; quare constitutivum unius contradictorii non potest participare essentialiter de altero contradictorio, nec esse sub illo: sed modus ille constituens ens in esse talis positivi, est sub positivo ut sic, ergo non potest esse negatio positivi.

118 Præterquam quod ille modus contrahens positivum ut sic, ad esse entis ut sic, nullius alterius rei positivæ, potest esse negatio, quia ens, quatenus ens formaliter, & quatenus constituitur per illum modum, nihil positivum negat primario; sed potius adæquate, & totaliter est positiva ratio essendi, & sic adæquate, & primario est obiectum propositionis affirmativæ: ergo absolute ac simpliciter ratio formalis, & primaria constituendi illud est positiva formaliter.

119 Tunc sic, positivum ut sic contractum ad ens ut sic, est positivum: ergo ille modus contrahens positivum ut sic, ad ens ut sic, & distinctus, ex natura rei ab ipso positivo ut sic, convenient in intrinsece in ratione positivi ut sic, quæ ratio positiva ut sic superior altero positivo debet contrahi ad illud positivum commune enti, & perfecti per aliquos modos, ex natura rei distinctos, ab ipso positivo contrahibili; quia illi modi sunt rationes differendi, & illa ratio superior est ratio convenienti: ergo debent distinguí ex natura rei, quia hæc est fundamentalis ratio propter quam Scotus non solum in creatis: sed etiam in divinis introduxit distinctionem ex natura rei inter ens ut sic, & differentiam creatam, & increatam.

120 Tunc sic, iterum interrogo de illo modo, per quem contrahitur positivum secundum, ad positivum primum ut sic: utrum sit modus negativus ut sic vel positivus? non negativus, quia constituit positivum ut sic secundum; unde non potest esse negatio, quia differentia primario constitutiva alicuius oppositi contradictorii, non potest contineri sub alio opposito contradictorio, ut modus increatus constituens Deum, non potest esse creatura: ergo ille modus constitutivus positivi secundi ut sic, non potest esse sub negatione positivi ut sic, quod est contradictorium illius: ergo erit modus positivus.

121 Item propter eandem rationem, illa ratio quæ contrahitur, est positiva, quia est convenientia duorum positivorum, sicut convenientia duorum animalium in esse animalis est animal, & duorum individuorum in esse hominis est homo.

122 Iterum iste modus per se est positivus, & illa ratio contrahibilis per hunc modum est etiam positiva: ergo datur ratio superior positiva, quæ communis sit rationi illi contrahibili, & huic modo contrahenti, quæ necessario debet contrahi utique per alios modos ex natura rei distinctos, & positivos; de quibus, & de ratione superioris iterum sit eadem interrogatio, & sic evidenter procedetur in infinitum: ergo supposita sententia Scoti datur processus in infinitum, & sic incident in ipsum absurdum, quod evitare contendunt introducendo suas distinctiones Scoti.

Item, quia illa ratio positiva ut sic, primo abstracta ab ente, & perfectitate, est intelligibilis in se ut quod, quia non est ratio intelligendi aliud, cum non sit aliud cuius formaliter possit esse, sed potius est ratio superior omni alia, ratio autem superior non dicitur ratio formalis intelligendi inferius, nisi dicatur propter quam, quæ ut supra probavimus debet in se prius ut quod cognosci, v.g. ens ut sic, non est ratio formalis sub quo cognoscendi substantiam, neque homo est ratio formalis intelligendi Petrum, ratione cuius prædicatum superius non est ipsa intelligibilitas superioris, sed potius est cognoscibile ut quod in se, & propterea est mediū propter quod cognoscitur inferius, & sic non est veritas inferioris, sed potius in se verum ut quod, quo cognito venimus in cognitionem alterius, sed verum ut quod, & intelligibile ut quod; atqui verum ut quod est ens ut quod: ergo illa ratio positiva erit ens ut quod; unde non abstrahetur ab ente ut sic, ut ratio superior, sed potius erit synonymum enti. Deinde perfectitas in suo conceptu habet rationem positivi: ergo perfectitas in se erit ens eo modo quo dicitur positivum.

SVBSECTIO I.

Ex principijs Scoti, & Scotistarum contra ipsos argumentor.

124 **Q**uia tota ratio propter quam asserunt Scotus, & Scotistæ distinguí ex natura rei in Deo rationem entis, & rationem increati, aut differentiam perfectitatis est, quia Deus convenit cum homine, & cum quacunque creatura in esse entis, & non convenit, sed potius differt à creatura per differentiam increatam, & ab accidenti per perfectitatem, cum quo convenit in esse entis, hoc est præcipuum, & principale fundamentum quo fundantur, ad introducendam talem distinctionem, ut patet ex primo, & principali argumentoposito contra nos, & in favorem Scotistarum in 1. sect. huius quest.

Atqui bene potest dari quod per vnam formalitatem conveniat à parte rei Deus cum aliquo, & per aliam non conveniat realiter, sed potius differt, & nihilominus in sententia Scoti non distinguantur ex natura rei tales formalitates: ergo præcipuum fundamentum Scoti quo innititur distinctio ex natura rei, tanquam inane, & omnino futile funditus corrui; & penitus labefactatur: minor in qua sola est tota difficultas sic demonstratur.

126 Quia in sententia Scoti, & communi Scotistarum, sine vlla controversia actus necessarius voluntatis divinæ quo se amat, v.g. non distinguitur vlllo modo ex natura rei formaliter ab actu ipsius voluntatis divinæ libero; sed per actum liberum, quatenus liberum, & sub ratione formalis liberi convenit vere, & realiter Deus cum actu libero creaturæ, quatenus libero, & non convenit realiter cum tali actu libero per actum necessarium, sub ratione necessitatis vere, & realiter: ergo in vestra sententia vna, & eadem entitas formalissime sine vlla distinctione ex natura rei convenit, & non convenit realiter cum eodem.

Minor illa sic demonstratur, quia tunc aliqua conveniunt vere, & realiter, quando in utrisque datur

Quæst. Vlt. vtrum ens distinguatur, &c. 213

datur simile prædicatum à parte rei, & tunc non conveniunt realiter, quando in vno ex illis extremis datur carentia prædicati, quod datur in altero: sed in actu libero Dei, & in actu libero creaturæ datur simile prædicatum libertatis, cum uterque actus sit liber vere, & realiter: ergo actus liber Dei, & actus liber creaturæ conveniunt vere, & realiter in ratione formalissima liberi vt sic: sed in actu libero creaturæ, datur carentia necessitatis, quæ reperitur formaliter in actu necessario Dei, ex eo quod actus liber creaturæ, quatenus liber non est formaliter necessarius, & actus, v.g. quo se amat Deus, & per quem Pater, & Filius producant Spiritum Sanctum, non est liber formalissime, sed determinatus, & necessarius omnino: ergo actus necessarius Dei, quatenus necessarius, non convenit vere, & realiter cum actu libero creaturæ, quatenus liber est in ratione libertatis, vt sic: ergo.

Declaratur, ideo per vos misericordia divina, & misericordia creata conveniunt vere, & realiter, & iustitia divina non convenit realiter aut ex natura rei cum misericordia creata, quia in misericordia divina, & creata datur simile prædicatum miserendi in actu primo, & in iustitia divina, quatenus talis, non datur formalitas miserendi, sicut datur in misericordia creata, & ideo ratio entis quæ datur in Deo convenit cum creaturæ, quia etiam in creatura datur prædicatum entis, seu essendi, & non convenit Deus per differentiam increatam, quia ratio independentis, & im- participati non datur in creatura, sed in actu libero creaturæ datur ratio libertatis, sicut datur in actu libero Dei, & non datur in actu libero creaturæ formalitas necessarii, quæ datur in actu necessario Dei: ergo actus liber Dei convenit realiter in ratione liberi, vt sic cum actu libero creaturæ, & actus necessarius Dei, quatenus necessarius non convenit vere, & ex natura rei cum actu libero creaturæ, quatenus libero, & in ratione liberi, vt sic:

118 Confirmatur tota hæc ratio, quia infinitudo essentialis divina, & ipsa essentia divina non distinguuntur ex natura rei in vestra sententia, vt sæpe à vobis audivi; & auribus usurpavi, dum in assertionibus publicis defendendis constitutiva divinæ essentię explicaretis: item in vestra sententia, etiam vnumquodque attributum, vt distinguitur ex natura rei ab ipsa divina essentia, & vt ab alio attributo seernitur, habet suam infinitatem non distinctam ex natura rei à tali attributo. Tunc sic, divina essentia vt distinguitur ex natura rei à divina sapientia, convenit vere, & realiter cum illa in esse divino, & in esse infinito vt sic, quia in utrisque reperitur simile prædicatum divini, & infiniti, & non convenit cum divina sapientia vere, & realiter in ratione essentia, & naturæ, & idem est de divina misericordia, iustitia, &c. quia attributa iustitiæ, misericordiæ, &c. ex natura rei non sunt divina essentia, & natura, sed potius perfectiones attributales increatæ naturæ: ergo eadem formalissima entitas, sine vlla distinctione ex natura rei convenit, & non convenit cum eodem: ergo falsum est, id quod asseritis, dicendo ens distinguui ex natura rei à differentia increata Dei, quia ens convenit in Deo cum creatura, & talis differentia non convenit realiter cum illa.

129 Clarius, in differentia vltima Dei, quatenus talis est, & quatenus distinguui ex natura rei ab ipso ente, quod est in Deo non datur pluralitas

formalitarum distinctarum ex natura rei, quia vos asseritis esse ita simplicissimam, & eandem, vt minime possit resolui in duos conceptus ex natura rei distinctos.

Sed hæc ipsa differentia vltima Dei convenit 130 vere, & realiter cum differentia vltima creaturæ in ratione differentia: vt sic (quia sicut illa differentia distinguit Deum à creatura, & facit vt Deus differat ab illa, ita etiam differentia creaturæ distinguit creaturam à Deo, & facit vt creatura differat ab ipso) & disconvenit aut non convenit realiter in ratione increati sub ratione expressa increati, quia talis formalitas non reperitur in differentia creaturæ: ergo eadem omnino simplicissima formalitas, sine vlla distinctione ex natura rei, potest convenire, & non convenire, cum aliquo: quod clarius patet in singularitate Dei, quæ formaliter convenit cum singularitate creaturæ in ratione singularis vt sic, & non convenit cum singularitate creaturæ in ratione increatæ singularitatis, & nihilominus in singularitate divina non distinguuntur ex natura rei ratio singularitatis, & ratio increatæ singularitatis, quia singularitas divina, quatenus vltima differentia non est resolvable in duos conceptus, alias si esset resolvable, vt ipse Scotus in 1. latè probat, esset resolvable, daretur processus in infinitum, quod est absurdum omnino vitandum: ergo principale fundamentum Scoti, ad introducendam distinctionem, ex natura rei funditus corrui, & suo ipso pondere præmitur.

Secundo principaliter sic argumentor ex ipsius 131 Scoti principiis, quia ideo vos dicitis dari in Deo ex natura rei distinctionem inter rationem entis, & rationem increati, quia ratio entis in Deo separatur à ratione increati, quatenus existit in creatura sine ratione increati; sicut etiam separatur in Deo ratio entis, quæ reperitur in creatura à ratione creati; quia in Deo datur illa ratio sine ratione creati: totum hoc fundamentum patet ex secundo argumento posito in favorem Scotistarum *sección 1. huius questionis*; sed ex hoc argumento sequitur manifeste, non solum distinguui ex natura rei, rationem entis à ratione increatæ, sed quod magis est distinguui realiter absolute: ergo si aliquid probat vestra ratio, necessario debet probare in Deo repetiri distinctionem realem inter constitutiva Dei; sed dari distinctionem realem absolute in Deo est hæreticum damnatum anno Domini 1148. sub Eugenio III. Papa, in Conc. Remensi, contra Gilbertum Porretanum: ergo tale argumentum probans conclusionem Scoti est omnino reiiciendum.

Quod autem ex tali argumento colligatur non solum distinctio ex natura rei, sed realis; sic demonstratur, quia ea quæ separantur realiter, realiter distinguuntur, & non solum ex natura rei; sed per vos ens separatur realiter ab esse increato seu à differentia vltima Dei, & etiam separatur à differentia creaturæ: ergo ratio entis non solum distinguui per vos à differentia Dei, & differentia creaturæ ex natura rei; sed etiam realiter. Maior est principium in metaphysica, quia idem realiter non potest esse sine seipso, alias esset, & non esset idem simul, vt videre est in Petro, & Ioanne; ideo enim colligimus Petrum distinguui omnino realiter sine vlla identitate reali à Ioanne, quia potest separari ab illo, & existere sine illo realiter, quod si negetur à vobis, omnino tollitur medium cognoscendi definitionem realem

inter duas res: ergo evidentissimum est ea distinguere realiter inter se, sine ulla identitate reali, quæ possunt separari realiter, ita ut in aliquo subiecto sit unum sine alio à parte rei, & ratio est manifesta, quia quando datur identitas realis, non potest dari unum sine alio, aut destructo alio, quia quod destruitur quatenus destructum est, non est, & quod remanet, est: ergo iam idem esset simul, & non esset, quod est omnino impossibile ex illo evidentissimo axiomate: impossibile est idem esse, & non esse simul.

133 Minor proxima sic probatur, quia ens existit in creatura sine differentia increati per vos, & existit in Deo sine differentia creaturæ: ergo ratio entis ita separatur à ratione increati ut sit sine illa, ac proinde maxima omnium separatione segregetur à tali differentia: item destructa creatura non destruitur ens: ergo ita separatur ratio entis à ratione creaturæ, ut existat unum sine alio: ergo maxima omnium separatione, similiter separatur ratio entis à ratione creaturæ.

134 Ultimo argumentor contra Scotum, quia ratio Scoti, quæ videtur ad probandam distinctionem ex natura rei inter prædicata divina est ipsa, quæ usus fuit Gilbertus Porretanus ad probandam suam hæresim: atqui hæresis Gilberti Porretani erat affirmare distinctionem realem inter prædicata divina: ergo ex ratione Scoti sequitur manifeste in Deo dari non solum distinctionem ex natura rei, sed etiam realiter. Maior patet ex his verbis, quibus Otto Frisingensis Episcopus, maxime fide dignus, & antiquus Author, qui centum, & amplius annos post Bernardum claruit imperio vacante anno 1260, proponit rationem Gilberti ad probandam suam conclusionem: *videlicet si indeterminate profiteretur divinitatem esse Deum, (id est) quamlibet personam, cogeretur sine determinatione concedere quicquid de qualibet personarum, & de essentia, sicque in hanc incidere absurditatem, aut sicut personam filij, ita divinam essentiam indeterminatam incarnatam passam confiteretur: ex qua absurditate facile sensus hæreticus iuxta Sabellum emergeret, & eadem res diceretur, & generans, & genita, & eandem seipsam genuisse; quod autem inter naturam, & personam non mathematica abstractione, sed Theologica consideratione quoquomodo divideret ratio, & ratione, & autoritate probare nitentur; sic ille.*

Itaque ratio Gilberti hæc erat, si idem sunt omnino suapte natura persona, & essentia: ergo si persona vnitur realiter naturæ humanæ illam substinens, etiam natura divina eodem modo vnitur, & humanam terminabit, quare sicut dicimus Verbum passum, & mortuum, ipsam etiam deitatem mortuam, & passam dicemus: cum ergo hæc non sint concedenda, sequitur essentiam non esse personam, & e contra ex natura rei; ecce ipsa ratio Scoti, nam Gilbertus colligit essentiam non esse relationem ex natura rei, ne cogamur dicere de essentia quæ de persona enuntiamus, scilicet generari, & generare, ac si à contrario cum Scoto diceret de essentia non dicimus quod reipsa generatur, sicut de persona: ergo persona, & essentia non sunt idem ex natura rei, quia de eodem non potest affirmari, & negari idem: vide tuam rationem qua probas ens, & increatum distinguere ex natura rei in Deo, quia de ente affirmatur à parte rei convenientia cum natura, quæ negatur de differentia increata: ergo ratio Scoti, & ratio Gilberti Porretani est eadem numero; sed

conciliū Remense sub Eugenio III. indicat ex tali ratione sequi distinctionem minime concedendam in Deo, ac proinde ipsum Concilium damnavit rationem Gilberti, & conclusionem erutam à tali ratione: ergo conclusio, & ratio Scoti est omnino repellenda, ut repulsa fuit à Concilio Remensi.

Dices, Gilbertum posuisse distinctionem in Deo, non tanquam inter duas formalitates solum, sed tanquam inter duas res.

Sed contra primo, quia ut optime advertit P. Vasquez, Gilbertus nunquam posuit ita apertam distinctionem inter essentiam, & personam, sicut est distinctio quæ inter duas res esse potest; sed dixisse quoquo modo Theologica consideratione distinguere, ita ut non solum abstractione mathematica; sed consideratione Theologica ratio nostra inter illa distinctionem operetur, quasi dicat non solum distinguere nostro modo intelligendi: nam mathematicus sola consideratione sua separat à materia, ea quæ vere in materia sunt: si ergo solum ratione mathematica distinguuntur, quæ solo nostro intellectu distincta concipiuntur: ratione vero Theologica ea dixit differre, quæ secundum veram Theologiam inter se distinguunt, hoc est quæ vera Theologia differre aut distinguere asserit, intelligit autem ex natura rei, sed à parte rei, non sola consideratione, alioqui non esset aliud differre ratione mathematica, & consideratione Theologica: hæc sunt quæ dicebat Gilbertus, ubi nulla mentio fit de distinctione simpliciter reali, sed solum de distinctione quæ datur à parte rei sine fictione: atqui vestra distinctio non est ficta, sed vera à parte rei, & ex natura rei: ergo vestra sententia est sententia Gilberti, quod patet amplius, ex decreto Concilij Remensis ibi: *credimus, & confitemur naturam divinitatis esse Deum, neque aliquo sensu Catholico posse negari, quin divinitas sit Deus, & Deus divinitas, sicut vera dicit Dominus sapientia Dominum, sapientia sapientem, & alia huiusmodi, sicut divinitatem Deum esse credimus, non nisi ea sapientia quæ est ipse Deus sapientem esse, sicut non nisi ea divinitate Deum quæ est ipse, id est seipso sapientem unum Deum, sic Concilium: ubi aperte damnat non solum distinctionem maximam realem, sed potius, & magis data opera quamcumque distinctionem à parte rei, & in quocumque sensu catholico, ut patet ex illis verbis naturam divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, ac si dicat, credimus, & confitemur tantam identitatem inter divinitatem, & Deum, inter sapientiam, & ipsum Deum, ut in nullo sensu vero, & catholico possit concedi distinctio aliqua inter prædicata absolutæ Dei; sed vos conceditis distinctionem veram, licet non in omni sensu, scilicet realiter, nihilominus tamen in aliquo vero sine fictione ex natura rei: ergo vestra distinctio damnata est in Concilio Remensi contra Gilbertum.*

Dices eam distinctionem damnatam esse, in 136 quæ possit negari, aut per quam negetur sapientiam, & divinitatem esse Deum; cum autem adhuc, licet concedatur distinctio ex natura rei inter prædicata absoluta, & Deum ex vi talis distinctionis, non possit negari sapientiam esse Deum, aut prædicatum absolutum esse Deum, seu aliud prædicatum, inde est quod non sit damnata talis distinctio, sed solum distinctio realiter.

Sed contra manifeste, quia omnis distinctio est talis

Quæst. Vlt. vtrum ens distinguatur, &c. 215

ralis conditionis, vt dicat negationem illius; à quo distinguitur in ea ratione, & genere qua datur distinctio, itaque id quod distinguitur, dicit negationem alterius à quo distinguitur, ac proinde ex vi distinctionis negat identitatem cum altero in ea ratione qua distinguitur ab eo; vnde identitas, & distinctio in ea ratione, & genere quo sunt, ita se opponunt, vt se expellant ab eodem subiecto, v. g. ea quæ distinguuntur per rationem, per rationem non sunt idem, neque identificantur; ac proinde per rationem vnum negatur de alio, sicut quæ realiter absolute distinguuntur, realiter, & absolute non identificantur; sed potius vnum negatur de alio; vnde relatio paternitatis in diuinis, quia distinguitur realiter à filiatione, quatenus relatio est, non identificatur cum filiatione, & ac proinde negatur quod sit filio realiter, quia ipsa distinctio dicit negationem, quæ prædicatur de ipso quod distinguitur ab alio; vnde quia Deus distinguitur à creatura habet negationem quæ prædicatur de Deo in hac propositione; Deus non est creatura; itaque omnis distinctio in ea ratione, qua est distinctio, affert negationem quæ prædicatur in concreto de distincto respectu illius à quo distinguitur.

138 Tunc sic, vestra distinctio ex natura rei est vera distinctio in illo genere: ergo in illo genere affert negationem identitatis respectu extremi distincti, quæ in concreto prædicatur de ipso distincto respectu illius à quo distinguitur, sed per vos Deus habet distinctionem ex natura rei respectu sapientiæ diuinæ, & respectu entis: ergo habet ex natura rei negationem respectu sapientiæ, entis, &c. quæ vere in concreto prædicatur de Deo respectu sapientiæ, & de sapientia respectu Dei &c. ex natura rei: ergo in vestra sententia ex natura rei est vera hæc propositio, Deus non est sua sapientia, vtique in sensu de quo loquimur, videlicet ex natura rei: ergo necessario debetis asserere in aliquo vero sensu Catholico, licet non in omnium esse verum dicere sapientia diuinam non est Deus: patet hæc consequentia, quia per vos ex natura rei, vere habet negationem: ergo in sensu ex natura rei catholice, & vere negat suam sapientiam; sed sensus ex natura rei verus, & Catholicus est, aliqui sensus verus, & Catholicus: ergo in aliquo vero sensu per vos est verum dicere, sapientia diuina non est Deus licet in alio sensu, scilicet realiter sit verum dicere sapientia diuina est Deus: atqui Concilium immediate damnat vestram sententiam, sicut sententiam Gilberti, qui non in omni sensu; sed solum in aliquo, scilicet secundum rationem Theologicam asseruit, sapientiam non esse Deum, cuius oppositum definivit Eugenius Papa, dicens inter perfectionem, & essentiam, rationem veram, & Theologicam non debere distinguere: efficitur ergo vt formaliter ex natura rei non distinguantur; cum enim Eugenius definivit ne ratio distinguatur, intellexit secundum phrasin Gilberti, videlicet secundum rationem, & considerationem non mathematicam, sed Theologicam, quæ est ex natura rei, & ante nostram cognitionem; præcipue, quia si magis probati nisi discipuli Gilberti post Concilij definitionem dicebant, inter relationem seu personam, & essentiam non esse distinctionem in intelligendo; sed in nomi-

nando (vt certum est illos dixisse) efficitur solo nostro modo cognoscendi, qui varijs vtitur nominibus, non autem consideratione Theologica, quæ tendat ad rem ipsam, vt in se est aliquam ibi posse distinctionem inueniri.

Vrgetur, quia eam distinctionem solum damnauit Concilium, quæ directe colligebatur ex ratione illa Gilberti supra posita: sed ratio Gilberti vt supra posuimus est qua vtitur Scotus, & distinctio Scoti sequitur ex eadem ratione Scoti, & Gilberti: ergo ipsa distinctio Scoti est quam damnauit Concilium Remense contra Gilbertum.

139 Confirmatur ex Concilio Florentino sess. 18. post medium, in disp. inter Ioannem & Marcum, vbi Ioannes ex Ecclesia Latina sic ait: *Diuina substantia, & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectus nostræ differre videntur*; cui sententiæ Marcus pro Ecclesia Græca coram toto Concilio consensit, Andreas etiam præsul Colossensis in eodem Conc. sess. 7. volens conciliare disputationem eorumdem Ioannis & Marci, sic dixit: *Plurimum refert simpliciter profere diuinam substantiam, vel Patris filijque substantiam: haud quaquam tamen putare debemus vt re differant, quandoquidem sola ratione aut intelligentia differre creduntur*, &c. si ergo essentia Patris, aut essentia Filij sola ratione differt ab essentia absolute sumpta, sequitur sola etiam ratione differre relationem ab essentia simpliciter acceptam; nam aliqui, & essentia Patris quæ relationem addit non sola ratione differret ab essentia simpliciter, & quod caput est in eodem Concilio sess. vltima, in quadam confessione fidei, quæ à Latinis, ad Græcos missa est, sic dicitur: *Porro autem ne identitatem coniunctionemque diuinæ substantiæ distribuere ac ipsam substantiam, re non autem sola ratione ab hypostasibus & personis differre credere videamur*, &c. vbi putat Concilium & tota pars Latinorum, in commodum existimare inter personam, & essentiam distinctionem maiorem esse, quam rationis, & intellectus; atqui vestra distinctio siue inter attributa & essentiam, siue inter prædicata essentialia Dei; non solum est rationis, & intellectus; sed etiam datur à parte rei vere: ergo est contra mentem Concilij Florentini, laudantis, & admittentis tanquam veras propositiones supradictas Ioannis Latini, & Marci Græci, præcipue, quia ex vestra sententiâ sequitur manifeste distinctionem, quam admittitis, non solum esse ex natura rei; sed etiam realiter, quia omne ens dividitur sufficienter in ens rationis, & reale: ergo omnis pluralitas, quæ sequitur ad ens, eodem modo sufficienter dividetur, pluralitas autem idem est quod distinctio: ergo omnis distinctio aut erit rationis aut realis: sed hæc vestra non est rationis: ergo realis. Deinde si ex natura rei ante intellectum vna ratio formalis non est alia: sequitur esse aliam, & aliam rationem; cum igitur quævis illarum sit aliquid reale sit vt ante intellectum ex natura ipsius rei sit aliquid, & aliquid reale: erunt ergo duæ res, aut duo realiter diversa.

140 Neque quidquam obstat, quod in vna, & eadem re, quæ habet rationem totius reperiatur duplex ratio, vt in homine, anima, & corpus; vna quæque enim ratio differt ab alia realiter: sic ergo licet in eadem re quæ habet rationem totius, reperiatur duplex ratio formalis; si tamen vna non est alia ex natura sua, & ante intellectum erit realiter ab ea distincta.

Porro

¹⁴² Porro autem distinctionem realem non solum eorum, quæ invicem simul separari possunt; sed eorum etiam quorum unum saltem sine altero esse potest, licet non contra præter rationem ipsam confirmat aperte authoritas Arist. 7. Topic. cap. 1. loco 15. his verbis: *amplius si potest alterum sine altero esse, non erit idem*. hoc eodem argumento quod unum sine alio manere possit probat August. lib. 6. de Trinitate, cap. 6. aliud esse magnitudinem, aliud figuram, aliud colorem, & Bernardus ser. 80. in Cantica, animam non esse suam iustitiam, & sanctitatem eadem ratione colligit; probari etiam manifeste potest, quia quoties aliqua duo sola ratione nostra diversa sunt, re autem sunt idem omnino sola cogitatione, possunt separari sicut sola cognitione sunt diversa.

SECTIO ULTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

¹⁴³ Ad primum argumentum, distinguo maiorem, eadem res secundum idem formaliter, & virtualiter concedo secundum idem formaliter, & virtualiter distinctum, nego; cum autem ratio entis in Deo, & in creatura distinguatur virtualiter à differentiis, ut ex supradictis patet, potest esse ratio conveniendi, & differentia in creatura propter hanc distinctionem, ratio differentie aut differendi per quam differat, & distinguatur Deus à creatura.

¹⁴⁴ Neque enim hæc distinctio virtualis aliquid derogat divinæ simplicitati, quia hæc simplicitas solum consistit in summa reali identitate rei cum omnibus rationibus realibus, quæ in illa sunt seu de illa dicuntur, quin potius hæc distinctio indicat excellentiam divinæ simplicitatis, quæ indivise omnem perfectionem completitur, æquivalendo rebus inter se formaliter distinctis. Unde provenit ut sub diversis rationibus, seu conceptibus concipi possit à nobis, qui inadæquate, & imperfecte res divinas concipimus, quod fundatur in eminentia, & infinita perfectione actualissima ipsius rei, quæ unita continet ea quæ in creaturis divisa sunt; sic autem multa continere non est diminutio simplicitatis, sed potius illius excellentia, & consummata perfectio; itaque summa identitas Dei est formalis, cui non opponitur virtualis, aut eminentialis distinctio, quia opposita debent esse in eodem ordine, & ideo formalis lux non pugnat formaliter cum formalis frigiditate, quia calor non continetur cōformaliter in luce, sed eminentialiter; eminentialis autem calor non pugnat cum formalis frigiditate, quia sunt in diverso ordine: sed distinctio virtualis, aut per æquivalentiam non est formalis distinctio: ergo non pugnat cum identitate formalis, sicut, v. g. eminentialis continentia creaturæ, seu esse eminenter creaturæ non pugnat cum esse formali Dei, & ideo in omnium sententia Deus est virtualiter, seu eminenter creatura, & simul est formaliter Deus, & increatum esse sine ulla controversia, in quo tantum abest quod eminentialis aut virtualis ratio creaturæ destruat rationem increati formaliter, quin potius sit summa perfectio divini esse formalis, quod adeo verum est, ut si per impossibile Deus non esset eminenter creatura, non esset Deus formaliter, ac proinde destrueretur esse formale Dei,

quapropter potius pugnat cum esse formali Dei, non esse eminenter creaturam quam pugnet cum illo esse eminentiale seu virtuale esse creatum.

¹⁴⁵ Ergo similiter eminentialis virtualis distinctio seu per æquivalentiam est summa perfectio summe identitatis Dei seu omniidentitatis divinæ, quæ si deficeret in Deo, sine dubio non esset summe, & infinite perfecta identitas Dei, quapropter tantum abest ut hæc eminentialis, virtualis seu per æquivalentiam distinctio opponatur cum omni identitate divina, quin potius conducit ad summam perfectionem illius: ergo distinctio, quæ opponitur tali identitati est formalis, quia est in eodem genere formalitatis, ac est identitas divinæ, unde identitas divina excludit omnem distinctionem, & pluralitatem divinam inter absolutas, ratione cuius dixit eleganter Bernardus, dicto lib. 5. cap. 7. nisi omnia unum in Deo, & cum Deo consideres, habebis multiplicem Deum, mihi vero non deest, quid cogitem melius eiusmodi Deo tuo: quares quid mera simplicitas.

Ad confirmationem primam respondeo cum ¹⁴⁶ Patre Suarez, rationem substantiæ, & entis in substantia esse quidem eandem omnino secundum rem, differre tamen virtualiter in re, & per rationem formaliter, & priori consideratione habere in substantia eandem rationem essentialem, virtualiter tamen, & ratione diversam; & idem de ratione entis, & accidentis propterea in accidenti reperiuntur; e contra vero accidens, & substantia inter se comparata dicuntur habere in ratione entis essentialem rationem eandem, secundum rationem tantum, non secundum rem, & ideo in omnibus illationibus in ea confirmatione factis, committitur æquivocatio non distinguendo diversas rationes, & modos convenientie distinctionis fundatos in distinctione æquivalentiæ, & virtuali.

¹⁴⁷ Ad secundam confirmationem distinguo maiorem, sunt in re distincta actualiter, & formaliter, nego, virtualiter concedo: ad probationem distinguo, maiorem, formaliter, & in esse entis nego; in esse terminativo, & obiectivo concedo; alias ex eo quod definitio formaliter sit accidens sequetur quod res definita debeat esse accidens, quapropter definitio solum confirmatur in hoc cum definito, ut explicet quod habet definitum sine fictione, non autem debet conformari formaliter in gradu essendi, ita ut substantia definita habeat definitionem, quæ sit substantia, cum hoc sit impossibile; & ut vni entitati reali vnica definitio solum respondeat, quia hoc falsum est, siquidem vna, & eadem entitas secundum varias formalitates potest varijs definitionibus definir, quia cum nos definiamus secundum quod concipimus, & concipiamus per conceptum inadæquatam, non possumus eadem definitionem ex haurire eandem simplicissimam entitatem varijs definitionibus.

¹⁴⁸ Ad secundum Responderetur concedendo maiorem, & negando minorem, ad probationem distinguo antecedens, ratio entis quæ erat in creatura est sine creatura, nego, alia realiter distincta ratio entis, quæ semper in Deo fuit, concedo; unde ratio entis quæ est in Deo non separatur aliunde ratio entis quæ est in Deo increato, & ratio entis quæ est in creatura nunquam separatur à modo creato, unde tota fallacia argumenti in hoc consistit, quod intellectus fingat esse eandem rationem entis,

Vtrum Transcendat vltimas differentias. 217

entis, quæ est in Deo, & creatura, & cum illam rationem entis videat in creatura, iudicat quasi separari, cum nunquam realiter ratio entis, quæ est in creatura, separatur ab illa; nec è conuerso quæ est in Deo; unde cum falsa suppositione fundetur argumētum, falsum est illud, & ita falsum, vt etiam ipsi Scotistæ debeant solvere illud; nam ipsi dicunt rationem entis, quæ est in Deo, licet formaliter distinguatur a modo increato, non tamen distingui realiter, imo identificari realiter: ergo euidenter sequitur non posse separari realiter; imo propter hanc rationem dicunt Scotistæ, ens modum non componere realiter in Deo; quia non possunt separari: ergo in omnium sententia solvendum est.

149 Ad tertium distinguo maiorem, non sunt virtualiter realiter idem, concedo, formaliter nego: ad probationem idem dicitur, ad vltimum illius partis distinguo maiorem, idem respectu eiusdem formaliter & virtualiter, concedo, formaliter idem, & virtualiter distinctum, nego.

150 Ad primum vltimæ partis respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam: ad probationem distinguo, habet rationem conueniendi, si illa ratio confuse cognoscatur, concedo, clarius nego.

151 Ad vltimum nego sicutitatem quod entitatem, & distinctionem, & præterea nego suppositum, quod ens, & modus component, non enim component, sed constituunt.

DVBIVM INCIDENS.

Vtrum ens transcendat vltimas differentias rerum.

SECTIO I.

Sententia aduersaria proponitur.

PRIMA sententia asserit ens non includi in differentiis vltimis; ita Scotus in 1. distinct. 3. q. 3. & dist. 8. q. 2. & in 2. dist. 1. q. 6. probatur, nam vna differentia non est alia, vt per se notum est; ergo vel conuenit cum alijs in conceptu quidditativo entis, vel non; si non conuenit: ergo non includit talem conceptum, in sua quidditate, & essentia, quod intendimus: si autem conuenit cum alijs in illo conceptu, necesse est quod per aliquid aliud differat: ergo vna differentia differt ab alijs per aliam differentiam: ergo illa definitio non erit vltima, quædoquidem in aliam vltiorem resoluitur, & tunc vltius eodem modo inquirendum erit, de illa alia differentia, an includat conceptum quidditativum entis, in quo cum alijs conueniat, atque ita, vel procedemus in infinitum, vel sistendum erit in vltima differentia, quæ ita per se differat ab omnibus alijs rebus vel conceptibus, vt neque in conceptu entis conueniat, & consequenter intrinsece, & quidditative rationem entis non includat: nam si includeret, conueniret in ea cum alijs, si autem conueniret, indiget alia differentia, qua differret iuxta doctrinam Arist. 5. met. cap. 9. & lib. 10. cap. 5. quod ea quæ inter se conueniunt differentiis differunt: R. P. J. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

atque hæc ratio eodem modo applicari potest ad modos intrinsecos, quibus ens contrahitur ad prima decem generas, nam cum vnumquodque illorum generum concipiatur per modum entis completi, certum est quidditative includere rationem entis; in qua omnia illa genera conueniunt: ergo oportet vt aliquibus modis, seu differentiis differant; de illis ergo modis vltius queritur, an includant ens: nam si non includunt, hoc intendimus; si vero includunt, querendum est, per quid differant ab alijs, & quo modo ad illos modos contrahatur ens; & ita, vel procedetur in infinitum vel sistendum erit in aliqua differentia; seu modo qui non includat ens: ergo cum non sit maior ratio de vno, quam de alio, sistendum erit in primo illo modo; quo contrahitur ens ad substantiam, quantitatem, &c.

Confirmatur hoc ex proportionem inter Metaphysicam, & Physicam compositionem, vtraque enim fit ex potentia, & actu, seu (vt Scotus loquitur) ex determinabili, & determinante: sed in compositione physica resolutio vltima fit ad vltimam potentiam determinabilem, quæ in sua entitate nihil includat formæ, seu actus determinantis, & ad vltimam formam seu actum determinantem, quæ nihil includat potentie determinabilis: ergo similiter in compositione metaphysica omnium entium, resolutio facienda est in vltimos conceptus determinabilem, & determinantem, quorum vnus alium non includat, nec è conuerso: sed omnis hæc resolutio ex parte conceptuum determinabilium fit vltimate in conceptum entis, in quo vt sic actu non includitur aliquis modus, seu differentia determinans: ergo etiam ex parte conceptus determinantis debet correspondere aliquis modus, vel differentia, quæ nullo modo includat conceptum entis determinabilem. Denique de passionibus inter plures rationes multiplicat Scotus quas nunc omitto, quia de ijs passionibus dicendum est ex professio disputat sequens.

SECTIO II.

Nostri sententia probatur.

Conclusio: ens transcendit vltimas differentias rerum; hæc est communis sententia Thomistarum, & Doctorum Societatis Iesu, patet manifeste.

Primo omnibus argumentis, quibus questione superiori probavimus perfectam esse ex natura rei ens, quæ argumenta non solum probant esse ens à parte rei, sed etiam formalissime sub quacumque præcisione conceptam, nam perfectitas, & rationale sub quacumque consideratione concipiuntur, sunt intelligibilia vera, & bona: ergo sunt entia, quia cui conuenit attributum conuenit essentia. Secundo, quia rationale quatenus rationale, & sub quacumque præcisione concipiatur, est non repugnans existere, & non repugnans produci à Deo: ergo est ens reale; item est positivum quid, quatenus rationale, vt patet ex supradictis, quæ facile possunt accommodari ad rationale adhuc formaliter conceptum: sed quidquid est positivum ea ratione qua positivum est, est ens: ergo rationale sunt entia formalissime: ergo ens imbibitur in vltimis differentiis rerum & transcendit ipsas.

E e Secundo

4 Secundo principaliter sic argumentor, quia rationale quatenus rationale formalissime, & secundum ultimum conceptum rationalitatis excedit imperfectione irrationale, & brutum, ut tale est essentialiter: ergo ut sic est magis perfectum quam irrationale: sed magis perfectum dicit maiorem perfectionem in conceptu, quo est magis perfectum: ergo rationale in suo ultimo conceptu, dicit maiorem perfectionem: sed maior perfectio dicit rationem positivam essendi, quia perfectio quatenus talis immediate, & ex se non est nihil, neque est negatio essendi: ergo est aliquid, & affirmatio essendi; sed affirmatio essendi est ens: ergo vel perfectio est ens, vel necessario, & essentialiter dicit entitatem, cui essentialiter innitur perfectio, quia perfectio sine entitate non potest concipi, quia perfectio ut perfectio cum sua definitione essentiali est eminentia seu excellentia entis, in qua definitione expresse includitur ens: ergo rationale ut rationale includit ens essentialiter.

5 Declaratur amplius, quia rationale ut rationale, quatenus tale, & quatenus est principium ratiocinandi, distinguitur ab irrationale, & à bruto, non ut æquale in perfectione; sed potius ut excedens in illa, quia sicut ratiocinatio excedit in perfectione irrationationem, ita etiam rationale formalissime excedit brutum: atqui non excedit extrinsece neque materialiter solum; sed formalissime essentialiter, quia in tantum excedit in quantum rationale est species distincta ab irrationale, quia species sunt sicut numeri, quorum unum excedit semper alium, & sic non dantur duo numeri æquales, sed potius secundum formalissimam, & essentialem rationem, unus numerus est maior altero, quia v. g. quaternarius excedit ternarium per quartam unitatem; sed quarta unitas non solum materialiter; sed etiam formalissime convenit quaternario: ergo quaternarius non solum materialiter, sed etiam formalissime excedit ternarium: ergo si rationale quatenus est species, & quatenus est principium essentialiter ratiocinandi excedit brutum, & esse principium ratiocinandi non solum materialiter; sed etiam formaliter, & essentialiter est principium ratiocinandi: ergo rationale non solum materialiter, sed etiam formalissime est perfectius, & includit perfectionem per quam excedit brutum: ergo magis perfectum aut perfectius prædicatur formalissime de rationale; sed de perfectiori aut de magis perfecto formalissime prædicatur ratio essendi, seu habere essentiam, & esse positivum, & immediate opponi non enti, & nihilo: ergo formaliter, & de primo ad ultimum prædicatur ens de rationali: sed rationale est ultima differentia secundum Scotum: ergo de ultima differentia prædicatur ens, transcendit ipsam, & imbibitur in ipsa.

6 Tercio principaliter sic probatur, quia si ratio entis non imbibetur, in ultima differentia esset, quia non sumitur à tota forma secundum omnes gradus illius, aut, quia seipsa differt ab alia; sed neutrum obest ut dicatur essentialiter ens: ergo.

7 Maior est ipsa ratio adversariorum: minor sic probatur, quia sensibile quod non est ultima differentia non sumitur à tota forma totaliter, & ex alio capite seipsa differt ab opposita differentia, & nihilominus in ipsa essentialiter, secundum ipsum Scotum includitur ens: ergo non ob-

stat id quod dicunt adversarii ut ultima differentia includant essentialiter rationem entis.

Minor patet, quia sicut rationale non sumitur ab anima rationali, secundum omnes gradus vivendi, sentiendi, &c. sed tantum secundum ultimum, quatenus est principium ratiocinandi, & per seipsam, & non per aliam differentiam ab irrationale distinguitur; ita sensibile in homine non sumitur à tota forma secundum omnes gradus, cum non sumatur ab anima rationali secundum gradum ratiocinandi, alias differentie formaliter confunderentur, & equus qui habet perfectam sensibilitatem, haberet animam rationalem, à qua secundum gradum ratiocinandi sumeretur talis sensibilitas, quod est falsissimum; sed solum sumitur ab anima secundum gradum sentiendi, quatenus anima est illius principium, neque habet aliquid ratione cuius, & non seipsa distinguitur ab insensibili: ergo quod dicitur ab adversariis totum reperitur in sensibili, quod non est ultima differentia, & nihilominus illud non obstat, ut dicatur ens intrinsece, & essentialiter: ergo à paritate rationis, non potest obesse in ultima differentia, ut sit essentialiter ens, quia ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus vel quasi effectus formalis.

Vergetur, quia ens à quo nec realiter, nec formaliter distinguuntur modi ultimi, & ultime differentie à parte rei, ut patet ex dictis *questionibus superiori*, est communissimus, & universalissimus essentialis conceptus, & superior omni illo quod vere est, & propter hanc rationem immediate opponitur nihilo seu non esse ut sic: ergo quæcumque differentia includit ens essentialiter: hæc consequentia sic patet, quia quæcumque differentia in suo ultimo conceptu est aliquid quod particulare; ergo includitur sub universalissima omnium ratione, quæ comprehendit omnem particulare, in quo distinguitur universalitas entis ab universalitate cæterorum universalium, cætera enim universalia, quia inesse universalium sunt particularia, non comprehendunt omnia particularia, sed solum aliqua, de quibus prædicantur, ut videre est in substantia, quæ comprehendit solum substantias, & non accidentia; at vero universalissima omnium ratio quæ ens est; sed positivum ut sic debet comprehendere quodcumque particulare, reale, positivum quod vere est, ac proinde formalissime debet de eo prædicari; sed differentia etiam ultima, ut rationale, & perfectas vere sunt aliquid, & vere sunt positivum aliquid, & sic vere producuntur à Deo, & vere formalissime sunt constitutiva alicuius veri positivi formalissime oppositi non enti, & nihilo: ergo tales ultime differentie comprehenduntur sub universalissima omnium ratione essendi; scilicet ens ut sic, seu positivum ut sic: ergo positivum ut sic prædicatur formalissime de illa.

Confirmatur ultimo, quia rationale quod ultima differentia est formaliter, & ut tale, & sub quacumque præcisione est causa principalis, ac proprium, & præcipuum principium ratiocinationis; sed si non esset ens formalissime ut sic, aut si non esset formaliter positivum, non esset principium præcipuum, aut causa principalis formaliter illius: ergo rationale, quatenus tale formalissime est ens, seu positivum esse positivum: maior est definitio rationalis, & sic est evidens: minor

nor sic demonstratur, quia id quod non est ens, & quod non est positivum, non potest esse principium positivi entis: sed ratiocinatio, quia est actio, passio, & qualitas vitalis essentialiter est ens, & positiva ratio, quia quicquid directe ponitur in predicamento est ens positivum, & ens essentialiter predicatur de illo, cum autem actio vitalis, qualitas, & passio directe constituent predicamenta, & in ipsis formaliter sint, inde est quod ratiocinatio seu intellectio, quae aut est actio formalissime solū aut actio, & qualitas formalissime, &c, constituat predicamentum actionis, vel qualitatis, ac proinde essentialiter formalissime ratiocinatio est ens & positiva entitas, quia ratiocinatio non est ultima differentia alicuius speciei, sed potius est species completa actionis, & sic necessario predicatur de ipsa omne superius illius, ut est ens, &c. sicut de homine predicatur ens, in vestra sententia, quia est species, & non ultima differentia: ergo si rationale essentialiter, & formaliter non est positiva ratio, seu non est ens, non poterit esse causa principalis ratiocinationis; maior sic demonstratur, quia causa principalis dat totum esse effectui, quia nihil est in effectu, quod non tribuatur a causa, sed nemo dat quod non habet, & quod non continet: ergo si causa non continet predicatum quod est in effectu, non poterit tribuere effectui, sed per vos ratiocinatio, quae est effectus rationalis est positiva ratio, & realis entitas: ergo non potest esse effectus rationalis, quia rationale, quatenus tale per vos non continet predicatum entis, & positivi quod continet ratiocinatio, alias haberet aliquid effectus quod non contineretur in causa, quod est falsissimum: sed rationale non materialiter, sed formalissime est causa principalis ratiocinationis: ergo formalissime debet continere praedicata omnia, quae sunt in effectu: ergo continet rationem entis, quia illa est in effectu.

SUBSECTIO I.

Tertium argumentum principale ponitur.

Tertio argumentor: sumo differentiam quantumvis ultimam, seu modum rem formaliter constituentem, modus iste vel est formaliter possibilis oppositus impossibili, vel non est formaliter possibilis oppositus impossibili; si primum habeo intentum, quod scilicet includat formalissime ens, nam ratio entis in ista maxima abstractione, de qua loquimur in huiusmodi possibilitate consistit, si dicatur secundum infero evidentem: ergo formaliter non est possibilis: tuncque evidenti: ergo formaliter est impossibilis, quia non possibile idem est quod impossibile, sed quod impossibile formaliter, & in re, repugnat in se, & formaliter, tanquam pura chymera: ergo huiusmodi modus esset formaliter, & in re chymera, atque adeo res constitueretur in suo esse essentialiter per chymeram, & per entia prohibita, & repugnantia, quid absurdus, Auditores optimi.

Confirmatur, Scotus ponit huiusmodi modos, & differentias indentificari realiter cum ente: ergo non potest asserere esse formaliter impossibiles, quia quod formaliter est impossibile, formaliter, & ab intrinseco repugnat esse, quod autem formaliter, & ab intrinseco repugnat, non potest esse identificatum reale, cum vero ente; nam vero.

R. P. de Ideph. Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

rum ens reale distinguitur realiter ab ente repugnante, & impossibili distinctione reali negativa, ut notum est: ergo ad identitatem realem, quam admittit Scotus inter has differentias cum ente, necessum est asserere esse formaliter possibiles secundum potentiam logicam, seu non repugnantiam ad essendum, & consequenter quod ens, de quo non loquimur, transcendit has differentias quantumvis ultimas.

Nec responderi poterit huiusmodi modum, seu differentiam ultimam ab utroque praescindere, neque esse formaliter possibilem, neque impossibilem, quia isti sunt termini contradictorii, & universalissimi omnium, a quibus nemo praescindit.

Sic argumentor, si iste modus formaliter posset praescindere a possibili, vel non possibili, darentur propositiones contradictoriae, quae neque essent determinatae verae, neque determinatae falsae: sed praescinderent a veritate, & falsitate; consequens est absurdum, quia inter opposita contradictoria, una propositio debet esse vera determinata, & altera falsa: ergo.

Probo assumptum fundamentum ad hoc, ut ex duabus contradictorijs sine medio, una debeat esse vera, & altera falsa est illud notissimum, & universalissimum principium metaphysicæ, quodlibet vel est, vel non est: ergo nullum est quod a parte rei est, sub quacunque formalitate, & ratione quod ab huiusmodi principio praescindat, quod sine ulla dubitatione ab omnibus admittitur. Vnde si praescindit, datur locus, ut contradictoria opposita praescindat a veritate, & falsitate, sed per te modus iste in sua formalitate praescindit ab esse, & non esse, quia neque est possibilis formaliter, neque non possibilis, ac proinde asseris praescindere: ergo admittere teneris oppositionem contradictoriam praescindere a veritate, & falsitate, quod est falsissimum.

Deinde, quia tu ipse qui asseris rem veram posse praescindere ab esse, & non esse, si contra te arguatur, cogendus eris ad fatendum non posse praescindere ab affirmatione, & negatione; nam id quod praescindit ab uno, eo modo quo praescindit, non est illud sicut animal, quia de se praescindit a rationali, non est rationale: ergo si ultima differentia praescindit ab esse, & non esse, neque erit esse, neque erit non esse, sed in hoc modo loquendi involvis contradictionem, & negas id quod affirmas quod est omnino absurdum: ergo absurdum est dicere rationale posse praescindere ab esse, & non esse: maior sic demonstratur interrogando a te, an rationale sit? dicis non est, quia praescindit: ergo dicis non esse: ergo quando dicis praescindere ab esse, asseris non posse praescindere a non esse, si quidem non potes explicare praescisionem entis ab esse, quin asseres necessario rationale non esse, & comprehendi sub altero membro contradictorio; sicut econtra, si interrogant a te an rationale non sit? ais praescindere a non esse; sed praescindere est non esse id a quo praescindit: ergo si rationale praescindit a non esse: ergo non est non esse, sed non est non esse est duplex negatio essendi, & duplex negatio super aliquod subiectum non negat, sed potius affirmat ipsum subiectum; unde per hanc phrasin, v. g. necnon vidi; significamus me vidisse affirmative, quia duplex negatio supra vidi, est affirmativum videre; sed quando dicis rationale praescindere a non esse, dicis rationale non esse

E e 2 esse

esse ipsum non esse: ergo ponis duas negationes supra esse: ergo non negas esse, sed potius affirmas esse, ac proinde quando asseris velis, nolis, esse, & comprehendendi sub altero contradictorio immediate opposito, ratione cuius, licet contendas pertinaciter præcindere rationale ab esse vel non esse, nihilominus si ratione præmaris explicatione terminorum fundata, sine dubio coactus vi illius fateberis sine dubio non posse præcindere rationale ab utroque contradictorio: sed potius est affirmandum, quando non includitur sub vno necessario includi sub altero, quod prædicetur de ipso formalissime; sed rationale formalissime est, subiectum prædicationis: ergo vel est possibile necessario, vel non possibile, sed non potest dici quod sit non possibile, quia quod actu est non potest esse non possibile, vel impossibile, quia non possibile negat, tum esse, tum possibilitatem essendi: sed in rationale non datur negatio actus possibilitatis: ergo nec datur negatio ipsius possibilitatis, sed potius positive affirmatur, quod datur rationale, vere, sine fictione, quod est actus possibilitatis: ergo datur ipsa possibilitas quod est posse, seu potentia talis actus, quia ab actu ad potentiam, optima est consequentia, sed omne possibile ut distinguitur ab impossibili seu non possibili est ens reale: ergo rationale ut rationale formalissime est ens reale.

17 Addiderim quod si modus rationalitatis præcindit ab ente, & non ente: ergo non est ens determinate, sed non ens determinate est determinate non ens: ergo si rationale determinate non est ens, est determinate non ens, quia hæc propositiones sunt æquipollentes: ergo licet esset verum quod determinate non sit ens, nihilominus non est verum quod determinate non sit non ens; sed simpliciter est falsum dicere quod rationale determinate sit non ens, siquidem est vere, & realiter sine fictione: ergo debet esse verum id, quod negat determinate non esse: sed id quod negat determinate non esse, est negatio non essendi determinate, est negatio negationis determinate essendi: ergo est affirmatio essendi determinate, quia negatio negationis est affirmatio; sed subiectum affirmans esse determinatum, est determinatum ens: ergo rationale determinate est ens: ergo non præcindit ab ente.

18 Ut ultimum formem argumentum, adverto quod quamvis ex ente communi, & particulari modo, seu ultima differentia, non constituitur aliquid per strictam compositionem, tamen ex illis constitui aliquid tanquam ex formalibus constituentibus, identificatis inter se, sicut, v.g. persona Patris constituitur per divinitatem, & relationem, non tanquam ex componentibus, sed potius tanquam ex simplicibus constitutivis, ita in nostro casu, quo posito,

19 Ultimo sic argumentor, rationale ut rationale formalissime constituit substantiam intellectualem: ergo tale rationale intrinsece, & formaliter est partialis substantia. Probo consequentiam, quia constitutivum adæquate substantiæ, debet esse in adæquata substantia: sed rationale formalissime est constitutivum hominis, qui est adæquata substantia; seu completum ens per se: ergo rationale formalissime debet esse substantia formalissime incompleta. Patet consequentia, quia totum habet suum esse à constitutivis intrinsecis & formalibus: ergo si totum habet esse substan-

tiale, quatenus constituitur à rationali, rationale debet esse substantia, & habere esse substantialem: sed substantia formalissime est ens: ergo rationale formalissime est ens.

Confirmatur ad hominem contra adversarios²⁰ exemplo continui, continuum enim, & divisibile non potest componi ex indivisibilibus tanquam ex partibus in vestra sententia, quia cum indivisibile nullam in se formaliter habeat extensionem, non potest ratione talis indivisibilitatis extensionem, & divisibilitatem habere continuum; itaque quod non est divisibile per vos, nullo modo potest constituere divisibile, quia nemo dat quod non habet: ergo quod in suo conceptu formali non est substantia, neque ens per se non poterit constituere substantiam, & ens per se propter eandem rationem: ergo si hominem quem rationale formaliter constituit, est substantia completa, sine dubio ipsum rationale erit substantia saltem incompleta, & si minime est substantia, minime constituet hominem, ut substantia est intellectualis, quia ita pugnant inter se, & distant ens, & non ens, sicut extensum, & non extensum, divisibile, & indivisibile: sed per vos formalissime non potest constitui extensum ex non extenso, divisibile ex non divisibili: ergo propter eandem rationem non poterit constitui ens ex non ente, substantia ex non substantia: atqui certissimum est hominem quatenus talem, & quatenus est animal rationale, esse substantiam intellectualem, & quatenus substantiam intellectualem constitui à rationalitate: ergo quatenus constituitur formalissime ab illa est substantia: ergo rationale quatenus est constitutivum illius, est substantia: sed substantia formalissime est ens per se, & ens per se formalissime est ens, sicut animal rationale formalissime est animal: ergo de primo ad ultimum rationale formalissime est ens.

Respondent aliqui rationale, & alios modos huiusmodi non esse ens, sed potius aliquid entis, & ut alij loquuntur ens ut quo.

Sed contra, quia ut bene ait P. Suarez, hæc ref-²¹ ponsio solum videtur in verbis consistere, quoniam esse ens ut quo, nihil aliud est quam esse formam, seu actum realem in metaphysica constitutione, nulla autem potest esse forma vel actus realis alicuius, nisi in se sit aliquid reale quod est esse in se ens reale: ergo repugnat dicere aliquid esse reale quo, & non ens ut quo: nam illud quo in huiusmodi quod necessario fundari debet.

Quod in omni compositione physica, inductio-²² ne ostendi potest, est autem eadem ratio in metaphysica constitutione, quia etiam in illa potentia, & actus concipiuntur ut constitutiva integram realitatem, seu essentiam: unde in se etiam considerata necessario concipi debent, ut habentia aliquid realitatis, seu essentia; saltem partialis; alias non possent concipi ut apta ad constituendum, & complendum essentiam realem, quia quicquid est in essentia, essentiale debet esse, & quicquid est in quidditate, quidditativum debet esse, & hæc ratio applicari potest ad omnes differentias, tam ultimas quam non ultimas, genericas, específicas, & individuales: quia eadem ratio datur in ultimis, ac non ultimis; præsertim, quia differentia non ultima ideo includit ens, quia sumitur à forma secundum aliquem gradum realitatis eius; sed etiam differentia ultimæ intrinsece sumuntur à forma (quia differentia ultima est metaphysica forma: sed omnis

nis forma metaphysica sumitur à forma physica: ergo omnis differentia vltima sumitur à forma secundum aliquem gradum realitatis eius: ergo etiam includit ens. Minor declaratur, nam in substantia, modus per se sumitur ex realitate cuiuscumque naturae substantialis, quatenus cum alijs convenit in aptitudine subsistendi, & ita in substantijs materialibus, ille modus sumitur ex tota forma simplici, secundum eam præcisam rationem: in materialibus vero ex tota forma metaphysica, seu natura integra, & consequenter ex materia, quatenus ex parte sua confert, ad subsistendum, & ex forma quatenus absolute constituit substantialem naturam: ergo à paritate rationis ens includitur in omnibus differentijs, sive vltimis, sive non vltimis.

13 Vigetur, quia vltima differentia, v. g. rationale habet aliquod constitutivum primum omnino intantum illi, ac proinde quidditative, & essentialiter constituit ipsum in suo esse, sed huiusmodi constitutivum, est quidditas, & essentia rationalis: ergo in formalissimo conceptu rationalis datur essentia: sed essentia est ens nominaliter sumptum: ergo ens nominaliter sumptum includitur in vltima differentia rationali, nimirum quidditative, & essentialiter, ac proinde quidditative, & essentialiter potest constituere hominem, nam prædicata superiora hominis non sunt tota quidditas eius, unde animal non est adæquata essentia hominis, sed præter animal non restat aliud quam rationale: ergo rationale etiam est quidditas, & essentia hominis: sed essentia vt essentia est ens, quia ens vt sic est essentia vt sic: ergo rationale vt rationale est ens; illa consequentia patet, quia ideo animal est essentia hominis, saltem inadæquata, quia constituit essentialiter hominem, sed etiam rationale non solum constituit, sed etiam formalissime constituit tanquam vltimum, & proprium constitutivum essentialiter: ergo rationale est quidditas, & essentia hominis saltem inadæquata: ergo essentia vt sic, provt abstrahit ab adæquata, & inadæquata prædicatur de rationali; sed essentia vt sic quatenus abstrahit à completa, & incompleta, est ens vt sic, quatenus abstrahit ab ente completo, & incompleto: ergo ens vt sic taliter abstractum, prædicatur de rationali, & imbibitur in ipso.

Pater hoc, quia ratio superior abstracta ab inferiori formalissime prædicatur de illa, sicut v. g. substantia vt sic prædicatur de Angelo, & anima rationali, quia præcinditur, & abstrahitur ab illis secundum illud axioma Logicorum (de illo prædicatur aliquid de quo abstrahitur ipsum, sicut ad id contrahitur, & descendit formalissime à quo ascendit, & præcinditur) sed à rationali, quatenus essentia hominis formalissime præcinditur essentia, & quidditas vt sic abstrahens à quidditate completa, & incompleta: ergo essentia vt sic formalissime prædicatur de rationali, vt rationale est. Patet consequentia ex dictis: minor sic probatur, quia ab omnibus convenientibus formaliter in aliqua ratione, potest præcindi talis ratio: sed rationale, & brutum, & animal quidditative, & formaliter conveniunt in ratione quidditatis, & essentiae, hoc est in ratione constitutivi essentialis, seu prædicati essentialis, quia sicut animal essentialiter prædicatur de equo, & constituit essentialiter equum, sic brutalitas constituit brutum, & rationale constituit hominem; imo magis proprie constituit hominem rationa-

le quam animal, quia est propriissimus, & vltimus constitutivus essentialis illius; ergo rationale, & brutum seu brutalitas, & animal conveniunt in ratione quidditatis, & essentiae vt sic: ergo potest præcindi ab illis ratio essentiae vt sic: ergo potest contrahi essentialiter ad illa, ac proinde poterit essentialiter prædicari de illis: ergo ratio essentiae vt sic transcendit vltimas differentias rerum: sed essentia vt sic, & ens vt sic nominaliter sumptum, de quo loquimur sunt synonyma: ergo ens vt sic imbibitur in vltimis differentijs rerum, transcendit illas, & formalissime prædicatur de ipsis, &c. hæc videtur mihi evidens demonstratio.

Nec debilis ratio contra Scotum est, quam Divus Thomas insinuat, videlicet quod si ens non transcederet vltimas differentias, esset genus. Patet hoc, quia in sententia Adversariorum, quorum sententiam sequitur Scotus, & sequuntur Scotistæ, ens est univocum, & ex alio capite est extra differentias: sed genus est univocum, & extra differentias: ergo ens est genus, quia enti, secundum vestram sententiam, convenit tota definitio generis illis duabus particulis contenta: sed vos negatis ens vt sic esse genus: ergo debetis negare aliquam ex illis particulis definitionis generis, scilicet aut quod sit univocum, aut quod sit extra differentias: sed non negatis univocationem entis: ergo debetis negare esse extra differentias, & per consequens debetis concedere quod transcendat differentias vltimas, quod intendimus in hac questione; quapropter si nullam ex illis particulis negatis, sed utramque conceditis enti: ergo conceditis ipsi totam definitionem generis, & sic concedendum est vobis ens esse genus.

Confirmatur à contrario sensu, quia Aristot. 3. 1. *met. tex. 10.* inde probat ens non posse esse genus, quia in omnibus differentijs, & modis quibus contrahitur, essentialiter includitur quod repugnat generi, vt idem Aristot. probat 6. *Topic. cap. 3.* ergo si per vos est univocum, & non est intra, sed extra differentias, erit sine dubio genus.

Nec valet dicere, licet ens non transcendat vltimas differentias, transcendere tamen non vltimas seu subalternas quæ sumuntur à tota forma.

Quia ex hac solutione non sequitur quod ens non sit genus respectu differentiarum vltimarum, sed solum sequitur, quod non sit genus respectu subalternarum; nam idem respectu diversorum potest esse genus, & non genus, vt contingit in omnibus relativis, v. g. animal est genus respectu hominis, & bruti, & non est genus respectu arboris, & Angeli, & est genus respectu Leonis, & Elephantis, & non est genus respectu viventis vt sic, quia respectu illorum est commune prædicatum univocum, & respectu huius non est prædicatum, sed subiectum non est superius, sed inferius; genus autem debet esse prædicatum commune univocum superius, & sic in quantum genus non est subieibile, sed prædicabile, itaque quando tota conditio generis verificatur de vno respectu alterius, licet non verificetur respectu alius, erit genus respectu primi, & non secundi, neque respectu primi definit esse genus, quia respectu secundi non est genus, quia relativa respectu diversorum, sunt vel non sunt alia; ideo enim Petrus respectu geniti à se est Pater, & respectu sui generantis non est pater, quia respectu generantis non concurrunt rationes, quæ concurrunt respectu geniti.

Tunc sic; per vos in ente respectu differentia-

Ecce 3 rum

rum vltimarum dantur omnes particulæ constituentes genus, scilicet vnivocatio, & non transcendencia seu existentia extra tales differentias, etiam si tales rationes non conveniant enti respectu differentiarum non vltimarum, vel subalternarum: ergo licet ens non sit genus respectu harum, poterit esse genus respectu vltimarum, quia denominatio generis, vt pote relativa potest variari, & mutari respectu diversorum, vt patet ex exemplis adductis, & ratio est manifesta, quia impedimentum quod non tollit in vno respectu alterius definitionem, non potest tollere in eodem rationem definiti, quia definitio, & definitum sunt omnino idem, vt ex terminis patet: sed transcendencia in subalternis differentiis non tollit ab ente quod sit vnivocum, & quod sit extra differentias vltimas, quæ est definitio generis: ergo transcendencia respectu differentiarum subalternarum, non tollit ab ente respectu vltimarum rationem generis quæ est definitum per talem definitionem: ergo nullius momenti est solutio Adversariorum.

29 Deinde, quia suppositum talis solutionis est omnino falsum, siquidem nulla est differentia, etiam subalterna, & non vltima, quæ sumatur à tota forma in sensu ab Adversariis intento: id est quæ sumatur adæquate, & totaliter à tota forma, & non ab illa inadæquate, hoc est secundum aliquem præcisum gradum, seu conceptum; & deinde non satisfacit, nam quid refert quod ens includatur in quibusdam remotis differentiis, vt non sit genus respectu substantiæ, & accidentis, in quæ proxime, & vnivoce dividitur per differentias proprias, & extra sui rationem? imo, & econtrario iuxta Scoti sententiam, inferendum esset illas differentias non vltimas, propterea ab ipso finguntur, non esse proprias differentias: sed quasdam species entis: nam res solubiles sunt in conceptum entis, quidditativum, & vnivocum ipsis, & in aliquam differentiam vltimam, quæ non includat ens: nihil ergo ibi deerit ad constitutionem, & compositionem speciei.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta adversaria solvuntur.

30 **A**D fundamentum Scoti respondetur bene posse compati, quod vna differentia vltima sit diversa ab alia; & quod cum illa in communi ratione entis conveniat, sicut omnes docent de primis, & universalissimis generibus, quæ propterea non proprie differre, sed primo diversa esse dicuntur, quia alias non essent suprema genera: sed sub alio superiori contenta, præsertim posita vnivocatione entis, quam Scotus ponit, quomodo autem hoc intelligendum sit, patet ex dictis in prædicamentis, & ex dicendis postea.

31 Ad secundum respondeo illam propositionem servari posse inter compositionem metaphysicam, & physicam, quamdiu in eis sistitur, & consistit in hoc quod nec genus differentiam includit, nec differentia genus, sicut nec materia formam, nec forma materiam; si autem resolvendo metaphysicam compositionem, provenitur ad simplices conceptus non compositos ex genere, & differentia, iam in illis respectu prædicatorum superiorum transcendendum non oportet servari prædictam proportionem,

quia in eis iam non reperitur ille determinationis modus; sed alius iam supra explicatus de maiori, & minori expressione, &c. Deinde addo imprimis non esse necessariam illam proportionem inter compositionem physicam, & metaphysicam, aliqui sicut de omni forma verum est nihil includere materiæ, & de materia nullam includere formam: ita de omni genere seu conceptu determinabili verum sit eundem, quod nullam includat differentiam, & econtrario de omni differentia, quod non includat ens quod est primum determinabile.

DISPUTATIO III.

De primo attributo entis, Vnitate scilicet.

QVÆSTIO I.

De significatione nominis Vnum.

HOC nomen primo significat principium cognoscendi, quod his verbis asserit Arist. lib. 5. met. cap. 6. Principium ergo cognoscibilis circa quodlibet vnum: vni vero esse est principium alicui numero esse: supra quæ sic ait Divus Thom. lect. 8. Res autem cognoscuntur per sua principia, & ex hoc patet quod principium est vnum notum vel cognoscibilis circa quodlibet, & est in omnibus principium cognoscendi, vt. g. in genere consonantiarum est vnum quod est diesesis, quod est minimum in consonantiis: diesesis enim est semitonium minus: item in gravitatibus sive ponderibus est aliquid vnum minimum, quod est principium sicut virtus, vel aliquid aliud minimum, & in moribus sicut simplicissimus & velocissimus motus est principium, seu vnum: rationem autem quare hoc principium vnum dicatur, his verbis tribuit: in omnibus tamen istis hoc est commune, quod illud quod est principium, est indivisibile.

Secundo significat mensuram in vnoquoque genere, & sic Arist. convertit illam cum principio his verbis: vni vero esse alicui numero esse; prima namque mensura principium, nam quo primo cognoscimus hoc est prima mensura cuiuslibet generis, vnum quidem mensura est: sic ille, ratio autem quare mensura debeat esse vnum quid, seu vna ratio est, quia mensura debet esse certa, determinata, & statâ, & ideo in ea ratione indivisibilis vocatur, vel aliter, quia summum in vnoquoque genere est mensura cæterorum, cum autem summum vt summum sit vnum, & non plura, non habet divisionem in se, & sic indivisum est: ergo vnum.

Tertio significat hoc nomen vnum, illud quod perfectum est, quod his verbis explicuit Arist. Quæ circuli maxime vna linearum, quia tota & perfecta est: super quæ verba sic ait Divus Thom. & ex hoc patet, quod linea circularis est maxime vnum, quia non solum habet continuitatem, sicut linea recta; sed etiam habet totalitatem, & perfectionem quod non habet linea recta, perfectum enim, & totum est cui nihil deest, quod quidem contingit lineæ circulari, non enim potest sibi fieri additio seu demptio: sic Angelicus Doctor, itaque propter indivisibilitatē perfectum dicitur vnum, quare